

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Nye Tidender om lærde og curieuse Sager :
samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...

Bindbetegnelse | Volume Statement:

1731

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

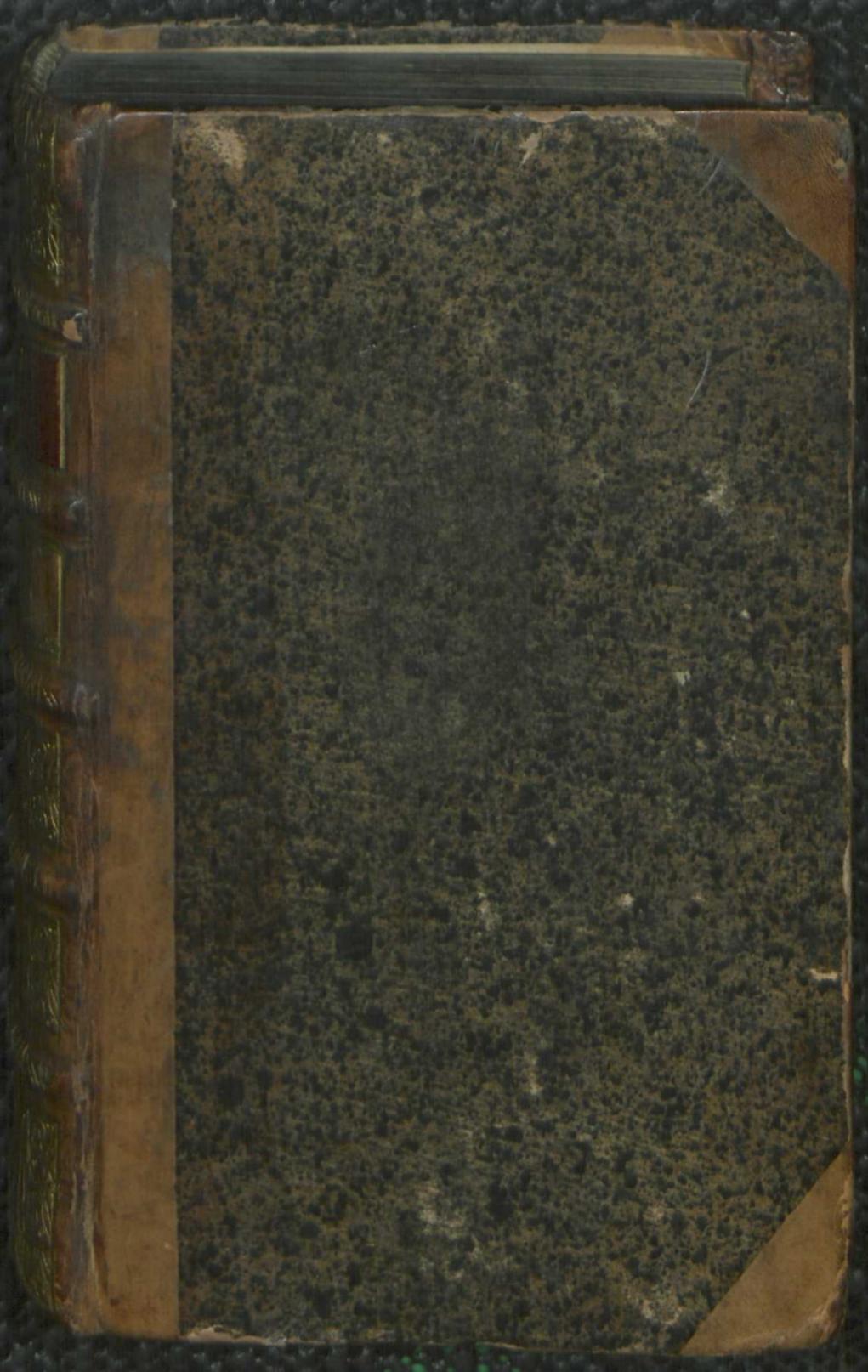
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

49.-24-8

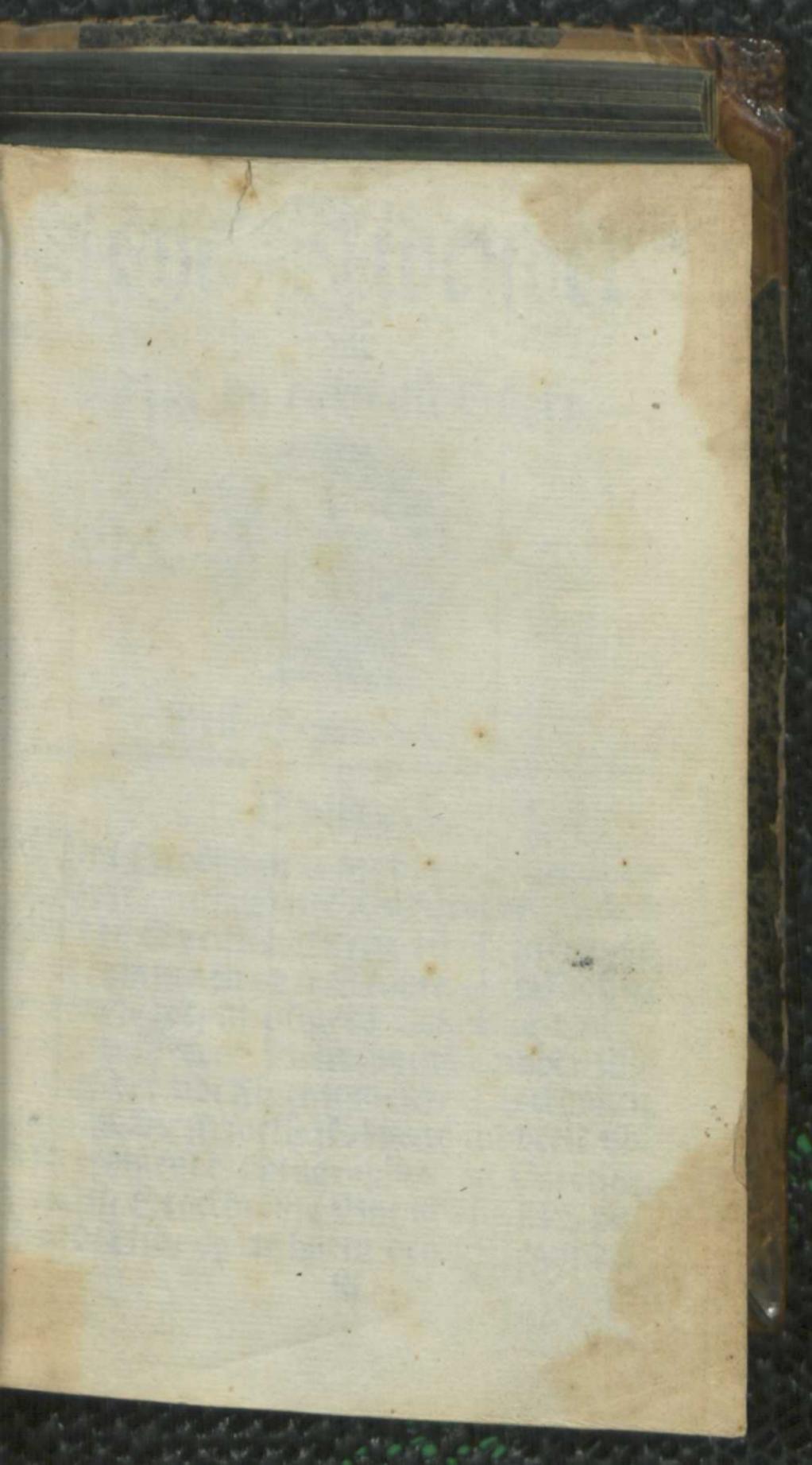

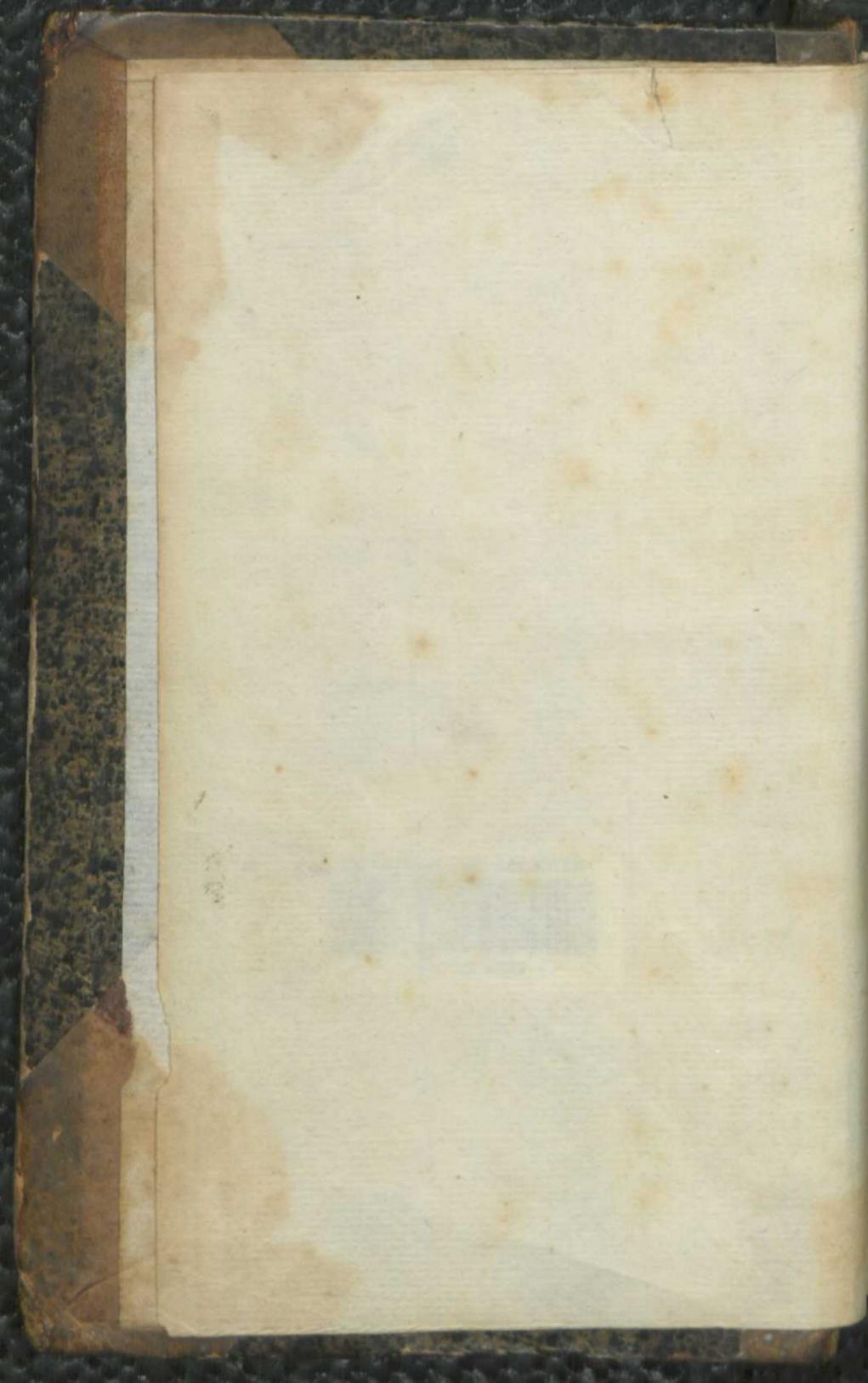
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021272095

Sye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

I.

Den 4 Januarii. 1731.

Sverrig.

Udi Stokholin er mand ved Prænumeration af 4 Daler Kaabermynth, sindet udi det Svenske Sprog til Trykken at lade komme en over Skaden Stockholm, forfaerdiget, af Rigets Cancellie-Collegio censureret Beskrivning, under Titul af det udi Floer staende Stockholm, samme Beskrivelse skal være inddeelt udi efterfølgende Paragraphos og Capitler.
I. Om Stockholms Bye udi sig selv, paa hvad Tiid, og af hvem den i Begyndelsen

A

sen

sen har været anlagt og opbygt, saa og hverledes den Tid efter anden er tiltagen, samt i hvad Stand den nu befindes.

2. Om alle Stokholms Kirker, hvo samme havet ladet bygge, hvad udi samme fortienner at i agt tages og besees, saa og om alle de til samme Kirker fra Reformationens Tider af bestilte Præster, eller og fra de Tider, at Kirkerne ere blevne opbygte.

3. Om det saa kaldede Kon-

gel. gamle Slot, saavel som nye Residence, samt om de fornemste Grevelige og Friherrers Gaarde inden Stokholm, til-
lige med flere merkværdige Bygninger.

4. Om de fleeste og største Ilds-Baader, som Byen fra dens Begyndelse af ind- til nærværende Tid er overgangen.

5. Om alle Stokholms Belejringer.

6. Om hvad sinit somme Sygdomme og Pest, hvor ofte og paa hvad Tider udi Byen hu-
ver grasseret.

7. Om alle udi Stokholm holdne Rigsdage, samlede i Orden efter deres Aars Tall.

8. Om hvis foregives udi Kong Christian den Andens Tid udi Stokholm at være passeret.

9. Om en-
deel vigtige Ting, som udi ældre og nyere Tider udi Byen haver tildraget sig.

10. Om

Om de Konger og Dronninger, som siden Reformationen udi Sverrig haver regieret og i Stockholm resideret. 11. Stockholms Over-Statholdere fra den første af indtil den nu forhaanden værende. 12. Om nu værende Rigs-Raader, naar de selv eller deres Forfædre udi Adel, Fri-Herlig eller Grevelig Stand ere blevne ophejede. 13. Om Kongens og Rigets fornemste Collegia udi Stokholm. 14. Om Stokholms Magistrat. 15. Om de udi Stokholm indrettede Societeter og Amter, samt hvor sterke de paa nærværende Tid ere.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er udkommen efter-følgende tvende nye Skrifter: 1. Memoires de la vie Theodore Agripa d'Aubigné Ayeul de Mad. de Maintenon, hvilket Skrift er oplagt in 8vo og henved 20 Ark sterk; Hr. Aubigné, hvis Liv og Levnet Bogen indeholder, og som ellers noksom er bekandt af hans udi 3 Folianter udgivne universal Historie, haver selv forfattet disse Memoires. Udi Fortalen berettes, at forstrevne Esterretning if-

Kun er at finde udi nogle saae curieuze Liebhaberes Hænder udi Frankerige, og fældes ellers denne Dom over samme, at det er fuld af curieuze Tilfælde, som mand forgjæves skulle søge paa andre Steder. 2. En Französisch Oversettelse af Burnets Skrift: De statu mortuorum & resurgentium, som er in 8. og 13 Ark sterk, Oversetteren er Jean Bier: Ministre de l'Eglise Anglicane.

Engeland.

I London har den Engelske Ridder Edward Wright i 2de bind in 4to. ladet ved Trykken forfærdige en Beskrivelse over alle de Rejsers hand har gjort i Aarene 1720, 1721 & 1722. saavel i Frankerig, som i Italien og andre Lande. Mand finder i dette Verk en vidtloftig Beskrivelse over de merkværdigste Curiositeter i alle de Lande hand har igjennemrejst, og forsikrer mand, at Author ikke har forglemt, at antegne noget, end ikke det allermindste af alt det, som enhver curieus Rejsende kand have fornøden at vide til sin Efterretning. Ligeledes har

og

og Author beprydet dette sit Verk med en stor Deel sikkne udvalde Raaberstikkere over Stæderne, hvilke hand med stor Bekostning af de beste Raaberstikkere har ladet forfærdige.

End er udi Londen meget nyelig fra Bressen udkommen en stor Foliant, som fører denne Titul: The Scripture Chronology demonstrated; by Astronomical Calculations. Author har i denne Tractat bevist dend hellige Skriftestes Tid-Regning, saa vel udaf Astronomiske Regninger, som og af Jødernis Jubel- og Sabbaths-Alar, og tillige meddeelt een accurat Historie om Verdens Skabelse, indtil Jerusalems Fortyring, som kand bevises baade af det gamle og det nye Testamentis Bøger. Dend er indrettet paa een Maade, som endnu ingen har brugt, og som een saa kaldet Usserius først har foreslaget. Dend Hebraiske Text bliver derudi forsvaret imod de, som holder meere af dend Samaritaniske Pentateucho og de 70 Fortolkere, end af dend samme. Og finder mand derudi anført Historien om Verden fra dends

Skabelse, indtil dend Tiid Mr. Prideaux sit Verk har begyndt at udføre.

Sammesteds har dend bekjendte Boghandler Buklej ladet forsikre, at hand lader trykke en nye Edition af Thuani Historie, paa hvilken hand med saa stor Fluud lader arbejde, at mand haaber, i en Tiid af halvandet Aar med det ganske Verk at komme til Ende. Hand har siden dend forhen udgivne Udkastning erholdt adskillige Efterretninger, som har sat ham i dend Stand, at hand kand udlevere langt meere, end hand har lovet. Hand har i sinde, at hos sye tillige med en Fortsettelse af det Verk, Rigalzius har forferdiget, hvorudi dend Historie for Aar 1607. indtil Henrich IV. Død. eller det Aar 1610 er udført, og afdeelt i 3 Bøger. Dend første blev vel trykket, men kom aldrig forlyset, efterdi den snart blev supprimeret, og begge de andre bestaae ikke i Ms. Mr. Buckley har og opdaget mange af Cambdeni Breve til Thuanum, og gier hand mangfoldige curieuze Anmerkninger over denne store Mands Liv og Levnet, hvis Bestrivelse Puteanus og Rigaltius have udgivet.

Hand

Hand berommer meget denneim, som ha-
ve været hannem behielpelige til, at set-
te denne Edition i een fuldkommen
Stand, og slutter med Thuani Caracter,
som i Sandhed er et Mesterstykke.

Det har sig her paa Landet tildraget,
at som endeel Arbeids-Folk var i begreb
med at arbejde paa, at anlegge en nye
Vej imellem tvende Byer, Wisheach og
March paa Den Ely, skal der være blevet
fundet tvende Begravelse-Urner eller
Krukker, udi den største befandtes ej an-
det, end nogle Been og Afste, men udi den
anden hen ved 300 skr. myntede Penge,
alle af u-lige Bræg og Størrelse, saa en
en eeniste var den anden liig, og suuntes
dog af deres datis, som mand skal have
kundet kiendt, at være myntede for meer
end 2000 Aar siden.

Endnu haver udi Engelland Boghand-
leren Boghandleren Andre for nogen
Tiid siden haft den Maade, at overlevere
til Kongen en Kirke-Historie, som be-
ghyder fra Verdens Skabning, og gaar
til nærværende Tid, Bogen er streeven
af en Præst, navnl; Robert Millan, og er

af Hans Majest. heel naadig bleven op-
tagen.

Franferige

Ubi Paris har for nogen Tid siden en Benedictiner Geistlig, ved Navn Dom Remy Ceillier ladet, den lærde Verden til Fortnøvelse, ved Trykken udgaae efterfølgende Tractat: Histoire des Auteurs Sacrez & Ecclesiastiques qui contient leur Vie, le Catalogue, la Critique, le Jugement, la Chronologie, l'Analyse & le dénombrement des differentes Editions de leurs Ouvrages; ce qu'ils renferment de plus interessant sur le dogme, sur la morale, & sur la discipline de l'Eglise; l'Histoire des Conciles, tant généraux que particuliers, & les Actes choisis des Martyrs. Par le R.P. Dom Remy Ceillier Benedictin de la Compagnie de Saint Vannes & de Saint Hydulphe, Coadjuteur de Flavigny.

Adskillige Historie-Skrivere har vel ester Eusebii og St. Hieronimi Exempel foretaget sig, at giøre Kirke-Autores bekiendt for Verden. Mr. Dupin er een af det

Det sidste Seculi Lærde, som fornemmelig har lagt sig efter denne lærde Skrive-Maade. Saa snart hand havde fort de første Volum. af sit saa kaldede Biblioteque Ecclesiastique frem for Lyset, an- saae mand det som det beste Verk iblant alle over denne Materie. Mand finder og virkelig ikke i nogen anden Bog, en- ten saa stor en Mængde af Kirke-Skri- bentere, eller og de Analyses, som derudi kunde meddeele saa stor en Kundskab. Men det er dog meget rare, om der ikke underlober mange Fejler i et saa stor Verks Udforsel. P. Petit Didier, ligele- des en Benedictiner Geistlig, har deraf merket mange i dette hans saa kaldede Biblioteque Ecclesiastique. P. Ceillier legger stor Berømelse paa disse sin M^ed- broders Anmerkninger, og hand paa- staar, at der ikke er et stykke i Mr. Du- pins gandiske Verk, som jo er u=fuldkom- men i sin Udforsel.

I hvorvel denne Doctor har lovet i sit Bibliotek at indfatte alle Kirke-Autho- res, endogsaa de, hvis Skrifter ere for- lorne, saa har hand dog udeladt mange

Skribentere, som med Billighed kunde fortient at have sted i hans forfattede Verk. Som for Exempel, hand har ikke meldet det ringeste om den Apologie, Ariston de Pella har giort for den Christelige Religion, i hvorvel St. Jeronimus har talt derom, og at Origines har paataget sig at forsvare den imod Celsus. Ilige-maade anfører hand ikkun tvende af Alexandri Bislopens til Alexandria Breve imod den Kettere Arium, i hvorvel der efter Epiphaniis Beretning har været 70 til af de samme. De Udtog Mr. Dupin fremfører, ere efter P. Ceilliers Meening een af de Deele i hans Bibliotek, i hvilke hand efterlader de fleste Ting at savne; hand forekaster ham, at hand ofte over Hovedet anmerker Indholden af en Bog, uden at give tilkiende det som er af Værdie, at hand udelader Analysin over de nytteligste og meest magt paaliggende Skrifter, saasom den over Origenis Apologie for Religionen imod Celsus, at hand ofte ilde har udtolket de Authorers Betænkninger, af hvilke hand anfører et fort Begreb, at hand ganske ikke har givet

givet tilkiende mange skjonne Steder af
de Fædre i de første Seculis over Den
oprindelige Synd, Børne-Daab og an-
dre fleere Ting, at hand har foregivet, at
de første Kirke-Fædres Skrifter bare op-
fyldte med Fabler, at have tillagt nogle
de Bildfarelser, som de aldrig have lært,
og igien tilgivet dem andre, hvilke mand
skulde have Moje ved at undskynde dem
udi, at hand fordommer hos Irenæum
de Expressioner over den oprindelige
Synd, som hand undskylder hos Chryso-
stomum. P. Ceillier er forsikret, at man
ikke skal finde større accuratesse hos Mr.
Dupin, i henseende til Chronologien, og
viiseer een derover tilbage til Gregorii
af Nazianze, Eusebii af Cesarea, Athana-
sii og Hilarii Artikler. I henseende til de
Beskrivelser Mr. Dupin har gjort over
nogle Kirke-Skriftentere, er der nogle,
som synes for P. Ceillier gandste ikke at
være naturlige eller livagtige, andre, som
hand meener, at være alt formegent flate-
rede, og etter andre igien, som forekom-
mer ham, at være gandste ilde tilredde.
Hand sejer dette derhos, at Mr. Dupin
ikke

ikke har været mere accurat i Editionernes Opreigning, og at hans gjorde Betænkning over denneim, ikke er alt for rigtig.

For derfore, at give eller føre noget solide, og mere fuldkommen frem for Lyset, har P. Ceillier paataget sig at fuldfærdige denne Historie om de hellige Kirke-Authorer. Han sætter sig for, at tale om alle de, hvis Skriffter ere blevne kundbare for Verden, end ogsaa deris, hvoraf Opstiftten alleene af de Gamle er blevne conserveret, og derved tillige med at give tilkiende, hvor mange der end og fattis af de som ere blevne bevarede. Han anfører i en rigtig Orden alle de Kirke=Authores hand melder om, baa=de de, som have beskrevet Martyrernis Bedriffter, saa og de andre saa kaldede Helliges Liv og Levnet, som kand have erhvervet sig nogen Beremming i dend Christen Kirke. Author har dend Tanke, at dend største Part af Postill-Skri=vere, de saa kaldede Casuister og fleere saadanne i de sidste Seculis ikke ere værd at tale om, han lader sig allene nøje med

med, at an, ore de Fornemste. Hvad de Apocryphiste Bøger angaaer, som ere blevne beklaendte under Propheten, A= postlernis og deris Disciplernis Navne, bruger hand visse Grændser, hvor vidt hand vil gaae, med dem at auføre, und= tagen de, som kand give nogen Kundstab om de første Tiders Kirke-Disciplin, over hvilke hand disforuden agter sig vidtlof= tigere at erklære. Oghar P. Ceillier ik= ke i sinde, noget om enten de gamle eller disse Tiders Klaætteriske Authores at an= føre.

Enhver kirke-Skribenter bliver anført efter hans Dods Tid, naar dend er ble= ven beklaendt, eller fra dend Tid hans sidste Skrifter ere blevne begyndte, hvil= ket hand desuagtet vil i agt tage, i Hen= seendetil de hellige Skribentere, hvilke hand vil anmerke efter Bibelens Orden. Skulde Tiden, fra hvilken de Skrifter, som ere blevne tillagde falsoke Skribente= re, have deris Begyndelse, blive ham be= klaendt, vil hand viise Anledning til Un= dersøgning derudi paa dend Tid den ret= messige Author har levet, men skulde dis= se

De falske Skrifter ikke have nogen Kien-de-Tegn, som kunde give Tiden tilkien-de, vil hand føje dem hen til deng Articul, af hvilken de have deris Navne.

Bed hver Authors Livs og Levnets Beskrivelse, har P. Ceillier foretaget sig at forklare Omstændighederne, som har no-gen Lighed med deris Skrifter. Hand antegner over hvert Verk Tiden fra hvilken det er udgangen, saa velsom og Anledningen dertil, og Indholden deraf. Hand lover at udgive et udførlig Udtog af alle de Verk, som tiene til, at kunde udforis, saasom de Tractater over een eller anden Magt paaliggende Sandhed i Religionen, vel indrette de Taler, og Prædikener over adskillige vanskelige Stæder i Skriften: Hvad de andre Skrif-ter angaar, siger Author, at hand vil la-de sig noye med, at uddrage de smukkeste Stæder, at antegne det, som ham kand synis et være meest merkværdigt, for alting det som angaar Lærdom, Morale, og Kirke-Skikkens. P. Ceillier anfører ikke noget udførlig Udtog af de Skrifter, som ere forarbejdede siden det 6te Sec. saasom dend største Deel af disse ikke er

andet efter hans Meening, end Samlinger af de sunkreste mand finder iblant de Gamle. Hans Betænkning over een Authors Skrive-Maade, Genie og Lærdom, er en Suite af hans Skrifters Udtog. Enhver Artikel bliver sluttet med adskillige Editioners Opregnelse som ere satte i Orden efter Chronologien, i hvilken Author tilkiende giver og anfører de som passere for de destte.

Dette er da Andledningen til, og Maaden, paa hvilken dette store Verk er indrettet, hvilket Author i sin Fortale med større Bidtloftighed forklarer, hvoraf vi her ikke kun have givet en fort Indhold tilkiende. P. Ceillier har endnu ikke heraf ladet trykke meere, end det første og andet Vol. hvilke indbefatter de hellige Authores og Kirke-Skriventere indtil Origenis Død, det er at siige, indtil midt i det 3die Seculo.

Abeden Fourmunt havet fra sine Rejser med sig bragt 600 gamle curieuse Medailler, hvilke mand vil, at skal blive med de største Merkværdigheder og Zirater udi det Kongel. Medaille Cabinet. Han er nu i Verk med at skrive en Dissertation om

om disse Medailler, hvorudi hand agter at berette paa hvad Maude hand af samme er blevet Ejere, saa og hvad Farlig-heder hand herved harer maat udstaae.

Til Bourdeaur harer Pater Martialis a St. Johanne Baptista, en Carmeliter Barfoed Munk af Aqyitanien, og Theol. Professor, saa og definitiv Provincialis, udgivet in 4to. en Alphabetisk Fortegnelse over alle Skribentere af hans Orden, under den Titul : Bibliotheca Scriptorum utriusque Congregationis & sexus Carmelitarum, collecta & digesta, per P. Martialem a St. Joanne Baptista. Author, hvis hensigt alleene harer været, sine Medbrødre at opbygge, og ved Exemplar at opmuntre til Dyd og Lærdom, harer tillige udbstist den lærde Verden en behagelig Tjeniste i det, at hand harer bragt en stor hoob Authores for Lyset som vel ellers havde blevet ubeklindt: Hand harer ej alleene meddeelt en Fortegnelse paa deres udgivne Skrifter, men end ogsaa en fort Beskrivelse om deres Liv og Levnet, som enten formedelst deres Herkomst, Lærdom eller nogen særdeles Dyd harer været anseet.

Syde Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

2.

Den 11 Januarii. 1731.

Thysland.

Godi Brunsvig haver Hr. Jo:Bytymeister, Lib:Art: Mag: & Philos:Dec: Acad: Juliæ Assess: paa egen Bekostning la=det oplegge efterfølgende Bog: Commentarium Historicum de Augustæ Domus Brunsvigio-Luneburgensis Meritis in rem literariam è documentis editis at=qve ineditis conscriptum, in 4to, bestaaende af 1 Alph. 2 Ark, som udi visse Capitler er afdeelt, snart udi hver Capitel har Author samlet mange smukke histo-

B

riske

riste og besynderlig genealogiske Under-
søgninger. Det i Cap. efter foregaen-
de Prologus, handler: de Wittekindo,
2. de duplici Wittekindi stemmate, uno
ex qvo Mathildis, altero ex qvo Henri-
cus I. Imperat: speciatim Mathilde &
Ludolpho, 3. de Ludolphi Liberis Liud-
garda, Brunone, Ottone, Egberto, Tan-
qvardo, Achamodo, Gernberga, Christi-
na, 4. de Liberis Ottonis Mag. speciatim
Tanchmaro Henrico I. Imp: 5. de Otto-
ne, Henrico & Brunone, Henrici I. Im-
perat: filiis, 6. de novo stemmate Prin-
cipum Saxoniæ, ab Hermanno Bilingo
ducto, 7. de Lothario Imperat: ejusque
Genero Henrico, 8. de Henrico Leone,
9 de Henrico, Ludero, Ottone Wilhelmo,
filiis Henrici Leonis, 10. de Ottone Pu-
ero ejusq; liberis, speciatim, Alberto M.
& Johanne, 11 de Alberti M. filiis, Hen-
rico Alberto & Wilhelmo, speciatim li-
nea Henrici, 12 de Alberto ejusq; linea,
13 & 14 de magna Domus Brunsrico-
Luneburgicæ stirpe, qvæ à Bernhardo,
Magni Torqvati filio seriem suam dedu-
cit, & seorsim audiit Luneburgica, 15
exhibit optimorum Patriæ Patrum me-
rito-

ritorum in rem literariam, imprimis Academiam suam Julianam, ex recentissima Historia aliquot Documenta, saa bliver og udi dette Capitel særdeles handlet om det Helmstedtske Universitets Stiftelser, til denne Tractat er og et Register saavel over Authores, som Materierne som ere afhandlede, til slutning haver og Author her ved føjet en Fortegnelse paa hans udgivne Skrifter, som med oven anførte ere 26 udi Talset.

Udi Halle haver Profess: Joh: Jac: Rambach ladet udgaae hans saa kaldede Evangelische Betrachtungen über die Sonn- und Fest-Tags Evangelia, hvilket Verk er hen ved 10 Alph. sterk in 4to, udi denne Samling skal ingen af Authoris forhen ved Trykken bekjendt gjordte Prædikener findes, men bestaar af 74 Prædikener, som eh til dato nogen Tid har været oplagte. Foran ved hver Prædiken findes hans disposition, som en lidet Tabelle indrettet, hvorudi mandstrax kand see i Orden efter hverandre de Materier, som siden paa opbyggeligste Maade bliver afhandlede. Udi Fortalen gives en udsørlig Efterretning om

disse Prædikener, saa bliver og i Fortælen handlet om Maaden, at udføre Materierne paa.

Engeland.

Udi London har inand nyelig ladet ind 8. udgaae et af D. Wall efterladte Verk, af hvilken mand har Historien om Borne-Dacben, under den Titul: Brief Critical Notes, hvilket indeholder kort besatte Critical Notes over det Nye Testamente, og i særdeleshed over variantes Lectiones, tillige med en Fortale over det gl. Testamentes Texter, som paa nye bliver anførte, samt og den Nyttre mand af de 70 Fortolkernes Oversettelse sig kand uddrage.

I Salisbury er D. Joh. Clarcke, Dechant samme steds, i fuld Arbejde med, at vil udgive en Forklaring over den Newtonske Philosophie, i et Verk, som hand giver den Titel: Demonstration of several Sections &c: Udi hvilket hand besynderlig handler om den Maade, paa hvilken Newton den naturlige Philosophie har foredraget, og anvendt den til en Forklaring over de fornemste Phænomena i den gældske Verdens Kreds.

Udi

Udi Bouden i Grevskabet Chester, har Mr. Peter Lancaster forfattet et kort Begreb over den afdøde Carl Daubütz, forrige Præst til Brotherton i den Provinz York, hans store Commentarium over Aabenbaringen, under den Titul: A perpetual Commentary, og tillsige med foran afsort en Tale, som den samme har holdet, i hvilken hand andrager de Principia, som skal føre os hen til Bogens rette Forstand. Mr. Lancaster har sat Bogen i en nye Orden, giort den kortere, og indrettet den efter den gemeene Mands Begreb og Forstand, saa den nu ikke kun bestaar af 631 pag: in 4. I blant de Hændelser, som ere satte forhen i Aabenbaringen, befinder sig efter Mr. Daubützens Erklæring, Lutheri Reformation, Pavedommet's Fald, og andre flere Ting.

Iligemaaade har Mr. Woolston udgivet den anden Part af sit Forsvar-Skrift over hans holdte Tale om Christi Miracler, imod Biskopperne af St. David og London: Paa Titulen læser man disse Tertulliani Ord: Nec religionis est, cogere religionem, qvæ sponte su-

scipi debet, non vi. Hand siger, at hand i Begyndelsen af Erbødighed imod Øvrigheden, efter at mand havde fældet hans Dom, ikke havde i sinde at vilde lade dette Skrift udgaae, og efterdi hand havde ventet, at Bisshoppen af St. David skulle have ladet den anden Deel af sin Igiendrivelse udgaae, som forgangen Vinter skulle været kommet for Lyset, hvilken mand dog endnu ikke har seet. Endelig har hand dog fundet det for nedsig, at vise sine Modstandere, at hand ikke holdt sig for at være overvunden, i Forhaabning, Øvrigheden ikke skulle regne ham det til onde, at hand forsvarede sin Ustydighed. Hand begnyder med meget fornuftige Betænkninger over den Billighed og Beskeedenhed Theologi i deres Stridigheder skulle i achtage: Imidlertid seer man endnu mange Skrifter imod hennem at komme for Lyset.

Frankerige

Det i Paris nylig gjorde Oplag af den første Part af Petavii Ratiocinatio tem-

temporum, er en Oversettelse af Abbeden de Maueroix, Canonic: til Rheims, feruden hvilken mand endnu har een af Mr. Cottin, og end een, som Aar 1708 med en udaf den Latinse Edition 1703 tagen Fortsettelse, er udkomnen. I hvor-
vel nu disse Oversettelser ikke vare med
de beste, ere de dog saa vel afgangne, at
der af ikke findes et Exemplar meere i
nogen Boglade, hvorfore mand har væ-
ret betænkt paa et nyt Oplag, hvilket
mand har stræbt, meere accurat end de
forrige at indrette, saabelsom og det
med en almindelig og med Authors Øje-
merke meere overensstemmende Fort-
settelse at forsyne. Dette Oplag bestaar
af 3 Bind, i det første finder man et
kort Begreb af en general Historie fra
Verdens Begyndelse til Christi Fødsel,
og er afdeelt i 4 Bøger. Det andet in-
deholder ligesledes 4 Bøger, som gaae
fra Christi Fødsel til Keyser Otto II. og
Philippum Augustum Konge i Frankeri-
ge, eller det Aar 1200. Det tredie in-
befatter i 3 Bøger Historien fra Aar
1200 til 1632, tillige med en Fortsettelse

indtil 1701. Den foran anførte Mr. de l'Isle Tractat kand tiene til Indledning til Bogen.

End er udi Paris fra Pressen udkommen en Tractat, som handler om Kierlighed imod Gud, og fører efterfølgende Titul: *Traité de la charité envers Dieu, & de ses vrais caractères tiré des Livres Saints.* Dans le quel on expose par les propres paroles de l'Ecriture Sainte nos devoirs à l'egard de Dieu, & l'on refute les erreurs opposeés.

Endnu er aldrig nogen Tractat over denne Materie, nemlig Kierlighed imod Gud, kommet for Lyset, der har været meere fuldkommen og bedre indrettet efter et hvert Menniskes Begreb, end denne. Mand seer derudi først, hvad Kierlighed er, den Nødvendighed derpaa følger, hvad Fordeel der er ved, saavel som og den Sknidighed der ved udfræves. Dernest, hvorledes mand ber elste Gud, og hvilke de bevægende Aarsager ere til denne Kierlighed.

Author forklarer siden vidtloftigere Aarsagerne, Virkningerne og Kjendemerker =

Eerne paa denne Guds Kærlighed, hvorefter hand og handler om de Ting, som forhindrer Kærligheden, og Maaden paa hvilken mand den find erlange.

Mr. Pelletiers Tractat om Poenitenze, saavel som og den hand har ladet udgaae om Kærlighed til sin Næste, har angivet denne, som en livagtig Folge og som en Opfyldelse derpaa. Author siger strax i Begyndelsen, at mand bør ikke holde det forunderligt, at siden saa mange store Mænd have skrevet om denne Materie, hand dog ikke efterlader endnu at skrive derom, men mener, at mand har langt større Ratsag at forundre sig over, at der ikun saa lidet er blevet skrevet om saa vidtløstig en Materie; Thi siger hand, det burde være en Skyldighed som burde følge paa en christen Nidkærlhed og Gudfrygtighed, at mand hver Aar anvendte en considerabel Summa til den, som best kunde udføre saadant et Werk, og forfærdige den allernytteligste Bog over slig Materie, som Guds Kærlighed.

Ligeledes er endnu i Paris det 4de forbedrede Oplag af efterfolgende Werk

Komnen for Lyset: Abregé de l'Histoire des Plantes usuelles, dans lequel on donne leurs noms differens tant françois que Latins, la maniere de s'en servir, la dose & les principales compositions de pharmacie, dans les quelles elles sont employées. Par M. Chomel, Docteur Regent en la Faculté de Medicine de Paris, de L'Academie des Sciences in J. II. Voll. Den gode Fortgang denne Boggs anden Edition havde, har beveget Author til at anvende end større Tid paa dends Fornieerelse, hvorfore hand og i Fortalen af dend anden Edition har lovet med det første at lade nogle nye Anmerkninger udgaae, hvilke udgiere een 3d ie Tome, og af de som dend anden Edition indeholder, skulde som et Supplement blive hossejede. Samme er nu virkelig udkommen under denne Titel: Supplement à l'Abregé de l'histoire des plantes usuelles: &c. Tom. troisieme in 12. Og forsikrer Author, at hand allene for dend Aarsag skyld har opheldet og forhalet sammes Trykning endnu 5 Aar efter det andet Verks Oplag, paa det at hand meere accurat og fuldkomnere

nere kunde bringe det frem for Lyset.

Udi Joinville er en lidet Tractat blevet trukket in 12. bestaaende af 166 pag.
under denne Titul: Introduction à la Rhetorique, par le Sieur Bralon de S. Remi, Professeur des Humanites au Collège de Joinville.

Denne lidet Bog er, egentlig at tale,
en Dictionnaire over alle Rhetoriske Termin:
Author, for at giøre sig desmeere
behagelig for unge Mennisker, til hvis
Eienhænd har forsattet den, har holdt
det for sin skyldighed for deres skyld der
udi at erklære sig ved Spørsmaal og
Giensvar, og ved hvert Giensvar at iglentage det foregaaende Spørsmåls
Terminum: Som for Exempel.

Allegorie. Hvad er Allegorie? Allegorie, hvilket mand kand kalde en sted-
se varende Lignelse, er een Figur, ved
hvilk man fortræder adskillige Ord
fra deris egentlige Bejnærelse hen til en
anden, saasom naar man vil tale om en
fornemme Minister, der i Opror og trou-
ble Krigs-Tider haver forestaaet et Ri-
gis Regiering med storste Standhaftig-
hed, og ikke i ringeste Maader at blive
for-

forsaget: siger mand: Cet excellént Pilote n'a jamais fait mine d'abandonner le Timon, depuis qu'il a pris, il a toujours tenu ferme malgré les flots, dont la navire étoit agité, & les tempêtes, qui s'elevoint de toutes parts. Dette er en Allegorie, hvor mand tager det Ord le Pilote for en stor Stats-Minister, le Timon for Rigs-Affairernes Adminis- tration, les flots & les tempêtes for Op- rør og Tvedragt, og endelig la navire for Staten i sig selv.

Author siger i Slutningen af sin Bog, at om nogen skulde findes at have noget at sige derpaa, at den er saa lidet, kand mand svare ham det, som Poeten Callimach: eengang har sagt: Un grand Livre est un grand mal. Denne Regul bli- ver ofte stadsfæstet i henseende til et stort Tall af Bøger, men paa den Maade, som dette Dictionnaire er forfattet, synes det, at Author vel havde kundet ud- ført det til et meget større Volum: uden at løbe Fare, at Ordspreget i henseende til den, skulde blive til Sandhed.

Tyrkiet.

Fra det i Constantinopel for nogen Tid siden til alles Forundring, efter deu-

af Store Sultanen dertil udgivne Bevilling, oprettede Bogtrykkerie, er endelig fra dets Presse 3de Bøger komme forlyset, hvilke mand som noget curieus og merkværdigt, helst siden Europa vel ikke nogensinde havde ventet, at denne saa gl. som ædle Konst, iblant saa Barbarisk et Folk nogen Tid fulde bleven bekjendt og af dem etableret, har fundet for god dengunstige Læsere til Forståelse her korteligt noget om at anføre.

Det første Verk er et Arabisk Dictionnaire som er blevet oversatt paa Christisk af en Thyrk, ved Navn Ovanculi, det er blevet trycket i 2 Bind in folio, af hvilke det første indeholder 666, og det andet 756 pag. Forudi dette Dictionnaire findes een Fortale, i hvilken tales om hvad som har tildraget sig i Anledning til deng Memorial som blev indgivet til deng Store Bezir om dette Trykkeries Oprætselse; derudimedes og om deng Store Ulimage denne Minister har gjort sig for at faae udvirket Tilladelse dertil af deng Store Sultan, tillige med Aarsagen, hvorfor mand har begyndt Verket ved denne Dictionnaire at lade trykke. Paa Fortalen følges det af Stors

Sultanen meddelelte Privilegium til at lade i Constantinopel trykke alle de Boger, som ere strevne i deris eget Lands-sprog, undtagen de, som angaae deng Mahometanske Religion.

Dernest finder man og i Fortalen anført deng store Mytte, og uendelige For-deel deng Tyrkiske Nation kunne tildrage sig af dette Trække til Constanti-nopel, i sær deng Ere, de havde deraf, at de ved saadan berommelig Etablissemant kunde forhindre, at fremmede Na-tioner ikke til sidst skulde profitere af deng Tyrkiske Esterladenhed, som har varet alt for længe.

Det andet Verk er bleven trycket lige-ledis in folio, bestaaendis af 150 pag. un-der denne Titul: Fuhsatil-Kibar. Au-thor som er een Tyrk, ved Navn Hagi Califa, giver der ved tillende en Tractat om Globo terrestr. Sphæra, og Geogra-phiske Kort. Han fremforer derudi een særdeelis Beretning om Ven-dig, Albaniens, deng Insal Corfu, og adskillige andre Stæder, som ligge nær ved Tyr-kiet: Han opregner adskillige Tyrkiske Søe-Expeditioner, niced et kort Begreb

af een Historie om de Tyrkiske Admiraler, for Constantinopels Erobring indtil Aaret 1653. Hant har dessforuden giort en Beskrivelse over Store Sultanens Arsenal, anmerker derhos de store Omkostninger denne Prins anvender for at holde det ved lige, og ender Verket med nogle Instructioner, som hant giver de Tyrkiske See-Rovere.

Dette Verk er prydet med et Landskort over dend heele Verden, samt og et See-Kort over Middel-Havet, det Sørte Hav, og et over Archipelag. og end et over Golfo de Venise, der findes ogsaa tvende Kaaberstykker, som forestilles tvende See-Compasser, det ene over Middel-Havet, det andet over det store Ocean:

Det 3die Verk som er blevet i samme Bogtrykkerie forserdiget, er udgivet in 4to. bestaaende af 194 pag. og fører denne Tyrkiske Titul: Tarih-Sayah, eller paa Dansk, een Rejsendis Beretning. Det er een Tyrkisk Oversettelse af een ved Navn Ibrahim Mutafarria, om een Historie over det sidste Opror i Persien, første gang skrevet paa Latin, som Oversetteren i sin Fortale angiver. Au-

thor til det Latiniske Verk, hvilc Navn ikke bliver meldet, men dog derhos forstret, at hand længe har opholdt sig i Persien, fremfører derudi en kort Indhold af de Persiske Sophi deres Historie indtil Schach Husseins Regierung, beskriver tillige med denne Fyrstes Nedstadelse fra Thronen ved Miri Mahmoud, og slutter sin Beretning med Sultan Eschreffs Historie. Oversetteren Muttafarica har foruden sin egen Fortale til dette Verk, tillige med ladet trykke sin til Store Bezieren indgivne Memorial om Tilladelse at lade det trykke, tillige med Bezierens derpaa følgende Approbation, som et Verk, der kunde tiene det gemine-
ne Beste til Gayn og Nutte.

I Betragtning nu af disse 3de Begej, som ere blevne trykte i det i Constanti-
nopol oprettede Bogtrykkerie, enten
mand vil ansee Papirets Skønhed, el-
ler Skriftenis Nethed, maa dog alle
de som ere kiendere deraf, falde i For-
undring, at Tyrkerne ved at fremviise
deris Prove paa disse tvende Ting, ha-
ve opnaaet allerede saa stor en Fuldkom-
menhed, som findes ved disse Edi-
tioner.

Syde Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

3.

Den 18 Januarii. 1731.

Thysland.

Di Hannover hat M. Joh. Anton Strubberg Osnabuggensis lade^t esterfolgende korte^{ly} til Trykken besfor-
dre: Allgemeine Biblische Harmonie,
in welcher nach der herrlichen überse-
hung Lutheri, die ganze heilige Schrift
in ihrer richtigen Zeit=Ordnung und al-
lervollkommensten Übereinstimmung,
nebst kurzen Summarien, Abtheilun-
gen und vielen locis parallelis für Augen
geleget. Wobei in einem kurzen Aus-
zug

C

zug der Zusammenhang der Biblischen
Geschichte deutlich gezeigt, die widrig
scheinende Stellen gerettet, die gehalte-
ne Ordnung mit Gründen bekräftigt,
jeho auf eine ganz neue und besondere
Art also geordnet, und dem ersten Thei-
le nach, vorstellend die Historie der
Schöpfung, dem vernünftigen Leser
Christlich zu beurtheilen vorgeleget. Det-
te Verk bestaar bestaar af 16 Ark in folio.
Og har fornemme Theologi allerede fæl-
det denne Dom derover, at det er et Verk,
som hidindtil endnu ikke er fundet in
Theologia exegetica, og som mand er
forsikret om Authoris Gliid og ufortry-
delige Bindstibelighed, haaber man saa
meget des snarere, at hand ved dend
Højestes Biestand skal bringe det til een
god Fuldkommenhed.

Udi Helmstad er dend berømte Abbed
Mosheims Oversettelse af Coudworth
i et MSt. fuldkommen færdig, og kand
mand inden fort Tiid nu ogsaa sikkert
vente at see dend til Tryffen befordret.
Hoved-Titelen vil blive Efterfølgende:
Radulphi Cudworthi Systema intelle-
ctuale universi, seu de veris naturæ re-
rum.

rum cauſſis & Originibus Commentarii, qvibus omnis eorum, qvi Deum esse negant, Philosophia funditus evertitur. Ex Anglo Latine vertit, multisq; obſervationibus auxit & amplificavit Joh. Laur. Mosheimius, Sereniss. Ducibus Brunsvicens. à consiliis rerum ſanctiorum, Abbas Cœnobiorum, Lapidis S. Michaelis & Vallis S. Mariæ, rei univerſæ Scholasticæ per Duc. Brunſvic. Ephorus, Theolog. D. & Profess. in Acad. Julia in fol.

I hvorvel adſtillige Lærde Mænd, ſaaſom i blant de Tydſke, D, Gottfried Olearius til Leipſig, hvilken mand frem for andre har holdt for, at være dygtig dertil, heldſt ſiden hand ved Stanley historiam Philosophicam, havde aflagt en fortrefelig Præve, men til dend lærde Verdens ſtorſte Aſſavning alt for tilig bortdøde, ſaavelſom og dend ved Døden ligeledis afgangne Illershagen, og andre, og i blant de Franske Mr. Bourdelin, have begyndt, at arbejde paa denne Bogs Overſettelse, ſaa er dend dog ikke bragt til fuldkommenhed af nogen. Mange, i ſær Mr. Clerch, have været af dend Me-

ning, at det gandske ikke vilde lade sig
giøre, denne Bog, i Henseende til deng
tunge Skrivemaade, og andre besynder-
lige Sager, i et andet Sprog vel og ty-
delig at oversette. Men Mosheim har
saaledes vidst, at overvinde alle disse Be-
sværigheder, at mand maa give hans
Oversættelse dend Berømmelse, at Over-
sættelsen langt overgaar Originalen.
Dend er forfattet i een reen og tydelig
Skrive-Maade. Alle de Ting, om hen-
høre til Philosophien, ere med samme
Ord udførte, som de gl. Latiner dem ha-
ve bencevnet, hvorved hand særdelis har
beslittet sig paa een tydelig Forstaaelig-
hed. De Engelske lange Periodos, hvil-
ke intet mindre ere, end stirlige og ange-
nentme, og desforuden meget usforstaae-
lige, har Oversetteren saaledes afdeelt,
og efter dend Latinste Maade indrettet,
at ingen kand merke, at hand læser een
Oversættelse. Ja Mosheim har gjort
sig Uma e, saaledis at foredrage Coud-
worths tanker i Latin, som hand selv
vilde have forestillet dennem, om hand
efter dend gl. Rommerske Gout havde
vildet skrive. Hand har med stor Moje
efa

efter segt alle de Gamles Skrifter, paa hvilke hand beraaber sig, og noye anmerket Stæderne, hvor de staae. I ligemaa-de har hand paa nye undersøgt denne store Mands forebragte Sagers Sand-færdighed, og naar hand har fundet Aar-sag, at vige fra han nem, ere hans Be-tænkninger med sterste Bestedenhed blev-ne prøvede. Men naar hand har seet, at Coudworth har ret at vaastaae, laa er hans Fordrag meget ofte med de Gam-lis Skrifter og andre Beviisligheder ble-ven betræftet. Hvad som i Coudwoths Tider har foraarsaget Stridigheder i= blandt de Lærde over de Materier, hvil-ke hand har afhandlet, findes ligeledis iblandt de anførte Anmerkninger opreg-net, og derover hans Betænkninger meddeelte. Paa mange Stæder har Mosheim undersøgt visse Materier noj-ere, end hidindtil et sted, og mange vig-tige Ting af Kirke- og deng Philosophi-ke Historie fuldkommen udført. Hvad som er blevet fortidlig, er sparet til Fortalen, i hvilken endnu adskillige Sa-ger grundig ere blevne afhandlede; som for Exempel; Historien om de Gamlis

Corpuscular-Philosophie, de gl. Poeters Theologie, dend Lærdoms Historie om naturis plasticis, &c. Ved Fortalen kand mand og finde Coudworths Levnets Beskrivelse, hvortil Erke-Bispen af Canterbury, Bisshoppen af Coventry og Lichfield, samt Academiet til Cambridge høye indsendt de behørige Esterretninger, tilgemaade og hans Bogs Skiebnè, og een Critiske Historie over de Stridigheder han deraf ere blevne giorte. Til sidst bliver der og et fuldstændigt Register over de Authores, mand har betient sig af, samt og Sagerne i sig selv derhos seset.

Ubi Leipzig er udkommen M. Georgi Jacobi Kehr, L.L. Oriental. P. Methodus promovendi studii Philologico-Theologici in eruendo Genuino sensu Bibliorum Hebræicorum Novi Testamenti Syriaci, Arabicorum, aliorumq; Orientalium Scriptorum, ad Exegetin Biblicam, & Eloquentiam sacram, exemplo Christi, Prophetarum, Apostolorum, & B. Lutheri Auditores excitantem, summe necessario & salutari, bestagende af 2 Atte in 4to. Author har ved Lejlighed af

af Navne-Dage dediceret dette Skrift til begge de twende store Theolog: i Dressen, D. Marperger og D. Gleichen. Hans Afsigt derudi er, med vigtige og grundige Bevisseligheder at forestille det Arabiske Sprogs nødvendige og u-mistelige Hjelp, til at forklare den Hebraiske Bibel, saavelsom og den fortreffelige Nytte, der flyder af den Liighed og Paralellism: som findes imellem det gamle Testamentes Propheters Hebraiske Talemaade, og imellem de Arabiske Skrifter i Allmindelighed, helst naar mand vil stræbe efter, paa en herte-trængende Maade at fremføre en Prædiken. Af disse twende Ark har Author endnu gjort et kort Udtog, hvilket hand paa et halv Ark i sør har-ladet astrykke, med denne Overskrift: M. Georgii Jacobi Kehr, L. L. Oriental Pr. in Academia Lipsiensi, Methodus interpretandi Biblia Hebraica, Præside Jehova Triuno, in 4. Hand har og herefter i sinde, at lade begge disse smaa Skrifter udgaae, og med vidtloftige Exempler paa Mathematiske-Philosophiske Maade at bevise.

I Berlin har M. Daniel Fried. Janus,

E 4

Schol.

Schol: Torg: Con-Rect: ladet ved Tryk-
ken for Lyst fremkomme et Philologisk
Lexicon over den reene og virlige La-
tiniske Skrive-maade, hvorudi ikke alle-
ne Barbarismi, Solæcismi, Archaismi,
Græcismi, Gallicismi, Italismi, Germa-
nismi og andre fremmede, som ikke ere
rette Latiniske Ord og Tale-maader, men
endog fornemmelig de i Disciplin, Ci-
vil og Militair-Sager nu omstunder fo-
rekommende Ord, efter en Alphabetiske
Ordens blive anmerkede, deres egentlige
og naturlige Forstand forklaret, og med
de beste Authorers og fornemste Skri-
benteres selv egne tilsammenhengende
rigtige Bestaffenhed forbedret, tillige
med mange nyttige og det Latiniske
Sprog tilhørende Anmerkninger, saa-
velsom og et fuldkommen thykke Register
over alle her udi forekommende Ord og
Tale-maader. Hvilket Verk den stu-
rende Ungdom til sædeles Nutte og
Tjeneste er bleven meddeelt.

Engeland.

For nogen Tid siden ere endeel Gart-
nere til Chelsea strax ved London trædet
sam-

sammen og forfærdiget en Latinſt og Engelsk Fortegnelse paa alle der udi Landet sig befindende Saavelsom andre Lands Treer og Bexter, hvilke kunde fordrage den Engelske Lust og der have Fremgang. Dette Verk er blevet trykt in folio, og findes der udi henved 20 Kaa-
bertykker, hvorpaas findes tegnet disse Treer og Bexter med deres naturlige Farver.

Udi London har Archibald Campbell Theol. D. ladet et Skrift udgaae, hvori hand beviser, at Aposolerne ikke have været Euthusiaster, og forklarer tillige med deng Aandelige Enthusiasmi egentlige Natur og Birkninger. I Fortalen gi-
ver han fine Tauler tilkiende em et Skrift som kaldis, Christianism as an-
cient as the creation, og om de Ting Mr. Woolston har talet om Christi Opstandelse. Author sat ellers omtrent for 3
aar siden have stillet til London et MS.
om Moralste Øyder, under dend Titul:
An Enquiry into the Origine of moral
virtues, hvilket er saldet i een fremmeds
Hænder, som lod det i sit Navn trykke,
sætte en vidtloftig Fortale dertil, og de-

dicerede det til Canhleren, hvor ved hand
velkom eet got præbende. Hvorfore Au-
thor nu har giort bekjendt, at hand var
selv deng rette Author dertil, og lover
at udgive et nyt formeeret og forbedret
Oplag derudaf, hvor i deng Fremmedis
Fortale ikke skal findes.

Sammesteds have R. Williamsen, T.
Osboon, S. Ballard ladet udgaae en nye
Edition af de Engelske Kongers Chres-
nike, fra deng Tid de Romere regierede
i Store Brittannien, indtil Kong Ja-
cob deng Forstis Død, med en Continu-
ation af denne Kronike iadtil Aar 1660.
Mand har derforuden i denne Edition
hos senhed en anden Fortsettelse som in-
deholder Car. II. fra hans Retablissem-
ent, Jacob II. Wilhelmi III. og Marie,
Dronning Annæ, og Georgii I. Regie-
rings Historier.

Frankerige

Udi Paris har mand for nogen Tid
siden seet en nye Traetat at være bleven
trycket under efterfølgende Titul: Hi-
stoire sacrée de la Providence, & de la
Conduite de Dieu sur les hommes, de-
puis

puis le commencement du monde jusqu'au tems, predits dans l'Apocalypse tirée de l'ancien & du nouveau Testament, représentée en cinq cens Tableaux, & expliquée par les paroles même de l'Ecriture en Latin & en François. Der er alderede tilforn nogle Verk som dette over vend hellige Skrift kommen for Lyset. Månd finder kaaberstycker i adskillige Bibler, som forestiller de fornemste Hændelser af det gl. og nye Testamente, men som mand kand see af een Beretning, der findes foran i dette Verk, ere deris Forsæt, som har ladet dem udgaae, ilde udførte, og det saa ilde, at mand har billig Marsag at ønske noget bedre. Adskillige Authores, som have arbeydet paa samme slags Verk at lade udgaae, have allene forbundet sig til det Nye Testamente, og har de fleste af dem ikke været meere lykkelig, enten i Henseende til deres Bal, eller til deris rette Dvemeriks Udførelse. Hvorfore og mange Gudfrygtige og vel oplyste Folk have gjort sig umage, at lade dette Verk komme for Lyset, hvilket mand uden ald for-

fdengelig Røes billig kand sige, at være uendelig bedre, end nogen af de andre, enten mand vil ansee Indholden i sig selv, eller det stønne Øyemerk. Author har set sig for at udfor. Og finder mand verndi 500 af de allerfunknigste Mestere udskulne Kaaberstykker. Hvilke for at giøre desmeere forstaaelige, mand har neden under hver Kaaberstykke ladet udsticke og trykke en kort Titel, som giver Indholden tilkiende, og derhos føyet en Latinist og Franss Forklaring over denne Indhold, da dend Latinste Forklaring er altid tagen af Skrifstens egne Ord. For ved hver af Skrifstens Boger, saa vel det gamle som nye Testamentis, findes et kort Udtog af hver Bog, som synes at være forfattet af een meget god Haand; som for Exempel paa det første Kaaberstykke over Skabelsens Historie finder man disse Ord.

Det første Udtog af Skabelsens Bog.

Det gl. Testamente begynder af de 5 Mose Boger, hvilket er det allercældste Skrift os er givet. Dend første af disse 5 Boger er dend af Grækerne kaldede Genesis, eller Skabelsens Bog, som for-
ela-

klarer alle Tings af deng Store Gud forunderlige Skabelse. Denne Bog blev skrevet ved Mosen, enten imedens hand opholdt sig hos Præsten i Madian, eller og i de 40 Aars Tid hand omførte Israels Barn i Ørken. Dend indeholder alt, hvad som har tildraget sig fra Verdens Begyndelse indtil Josephs Død, i een Tid af 2368 Aar, 2184 Aar fra Verdens Begyndelse indtil Abrahams Død, og derfra indtil Josephs Død 184.

De fornemste Bedrifter, som derude
ere beskrevne, er e Verdens Skabelse, Her-
rens Bud og Besalning til Adam i Pa-
radis, hans Ulydighed imod Guds Bud,
hans Straff, Slegt-Regisier over hans
Aftkom, deris Synder og Ugadelighed,
for hvis Skyld Gud blev nødt til at lade
dend første Verden forgaae under en al-
mindelig Syndflod. Arkens Opbyggel-
se, i hvilken Noah alleene med sin liden
Familie blev opholdt, for igien at fort-
plante det Menniskelige Kjens Slegter,
Chains Forvandelse, Babels Taarns
Opførelsel, Tungemaalenes Adstillelse,
og alle Nationers Adspredelse omkring
i Ver-

i Verden. Patriarchernis Historier, indtil Abraham, hans Rejser, de ham paakomne Fristelser, og denne hellige Patriarchs Døde, paabuddet om Omstærelsen, Isaaks og de andre Abrahams Børns Fødsel, Isaacs Offring og Giftermaal, saavel som og Abrahams hans Faders Død, som tildrog sig 2184 Aar efter Verdens Skabelse. Skabelsens Bog er her deelt udi tvende Parter: Det Udtog vi nu have anført henhører til den første Part, hvorpaa følger denne Titel paa dend anden.

Andet Udtog af Skabelsens Bog.

Dend anden Part, der, som tilforn er sagt, begriber i sig 184 Aars Historie fra Abrahams indtil Josephs Død, er een Suite af Isaaks Historie, hans Rejse til Abimelech Kongen i Gerar, og det med denne Konge oprettede Forbund, det Val Gud gjorde i Henseende til Jacob frem for Esau, dend Belsignelse hiine tilstjal sig fra denne, Esaus Forbittrelse dero ver, som forvoldt, at Jacob maatte flygte hen til Laban i Mesopotamien, hvor hand i 20 Aar sig maatte opholde, hans fir-

fjordobbelte Giffiermaal, Børns Fodsel, og til sidst hans Hjemrejse til Canaan's Land, Dinæ Borttøvelse af Sichem Hemors Son, og deng Havn, hendis Brødre derover sogte. Dend som i denne Historie har spilt dend største Role har været Joseph. Mand seer derudi det Had hans Brødre bar til hannem, hvorfor de og soldte hannem bort, hans Bortførsel til Egypten, Fængsel, Ophøjelse til Regimentet under Kong Pharaone, de forstandige Präcautioner hand tog imod dend af ham selv forud spaadde dyre Tid, hans Brødres Ankomst til Egypten, at kiske Korn, Josephs Opførsel imod dennem, deris Hjemrejse og paa hvad Maade Joseph lod sig kiende af dennem. Jacobs og hans Børns Nedrejse til Egypten, hans Død og Spændom over hans Børn, førend hand opgav sin Land, i sør i Henseende til Mes-siam, som skulde fødis af Juda Stammme, og endelig til sidst Josephs Død i hans 110de Åar, og dend Befalning hand gav i sit Yderste, om at føre hans døde Been bort igien til det forjette Land.

Dette Verk er deelt i 3 Volumin: hvor
foran

foran er satt et Raaberstykke, det første Vol. indeholder de 5 Mose, og Josue Bøger. Det andet Dommernis, Ruths, Kongernis, Kronickernis, Tobiae, Judiths, Esthers, Esdra Bøger, Propheterne og Macabæerne ic. Det tredie indbefatter det gandse nye Testament, tillige med Apostlernis Gierninger, og Johannis Abenbaring. Ved Enden af hvert Voll. findes een vidtloftig Tabell, som efter en Alpabetiske Orden forklarer alle de Ting, som forestilles paa det foranstaende Raaberstykke.

End er udi Frankerige kommen for Lys set det andet Bind af P. Montfaucon hans store Verk, og haver samme til Titul: Les Monuments de la Monarchie Françoise, qui comprennent l'Histoire de France avec les Figures de chaque regne que l'injure des tems à épargnées Tome second la Conquête de l'Angleterre par Guillaume Duc de Normandie, dit le Batard, tirée d'un Monument du tems, & la suite des Rois depuis Louis VI. jusqu'à Jean II. inclus: par le R. P. Dom. Bernard de Montfaucon.

Scye Sider

Om
Værde og curieuſe Sager.

No.

4.

Den 25 Januarii. 1731.

Sverrig.

Med Mosal arbejder det der værende
Kongel. Societas Literarum & Sci-
entiarum paa et Svensk, Thysk og La-
tinſt Lexicon. hvorved en Fremmed me-
get lettes Umgang det Svenske Sprøg

Ili Stockholm er hos den Kongl. An-
tiq: Archiv: Bogtrykker Mr. Joh.L. Horn
i Aar paas hans egen Bekoſning blevet
trykket en Morals Bog, hvorudi gives
til-

tilkiende en Anledning til de saa vel Dæjenhulige, som i et Menniskes Herte forborgene Øyder, hvilket Skrift fra en god sund Fornuft er indhentet, og opsat alle og enhver, i sær den studerende Ungdom til Eieneste og Opbyggelse, som et Menniskes højeste Gode, udgivet af Andrea Rydelio, Ph: Prof: Acad: Lund: Åar 1731. in 8vo. bestaaende af 4 og et halv Ark.

Iligemaade er og i Sverrig saavel i Stockholm som Upsal for Liebhabere at faae tilkiøbs (1) Acta Literaria Sveciæ trimestre tertium for Åar 1729. cum figuris. (2) Archiat von Bromels Indledning til en fornsden Kundskab, til at kende, udforske og overveje allehaande Berg=Arter, Mineralier, Metaller og Fossilier.

Thyssland.

Det iste Stykke af Supplemento, som henhører til det udi Leipsig forferdigede og saa kaldede udvalde Theologiske Bibliothech, udi hvilket mand i sæt havet forestaget sig at igienemgaae Jubel-Skriftet.

terne, men naar mand dermed er kommen til Ende, derudi vil ansøre adstikke Efterretninger, Forbedringer, Breve og Anmerkninger, hvilke udi forstrevne Verk ey ere indrykte, indeholder følgende Artikler. 1) D. Matth. Hoers Jubel-Fest Bog. 2) Evangeliske Jubel-Festes Bog, andet Oplag. Og haver Prof. Knapp heraf udgivet det tredie Oplag, 3) Opbyggelige Anstalter til dend Chur-Sachsiske, Evangeliske Lutherske Kirkes anden Jubel-og Taksigelsis Fest for dend i Året 1530 overleverede Ausburgische Confession, tillige med D. Bernh. Walth. Marpergers Fortale og Indledning. Nærværende Skrifft indeholder egentlig dend forføye Foranstaltung, hvorledis det ved Jubel-Festen Åar 1730 i Chur-Fyrstendommet Sachsen og andre dets underliggende Lande ved dend offentlige Guds Dieneste skulde forholdis, saavel som og Intimations Formen, Bonnen og Jubel-Terten. I Fortalen og Indledningen viiser D. Marperger hvad der skal bevege dend samtlige Evangelisch-Lutherske Kirke, allevene ind-

med brændende Andagt, og synnerlige
Sielens Optimuntring at holde en alminne-
delig Jubel-Fryde og Tatsigelsis Fest,
dend almægtige Gud til Ere, for dend
dyrebare og usatterlige Ausburg. Con-
fessions hidindtil uforrykte Vedligehol-
delse. 4) Dend Ausburgis: Confessions
Historie, beskrevet af Ernst. Sam. Cy-
prian. 5) Programma Academiæ Hal-
lensis. Dette, her gaudste indrykke de
Pintz-Dags Programma, som Profess:
Rambach har forserdiget, handler om
dend Ausb. Confess: Overgivelse. 6)
Joh. Georg. Weberi, Eccl. in Aula Vin:
Prin. & Consil. Eccl. in Supr. Ordo Ec-
clesiasticus in Aug. Confess: trinimphans
&c. Vinariæ 1730, 4. 1 Alph. Dette lær-
de og vidtøftige Skrifft bestaaer af 50
saa kaldede Artikler, iblant hvilke Au-
thor i Særdelighed har sat sig fore, at
forklare dend 14 Artikel af dend Ausb.
Confess. om Kirke-Regimentet, og hvad
dod henhører, og tydelig at udvise, at
vi ingenlunde, som vore Modstandere os
vilde for beskynde, ere fra dend derudi
indholdende Lærdom afvigede. 7) Et
Tilheng: (a) dend Chur-Sackfiske In-
stru-

struktion, i Henseende til den Evange-
liske Jubel-Fest 1730. (b) dend Durchl.
Fyrste og Herre, Hr. Friderich II. Her-
tug til Sachsen Gotha hans Instruction
om Jubel-Festen, Aar 1730. Begge dis-
se Skrifter ere herudi fuldkommen ind-
ryckede.

End haver udi Leipzig Michael Bloch-
berg ladet udgaae og ved Trykken be-
kiendt giøre, D. Philip Jacob Spener's
Lehrreiche Zuschrift an seine Frau Toch-
ter, von nohtigen Pflichten einer Prie-
ster Frau, zum gemeinen Nutzen be-
kant. Dette Brev med dets Fortale
er oplagt in Duodec. 2 Ark sterk. Udi
Fortalen af Brevet, som mand forsik-
ker, at fortienner at læses, beretter Au-
thor, at samme endnu ej haver været
trykt.

Til Helmstedt er Hr. Mosheim udi
begreb med at sammenstrive en Dispu-
tatz imod en Muscovitist Geistlig, navn-
lig Javore Kius, og en af ham udgivne
Slavonist Bog, bestaaende af nogle Fo-
lianter, og haver til Titul: Petra fidei,
hvormed hand haver bemøjet sig, at vil-

de igiendrive alle fra den Grækiske Kirke
vigende Religioner, men i sær den Rom-
merske Catholiske, den Reformerte og den
Lutheriske; Forstrevne Disputatz con-
cernerer egentlig den Punct de poenis
Hæreticum. Thi efter den gamle Græ-
kiss-Russiske Religion haver det været
tilladt, at straffe i Almindelighed Kietter-
re med Livs-Straf; dog veed mand i de
nyere Tider en noget Exempel at frem-
føre, at saudanne fra den Grækiske Kirke
afvigte, paa Livet ere blevne straffede,
med mindre de have giort sig noget An-
hang, og søgt at forstyrre den algemeene
Noelighed, eller søgt at forføre andre,
hvilket mand kand see af den for nogle
Aar siden udi Czar Petri den I. Regierung
til Baal og Brand henrettede navnku-
dige Qvirinus Kuhlman, som vel aldrig
var bleven taget af Dage, havde hand
en foretaget sig at udbrede sin vrangle
Lære, og derved givet Anledning, at an-
se ham, som een den algemeene Freds
Forstyrre og perturbateur.

Udi Nyrnberg er Boghandleren
Christoph Riegel udi Verk med at lade
oplegge das Ruhm- und Wunderwür-
digen

digen Leben und Thaten Pabst Benedicti XIII. auf besondern Nachrichten zusammen getragen. Øger Bogen forseet med nogle Raabersyntter, saa og med et Register, in 8vo.

Ubi Uilm er for nogen Tid siden kommen for Lyset et Skrift under efterfølgende Titul: Cura Ecclesiæ veteris circa Canonem Sacræ Scripturæ, & conservandam Codicum puritatem Commentatio Theologico-Critica, Auctore Johanne Frickio S. T. P.

En Theologist Thesis har været Aarsag til, at Author har givet Verket ovenstaende Titel, og Materiens Nytte, som derudi bliver afhandlet, har foranlediget hannem, at lade det komme for Lyset. Det bestaar af 4 Capitler, som i adskillige Paragraph. ere afdeelte. Det første Capittel handler om de Hebraiske Skrifters Oprindelse, Skickelse og Fuldkommenhed. Det andet beretter, med hvad Hengivenhed de første Christne have holdet disse Canonische Bøger ved lig. Det tredie afhandler dend Maade de have brugt at indrette og forsvare det.

nhe Testamētis Canoniske Bøger, og
endelig det 4de angaaer deng Dukkigge-
lighed, med hvilken de have imodsat sig
deng hellige Skriffts Forviring og For-
vendelse.

I det første Capittel beslitter Author
sig paa, at børkaste, at deng Guddom-
melige Forsyn ikke saa just alleene har
haft sit Hjemerke derhen, at igien sam-
mensamle de bortblevne Skrifstens
Bøger, men at deng end disforuden
har indrettet en Regel, en Rettensnor, og
et hellig Opfriſſt, efter hvilken, saasom
deng ikke antager noget andet end det,
som er Original og af Gud selv indspil-
reret, Hebreerne ej heller aldrig kun-
de falde i Bildfarelse over denne Mate-
rie. Deng Befaling Moses efterlod
sig, at forvare Lovens Bog i Pugtens
Ark, som et øvigt Biduesbyrd, paa det
Forbund Gud havde giort med Abra-
hams Efte kommere, giver Author An-
ledning til at slutte, at denne Canon
begyndte fra Moses Tider af. Efter den-
ne Patriarchs Død, siger hand, at Pro-
pheterne og Bræsterne, som efter Guds
Befaling vare indsatte i Embedet, have
havt

hvor et vaaget Øye over de hellige Skrif-
tens Bogers Conservation, indtil det
Babyloniske Fængsel. Ja Author gaar
end videre, naar hand paastaaer, at i-
miedens dette Fængsel varede, og end i
lasigt haardere Isdernis Forsolgelses
Tid r have Ezechiel, Daniel, og fleere
med første Forsigtighed sagt taget den-
ve Magt paaliggende Omhyggelighed.

I det andet Capitel er Authors Øye-
mercke, at gotgiore, det dend første Kir-
ke ikke alleniste har baaret en stor Er-
bodighed for de Canoniske Boger, men
endog at de ikke har giort nogen Refle-
xion paa de Apochryfiske Skriffter.
Dit lat stadtæste detter anfører hand cen-
dael af de gl. Kirke-Hædres Meeninger,
som Irænæi, Terulli, Origenis, Euse-
bii, Athanasii, Gregor. Epiphan. Ieronim.
Ruffini, og andre fleere, hvilke have vir-
kelig været, eller og syntis at være af
samme Meining. Det øvrige af Ca-
pittelel er anvendet til at igiendrive og
imodstaae alle de Stridigheder, som kand
innde een i denne Lærdom.

Det tredie Capittel forklarer det nye

Testamentis Canoniske Bøger, hvorus-
di Author bekræfter denne Canons Nød-
vendighed i Henseende til de Bøgers E-
genskab, af hvilke det bestaaer. Mand
land, siger hand brugende dend gl. Kir-
ke-Faders Irenæi egne Ord: aldrig bedre
kiende eller stionne paa Guds underlige
Hunsholdning i Henseende til voris Sa-
ligheds Sag, end ved dem, som have
prædiket Evangelium for os, og som si-
den efter Guds Billie have efterladt os
i deres Skrifster Grundvorden og Stytt-
ten til voris Troe. Med videre, som
dette Capittels vidtloftigere Indhold
formelder.

Efter alt det Author har sagt i disse
foregaaende Capitler, for at bevise dend
Omhyggelighed dend første Kirke har
haft for de hellige Canoniske Skrifter,
taler hand i det fierde Capittel om dend
Forsigtighed dend har brugt i at conser-
vere en hver Tertes Fuldkommenhed og
Reenhed: hvilket hand beviser med Ire-
næi egne Ord, som siger i Slutningen af
sit Skrifft. I hvem I ogsaa er, som vil
afskrive denne Bog, saa besværer jeg e-
der

der ved vor HErr Christum, at
J vel confererer hvad J har skrevet, og
noye corrigerer det efter det Exemplar,
J have skrevet efter. Disse Ord giver
Author et nyt Beviis paa det hand har
satt sig for at stadfæste, hvoraf hand
slutter, at Kirke-Fæderne, som lode see
saa stor Omsorg for at conservere deres
egne Skrifter fra de Vildelser, som ved
een eller anden Copiistes Efterladenhed
kunde foraursages eller indsnige sig, skul-
le ikke have været mindre omhyggelige
for at sette dend hellige Skriftes Bo-
ger i Sikkerhed for alle Ketteriske Vild-
farelser og Forvirringer. For denne sin
Meening desbedre at undersytte, bie-
falder hand deris Tanker, som meene, at
enhver Meenighed har haft Archiver,
som allene har været destineret til det
Brug, derudi at forvare Evangelister-
nis, og Apostlernis Skrifter, paa det at
om nogle Exemplarier deraf skulde bli-
ve forulykkede, mand da kunde vide, hvor
mand skulde finde dem igien i deris ful-
de Renehed og Fuldkommenhed.

Engelland.

Ildi London er ved Subscription af en
Guinee udkommen i di det Engliske Sprog
en Oversettelse af Ciceronis Breve til
Atticum, hvorhos er fojet nogle Anmerk-
ninger samt en Beskrivelse over disse 2de
større Romineres Liv og Levnet. Dette
Oplag bestaar af 2de Bind i di en stor
Quart, og er Trykken meget jærlig, men
de Exemplaria, som ere paa Real Papir,
haber kostet 2 Guineer.

Sammesteds harer Hr. Smith for no-
gen Tid siden ladet komme for Lyset et
Udkast til efterfølgende Værk in Quarto:
A compleat System of Optics applied to
Philosophical and vulgar Uses. With an
Account of the mechanical ways of Ma-
king and managing Optical Instruments
and of the principal discoveries in Astro-
nomy and Natural Philosophy made
Therewith. By Robert Smith L. L. D.
Fellow of Trinity Collegge Professor of
Astronomy and Experimental Philoso-
phy at Cambridge and Master of Mecha-
nics

nics to his Majesty. Author melder, at hand allerede for 10 Aar siden havet sammenstrevet dette Verk alleene for sine egne Berths Nutte, og at kunde sieue dem, som en Indgang til Newtons Optic, da samme synes ikke at være en Extract af Hagenii Dioptrick, som hand havet paa en lettere og kortere Maade demonstreret; Men derefter havet hand meget foreget det med alt hvis til denne Materie henhørende hand havet kundet samle: Da hand, for at lære Læseren paa den korteste Vej, en havet gjort flere Afdeelinger, end hvad, som enten nødvendig til Verket henhører, eller kunde sieue til samme's Nutte. Det øvrige, som angår andre Speculationer eller Historier om disse Videnskabers Fortogelse og Tillagelse efter haanden, har hand ikke vedføjet som Anmerkninger under de Propositioner, hvor de kunde henhøre, paa det at Læseren efter egen Behag, kan dem igennem læse, eller forbigaae. Og havet Author herudi afhandlet saa vel Praxis, som Theorien af den Optiske Videnskab, og givet en Esterretning om at

at slibe og polere Metaller og Glas, saa
velsom og at forfærdige Optiske og Astro-
nomiske Instrumenter, og samme at
indrette til at kunde observere med. En-
delig haver hand og her udi indrykket en
historisk Beskrivelse over de største og be-
tydligste Observationer, saavel som og
hvad Nytte og Oplysning samme udi
Stierne - Kunsten og Naturlige Tings
Videnkaber haver givet, som vel for de
i disse Videnkaber u=thyndige Folk maat-
te siunes u=troelig. Hans Hoved=Oje-
merke haver været, at lette denne nytti-
ge Videnkab, i hvorvel at mand endog
udi Verket selv end ogsaa finder, at
hand selv meget har forbedret denne Sci-
entz, saa at forstrevne Verk land passer-
re for det nyttigste og udførligste Optiske
Systema, som man til dato haver; Det
er inddeelt udi 4re Deele, udi den første
Part bliver afhandlet Elementa Optica,
udi den anden Elementa Dioptrica, udi
den tredie Catoptrich og Dioptrich sam-
lede udi et, hvorhos Author haver fojet
en Discurs om Regnbuen, Atmosphæra
om Maanen, med seere saadanne Ting,

og udi den fierde Part gives Esterretning om den Mechaniske Maade, at forfærdige og indrette alle slags Optiske Instrumenter, saavel som og om de fleste Deconverter saavel udi Stierne-Kunsten som Physica.

Ligledes haver mand til London besyndt at skrive en ny Journal, under Titul af Historia Literaria, hvorpaa arbejdes af mange Personer, og finder samme de fleestes Behag.

End har udi London Mr. Rooke ladet i 2de Vol. in 8. ved Trykken udgaae sin Engelske Oversettelse over den Historie om de af Alexandro Magno erobrede Lan-
de, tillige med Historiske, Geographiske
og Critiske Anmerkninger. Han har
derhos tilføjet en Oversettelse af en In-
dianst Historie, og af en Tractat om Kej-
serdommets Deeling efter Alexandri Dø-
delige Afgang, tillige med Raderi Tabel-
ler, en Fortegnelse paa alle de Authores,
som have beskrevet Alexandri Historie,
saavel som og en fort Chronologie, og et
vitloftig Register. Iligemaade har O-
vers

versetteren foran i det første Volumen
ansørt Quinti Cartii Critique, udført af
Mr. Clerc, og nogle Antegnelser over
Mr. Perisonii Forsvars-Skrift, tillæ-
ge med et derpaa følgende Geographi-
ske Kort.

I den til London for kort Tid siden
af det Kongelige Societet holdede Forsam-
ling, er blevet fast besluttet, herefter in-
gen Candidat derudt at antage, med min-
dre hand ved 3 Stemmer af Societetets
Medlemmer dertil var blevet udnævnt; og
at samme først skriftlig indgive de fo-
reslagne Personers Navne, Condition og
Qvaliteter, om de ved et eller andet i
Tryk udgangen Skrift har gjort sig be-
kendt for Verden, og at da Ballet i en
Tid af 10 Uger ved Lodkastelse bør stee:
Paa denne Maadeaabner mand Dora-
ren for alle vel=meriterede Personer, og
forhindrer alle u=verdige, enten for Kunst
eller Gave derudt at blive indlemmede
efter den dette berømmede Societets
første Indstiftelsets Intention, som Aar
1666 er blevet indrettet.

Seje Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

5.

Den 1 Februarii. 1731.

Hydtsland.

Di Hamborg udi Bogladen hos Hr.
Petit og du Moutier er at bekomme
estervægne Portugiske Historie, som u-
di det Portugiske Sprog er skrevet, og
trykt til Bryssel: Historia del Reyno de
Portugal, devidida en cinq partesq; con-
tienen en compendio sus poblaciones,
les entradas de las Naciones Septentri-
onales en el Reyno su descripción anti-
quay Moderna las Vidas y las hantzamos
de sus Reges con sus retratos, sus con-
quistos, sus Dignidades, sus Familias il-

E

lu-

lustres, con las titulas, que sus Reges les Dieron, y otras Cosas curiosas del dichco Regno. Por Manuel de Foria y Soussa 1730. in Folio. Af dem som ere det Portugisiske Sprog kyndige, og giøre Estime af saadan et Lands Historie som en Indsødt haver skrevet og samlet, holdes dette Verk udi saa megen storre Agt, som at man ikke kun foulden i disse Lande seer nogen Bog udkomme. Det gandste Verk bestaar af 8 Alphabeter, men om samme er trykt til Bryssel, derpaa twivles. Imidlertiid er samme trykket paa meget stort hvid Italienst Papiir, saa er og endnu kommen til dette Verk de 4re sidste Kongers Liv og Levnets Beskrivelse, og alt hvis merkverdig, som udi deres Regierings Tid sig haver tildraget. Den iste Deel af ommeldte Historie indbefatter Tide-Regningen for dette Riges Begyndelse, indtil Christi Fødsel. Den iste Deel af ommeldte Historie, indbefatter Tide-Regningen fra dette Riges Begyndelse, indtil Christi Fødsel. Den anden Deel gaar fra Christi Fødsel indtil Grev Don Henrich, som var en Green af Kongerne udi Portugal. Den tredie Deel

Deel indbefatter Kongerne udi Portugal deres Liv og Levnets Historie, indtil Don Henrick den Tugtige. Den hierde handler om de trende Konger af Spanien og Portugal tillsige intil Hertugerne af Braganza. Dend findte indeholder dend nye og gamle Beskrivelse om Portugal. Dets Titulatur om de erobrede Stæder, Slotte og Festninger, om Landets Vand, Frugter, Mineralia, Rigets Ridder Ordener, og Hellige, de vigtigste Geistlige og Verdnlige Bestillinger, saavel som og deres fornemste Historiestribere og andre bemærkelige Mænd. De fleste Kongers Portraiter findes stukne udi anseelige Raaberstykke. Saar er og udskriften Rigets Vaaben, hvor under læs s følgende Latiniske Disticha.

Prototypi Christi transfossi vulnere
qvino

Aeneus est Moysi vera figura Draco
Quinqve Crucem clypeis, Cruciger, quia
Morte subegit
Maurorum lunas quinqve Monarcha
suit

Qvolibet in clypeo formavit Stigmata
qvinq;

Ut cor sit clypeo Christus & altus a-
pex.

Udi Fortalen meldes, at som denne
Bog skal være meget vel skrevet, er dend
gaaen saa vel fra Haanden, at mand har
maattet lade den adskillige gange paa
møn op legge. Og for da at giøre dennesidste
Edition desto behageligere, harer mand
formieret samme med adskillige merk-
værdige Stykker. Som for Exempel i-
blandt andet en Underretning om hvad
der vel bevegede Kong Sebastian ut gaae
til Africa, og leveret dend Marocciske
Konge Mulen Molucci et Feldt Slag.
Hvor udi samme Konge heeling, A.O. 1578
omkom. Iblandt andet ellers som giør
denne Historie behagelig, er dette, at ved
Enden af hver Konges Regierung er ind-
rykt noget af de paa samme Tider re-
gierende Payers og Keyzers Chronologie
og Tide-Regning.

Sammesteds har man i Sinde ved
Tryffen at lade beklaadt giøre dend hid-
ind til meget rar værende Piece: kaldet:
Pensées d' Oxenstierna, hvorfra mand al-
le-

lærde har Manuscriptet i Hænder. Hvis
saa seer, vil dette Skrift uden ald Twyl
finde mange, som skal have Lyft dertil,
faasom detudi adskillige rare og skjonne
Betænkninger, og formodentlig ogsaa
mange Arcana Politica ere at antrefte.

Udi Halle ere efterfølgende nye Bo-
ger til Kiobs at bekomme.

1). D. Joh. Laurent. Fleischeri Consil.
Reg. Aul. Prof. Jur. Ord. Institutiones
juris feudalis, in qvibus non solum ex
Jure Feudorum Longobardico, sed Hi-
storia Germanica, publicis ac pragmati-
cis imperii sanctionibus, novissimisq;
actis & monumentis feudorum provin-
cialium & imperialium natura atque
indoles eruitur, cum indice rerum di-
vite in 8vo. bestaaende af 2 Alphab. og
12 Ark. Dend Franske Tilskrift er
indrettet til Hans Kongel. Majestet i
Preussen, og i Fortalen dommer Au-
thor, at de Compendia Juris Feudalis
mand hidindtil har haft, er ikke fuld-
kommen nok udeedte af de Endiske Anti-
qviteter, eller med behørige Beviislighe-
der forsynede. Hand har derfore be-
ghyndt fra de forste Oprindelser, og har

viist, hvad i dend Longobardisie, og
hvad i dend tydste Ret er bleven for-
ordnet. Alt dette er i denne Bog saa-
ledis udført, at mand med Billighed
kan holde dend for at være bedre, end al-
le andre, som handle om samme Ma-
terie.

2) Er sammesteds og at finde Novum
Testamentum Græcum, Germanice il-
lustratum, eller det nye Testamente paa
Grædisk, med tydste Annotationer, hvor-
udi 1. Texten paa det accurateste efter
Mastrichts Edition bliver exhiberet. 2.
De Lectiones variantes, som ere af no-
gen Bigtighed, saavel som og Loca Pa-
rallela med Omhyggelighed tilføyede. 3.
Ordene Grammaticè efter Etymologiam
og Syntaxin, samt og alle Idiotismi i
Constructionen gjort forstaaelige. 4.
Banskelighederne i Chronolog. Geo-
graph. Histor. Genealog. Antiquit. og
Philosoph. ophylste, de besværligste Stæ-
der efter de beste exegetiske Regler for-
klarede, og derefter Søn- og Fest-Da-
ges Evangelier og Epistler dessforuden i
Særdelighed med Moraliske Betænkning-
ger

Der led sajede. Bogen er trykt in 8vo,
bestaaende af 3 Alphab. 2 Ark.

Udi Leipzig blive de højt begierlige
Gundlingiana, hvilke formedelst deres
lærde og skarpsindige Forfatteres be-
flagelige Død hidindtil have ligget stille,
paa nye igien fortsatte under efterfol-
gende Titul : Gundlingiana Materia
Continuata, oder allerhand zur Juris-
prudentz, Philosophie, Historie, Criti-
que, Literatur, und übrigen Gelehr-
samkeit gehörige Sachen, erstes Stück.
Author skal være en vis lerd Professor
til Leipzig, som allerede tilforn har ud-
vist, at hand var stikket til vigtigere
Ting, end disse Gundling: hvorfore
mand sig og derudaf meget Got kand
vente.

Frankerige

Udi Paris er fra Preßen udkommen
et Skrift under denne Titel : Descripti-
on de la Ville de Lisbonne, où l'on traite
de la Cour de Portugal, de la Langue
Portugaise, & des mœurs des Habitans,
du Gouvernement, des Revenus du Roi,
& de ses forces par mer, & par terre,

des Colonies Portugaises, & du Commerce de cette Capitale.

Saa som Lissabon er en af de berømmedligste Steder i Europa, baade i henscende til sin Størrelse, den Fordeel den har deraf, at være de Portugisiske Kongers Residentz, og i Betragtning af dens vidtlestige Handel og Vandel, haaber mand, at Publicum med des sørre Troværdighed og Fornsynelse skal antage denne Hoved-Stads Bestryrelse, helst siden mand derudi har anført et kort Begreb paa alt hvad den af meest merkmærdige og magtpaaliggende Ting har at fremvise.

Author, efter at hand har givet en Afrihning paa denne Stad, dens Situation og dens fornemmeste Prydelsær, taler om, hvorledes Høfset er bestykket, Portugiesernes Skikke og Sæder, hvorudi Kongens Indkomster bestaar, og hans Krigsmagt baade til Lands og Bands. Hand beretter endelig Navnene paa de fornemste Portugisiske Familier, og taler om deres Herkomst, og den Commerce adskillige Nationer derpaa have oprettet.

Til alt dette henfører hand en stor del af det merkværdigste den Portugisiske

Historie indeholder, saasom de Revolutioner der er sket, Tiden, paa hvilken Portugiserne begyndte at opdage de rige og kostbare Landstaber i adskillige Parter af Verden, paa hvad Tid, og ved hvad Lejlighed Jøderne i dette Kongerige ere indkomne, og Inquisitionens Unrettelighed, saa at de, som ere curieuse, kunde, i det de læse dette Skrift, ikke alleene erlange en tilstrekkelig Kundstab om Portugal, men end og de Negotierende derudi finde de Oplysninger, som kunde være dem nyttige og tienlige.

Dette Berk er ellers inddelt i 8 Capitler, det første er en Beskrivelse over Staden Lissabon i sig selv. Det andet handler om Hoffet, det tredie om Landets Sprøg og Sæder, det fjerde om Regieringen, det 5te om Kongens Indkomster, det 6te om Land-saavelsom Se-Magten, det 7de om de Portugisiske Colonier og Handelen paa Lissabon, og endelig det 8de om America.

For ikke at holde sig alt for længe oppe ved Lissabons Beskrivelse, som vidtloftig kand læses i Bogen i sig selv, vil mand alene mest melde, at denne Stad er i læng-

den omtrent en Fransk Mil, i breden
nesten en Fierdings Vej, fra det middel-
ste i Staden og fra det yderste af Sta-
den gaar 2 eller 3 Gader lige igiennem
Byen: Mand finder derudi 40 Sogne-
Kirker, meer end 20000 Huuse, og om-
trent 35000 Familier, hvilke mand hol-
der for at bestaae af 250000 Sæle.

Men i hvor stor en Stad den ender, saa
er den dog icke om Matten forsynet
som andre Staeder, med Lygter, hvoraf
det ogsommer, at mand ofte paa saadan-
ne Tider er nødt til at holde sig inde,
med mindre mand har bedekket sig med
een af de der brugelige store Kapper, som
skuler een fra Hovedet indtil Anklerne.
Denne underlige Dragt, hvilken bruges
af alle, i hvad Stand og Bilkor de end
ere, ja end og af de Fyrstelige Personer
selv, har det Privilegium, at alle og en-
hver er ørbedig imod dem, som bruger
den, saasom mand der ere af den Ind-
bildung, at de, som betiene sig deraf, ha-
ve virkelig og tilstrekkelig Aarsag til saa-
ledes at forklæde sig, og bære Pufferter
hos sig, at brænde los paa dem med, som
skulde vilde være saa daarlige, at over-
fals

falde dennem, eller vilde være saa nygierige, at vide hvem de ere.

Denne Beskrivelse beslutter Author med en selsom og underlig Historie om et ungt Portugisisk Fruentimmer, som har boet i Lissabon, og været gift meden Fransk Købmand : Denne unge Dame, siger hand: har haft smukke og velsikkede Djæle, men det fornemste var, at hun med dem var saa skarpshynet, at hun kunde see ind i et Mennisses Legeme, hvorledes det indvortes var bestattet, hvorledes den saa kaldede Chylus formerede og igien uddelede sig til Legemets Ophold og Jord, saavel som og Blodets Circulation, hendes skarpe Syn trængede sig end ned i Jorden, hvor der findes Vand-Åarer, hvilke hun kunde see hvorfra de kom, vel 30 til 40 Fyndybt ned i Jorden. Hun kunde paa en prikke forud sage, hvad Vandet tog, hvor dybt mand skulle søge, førend mand kom til dets første Udspring, og kunde berette Jordens adskilige Farver og Egenstæder, som man skulle finde, naar man vildegrave der efter, fra det øverste, indtil Vandet i sig selv ; Men dette Eventyr overlades til den

den gunstige Læseres eger Behag, at troe
deraf, saa meget hand lyster.

Bidere handler Author i et af sin Bo-
ges Capitler fortelig om dette Kongeri-
ges første Oprindelse, om den Foran-
dring, som foreenede det med Spanien,
og igien reev det derfra, og satte kronen
paa Hertugen af Braganza. Dernest
finder man en Beskrivelse om den nu
regierende Konge Joh. V., Dronningen
hans Gemahl, deres Born og de fornem-
ste Rigets Herrer.

Dette Hof, siger Author, er meget stil-
le, der skeer ikke altid nogen Opvarming
af Adelen: Kongen spiser alleene, sielden
med Dronningen, men aldrig offentlig.
Maar hand farer ud, hvilket dog meget
sielden hænder sig, bestaar hans heele
Følgeskab ikke af meere end 4 eller 5 Per-
soner til Hest.

Det Capitel om Portugisernes Skil-
ke og Sæder indeholder ikke noget sær-
deles, undtagen den Historie om den Je-
diske Nations Rodfæstelse i Portugal og
Inquisitionens Indrettelse. I hvilken
Anledning Author forteller adskillige
ting, som herved havør sig tildraget med
Jøderne ved adskillige Forsegelser, ind-

til de bleve tyngne til at lade sig omvendte; Men som den der regierende Konge Joh. III. endda havde Mistanke til disse nye omvendte, at de endnu, des uagtet, hemmelig skulde henge ved den Jodiske Troe, og i saa magde, maaske frugtede, at det heele Kongerige deraf skulde blive anstukken, lod han den over alt i de Lande belyndte Inqvisition indføre og oprette, paa hvilken Author giver en fuldkommen og nojagtig Beskrivelse.

Hvad Kongens af Portugal krigsmagt til Lands angaaer, da bestaar den af 20 Regimenter Infanterie, hver Regiment bestaaende af en Battalions til 500 Mand beregnet, hvilke passerer for at være gode, i hvorpel ingen Adelsmand eller formuende Person derved gierne tager Tjenisce. Officererne ere ikke selv forbundne til at ansaffe Recruter, saasom Kongen selv lader ledige Stæder forsyne med Folk af sine eene Provincer, naar forneden gjores, og ere saavel Officerer, som gemeene med god Sold forleenede. Cavalleriet, som bestaar af 10 Regimenter, er vel besæt med smukke, friske Karle, men ikun forsynede med slette Heste, saasom Landet

i sig selv ikke kand frembringe disse til saadant Brug dygtige Creaturer, og Spanien under Livs-Straf har forbudt, sine Uden-Riigs at bortføre.

Hvad Søe-Etaten anbelanger, da bestaar den omtrent af 15 eller 20 Krigsskibe paa 50 til 90 Canoner, af hvilke mand aarlig eqviperer et eller 2 til at convoyere de bortseylende Floder, lige-saa mange bliver og udrustede til at holde Eusterne reene for de Algieriske Sø-Rovere, alle de øvrige ligge stedse i Havn en astaklede. De fremmede Officerer, som ere der i Søe-Tjenisten, nyde 100 Solv Croisades til Gage om Maanedens, og naar de ere om Borde, bliver deres Gage forbedret med 7 og en halv Croisade om Dagen. Samme Fordeel nyde og de indfodde Portugisiske Capitainer saa længe de ere til Sees, men naar de ere i Land, have de ikkun 27 og en halv Croisade om Maanedens.

De sædvanligste Benaadinger, hvormed vel-meriterede Personer der i Riget blive regalerede, ere de 3 der bekendte Ridder-Ordener, for hvilke Kongen selv er Ober-Herre, og hvilke hand gier-ne accorderer sine Officiers, ja end og

andre Personer, hvis troe Tjeniſte for-
tiener at belønnes. Hvad ſig de øvrige
Artikler anlanger, ſom handle om de
Portugisiske Colonier, Handelen paa Lis-
ſabon og America, vil vi her for Bidtlof-
tigheds Skyld ikke melde noget om, eftersom
alt det, ſom kand kaldes merkværdigt,
derom paa 1000 andre Steder fin-
des at læſe.

End havet mand i Paris efterdi de,
ſiden den ved det Kongel. Academie des
Sciences Aar 1699 ſleede Fornyelse, alle
Aar under en historiske Titul udkomne
Bøger, nu omſtunder 27 i Tallet, mee-
ſtendeels indeholder ſaadanne Saget,
ſom ikke ere ſtrevne for lærde Folk, og
ikke ſtrekker ſig til en hvers begreb, fun-
det for raadeligt, i ſcadelihed at lade
udgaae den derudi ſig befindene Histoire
de renouvellement de cette Academie,
og de i alle Voll. hist og her indrykkede
Berømmelſes-Sprog og Eloges, hvilke
i den første Forsamling, ſom efter een af
Med-Lemnernes dødelige Afgang bli-
ver holdne, plejer at forelaſes, Titulen
derpaa er denne: Eloges des Academi-
ciens de l'Academie Royal &c. par Mr.
de Fontenelle, Secretaire perpetuel, be-

staaende af 32 Ark in 12. Dette Verk bestaar af 2 Tom., i den første findes først en Fortale om de Mathematiske og Physicaliske Videnskabers Nutte, og i Synderlighed om Academicorum Arbejde, her næst Historien om Academiets Fornyelse, og endelig om dend Kongelige Forordning om det saa kaldede Academie des Sciences, og til sidst alle Elogia, hvilke ere saa vel skrevne, at mand billig maa erkende Monsr. Fontenelle, der dens nem, emendskjont ikke alle, saa dog de fleste har forfærdiget, for en Meester i dette Stykke; Thi hand veed saa vel at give enhver derudi sin rette Caractéer, og som een vel erfaren Skilderer at afspille enhver efter deris indvortis Gemits Beskaffenhed, at der intet kand være paa at sige, da og hans Skrive-Maade, ligeledes er meget udvaldt. I dend anden Tome finder man ogsaa iblandt andre Medlemmer dend Russiske Czar Petr. P. at have sit Sted; hvilken, som bekjendt er, har gjort Academiet til Paris dend Ere, at stikke det et reent og meget nett stukket See-Kort over den Caspiske See og derpaa er bleven antaget som en Medlem ved Academiet.

Syde Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

6.

Den 8 Februarii. 1731.

Thysland.

Ilybet har dend formedest sine Skrif.
ter og Videnskaber berømte Rector
Gymnasi Johaen Henrich à Seelen S. S.
Theolog. Licent. ladet udgaae, og dend
hos berømte Gener. Superintendent Jo-
han Gottlob Carpzov. S. S. Theol. D. til
Ere forserdiget efterfølgende lidet lær-
de Skrifft bestaaende af 3 Ark in 4to. un-
der denne Titul: De veteris Ecclesiæ
Theologis, eorundemq; testimoniis in
Augustana Confessione citatis selectæ ob-
servationes, &c. Author priiser herudi-

S. Staaz

Staden Lübeck lykkelig frein for andre
Stæder, i Henseende til denne berømte
Lærere, og ved samme Leylighed opreg-
ner de fornemste Superintendenter, som
der have været, såsom Benninm, Cur-
tium, Pouchenianum, Stampelium, Hun-
nium, Hannekenium, Pomarium, Pfeif-
ferum, Goetzium, og berømmet tillige
med Carpzovii store Fortienester. I
Skriftet selv melder Author, at dend
Augsburgiske Confessions berømmelige
Forfattere havde haft vigtige Aarsager,
de gamle Kirke-Læreris eenstemmige
Bidnesbyrd at ansøre, for derved at be-
vijslig gisre dend derudi foredragne fra
alt nyt adskilte Lærdoms Overeenstem-
melse med de gl. Kirke-Fædres Lærdom.
Thi da mand ellers intet andet kunde fin-
de imod Lutherum og dend Augsburgi-
ske Confession, gav mand det ud for no-
get nyt og u-erhört. For nu at bevise
dend onde Grund til denne Besyldning
blev mand foranslediget til, derhos at
fremsøre Kirke-Fædrenis Bidnesbyrd.
De første ere Patres Nicæni, hvilke i dend
Articul om Tree-Enigheden have eens-
lydende Lærdom, og hvis Anseelse er saa
vig-

vigtig, at saa vel, tilforn Sabinus, Sandius, Zwickerus og andre, som og i blant de Mere og endnu Levende dend forkappeude Democritus ikkun forgives og til deris største Vanære dem have antastet. Nest efter disse bliver og for det Andet det saa kaldede Symboli Apostolici Forfattere i dend 3 Artikel anførte; Hvor i blant mand da, ikke saavel Apostlerne selv, som andre lærde Guds Mænd i den første Kirke (som formodentlig er) vil have forstaet. Vil er det ikke at nægte, at dend Lærdom, som indeholdes i denne Troes Form, er overalt Apostolisk og lige lydende med de Apostoliske Skrifter, men des u-agtet er det saa lidet troeværdigt, at Apostlerne selv have opsat dend, som mand enten hos Lucam, eller andre Stæder i det Nye Testamente finder noget derom at være blevet meldet. Saa har jo ogsaa Ittigius og andre nok som beviist, at dette Symbolum først i det Latinste og ikke i det Grædste Sprog er blevet opsat. Det 3 die Vidne dødyrebare Forfattere anføre, er Ambrosius, dend Store Maylandste Biscop og Theologus, der har levet i det 4 Seculo efter

Christi Fødsel, og iblant alle Vidner har
bekommet dend første og fornemste Platz.
Det af ham anførte Sted er at finde i
hans Commentario over Pauli Epistler.
Og er det derfor at forundre, at Rivetus,
Cave, Oudinus, og andre holde Ambro-
sii Cominentarios over Pauli Sende-
Breve for at være undersudte. Men
skulde end Hilarius eller en anden være
Author der til, stader det dog aldelis in-
tet dette Vidnesbyrds Gyldighed; Thi
nok er det, at een gammel Lærere har
strevet disse Ord, og at andre Fædre, (som
Altingius in Exegesi Aug. Confess. saaz-
dant beviiser:) have sagt det samme. Det
a Vidn er Augustinus, hvilken de dyre
Mænd have værdiget 6 gange at anføre.
De første Ord staae i hans Bog Hypog-
nostici, hvilke vel nogle ligeledes for-
mange Alarsagers skyld, besynderlig, for-
di Possidius, der ellers har opregnet Au-
gustini Skrifter, ikke melder noget derom,
har vildet vaastaae, at de ikke have været
Augustini, men uden ald Grund, hvilket
Author videre udfører, og tillige med
fælder en artig Dom over dend lærde Je-
sus Garneri Meening, da han tilegner
Six-

Sixto disse Bøger! Det 5te Bidne er Cyprianus, een Bisshop til Carthago, der i det 3 Christelige Seculo har giort sig bekjendt for Verden. Uldaf denne ansærde et merkværdig Sted, for at bevise dengang Ubillighed der følger ved ~~Norwegia~~, hvilket Bellarminus forgives har søgt at forvende og fordrehe. Det 6te Bidne er Hieronymus von Striden, der i det 4 Seculo har giort sig sædelig berømmelig, og efterat Author endelig og har ansært det 7de Bidne, nemlig Chrysostomum; slutter hand sit lidet Skrifft med et velmeenende Ønske for dends Velgaaende, til hvis Ere hand det havet forfærdiget, og for Verden ladet bekjendt giøre.

Altona. Efter at den bekjendte Sven-
se Obrist-Lieutenant Strahlenberg, som
Author til den for nogen Tid siden for
Lystet komme Historisk-Geographiske Be-
skrivelse over den Nord- og Østlige Deel
af Europa og Asia, har fornummet, at
dette hans Verk har fundet stor Gunst
og Behag hos mange lærde og curieuse
Liebhabere, saa at de derudover har for-
langet, at hand ikke alleniste fremdeles

vilde fare fort, at meddele dennem fleere af saadanne Efterretninger, men endog-
saa efter hans giorde Øfste vilde lade be-
kiendt giøre for Verden en meere speciel
Beskrivelse om den Sydlige del af hans
nye Kort, nemlig det store Tartarie og
dets Indbyggere, saaledes, som hand
saadant har udført i hans forhen ud-
gangne i Tome om det Russiske Rige,
som den Nordre del af samme Kort,
alt saa har foromneldte Obrist-Lieute-
nant tienstlig ladet Publico tilkiendegive,
at hand nu og virkelig har den anden
Tome under Hænder at arbejde paa, at
den tilkommende Michels-Dag indevæ-
rende Aar 1731 kand komme under Pres-
sen, og strax efter Nye Aar 1732 igien
færdig fra Trykken udkomme, da hand
ligeledes verpaa agter Prænumeration
at antage.

Denne anden Deel skal indeholde ef-
terfolgende: (1) Da Abulgasi Bagadur
Chans Tartariske Historie, som bekjendt
er, vel Anno 1726 til Leiden i det Franske
Sprog er kommen for Lyset, efter at
samme ikkun af den første slette Thysse
Ud-

Udkastning i det Franske Sprog var ble-
ven oversat, men denne første Udkastning
siden ved omtalte Obrist-Lieutenants
Tilbagekomst fra sin Rejse fra de lenger
bortliggende Lande i Siberien og Tartar-
riet, Aar 1723 i Staden Tobolschi, ved
de der boende lærde Tartariske Bucharers
Hjelp er blevet corrigeret og meget for-
bedret, saa vil Author ikke alleene tage
denne tydste Text til sit Fundament,
saasom den ickun alleneste handler om
Tatternes Herkomst, men endog en Ex-
tract af den Historie om de Persiske Dy-
nastier, (saaledes som Tatterne have den-
nem) som i forourte Hoved-Stad
Tobolschi af det Tartariske i det Tydste
Sprog ligeledes er blevet oversat, og
begge disse Texter med manger rare og cu-
rieuse Anmerkninger forsyne, i hvilke
hand vil handle om det store Tatterie,
som den Sydlige Deel af hans Kort, og
dets Indbyggere, og alt saa samme her-
med fuldkommen forklare. (2) vil Au-
thor ligeledes hosseje en besynderlig
Tractat om den Tartariss-Monguliske
Ogus-Chan, eller Schytiske Konge May-

des, der ligesom er en Stiftere til alle
de Tartariske Stammer, saavel som og
hans sildere Efterkommere, den saa be-
romte Tartariske Ung Chan: hvorudaf
mand klarlig kand faae at see, hvad det
har for en Sammenheng med de saa me-
get omstrevne Schudis, eller de Oriental-
iske Schyter i Siberien, hvilke af Perser-
ne og Araberne ellers blive kaldede Geter
eller Sgeter, nemlig, hvor længe dette
Navn har været gyldig hos Tarterne i
Siberien, og hvorledes det der, ligesom
i Europa, efter haanden igien er gaaet
af Brug. (3) En special Beskrivelse om
det lille Buchari, eller det Rige Kaschkar,
samt det Kongerige Tanguth, i hvilket sid-
ste Dalai Lama, eller den ellers per abu-
sum saa kaldede Præst Johan, har sit Sæ-
de, og ingenlunde i Abyssinien, (som
mand i Europa fra lang Tid af sig har
indbildet) hvilke Lande af nogle iblant
vore Historie-Skrivere ellers bliver kal-
det lille Indien, item det Rige Boutan
eller Boutun, hvorved altsaa det Author
i sin Indlednings første Deel Sect. VI.
om de Gamles Handel og Vandet af
Orient

Orient paa Occident melder, bedre
og vidtløftigere vorder forklaret. (4)
En Relation om hans Rejse i det
Besslige Calmuckie eller til de Tor-
gautiske Calmucker ved Wolga-
Strømmen, hvorved adskilligt om
Calmuckernes Religion vil forekomme.
(5) Een Journal over en Russiske Expe-
dition langs ved Ittig Strommen, ind-
til det Calmuckie, som tilhører deng af
ingen dependerende Store Chan Tai-
sches. Hvertil (6) skal høfyes en Ex-
tract af Authors egenhændige Rejse-
Journal, tillige med en Bey-Bisere o-
ver alle Hoved- og de fortæste Beje igien-
nem gandstle Rusland, Siberien, og
Tartariet, til alle de der paa grændende
Lande, da paa een Side, en og anden For-
hindring eller og Fordæel bliver afhan-
let, som kand være de i disse Lande nu
omstunder Rejsende enten til Hinder, el-
ler Befordring, paa dend anden Side
bliver af Antiquitæterne forklaret 4 Mis-
sionaries Rejser og andres, saasom M.
Pauli, Veneti, P. Carpins, Goes, &c. hvil-
ket altsammen endelig (7) bliver bepry-
det

det med adskillige Kaaberstykke om de Tartariske Soltis Dragt og Klæder.

Udi Kiel er efterstaagende Verk ganske færdig kommen for Lyset, og fører denne Titul: Einleitung zur Schleswig-Hollsteinischen Historie, som handler om dend Tid, i hvilken dend herlige udvredte og endnu blomstrende Oldenborgske Stammes Regiering har varet, uddragen af troverdige Historie-Skrivere og endnu til deels u-trukte Bevisligheder, og overalt med sissne Anmerkninger forsynede.

Udi Leipzig er for fort Tid siden fra Pressen udkommen M. Georg Jacob Kehr, L. L. Orient. L. ved Universitetet samme steds: Hans saa kaldede Versuch einer gründlichen und zur Zeit noch unbekandten Erklärung der Auffschrift Kaiserlichen Mantels, hvilken iblandt Riigs-Klenodierne i det Romerske Riigets Frie-Stad Myrnberg bliver forvaret, til Riigs-Historiens, og dend derpaa sig grundeade Juris Publici disbedre Oplysning.

Jli-

Iligemaade seer mand og der en lidet Tractat med denne Opstrift: Historiske und Politiske Remarquen, welche bey Gelegenheit der im Sevillischen Tractat, zum besten des Infanten Don Carlos garantirten Transportirung einer Anzahl Spanischer Trouppen nach Italien bey müssigen Siunden verfasset worden, von einem Liebhaber der neuen Historie. Det lader sig ansee, at Author maae have een god Indsigt i de nyere Historier, og derhos med stor Flittighed have indsamlet sine Esterretninger.

Udi Breslau har den forrige Professor i Petersborg, Christian Martini, ladet trykke in 8vo en Esterretning om Russland. Samme bestaar af 4 Afhandlinger, den første indeholder de Russiske Kirke-Slikke, den anden handler om en lidet Vaad, som skal have givet den afdøde Czar Petr. I. Anledning, til at oprette en Flode. I den tredie findes en Esterretning om den i Aaret 1727 forede Sammenrottelse, og den fierdes Indhold

Hold er en Forklaring over alle Russiske
merkværdige Ord og Sager.

Engelland.

I London har een ved Navn Coderc
ladet i Trykken udgaae de den Londonste
Biskops saa kaldede trenende Lettres Pa-
storales, oversatte af det Engelstæ i det
Græske Sprog, det eene er skrevet for
at forhindre strax i Begyndelsen den
Fremgang Gantroe foraarsager i Engel-
land, i henseende til nogle forargelige
Skrifter, som der for nogle Aar siden ere
blevne udstrosse baade imod Religionen
og alle gode Skikke og Sæder, og de tven-
de andre have til Øjemerke, at bringe de
sorte Folkes Omvendelse til veje, som ere
omspredt iblandt de Engelstæ Colonier
i America.

Iligemaade have i London den lærde
og berømte Whistons Sonner sat sig fo-
re at lade adskillige Armenianske Autho-
res i deres eget Hoved-Sprog ved Tryk-
ken for Lyset udkomme, de have dertil
expresse ladet støbe dette Sprogs Cara-
cte-

cterer, og virkelig begyndt ved Subscription at lade trykke Mosis Chorenensis Historiae Armeniacae Libr. III. accedit: Ejusd. Scriptoris Epitome Geographiae, Armeniacae ediderunt, Latinè vertterunt, notisq; illustrarunt Gulielmus & Georgius Gul: Whiston: filii.

De som ere Elskere af Studeringers og lærde Skrifters Videnskab, kunde ikke andet, end beromme dette Verk, disse 2de have taget sig for at udføre. Månd veed i Allmændelighed, at der vel findes mange Bøger skrevne i det Armenianiske Sprog, som kunde være meere bekjendt, og i saa maade skulde være let at erkynlige sig om de saa vel gamle, som disse Tiders Gengse Skikke og Sæder, Religion og Regiering hos een saa considerable Asiatiske Nation, som den Armenianiske har været og endnu er; Men dette Sprog har været saa lidet brugt i Europa, ja endog er saa lidet bekjendt iblant disse Tiders Armenianer selv, at denne Hjelp har hidintil været gandste forgives. Hvor stor Berommelse har da ikke disse 2de Whistons

stons fortient, i det de gisre sig li-mage
for, igien at gisre bekjendt for Verden et
Sprog, hvis Kundstab skal erhverve saa
stor en Fordel for Lærdom og Videns-
kaber.

Den Armeniske Text af dette Verk,
har været tilforn trykt i Amsterdam Aar
1695. paa en Armenianst Erke-Biskops
Belostning. Mess: Whistons hosfejer til
denne Text en Latinst Version, og setter
Antegnelser hos, for at oplyse, bekræfte
og igiendrive de Ting, som ere anførte i
denne Historie, der er deelt i trende Bo-
ger. Den første indeholder den Arme-
nianste Historie fra den Babyloniske Ad-
spredelse indtil Alexander den Store,
den anden fra Alexandr: indtil Tyridatis
Død, omtrent 300 Aar efter Christi Fod-
sel, og den 3die strekker sig hen indtil midt
i det 5te Seculo, paa hvilken Tid denne
Historie-Skriver har levet.

Hvad det korte Begreb over Geogra-
phien angaaer, som følger paa denne Hi-
storie, er det alt nok til at kunde fortie-
ne de Lærdes Opmærksomhed, at hand
har

har conserveret adskillige Orientaliske Navne, og over alt, at det kund ansees, som et Udtog af et Pappi af Alexandria Verk, som nu er borte, og ikke at bekomme.

Frankerige

Udi Paris har P. de Charlevoix een Jesuit, lauet en Tractat udgaae, bestaaende af 2de Volum. in 4to, under dend Titul: Histoire de l'Isle Espagnole, ou de Saint Domingue. Hvortil hand betineer sig af de Efterretninger, hvilke P. le Pers en Jesuit; Som allerede i 26 Aar har været der, som en Missionaire har indskillet, saavel som og de, Hoffet har erholdt. Det første Bind indeholder alle de Lande, Christophorus Columbus i Syd-Søen har opdaget, i Mexico, og dend gandske Deel af America, imellem Canada og Virginien paa dend eene, og i Peru paa dend anden Side, i det Historien om denne Opdagelse er noje sammenbundet med dend første Spaniske Colonies Historie. Det andet Bind begriber alle de Ting i sig, som angaar

Op.

96 Nye Tid. om Lærde og cur. Sager.

Oprindelsen og Fremgangen til dene Colonye, hvilken de Franske plantede paa Grænserne af denne Ø, som de Spanke havde forladt, hvilket indeholder de mest værdigste Hændelser om frie Bytterne, saavel de saa kaldede Flibustiers, som Botucaniers, som de Franke-riig havet denne Folke-Fortplantning for at takke. Det bliver hen ved 20 Landfort og Kaaberstykker tilsatte, og ved Enden en accurat Beskrivelse over begge Coloniers nærværende Tilstand hossojet.

Udi Bourdeaux er fra Pressen udkommen et Skrift, bestaaende af et Bind in 8vo. under følgende Titul: Memoires de M. de la Colonié, Maréchal des Armées de M. Le Due de Baviere. Samme indeholder dene Krigs-Historie i mellem dene Rysvichske Fred indtil den sidste Freds Slutning, om alt hvad sig i Italien og Spanien har tildraget, saavel som og det Slag med Tyrken ved Belgråd, hvilken Historie er saavel nyttelig som fornøjlig for Liebhaberne at læse.

Sye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

7.

Den 15 Februarii. 1721.

Tydsland.

Graæborg har Brinzen af Ost-Friesland i Anledning af deng Strid, hand har med deng Stad Embden, og eendeel af denne Provinzes Staender ladet udgive een Latinſt Piece, som er trykket til Aurich, og fører efterfølgende Titul: Succincta Facti Species de Controversiis Serenissimi Friforum Orientalium Principis cum Ordinibus Provincialibus, & inter eos speciatim cum Civitate Embdana in Excelsissimo

G

Ju-

Judicio Imper. Aulico hactenus agitatis
deqve sententiis Cæsareis jam septies in
ea causa latis & à longè maximâ civium
parte, eâ, qvâ par est, submissione agni-
tis solis Embdanis, paucisq; eorum af-
seclis, armis sublatis, & concitatâ exe-
crandi & inauditi in Romano Imperio
exempli seditione, præfracte reluctanti-
bus. Denne Piece som bestaaar af 25
Pag. in fol. er afdeelt i 33 Afhandlinger,
og indeholder efterfølgende Poster: 1)
At Staden Embden og dends Tilhænge-
re ikke have efterlevet det til Hannover
Aar 1693 giorde Forlig i Henseende til
Prinzhens Besværinger. 2) Mand har
haanlichen forskudt Prinz Christian E-
berhards giorde mindelige Forestillin-
ger fra 1693. indtil hans Død, saa vel
som dend nu regierende Fyrstes fra 1708
indtil nærværende Tid. 3) Dend Ska-
de og Forncermelste Fyrsten og dend gands-
ske Provintz er bleven tilføjet forme-
delst dend u-retmessige Magt de Embden-
ske tilegnede sig i alle Regierings Sager.
4) Om de fornemste Besværinger, som er
re indgivne til det Kejserlige Hoff, og

Den oprettede Regierings endelige Kuld-
kastelse efter det almindelige Fördrag. 5)
De Aar 1721 den 18 August. udgangne
Kejserlige Decreter, imod hvilke de Emb-
denske og Peris Tilhængere bleve frem-
turende i deris u-retmessige Opsørel. 6)
Staden Embden, og dends Tilhængeris
gjorde Forbund med freimede Puiissan-
cer imod Prinzens Bidende og den Over-
last Prinzen ved de Embdenske formedelst
fremmed Hielp var vederfaret. 7) De
Embdener's u-retmessige Forhold i dend
Sag om Collect-Styren, og dend Stad
Embdens Contingents u-billige Tilba-
geholdelse. 8) Confirmation paa de fo-
regaaende Kejserlige Decreter af dato 18
Aug. 1722 efter at hand nære havde er-
kendiget sig om Sagerne, og forkastet de
Embdener's Exceptioner. 9) Om Sta-
den Aurich og de fleste Ampters godvil-
lige Soumission. 10) Dend Examen, som
er holdet over dend Sag, som angik
Prinzens Inspecteur, som administrerede
de publique Penge, og Indkomster, fra
hvilken Forvaltning de Embdener han-

nem har assat. (11) Prinzen's Besværinger herover, og det 3 Kejserlige Decret af 11 Junii 1723. (12) Prinzen's nye Klagermaal over de Embdeners endnu vedvarende u-billige Forhold, deris Opsetzhed imod de foregaaende Decreter, saavel som og det 4de udgangen den 24 Januar. og 14 Febr. 1724. (13) En Continuation om de Embdeners Opsetzhed, deris brugte Fiendtlighed imod deng Stad Norden, og andre Stæder, om denne Byes godvillige Soumission i Martii Maaned 1724. Og Kongen af Preussen hans Declaration over sine Twistigheder. (14) Om de Embdeners adskillige listige brugte Pucher imod deng Kejserlige Commission. (15) Om alt hvad sig i Junii, Julii og Octobr. Maaneder haver tildraget i Aaret 1724. i Nærværelse af deng anordnede Kejserlige Commission, og om sammes udgangne Decret af 30 Octobr. (16) Om de Embdeners u-billige Forhold i at opsette Land-Dagen til Aug. Maaned 1724. og om denne Land-Dags Udgang. (17) Om det femte Kejserlige Decret af 1ode Aug. 1724. Directeurerne over

om lærde og curieuse Sager. 101

over dend Westphaliske Kreds deris Besværinger over dend af Kejseren omstodte og forkastede Commission. De nye Administrateurers Udvælgelse over Penge-Cassen i steden for de, hvilke hidindtil havde holdet de Embdeners Partie, og samme Penge-Casses Bortførel fra Embden til Aurich, Prinzhens Residenz, til de fleste af Stændernis Fernehøjle og med dend Kejserlige Commissions Tilladelse. 18) De Embdeners Opførel imod de Kejserlige Decreter, angaaende Cas-sens Bortflyttelse til Aurich, og hvorledes General-Staterne have erkendt det Colleg. til Aurich, i Henseende til dend Summa som under deris Guarantie er blevet laant til Stænderne udi Provinken. 19) Hvad som har tildraget sig i Henseende til dend af Colleg. til Aurich bortforpagtede Accise i Julii Maaned 1725. ic. 20) Dend Forsamling som blev holdt af nogle blandt Adelen i Octobr. 1725. til Embden for Greven af Freytag om Staden Embden og dends Tilhængeres reene og simple Soubmission som blev sluttet paa denne Forsamling, og ved

ved Skrivelser givet Kejseren og Commissionen tilkiende. 21) Om de i Landsbyerne Jennelt, Gretzyl, Welner, Jangum &c. opvakte U-roeligheder. 22) Om Dend 6te Ordonance udstedt af Kejseren den 23 Januar. 1726. fornemmelig i Henseende til det Auriske Collegium, og de Embdernes Opforsel imod deng Kejserlige Commission, og imod Prinzen ved Garnisonens Hielp. 23) Om General Staterne i de foreenede Provintier deris Project, at bielegge disse Stridigheder i Mindelighed, og Prinzens derpaas til Gener. Statene givne Svar af 30 Aprill 1726. 24) Om Kejserens 7de Ordonance af 9 og 13 Jam. 1726. og deng Foragt de Embdener derover lode sec. 25) Om de Embdeners Brev til Prinzen af 29 Maj 1726. og Svaret derpaas: General Staternes Breve til de i Commissionen besikkede og deris Svar i August Maaned 1726. & 27. De Embdners beviiste Fiendtlighed imod Brem Norden, og omliggende Amtier tvert imod de Kejserlige Decreter, Prinzens og Commissionens udgangne Ordres.

28)

28) Om et vist ubillig og bessiemmelig Skrifft, som er trykt til Embden, og om de Committeredis Erklæring paa dette Skrifft. 29) De Embdeners Handel i= mod Slottet Verum, og deng Forliis, de der leed den 5 April 1727. 30) Om de Embdeners andet Forsøg at bemægtige sig Byen Norden, og om de Danske Troupper, som blevle jendte Prinzen til Undsetning. 31) Om Prinzens Maade og beviisse Mildhed imod de fangne Emb- dener. 32) Dend Kejserlige Resolution publicered den 4 Oct. 1727. imod Staden Embden, den Foragt mand bevisste imod dette Decret. 33) Om dend til Fremme= de tagne Tilsuft, som saa ofte var ble= ven forbuddet ved Kejserlige Conclusio- oner, og det Rømerske Riges Love, paa hvilke mand ansører Beviisligheder.

Udi Stargard er for nogen Tid siden udkommen esterfølgende trenede Skrif- fer: 1) Johan David Jænchen, Con-Re- ditor Scholæ Cœlisen. Programma de antiqvâ Pomeranorum fide, vulgo von der alten Pommerschen Treue und Redlig- keit, 2 Ark. 2) Ejusdem Tr. de Nobilita-

te Pomeraniæ, arte & Marte inclyta: 5
 Ark. 3) Ejusdem Vorbericht von seiner
 Abhandlung des gelehrten Pommerlan-
 des, in 8. 7½ Ark med et Haaberstykke.
 Det herudi belovede lærde Pommer-
 land, er een Beskrivelse paa alle saavel i
 Pommern. Indsødde, saa og de Lærde,
 som ikkun have haft Betieninger i Pom-
 mern, og ved lærde Skriffter gjordt sig
 bekliendte for Verden.

Halle. Det under Professor Conrad
 til Helmstad hans Omsorg her for ansta-
 te nye Oplag af Formal. & Verb. Solemn.
 P. R. som Brissenius sig haver efterladt,
 er nu alt blevet ferdig. Om de gamle
 Romeris Ceremonier, og om deris Tale-
 maader, af hvilke de ved Ede-maals-
 Sager, i Rettergang, ved deris Ofrin-
 ger og andre deris gudelige Handtee-
 ringer sig have betient, findes intet rig-
 tigere, udforsligere, og tydeligere stre-
 ven, end dette. Skrive-Maaden er og
 saa god, at dend ikke bør forbedris, og
 saa vel indrettet, at mand undtagen Mu-
 reto, Alciato, og nogle fleere, ikkun stal-
 kunde fremvise saae Jurister der saa næt

Latin

Latin harer strevet, som denne Barnabas Brissonius; hvorfore ogsaa hans Skrif-
ter eller blevne meget højt agtede. Og
har hand ellers iblandt andre, ogsaa la-
det udgaae en Bog de Regis Persarum
Principatu, som udgjor et maadeligt
Octav Bind. Det er ellers om ham be-
kendt, at hand kand regnes iblandt de
Lærdes Talz, som ere dæde een voldsoni
Ded, saasom hand, i det hand heftig
stræbede, at vedlige holde og forsvare
dend Kongelige Authoritet, er som Präsi-
dent i Parlementet til Paris Aar 1590
jammerlig bleven myrdet.

Udi Wittenberg har Christopher Lud-
wig Crel Jur. Utr. D. Jur. Nat. & Gent.
item Poet. Prof. Publ. Ord afvigte 30
Decembr. 1730 sluttet det til Ende gaa-
ende Jubel-Aar med en herlig og høyst
lærd Latinst Oration, hvorud i hand for-
nyede dend seenist helligholdte Evange-
liske Jubel-Gæstis Grindring, og opmunt-
rede Studenterne til at fare fort i sam-
me berømmelige Forhold, som de i for-
omrørte Jubilæo lode see, hvilket kunde
tiene Efterkommerne til et særdelis G

xempel. Hans Orations Thema handlede: De locorum & Temporum Religionibus, og blev det saa vel af Naturrens og andre Rettter, som og af Historien udfert, hvorfore og hvorledis man i forneuuelighavde Aarsag at give Agt paa nogle visse Tider og Staeder.

Til foromtalte Oration at paahere, har D. Crelfor hen ved et Programma paa 2 Ark ladet indbyde: hvorudi han ud af Republiqvernis Natur viser: at de Borgerlige Love varer at ansee som Midler, hvor ved de Guddommelige Afsigter, som af Naturen og ellers bleve kiendte, maatte vorde befordrede. Men disse Midler maatte efter hver Republiques besynderlige Omstændigheder være indrettede, og derføre var og dend Borgerlige Ret nalle Riger adskillig. Og dette er Aarsagen, hvorfore de Borgerlige Love af deris dobbelte Oprindelse, nemlig: deels af Fornuftens Rett, deels af hver Nations Historie og Antiquiter, maatte vorde erklærede, og ellers umuelig kunde blive forstaede. Beddenne Leylighed bliver Fictionum Juris Praetorii

torii Marsager, iligemaade og de saa kalde
de quasi Contractuum Oprindelse, og ikke
mindre dette udfert, hvorfore Graverne
hos de Romere, som herte til Res. Divin.
ikke ligeledis, som Res. Sacrae bleve ind-
viede, ellers helligede, og naar de vede
deraf igien vare nntagne, ved de sæd-
vanlige Ceremonier ikke vanhelligede,
hvorchos ogsaa adskillige vanstelige Tex-
tus Juris blive forklarede.

Nederlandene.

Udi Leyden er paa nye udgangen fra
Trykken dend Stædste Autoris Classici
Aliani een Sophistes, adskillige Historier
i 2de Tom. in 4to. med Conrad. Ges-
neri, Schefferi, Tanaq. Fabri Joach. Kub-
nii, Jac. Perizonii fuldkommenste An-
merkninger, tillige med Justi Vulteji
Latinste Oversættelse, og paa mange
Stæder meget velforbedret.

Udi Rotterdam har Johan Daniel Beh-
man paa nye ladet oplegge dend saa kal-
dede Jodernis Ecke, hvilken Bog be-
griber i sig dend gandse Jodiske Reli-
gion

gion, af Jødernis egne Bøger og Skrif-
ter uddragen. Dend forrige berømte
Professor til Basel Hr. Buxtorf har før-
ste gang ladet dend udgaae til de Christ-
nes Mhtte, men nu er dend paa nye igien-
nem set, og prydet med sionne Kaaber-
stokker: Bag i Bogen er tilsat een Strid-
Samtale imellem en Jøde og en Chri-
stian, hvorudi dend Christelige Troe hef-
tig bliver forsvaret.

Ildiden Hag er dend habile Jesuit og
for varrende Missionarius i America J.
F. la Fiteau hans paa franss strevne Ze-
der der Wilden med adskillige Kaaber-
stokker i 2de Deele in folio fra Pressen
udgangen. Dette Verk begriber i sig
en nye Udføring og overmaade rigtig
Beskrivelse om deris Oprindelse, Guds
Tjeniste, Kriegs-Maneer, Børne-Op-
tugtelse, Bryllupper, Begravelser, og
andre seldsomme Sædvaner, som ere
blevne sæt i Lignelse med de ældste Folk
deris Stikke, og bekræftet med adskilli-
ge Gredske, og andre Skribenteris Vid-
nesbyrd.

Engel-

Engelland.

I London er fra Trykken udkommen en Tractat, som et Forsvars-Skrift over de af nærværende Ministerii tagne Measures. Author til dette Skrift, efter at hand derudi har tilkiendegivet den Tilstand Engelland for nogen Tid siden har været udi, og den, i hvilken det siden er geraaden, bemerker derhos, at Engelland i henseende til de Nordiske Affaires, u-stridig holder Magtens Balance (hvilkemand ganske forvendt har foregivet at være bragt i andres Hænder) og paa den Instance, at Engelland, imedens de i nærværende Tid svevende Sager ere blevne athandlede, har været lige som Frankerigs Spille-Bold, eller Duke-tøy, svarer Author, at samme Crone, ihvorvel den er Romanst-Catholik. dog alligevel er et stort Beretnings-tøy til åt haandthæve Protestanternes Interesse, at dens Daoßen, Gesandtskaber og Formue ere anvendte til Engellands Dienste, og at Engelland har haft saa megen Magt over deres Raadslag, at mand derved endnu ikke er blevnen styret

tet i en almindelig Krig, etc. Til Be-
slutning siger Author, at Engellands In-
teresse altid har, og endnu altid har, at
bestaae derudi, at leve i Eenighed med
den Spaniske Krone.

Frankerige

Det til Paris værende Academie des
Sciences har nyligen undersøgt og pro-
vet et slags af Mr. de Renti tilsammen-
sat og dennes overgivne Metal, hvilket
ligner Guld, og altid uden Forandring
beholder dets Farve, og efterat de have
forsynet det med deres Approbation,
har Kongen meddeelt Opsinderen derpaa
et Privilegium, at maae lade af denne
Metal allehaande forfærdigede Sager
støbe, arbejde og selge.

Italien.

Udi Venetien er det Grædest-Latinste
nue Opraa af det saa kaldede Corpore
Historiae Byzantinæ indtil dend 10 Folio-
ant bleven ferdig, saa at alt saa endnu 12
deraf fattis. Verket bliver i samme
Format og Størrelse udført, som The-
saurus Græcus og Romanus. Trykken
er meget reen og accurat.

Mus-

Muscau.

Udi Petersborg har M. Bayer, Profess. Antiquit. Græc. & Roman. ladet komme for Lystet et meget rart og nytlig Verk for dem, som have Lust til at op læres i de Chinesiske Videnskaber, det fører denne Titul: Musæum Sinicum, og er blevet trykt i 2de Volum: in 8vo. I det første findes en Chinesisk Grammatica, een Grammat: over det Chinesische Sprog, og et Brev fra de Danske Missionairer i Tranquebar til Author. Det andet indeholder (1) Confucii Liv og Levnet. (2) Begyndelsen af en Bog kaldet Ta-hio paa Chinesisk og Latin. (3) De Chinesers Oprindelse, eller et stykke af en Bog kaldet Siao-uliun paa Chinesisk og Latin. (4) En Tractat om den Chinesiske Chronologie. (5) En anden Tractat om det Chinesiske Vegt og Maal. Der findes i denne Bog meere end 60 Kabinetstykker, hvorpaa de Chinesiske Caracterer ere udgravne, og har Author set en Fortale foran, hvilken mand kand ansee som en lerd Historie over det Chinesiske Sprog, fornemmelig i henseende til

til den Maade, paa hvilken Smagen af dette Sprog er indfert i Europa.

Ligefedes er i Petersborg det der værende Academie des Sciences i Verk med at bringe i Orden, og i Tiden at lade udgaae den berømte Capit: Berrings Papirer oj Dage=Register, hvilken efter den afdøde Czar Petri I. Befalning tillige med 20 andre Personer var blevet bortstillet, de yderste Grændser af de Tartariske og Siberiske Lande at opdage, da hand og i følge af samme Befalning, har giort en Rejse omkring af mere end 1000 thdske Mule baade til Lands og Bands.

Tyrkiet.

Fra Constantinopel ere de twende Abbeder Tourmont og Sivin nylig igien bortrejste, den første har taget sin Vej til Marea, den anden tilbage til Franzkerig, hvorhen hand med sig fører et fortreffelig Vytte af meget rare, Grædste, Tyrkiske, Arabiske og Armeniske Manuscripter, af hvilke endnu aldeles ingen Copier i det Kongelige Bibliotek er at finde.

Sye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

8.

Den 22 Februarii. 1731.

Thysland.

Dresden har Gotsfried August Hofman Jur. Pract. til Tryffen ladet besordre een Tractat in 8vo under deng Titul: Eine Klugheit Haus zu halten, nebst einem Anhang von Interusurio, alwo daß wahre Interusurium gezeiget und erwiesen wirdt. Denne Tractat er meget skarpsindig og accurat skrevet; men at jo det høfvede Appendix vil foraarsage allehaande lærde Stridigheder, fand mand lettelig forud vide. - Og har den beromte Leipzigsche D. Philosoph. Andreas Rüdiger.

ger dertil ladet trykke en meget Lærd og
viktig Fortale, hvorudi hand om deng
Fornemme Ungdoms Huusholdnings
Begyndelse ved de paa Academier antag-
ne Hofmestere, handler.

Udi Leipzig har Doct. Joh: Georg Cra-
mer ladet udgaae en angenem og Lærd
Commentationem Academicam de Con-
jungendo juris & Antiquitatum Germani-
carum Studio, hujusq; subsidiis & adju-
mentis, præelectionibus Historiæ Juris,
Juris Romani, Germanici & Feudalis præ-
missam: Hand undersøger derudi først
aarsagerne, hvorför Studium Juris Ger-
mani, & Antiquitatum Germanicarum af
de Thyske er blevet forsommet. Der-
nest handler hand om Restauratorum
Juris Prudentiæ Germanicæ Fortien-
nier, saa vel i det forrige, som nærvæ-
rende Seculo, og fælder sine Betænkni-
ger ikke alleene over Hovedet om dend nød-
vendighed og intte der folger paa de saa
faldede Antiquitat: German: saa vel i
Stats Lehn, Kirke, og Privat-Borger-
lige, og punlige Rets-Sager, men hand
vijer og med lærde Fundamenter, at de
Thyske Antiquiteters og dend Thyske Rets
Sty-

Studium ikke kand være adskilt fra nogen Deel af Juris-Prudentz. Og derved anhænger hand om 13 slags Middler, som til dette Studium kand være behielpelig, nemlig: om Commentar: Taciti, de gamle Thyske Folks Løve, Capitular: Regium Franco-rum, Specul: Sax: & Svevic: Jure Alle-mannico, Legibus Vicinarum Gentium, Studio Etymologico, Glossariis, Diplo-matibus, Deductionibus, antiquis numis-matibus, medii ævi sigillis, og fragmen-tis Historicorum de moribus Germano-rum.

Udi Wittenberg er afvigte 9 Decemhr. 1730. under Präsidio af Christoph. Ludv. Crel. J. U. D. Juris. Nat. & Gent. i-temq; Poes. P. P. Ord: een Disputation blev en holden paa den Juristiske Cathedra som fører denne Titul: Corporis integri, robusti & Proceri Privilegium, ex Jure Rom. Imperii Publ. & Saxonico. Author har der udi først givet tilkiende, at vel egentlig alle Jura og Prærogativ. sætte Mangel og Svaghed forud: hvor-føre oa Sect. 2. 3. 4. De Romerske Løve have in Jure Publico, og andre borger-lige og puinlige Tilfælde tilstaet saavel

Soldaterne som andre, der ere af een svag Legemets Constitution, nogle Fordelere; men dog alligevel i de 5. 6. og 7. Sect. beviist, at Svaghed ikkun saavidt haver noget forud for andre, naar det nemlig, er u-mueligt, at samme, som dermed ere behæftede, kunde udstaae de Besværigheder, som de sterkere maae bære. Herinod vare de Sterkere, og de som havde store Legems og Gemyts Kræfter, at foretrække de Svagere, i saadanne Sager, hvorved deres Kræfter bleve formeerede, efterdi de til det gemeene Beste bedre kunde bruge saadanne Privilegia og Prærogativer, end de Svagere, saasom de samme vare de strobelige Personer aldeedes ikke myttige. I den 8 Sect. blive Privilegierne besynderlig bestrevne, og beviist, hvor stor Forskiel der er paa et Privilegium og Constitutio Personalis og Jus singulare. I de 9. 10. 11. 12. og 13 Sect. handler Author de Jure Militari, og beviser, at de Romere, som Polybius, Plutarchus, Vegetius, og andre bevidner, ikke alleeniste have holdet særdeles meget over, at have hoje, fore,

og

og stærke Soldater; men endog at denne Legems og Staturs Bestkaffenhed har været Alarsagen til, at deres Krigs-Folk ere blevne meere agtede, end de andre, og mydt adskillige Ere og Frieheder. Der bliver viist, at Soldaterne af den første Cohorte maatte efter deres Staturs Maal være 6 eller i det mindste 5 Fod og 10 Unc. i Højden, ligeledes bleve i den 3 Cohorte, som stode i mitten, de stærkeste og føreste Folk antagne.

Begge disse Cohortes havde Fortrinnet for de andre, baade i Henseende til deres Mengde og Ere, hvilket saa vel af de saa kaldede Legibus, som af Vegetius og adskillige Inscriptiōibus bliver beviist. Hvoraf den gamle Probations-Brug. hvorom in Legibus og ellers andre Stæder bliver meldet, har havt sin Oprindelse. Capitainer og Fendrikker har og ligeledes maatt være af en høj Statur. De saa kaldede Evocati bare de stærkeste og højeste Folk, og stode lige i Rang med Capitainer. Fligemaade har og et slags, kaldet Veterani, hvilke Missionem honestam have conserveret, nødvendig maadt være af een sterk Legems Constitution;

I den 14 Sect. bliver anviist, at end og in Jure Publico Romano sunde, friske og sterke Personer ved Eres og A dders Bestillinger meest bleve anseete. Ligeledes med af Legibus bevist, hvad Grandes og Deponanti har været for nogle. I den 15 Sect. bliver handlet om Prester og andre Betientere ved den Romeriske Guds Dienste, hvilke ligeledes ingen Feil havde, og over alt maatte være sterke og føre Personer. I den 16 Sect. bliver fremfort, hvorledes ved en Possessions Erlangelse og dens Forsvar formedelst Legemets Styrke een eller anden Fordel bliver erlanget. I den 7 Sect. folger de piinlige Tilsælde, og bliver ex Leg. 8. Sect. II. iligemaade ex Leg. de Poenis bevist, at mand ikke alleeniste har brugt de sterkeste iblandt Delinqventer, som Ad metalla har været fordrente, til Jagten, og siden, naar mand har fornunnet deres Tapperhed, givet dem nem deres Frihed, men endog givet dem nem som skalde holde Kamp med wilde Dyr, paa foregaaende Underretning om deres Styrke til Kæiseren, Fort haab-

Haabning om Pardon; uden at tale om andre Tilfælde. I den 18 Sect. taler Author om de Thyske, hvilke for deres Forlighed, og høje Statuss skyld, ere blevne heitagede, hvorved nogle Thyske Antiquiteter blive forklarede, og ved Enden af Dissertationen tvende gamle Thyske Soldater af Cluverio i Haabber-
stykke forestillede. I den 19 Sect. bliver nogle Texter af det Schwabiske og Saksi-
ske Speil, iligemaade af den gyldene Bulle forklarede. Hvor ud af nogle Jurister
vilde udtoinge den Slutning, at Kejser, Chur-Fyrster, og Dominere, endelig
burde have havt een besynderlig Legemets
Forlighed og Længde, hvilket bliver igien-
drevet: heldst siden Tacius siger de Mor.
Germ. cap. 7. Reges ex nobilitate, Du-
ces verò ex virtute sumunt. Sect. 20.
21. 22. 23. bliver af de Thyske Love be-
vist, at mand i alle Stænder har meest
seet paa Legemets Styrke og Sundhed.
De 24 og 25 Sect. blive besluttede med
Lehn- og viinlige Nets-Sager, ved hvil-
ke sidste ogsaa bliver handlet de probatio-
ne vulgari, hvortil et sundt og sterk Le-
gemets Skikkelse er bleven udfordret.

Frankerig.

Udi Paris har dend bekiendte Mr. Folard Chevalier de l'ordre Militaire de Saint Louvis, Maitre de Camp d'Infanterie ladet ved Tryffen bekiendt giore dend 5te Bog af Polybii Historie under efterfolgende Opskrift Histoire de Polýbe nouvellement traduite du Græc. par Dom Vincent Thuiller Benedictin de la Congregation de Saint Maur, avec un Commentaire, ou un corps de Science Militaire enrichide notes Critiques & Historiques, où toutes les grandes parties de la Guerre, soit pour l'offensive, soit pour la defensive, sont expliqueés, démontreeés, & representeeés en figures;

Author tager i denne 5te Tome Anledning af Krigs-Expeditioner, at handle om en Krigs-Magts infald i Fiendtlige Lande. Dette figer hand, skeer enten for ødelegge et vis Lands District, eller for at indsamle Contributioner, eller og for at indtage een eller anden considerable Festning. I henseende til det første, meener Autor, at det er sielden nyttig, thi i det mand ruinerer et Landstæb, stiller mand sig selv ved de Contributioner, mand deraf Kun-

funde opjage; mand styrter de i Fortvi-
lesse, hvis Huuse mand have opbrandt,
og hvis Creature og levende Ovrigt Bah-
re mand har bortdrevet¹ og derved forso-
ger sine Fienders Tal. Det Øhemærke
mand funde bave ved sit Indsald, skulde
være, at skulle sine Fiender ved endeel af
Deris Livs Ophold: Men det er forgievis
om Vinteren: Idem Tid; nemlig, naar
Frugten er Moden, da det er meere myt-
tigere, at en Armee staar i Feldten;
er det endda vanskeligt, at udføre saa-
danne Døsseins: Men, naar mand
foretager sig slige Ting imod hostens
Tid, beroer fremgangen paa Caushed,
paa Marchernes Hastighed, og gode Or-
den, og vaa een sicker Retirade, saa at,
om Passen er en forhugget paa dend eene
side, mandda veed let at kunde retirere sig
paa en anden. De sikkerste af saadanne Ind-
sald figer Autor, ere de, naar mand i det
mand gior 2 eller 3 Marcher ind i et Land
uden at gaae for langt fra Festningerne, og
i det mand indtaer saadanne Poste, som
land paa en vis Tid forsikre sig en tryg Op-
hold og Leylighed at faae Undsætning,
mand da stikker et Partie af sit Rytterie

forud, for at trænge Øybere ind, og paa
saadan Maade mage det, at Fienden ved
een hemmelig og vel indrettet March ikke
kand sætte sig der imellem, for at afsticere
retiraden.

Autor er forsikret, at dend beste Tid,
at bevirgtige sig een eller anden fast Ort
ved et Indfald i et Fiendtlig Land, er
dend, naar Armeerne staae ud i Feldten;
esterdi da alle Plazer fra den sædvanlige
Undsetning ere blottede. Mænd kand
over alt best foretage sig saadanne entre-
priser, naar Fienden har med en Beley-
ring at bestille. Hand til raader derefter
at foretage sig slige Indfald med stor For-
synlighed og behorige tilberedelser, at an-
vende derpaa et considerabel Cavallerie,
Dragoner, og Grenadiers, ikke tillade
disse anden eqvipage, end deres Teltet
at fore Provision med sig paa nogle Dage/
nogle Feldt-Stykke, nogle Barquer, nog-
le Bogne med Storm-Stier, og andre
saadanne nedvendige Ting.

Philippi Krigs Expeditioner i Laconien,
hvilke Polybius opregner, siger hand, har
haft et vis Maal og faaet een onskelig En-
de. Men Autor veed ikke, hvad hand
skal

skal domme om Caroli Gustavi Indfald i Pohlen : thi hand giorde eet Indfald i samme Land med een Talrig Armee , og giorde sig det underdanig allevegne hvor hand fremkom , men Retirerte sig der ud af igien , snart gandste Kraftelos , og svekket , uden at have erobret een Haandfuld Ford i dette Land , hvor dog fast ingen Fæstninger fandtis , uden saadanne som i henseende til deris Mangel af Provision og Magaziner , ikke vare værd at belevre , og hvor end og de faste Stæder , hvilke mand sig bemægtigede , ikke kunde mainteneres . Carolus XII. provede samme Ting , men var endda meere u-hylfelig , end Carl Gustav : Thi hans Armee creperede saa vel i Pohlen , som i det Indfald i Moichovien .

Dend nest efterfølgende Observation Mr. Folard anfører , handler om de Ptolomeers , som de Egyptiske Kongers Historie , hvad derom mest er nedvændig at tale .

Derfra gaar Autor til det II Cap. i Polybii 5 Tome om dend Maade , paa hvilken Xenete Antiochi General passerede Tiger-Floden , for at attaqvere den Rebel Me-

Melon, og seer mand derudi adskillige incer-
værdige Anmerkninger over Generals
Personers Forseelser; over Krigs Stratage-
mat: og om Passager over een og anden Re-
vieres.

Bidere handler Mr. Folard de la manie-
re de bien etablir l'etat de la guerre; Og
Det fornemeste hand derved recomman-
derer de som sidde i et Krigs-Raad, er det i
at de vel erkyndiger sig om det Lands-Be-
skaffenhed, hvor de agte, ataabne et
Krigs Theatrum. Og som dertil ikke altid
gode Landforter kand være fuldkommen
nok tilstrekkelige, raader hand meget til
at legge Bind paa erfarne Krigs Folk, som
have god Kundskab om alle de Ting, som
ved Krigs Expeditioner kand forefalde at
observe.

Hvad en offensive Krig angaar, slutter
Author, at naar mand vil formeere en
Plan til een Campagne, bør mand altid
forestille sig Fiendens Magt, paa det man
des bedre kand vide at forebygge de pro-
jecter, hand udi sit Krigs-Cabinet kand
giøre til Afbrek, og giøre dem u-myttige.
I een offensive Krig, meener hand for
Resten intet at være raadeligere, end
strax

Strax i Begyndelsen af een Campagne at drive Fienden til et offentlig Feldtslag; og ved saadan Leylighed for at gaae ham los paa Livet, end lenge at vente efter hans komme, og skulde hand da af yderste Evne strebe at undslye een Bataille, da at forcere hannem, i hvad det end skulde koste.

Angaaende den Post, at føre en defensiv Krig, taler Mr. Folard om i een særdeelvis Artikel, og giver derudi sine Betænkninger tilkiende over de Krigs, som ere forbe imellem de tvende Konger Ptolom. og Antich. hvor til hand og anfører adskillige berømmede Exempler om een og anden af disse Tiders Kongers udførte Expeditioner, hoorudi hand selv har været delagtig.

De sidste Observationer i denne Tome giver Mr. Folard Anledning, at fremfore sine Betænkninger om een ordre de Bataille paa een aaben Mark, hvorpaa hand anfører adskillige Antegnelser, saavel af de gamle, som nye Tiders Historier.

Engeland.

Udi London har Hertugen af Cumber-
land, endskjont hand endnu ikkun er een
me

meget ung Herre, ikke desmindre aflagt een stor og fortreffelig Probe og Bevius paa sin store capacitet, og merkelige Nid-tierhed for Studeringer, i det hand til sin u-endelige Berommeelse, i sine endnu saa unge Aar har deng Latiniske Piece, Historiam Romanam Sexti Rufi i det Engelske Sprøg oversat.

Endnu er i London i henseende til det bekendte Striid-Spørsmaal von der Freyheit, eller saakaldede Libero arbitrio, hvorudi foruden mange andre, deng beromte Her Clarch og Collinus have været indvirkede, dette nye Skrift fra Pressen udkommet: A Defence etc. oder eine Vertheidigung des Herrn Clarche wegen der natürlichen Freyheit. Author, som er Mr. Strutt, een Medlem af det saa kaldede Societé du Temple, har ligeledis sat en Probe paa at igiendrive Mr. Loche over denne Materie.

Nederlandene.

In Utrecht er nylig en Piece fra Tryffelen udgangen, kaldet Conrad Mehl's Posauinen der

der Ewigkeit, og bliver udi samme, om Doden, Opstandelsen, deng i derste Dommedag, Verdens ødeleggelse, Himmel, Helvede og Evigheden, meget dyrebare og opbyggelige betænkninger meddelede.

Fligemaade er og salmested Roels Commentarius over Pauli Epistler til de Colossenser og Epheser i 2de Deele in 4 fuldkommen blevet aftrykt.

Portugal.

Udi Lissabon har man seet efterfolgende Tractater mest i det Portugisiske Skrevne, at være komne for Lyset.

I. De Kongers Alphonsi Henrici I. Alphonsi II. og Sanches I. deres Krenicer, hvortil Monfr. Ruitz Pina er Author.

2. Den 8de Deel af det saa faldede Portugisiske Monarchie, hvilken indeholder Kong Ferdinands og Johannes I. udvelgelses Historie, Author dertil er P. Emanuel des Saints, en Cistercienser Munk.

3. P.

3. P. Barsola Catalogus over Dronning-
gerne af Portugal.

4. Marquis d' Allegrette Historie over
det Kongelige Historiske Academis.

5. Et myt Ovlag af det saa faldede
Nobiliarcha Lusitana, som af Antonio
Villalatos er blevet forbedret og forme-
ret.

6. Prindsens og Princessens af Astur-
rien, og Prindsens og Princessens af
Brasilien høje Gistermaals-Acter i det
Spaniske Sprog forfattet og beskrevne
af Frane. Mennos.

7. Kongen af Mecha hans giorde Te-
stament, og en kort Esterretning om
hans Liv og Levnet.

8. En Portugisisk Oversættelse af
Justino, forfærdiget af Troil Vasioncel-
los de Lukea.

9. Kæiserinde Eleonoræ Livos og Lev-
nets Beskrivelse paa Latin indført af
Joh. Leopold.

Og for 10de en Castilianisk Under-
viisning for dem, som vilde lade sig or-
dinere, forfærdiget af P. Antonio Quin-
tana Duvabas, een Jesuit.

Syde Tidender

Om
Lærde og curieuſe Sager.

No.

9.

Den 1. Martii 1731.

Thydsland.

Brunsvig har Johan Friderich Bertram Ost-Frisisk Consistorial-og Kirke-Raad til Alurich, der formedelst adskilige Skrifter har allerede gjort sig bekjendt i Verden, iſinde, tilkommende Paafte til Trykken at lade befordre een Samling af sine ſaa kædede Meletemat: Literar: hvis Indhold af efterfolgende Optegnelse kand erfaris. (1. Mula Christiana: (2) Specimen Elementorum Philosophicorum ad institutionem puerilem ac comodatorum, cum Praefatione de Philosophiæ in Scholis

H

usu

usu atq; loco. (3.) Oratio auspicalis de Scholæ Christianæ finibus. (4) Prolusio de Oratoria non Scholæ, sed vitæ discenda. (5) De Poesi Latinitatis Conservatrice & Custode. (6.) Dissertatio Anti-Lyseriana I. De vera medii ævi Barbarie auctior recusa. (7) De vero Barbariei sensu & discrimine. (8) Theses de nummis, Philosophiae Interpretibus. (9.) De sapiente ad Scholæ Peripateticæ placita formato. (10) Theses de ratione ex Lutheri scriptis collectæ & illustratæ (11) Inscriptio de varia, qvam Pseudi-Philosophrei Christianæ intulerunt, clade, tanto-rumq; malorum Medicina. (12) Wolfgang Russens erneuertes Zeugnisse der Evangelischen Wahrheit.

Ildi Leipzig har Professor Clodius fort for nærværende Faste-Tid til sine Tilhøreris mitte ved Tryffen ladet befiendt givre Rabbi Abakbanelis Commentarium over det LIII. Cap. i Esaiæ Prophetie, hvilket hand i sine Lect. Publ. agter at forklare. Tilmerkningerne anfører hand til lige med andre Jødiske Læreres udlegelser, og hyldeelig hosføyer hand R. Morsche Alschech hans Observationer, hvilke hand

Hand af Rithotonis Margalithæ Bog har uddraget. Hand har og meget nævner end Goussetius undersøgt deng af Jøderne for uomstadelig holdte Bogs Hissuch Emuna Forklaring over dette Capitel, og samme tillige med de foregaaende grundeligt igjendrevet, men tillige med allevene sat den Hebraiske Tert i større Klarhed, og bevist det Hebraiske Sprogs Usum Polemicum imod de Socinianer, og andre Kettere, som dette Capittel har vildet forvende.

Ligeledes er Trykt sammensteds et Skrift ved Navn, Christ: Andreæ Teuberi, Tractatus Philologico-exegeticus de utilitate Lingvæ Anglicanaæ, in explicatione S: Scripturæ ex Pericopis vulgo Evangelicis demonstrata. Forfatteren visser derudi dennem til Beste, som ikke ere kynlige i Grundsprogerne det En elste Sprogs Nytte af denne Overfættelsis retmessige Overensstemmelse med Grund-Terten, og setter ved hver Evangelium meget nytteelige Philologiske og Exegetiske Anmerkninger, hvilke hand fornemmelig af det Grædste, men derefter af Antiquitet; og adskillige Morgenlandiske Sprog har for-

Flaret, deng Latiniske Skrive-Maade er
saaledis bestaffen, at hand der ved fand
giore dette lidet Verk saa meget desmeere
behagelig for Læseren.

Endnu i Leipzig seer mand een gand-
ske nye Tractat at være kommet for sy-
set, in 8vo som fører denne Opstrift:
Versuch einer zuverlässigen Nachricht
von denen Kirchlichen und Politischen Zu-
stande der Stadt Hamburg in den ältern
Zeiten, nemlich von Carolo Magno bis
auff die Zeiten Kånsor Friderichis des III.
Samme er opsat i een munter og frist
Skrivemaade, og Forfatteren, der giver
sig ud for at være een Udlænding og
Fremmed, hvilket mand i Henseende til
viße Expressioner, holder for at være
riuemligt, har temmelig omstændelig,
u-partist, og meget beskeedentlig fore-
draget Historien om Staden Hamburgs
Oprindelse indtil det 14de Secul. Mand
venter, ja endog Forfatteren selv, i det
hand i Fortalen lader til adskillige for-
nemme Lærde saavel i Leipzig som Ham-
burg om deres Hielp og Undsætning tit
dette Verk fuldkommen at udføre, sin
tienst.

tienstlige Begiering indløbe, giver derved at forstaae, at mand kand have Haab om denne Histories Fortsættelse. Han har ellers undertiden gjort sig megen Flid med nogle nyttige og msyommelige Undersøgninger; Og det var at ønske, at mand ikke vilde forsage hannem den forlangede Hjelp og Undsætning; thi mand funde da i fremtiden faae at see den Stad Hamborgs Historie i sin behørige Fuldkommenhed, heldst siden Forfatteren beder alle retskafne Lysthavende at vilde have Taalmodighed saalønge, indtil de til samme Histories Beviis udfor derlige Documenter funde vorde anførte.

Udi Frankfurt an der Oder er for kort siden udkommen en Piece under dend Titel: kurzer Entwurff des Märkischen Land Rechts, wie solches an Ihro Königl. Majest. in Preussen undt Churfürstl. Durchleuchtigkeit zu Brandenburg etc. sowohl Märkischen, als auch andren de ro Landen und Provinzien im Gebrauch und Observants und aus denen Land Tags Receslen, Ordnungen, Reglementen, Edictis, Mandatis etc. Kürzlich heraus

gezonzen ist) og bestaar Verket af 21 Aar
i m. 49.

Ndt. Jenia er Monsr. Struve i Verk med
at lade komme for Lyset i 2de Vol. in Folio
een nye meget forbedret Edition af sit
Verk over den Thidste Historie, som skal
fore denne Titul: Corpus Historiae Ger-
manicae. Desforuden siger mand, at han
arbejder paa en anden endnu meget Bidt-
loftigere Tractat over Folkke-Retten.

Frankrig.

I Paris er til kiesbs at faae een Tra-
ctat som Monsr. Noblot har forfaerdiget
under efterfolgende Titul: Tableau du
Monde ancien & Moderne, og er deelt
i 3 Parter: Den første indeholder Ver-
dens Deeling i 7 Seculis: De mærkvær-
digste Ting fra hvilke Liid-Reningerne
gaaer fra Adam indtil denne Tid: Jor-
dens Deeling imellem Noe Bern; De
4 Monarchiers Overrettelse og deres Fal;
De gamle Republiqver, og hvorledes af
det sidste iblandt de 4 Monarchier, som
er det nu værende Romerske, nesten alle
Stader paa den Dag i Dag er florere,

have deres Udspring. Den anden Deel indebefatter een fort Bestrievelse over de 4 Verdens Parter, indeholdende alle de Ting, som eenhver frembringer til sine Indbyggeres og andre Menniskers Nutte, saavel som og eenhver Nations Skifte og Sæder, Religion og Ernæring-maal. Den tredie Deel er endelig een Samling af alle slags rare og curieuse Anmerkninger, iblandt hvilke man finder, at blive handlet om allehaande Konsters og Videnskabers Opkomst og Oprindelse.

Endnu er i Paris kommet for Dagen et myt forbedret Op-lag af efterfolgende Medicinske Piece som fører efterfolgende Titul : Nouvelles decouvertes en Medicine, ou ancience Medicine développé tres utiles pour le service du public, par le Sieur de Marconnay Docteur Medicin. Authors Øjemerke i dette Verk er, ved adskilige Dissertationer at bevise, at de Medicamenter, som blive extraherede af Mineral: og Metall: til at conservere et Menniskes Liv og Helbred, burde at agte langt højere end de man præparerer af Jordens Gevæster eller Creaturer. Den-

ne Tractat er deelt i 4 Deele. Den første fører denne Opstrift. Introduction à la parfaite connoissance de la vérité par les voies nouvelles : i hvilken findes et fort Begreb paa den gamle og mñere Tiders Physica. Den anden har følgende Titel : Medico-Physique, som handler om den rette og reeniste saa vel Theoria som Praxi i Medicinen, hvor tillige med bliver talt om det Sympathetiske Salts Kraft, eller hastige Virkning, og omde Tincturer som præpareris af Metall: Mineral, Corall, og om den saa faldede Perlen Essentz : Den tredie Deel her til Opstrift : Dissertation sur la Pleuresie, qui est prouvé par une Hypothèse selon la Mechanique : Og den vierde Deel Fades Une Dissertation sur les trois differens effets du vin & des liqueurs yvrantes dans homme.

Gamlestæd ere nu alt igien 4 Bind af efterfølgende Verk udkomne : Histoire Romaine depuis la fundation de Rome, avec des notes Historiques, Geographiques & Critiques, des Gravures en taille douce, des Cartes Geographiques & des Medailles Authentiques, Par les R. R. P.P.

P. P. Catrou & Rouille : Den XIII. Tome gaar fra Staden Rom dens 608 Aar, indtil 641. Den XIV. fra 641 til 667. Den XV. fra 667 til 690. / og den XVI. fra 690 til 705.

Endnu ere samme Sted udgangne de fire første Vol. af den Franske Kirkes Historie ved Jacob Longeyal een Jesuit. Den første handler om den Christelige Religions Indførelses Historie indtil Aar 434. Den anden fra 434 til 561. Den tredie fra 561 til 648. Og den fjerde fra 648 til 790. Hører ved hver Vol. minder mand Dissertationer over adskillige vigtige og curieuse Poster, hvilket Author i Verket selv ikke paa behorig Maade har fundet foredragte. Derefter folger Sumarierne over hver Bog accurat forfattet som Chronologiske Tabeller, og Slutningen udgier Alphabetiske Register over de merkværdigste Materier.

Nok er nylig i Paris een Tractat blevet befniendt, under denne Tit. Voyage du Chevaller des Marchais en Guinée, Isles Voisines, & à Gayenne, hvilken indeholder en meget accurat og Bitstlig

Beskrivelse over samme Lande, og dens
Handel og Vandet, som derpaa drifis,
og er des foruden forsynet med mange
skjonne Landkorter.

Endnu er udi Paris een Piece kom-
men for lystet, som ferer efterfølgende
Titel : Instruktion Generale pour les
Interesses au Canal de Picardie. in 4to.
Denne Samling indeholder alle Skrifter,
hvorfaf man find erholde Underretning
om den Canal, som i Picardien er indrettet,
nemlig een Efterretning om Canalens
gandse Indrettelse, om den dertil ud-
givne Kongelige Befaling, og andre
vidhenhorende Forordninger; een Be-
reigning over de Kongelige Indkomster,
som denne Canal afdrager, og den Con-
tract, som Mess. de Marcy, Crozut,
og andre, som sig derudi have indladet;
Denne Canal er een af de sterste mand-
nogen Tid sig haver foretaget, og vil
Handlinaen imellem de Nordlige og O-
stlige Deele komme Canalen imellem
Engeland, Frankrig og den Middel-
landiske See vel til pas, hvorfaf Pariis
er Middelpunten. Arbejdet er begyndt

Anno

Anno 1728. i Martii Maaned, da mand
først gjorde den Flod Oise i Picardien
seylbar fra Chaulni inttil Sissi, reenjet
den, gjordt den større, draget adskillige
Canaler, forbedret Slusserne, og anlagt
flere nye, til hvilket Arbejd halvandet
Aars Tid blev anvendt. Derefter har
mand i lige saa lang Tid arbejdet paa at
fore een Canal af Oisen ind i den Flod
Somme fra Sissi inttil St. Quentin 3 smaa
Mille i Laengden, og gjordt den 48 fod
breed. Dernest blev Somme Floden fra
St. Quentin til Amiens, og deraf til
Peqvegni gjordt seylbar. Det ganske
Verk, har kostet 5 Millioner 681700
Livres. Mess. Oudart, og Dumont,
som tilforn have anlagt Canalen ved
Lyon, have ligeledes fort dette store
Verk til Ende.

Ligeledes er i Paris og endelig den
første Tome af den Historie om Langu-
doch kommet for Inset, som fører efter-
folgende Titel : Histoire Generale de
Languedoc avec des Notes & les Pieces
justificatives, composee sur les Auteurs
& les titres originaux, & enrichie de di-
vers Monumens. Par deux Religieux

Benedictins de la Congregation de S. Maur. Hvis Navne ere P. Claudius de Vic og P. Joseph Vaissette. De have dediceret denne Tome til Standerne i Languedoc; Og i Fortalen give de een Udkastning af Det heele Verk, og anfører vidtloftig ald den Hjelv de har havt til denne Histories Forfærdigelse.

End i Paris har P. Jacob Martin een Benedictiner du la Congregation de Saint Maur, der af adskillige Skrifter, iscr af et for nogle Aar siden af hannem udgivne Tractat de Religion des Gaulcis, er bekjendt, lader efterfølgende komme for Inset. Explications de plusieurs Textes difficiles de l'Ecriture, qui jusqu'à present n'ont été ni bien entendus, ni bien expliquees par les Commentateurs avec des regles certaines pour l'intelligence du sens literal de l'Ancien literal de l'Ancien & du Nouveau Testament. Dette Verk, som med mange Raabberstukker er forsynet, bestaar af 2de Deele in 4to hvoraf den første indeholder det gamle, og den anden det nye Testamente.

Engeland.

I London har en ved Navn Jean Ball

ladet bekjendt giere et Skrif, under den Titus: Les Antiquités de Constantinople oversat i Engelst af Latin af Pierre Gyllius. Oversætteren har derudi hosføyed een rar og curieux passage af Niceta Choniate, angaaende de Statuer, som fandtes i denne Stad, og som bleve nedslagne, og sonderbrudte af de Latiner, da de er-erobredt Staden. Denne oversættelse er samlet af et Manuscript i Bodlini Bibliotek, og er prydet med adskillige Raaberstykke, som forestiller allehaande Portraiter, Statuer, og smaae Positurer.

Ligeledes har til London Mr. Allen Doctor Medicinae og een Medlem af det Kongelige Societet forte en saakaldet skion Brochure for Lyset, som indeholder adskillige nye opfindinger, og curieuse Forsøgninger: Især een vis Art og Maade ved stille Bevr at forstaffe et Skib Beve- gelse, og bringe det i Fart, saavel som og formedelst Ildens Kraft at trekke Vand af Skibet.

Endnu til Londen har Hr. Just: Georg Chladenius Doct: & Facult: Jurid: Assessor: Extraord. afvigte 15 Jan: formedelst een

offentlig Inaugural Oration begyndt sin tiltrædelse til sin nye erholtte Professionem Juris feudalis ordinariam. Til samme at anhøre, har hand ved et lerd Programma paa halvtredie Aar indbuddet alle Kvisthavende tilhørere. Hand forklarer derudi adskillige Stæder af den Sachsiske Historie fornemmelig, hvad de gamle Hertugers Stamme Register angaar: Paa det andet Aar undersøger hand efter de beste Bevisligheder, paa hvad Tid de Sachsiske Hertuger have antaget dend Titul Magnus: Da hand angiver det som noget der er een afgjort Sag, at Ottonis Fader Ludolphus var dend første, som formedelst sin Tapperhed og Klogskab med det tilnavn Magni Ducis er blevet beceret.

Nederlandene.

I Hag er dend bekandte Saurin, der formedelst sin Lærdom og Beltalenhed har erhvervet sig stor Berommelse, afdigte 30 Decembr: om Aftenen imellem 8 og 9 ved Døden afgangen, hvis Døds-Fald af alle saa vel freminede som Indenlandske, der have kiendet hans meriter, i sær

af hans egne Tilhørere høyligen bliver
beklaget.

Sicilien.

Udi Palermo har en saa kaldet Antonius Mongitore Canonicus ved Dom-Kirken sammestæd ladet in Qvarto udgaa en Historiske Fortælling om det forstærkede Jordstielv som sig Aar 1726 den 1 Sept. der havet tildraget, tillige med ald dengt derved foraarsagede skade og andre derved forealdne Mærkværdigheder under dengt Titel: Palermo ammonito, penitente e grato: Dertil er hosføyd en Afrizning paa Palermo, hvorudi alle de i Jordstielvet bestudigede Stæder blive forstillede.

Neapolis.

Joseph Maria Perrainezzi Bisop af Oppido i Calabrien har ved Trykken ladet udgaae en Dissertation imod een nye Fransk Skribenter, hvorudi hand bevijser, at de Brutier ikke ere affaldne fra de Romere, og til Hannibal overgangne, ligesledis, at de ikke som mand foregiver, til Slaverie ere blevne fordomte.

Sverz

Sverrig.
 I Stokholm har dend Kongelige Træs-
 lateur, Hr. Erich Julius Biørner hnylig
 ved Trykken ladet udgaae et Skrift under
 efterfølgende Titul: Stockholmiae Anti-
 quæ Situs, Nomen & Leges. I hvilket
 Skrift, hand iblandt andet, tilkiende
 giver Alderen af Sverriges Stads-Lag,
 hvilken, som ald anden Handels-Lag, har
 været kaldet Byrkæ-Lag, og at dend
 Biørko-Rått, som er blevet Trykt Åar
 1687 er Stokholms Endste Lag; samt
 og at dend beromte Leibniz har faret vild,
 i det hand meente, at Finnerne i de
 ældste Tider har beboet Sverrig.

Dernest giver hand tilkiende, sig at ha-
 ve færdig giort Sverriges og Finlands
 gamle Geographie, og imedens samme
 tillige med sine Tabeller maa ske torde be-
 lobe sig til noget meere end 200 Årk, saa
 anmoder hand alle, som ere Elskere af
 saadanne sit Fæderne-Lands Antiquiteter,
 at de derpaa i Stokholm hos hannem vilde
 Prænumerere 18 Daler Raaber Mynt, for
 Exemplaret, bedende, det jo for jo heller
 maatte ske, at Berket næstkommede
 Host kunde blive færdig.

Søye Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

10.

Den 8. Martii 1731.

Thysland.

I Hamborg er ikke længe siden blevet
bekjendt een Piece in 4to, som fører næv-
nende Titel : Petri Colomesii Ru-
pellensis Italia & Hispania Orientalis, sive
Italorum & Hispanorum, qui lingvam He-
bræam vel Orientales excoluerunt, Vitæ
ex Autographo Auctoris, nunc primum
editæ, & notis instructæ, á Christophoro
Wolfio, Pastore d. D. Catharinae &
Scolarcha. I Henseende til dette Verk
som nu er antegnet, bedes om Tilladelse
først at anføre her det, mand læser i

R

Monfr.

Monsr. Bayle Dictionnaire i den Artikel om Colomesio : Den første Bog siger hand , som hand , nemlig Colomesius , har giordt aabenbar for Verden , fører denne Opskrift : Gallia Orientalis . Hand handler derudi om de Franske , som have forstaet det Hebraiske Sprog , dette Verk er meget begierlig , og er saavel afgangen , at mand skal have til-mage , nu at finde et Exemplar deraf : og var det blevet tryket til Høg Åar 1665. in 4to. Efter at Author havde tillavet den anden Edition , meget forbedret , og vel corrigeret , har hand og samlet end et saadan Verk sur les Italiens , & les Espagnols , qvi ont scû l' Hébreu. Ja hand havde end skiftet sit Manuscript til een Boghandler fra Rochelle , som havde sat sig need i Amsterdam , hvilken havde lovet ham , at lade det til Trykken befordre . Men twende Ting har hidindtil hindret dette Manuscripts Trykning : (1.) Boghandlerens Død , (2.) Authors egen dodelig Afgang , og (3.) Folkes fordervede Smag , som snarere intet heller skotter om at kose , end Büser og Romaner : Imid-

I midlertid formodes dog, at mand vel eengang skal lade trykke nogle af disse Collomesii Verker. Endelig har Monsr. Wolf opfyldt Monsr. de Bayle Ønske; Thi efter at Colomesii Manuscript var blevet ham tilstillet af Msr. von de Wall, een Minister i Amsterdam; har hand holdet fore, at hand ikke længer burde stiule dette slags lærde Skat-Rammer for Verden. Lod det derfore trykke tillige med sine egne hosfojede Anmerkninger, og hans Forret, som hand siger i sin Fortale, har været, i Henseende til de Italienske og Spaniske Authores, om hvilke Colomesius taler, ligeledes dertil at vilde hosføje een Deel af Ciaconii Biblioteque Universelle, hvoraf hand havde et Manuscript, men da hand fornemt, at Monsr. Camusat i Paris havde allerede ladet udgaae een fuldkommen Edition af denne Authore, holdt hand det for billigt, derudi at spare sin Uimage. For resten indbefatter Colomesii Biographie omtrent 3de Secul. Historie. Hand begynder sit Orientaliske Italien ved Bartolus à Safo Ferrato, som døde Mar 1351. og ender ved Antoine Leger, de Wal-

lesiers Ministre fra Piemont som døde
1661. Hvad det Orientaliske Spanien
ångaaer, da er den første Author Alphon-
sus Boni-hominis, som var beremmelig
i Året 1339, og den anden er Mathieu-
Adrien, som levede 1520. Se om nu
Colomesius i denne romme Tid har ude-
bukt adskillige Authores, og har, siden
hand har skrevet, hørt andre lærde
Mænd, som ved Studeringer, og de
Orientaliske Sproges Kundskab sig have
distingveret, saa lader Monsr. Wolf sig
og noje med at opregne dem i et almindel-
ig og alphabetiske Catalogo, som hand
har gjordt over alle disse Authores, hvil-
ket hand Colomesii Bog har tilføjet.

Gammested er og at faa til høbs for de
Opstaaende Alberti Fabricii D. & P. P.
in Gymn. Hamb. Conspectus Thesauri
Literarii Italiæ, præmissam habens præ-
ter alia, Notitiam Diariorum Italiæ Lite-
rarium, Thesaurorumq; ac Corporum
Historicorum & Academiarum, subjun-
cto Peplo Italiæ Joh. Mathæi Oscani,
in 12mo. Dette Verf, hvilket Monsr.
Fabricius har dediceret til Monsr. Van-
der

der Aa. den berømte Boghandler i Leyden, indbefatter rigtig alt, hvad som i denne Titel er antegnet: Efter at alle Journalerne over Italien ere anførte, i Henseende til Tiden, paa hvilken de have taget deres Begyndelse, saavel som og de Authores, som enten have taget sig for, dem at skrive, eller fortsætte dem nem, finder mand i denne Bog intet andet, end Titlerne af de fortsatte Verker i adskillige Historiske Skrifter, som angaar baade de gamle, og disse Tiders Italien, tillige med alle der sig befindende Academier. Mand har dertil hosfejet Joh. Matthæi Toscani Poema, over de Italienske Lærdes Berømmelse, som er blevet trykket i Paris Aar 1578. ved Friderich Morel under den Titel: Peplus Italiae Johannis Matthæi Toscani, Opus, in quo Illustres Viri, Grammatici, Oratores, Mathematici, &c. qvot qvot trecentis abhinc annis floruerunt, eorumq; Patriæ, Professionis, & Litterarum Monumenta, tum Carmine, tum soluta oratione reenumerantur, ad Antonium Ebrardum San-suplicianum Episcopum & Comitem

Caduriensem. Disse Berommelsses Vers bliver sluttede med end et andet Poemat: af samme Author, som har denne Titel: Crypta Massiliensis Topographia.

I Berlin er mand i Arbeide med, at lade trykke et vel indrettet Historiske Werk som fører denne Opførsel: Harmonie der Heiligen und Profan-Schribenten in den Geschichten der Welt; von der Schöpfung an, bis zum Untergang der Assyrischen Monarchien, nach dem Tode des Sardanapalus, und bis zum Verfall der Königreiche Iuda, und Israel, unter der Regierung Ahas und Pekah, durch Samuel Schuchfort M. A. Rect. zu Schelton in der Graffschafft Nordfolch. Das I. Vol. aus dem Englischen ins Deutschen übersetzet von Theodero Arnold. Oversætteren har ved een og anden Oversættelse bevist, at hand saa vel det Engelske som Thyske Sprog er vel mægtig, og derfore kand mand af denne saa meget desmæere vente sig een stor Fornøjelse.

Frankerig.

I Paris er kommet een Tractat for Lyset, som fører efterfølgende Overskrift:

Les Vertus Medicinales de l' Eau Commune , ou Recueil des Meilleures Piéces , qvi ont été ecrites sur cette Matiere , aux qvelles on a joint la Dissertation de Mr. de Mairan sur la glace , & celle de Mr. Frederich Hoffman sur l' Excellence des Remedes Domestiques , traduite du Latin. Nouvelle Edition , revue , corrigée , & augmentée de Plusieurs Pieces. Denne Tractat er et Verk eller Samling , som bestaaer af adskillige Dissertationer , af hvilke somme allerede i nogle tilforn udgangne Editioner er blevne bekient giordte. Denne har mand anført allehaande Pie-
ces , som entenvare blevne meget rare , eller
og endnu ikke i Frankerig kommet for Ly-
set. Vi vil ikke spilde Tiden med at op-
regne hvad hver Dissertation omstændelig
indeholder , men vi vil alleeniste lade det
være vores fornemste Øjemerke , at handle
om et Uldtog af Monsr. Hoffmans Disser-
tation sur les vertus de l' Eau commune ,
og ikkun bare antegne de andre. Denne
Piece , som mand finder , at have den fer-
ste Rang , faldes Dissertation Physique &
Medicinale sur les Vertus de l' Eau com-
mune , ou l' on montre , qye c' est le Re-

mede Universal, avec VII. Regles pour la Conservation de la Santé, prescrites par le même Auteur. Efter nogle foregaaende almindelige Betragtninger over Medicamenter, forklarer Author, hvorledes, og i hvilken! Forstaelse mand kan give det almindelige Vand Titel af et Universal Remedium. Hand paa staar, (1.) at det fuldkommen er overeensstemmende med alle slags Legemers Constitution, Alder og Tid. (2.) At der aldrig findes bedre Præservativer for Svagheder: (3.) at den Hjelp og Vedergængelse mand deraf tildrager sig, er uforfalsket: og endelig, at Vandets Brug er tilstrekkelig nok at bevise alle Ting i Medicinen, saa vel i Henseende til Sundhedens Bedlige holdelse, som alle slags Svagheders Helbredelse. Naar hand har over alt dette tilkiende givet sine Alarsager, og Beviisigheder, igienemgaard hand, hvilke slags Bande, der ere de fornemste, og meest tienlige, til at erhverve disse Fordeele. Dette gaar hand stikvis meget noje igienem, anforende adskillige Bandes, saavel Natur, som Kraft og Virkning: Hand viser, at Regn-Band er det beste, saasom det er

det subtileste, og har det sagteste Falde, og derfore og det reeneste. Hand handler derefter om de Rindende og Spring-Bande: Hand paa staar, at de rindende Bande, som have et brusende og hastig sterk lobende Fart, ere alletider sundere, end de Sagtlobende. Dog bør mand derhos ansee de, for at være de beste, som ere klare, og ikke let blive tykke eller plumperede, og paa hvilke mand ingen Forandrings kand kiende, naar mand blander det enten med Olie, eller lader een eller anden slags Metal derudi dissolveres. Spring-Bandene, i hvorvel de tage deres Oprindelse af Regn-Band, bestaar dog af adskillige Virkninger, efter Stædernis adskillige Leiligheder, hvor fra de have deris Udfald, og i hensende til Jordens Foranderlige Egenkaber, hvor de sig befinde, hvilket gior dem ringere en Regn-Band. Den største Deel af disse Spring-Bande, siger hand, dersom mand lader dem Distillere, samler der sig gjerne paa Bonden een temmelig Quantitet af Mudderagtig Jord, og det er rart, at mand skal finde noget, som jo bliver tykt, om mand enten vil lade Metal, eller det

saa faldede Alkaliske Salt derudi dissolveris. Naar hand nu har igienemgaet alle disse Sorter af adskillige Bande, og beviist, hvilke der ere de sundeste og tienligste til dend Medicinske Brug, er det hans eeniste omhyggeledhed at bekræfte det almindelige Bands Universal brugs Kostbarhed, saa vel til at forekomme, som at helbrede alle slags Svagheder. Hand paastaar, som for er meldet, at det stemmer over eens med alle slags Temperaments, i hvad Forstiel der end maatte være paa dennem, ja end og alle slags Alar og Alder, end ikke de smaa Borns undtagen, der endnu ligge ved deres Moders Bryster, for hvilke, efter Autors meening, det er en stor Hjelv i de Sygdomme, som blive foraarsagede ved Melkens syrlige Skarphed. For nu at give tilkiende, hvor dan det holder Sundheden ved lige, og forekommer Svagheder; taler Hoffman derom saaledis: At Sundhed og Helbred bestaar af en frie og velindrettet Ovelse i alle Legemets Gierninger. Denne saa Lyksalige Tilstand dependerer af Blodets og Baedskernis Fri, ubehindrede og rigtige circulation pvert igienem alle, end

og

ogsaa de allermindste Vasa. Men saamhart denne rigtige Bevægelse begynder at fejle, hvilket land hende sig, ikke alleinsted ved Bædskernis overflodighed, Surhed og tildrivelse, men endogsaa ved deris svækkelse, da har Sygdommen meest Mum til at tage Overhaand. Der efter vil vi ansee, hvilke de Virkninger ere, Autor tillegger det reene Band. Det er, at give Blodet, og Bædsterne deng fornødne Flugt for at forstaffe dem et frit og rigtig Lov; Det adskiller og udtaerer fuldkommen de stærkeste og stemmeste Deele af Bædsterne, og forhindrer dem saaledis at forene sig med hinanden, fordriver alt det, som er unyttig og slimlig, og jager det ligesom igienem en Sigt, ved det deres vapores drives igienem alle Sveede-Hulserne uden paa Legemet. Dersom da det almindelige Band besidder alle disse egenhæber, vil det ikke blive vanskeligt, at begribe, at det hør være det allersikkerste Remedium til at conservere sin Helbred ved, og den kostbareste præservativ imod alle Sygdomme. Og var det at ønske, at Mr. Hofman, og Autores til de øvrige Piecer i dette Verk, hafde derover erklaaret

ret sig noget Tydeligere, end de have giort.
Der rester nu intet meere, end at give
tilkiende, at Bandet er ligesaa tienligt
in morbis acutis, som Morbis Cronicis.
I blant de første, ere de fornemste, Febe-
re, hvilke ikke ere andet end forsegelser og
Bevægelser i et Menniskes Legeme, som
skeeer snart med heftighed, snart med ha-
ftighed i de stærke Deele eller saa kaledede
Fibres. Og synes det, at i saadan Til-
fald intet er meere Tienlig, end at dricke
Band. I henseende til de saa kaledede
Morb: Chron: som ofte har sin Oprindelse
af Mandlernis og Indvoldenis obstructi-
on, af Baedskernis Overfledighed og
u-reenhed, forsikrer Monsr. Hofman, at
der intet bedre Remedium kand findis til at
hindre disse Obstacula, end Bandet at
bruge. Hand beraaber sig paa Exempel
af de Curer, som ere skeede ved vijsse Mi-
neralske Bande, hvis Virkning, efter hans
Meening dog ikke er andet, end en simpel
Egenskab af det almindelige Band.

Continuationen heraf skal folge nest-
kommende 15 Martii.

En-

Engeland.

I Londen er for fort siden bleven Trykt en Piece under denne Titul: The worcs of Tacitus, volume 1. contaigning the Annales. Tho which are prefixed political Discourses upo that Autohr. Taciti opera ere ofte i andre Sprog blevne oversatte, men sielden vel, og slettest i det Engelske blevne bekendte. Den første Engelske oversættelse kom forst under Dronning Elisabeths Regierung af en, ved Navn Greenvay, tillige med fire Bøger over deng lærde Henrici Savilii Historie. Om-trent 100 Åar derefter blev endnu een anden af adskillige foretagne, iblant hvilke Mr. Dryden sig har befundet. Men begge ere, som Mr. Gordon viser, meget slet udarbejdede, og Sprogets Egen-
skab, tillige med Ordenes rette Forstand og vel anständighed meget slet derudi ob-serveret. Alle de Franske Oversættelser ere ifkun slette, undtagen twende, dend eene af Mr. Harlay de Chamallon, som er levende og Riktig, og viser ham at være een Mand, af god Forstand, Dend anden af Mr. Amelot de Huslaye, som ifkun gaar til dend 13 Bog, og har for hin ikke an-

anden præference, end for saavidt, at dend
er nylere Fransk. I det Spanske har
man 3 gode Oversættelser af Seyero, Co-
lomo, og Don Alamos de Barrientos, blant
hvilke dend sidste skal være dend beste, i
det skrive-maaden fortelig, dog efter Or-
denis Forstaaelse fuldkommen og Over-
flodiger blevne exprimerit. Men Adria-
ni Politici Italienske Oversættelse deri-
mod, er vel endelig, vel skrevet, men for
virrer dog Taciti Betenkninger, og da
dend søger, at være saa fort, som Orig-
inalen selv, mister dend meget af dends
skarpsindighed. Imidlertid er dend dog
dend beste i dette Sprog. Mr. Gordon
har i henseende til de forte expressioner i
i det Latiniske Sprog fundet store Banske-
ligheder, helst da hand ikke har tort vo-
vet sig ved nye Ord at opfinde. Dog har
hand undertiden understaaet sig, at fore
nue Talemaader, for at komme, saa me-
get, som mueligt, overeens med det La-
tiniske Sprog. Hand har stræbet, saa
meget som mueligt, at efterligne Autors
Geist, Beltalenhed og Skrive-Maade,
og om hand end stikt tilstaar, at saadan-
ne Skrive-Maader vel flinge Latterlige
og fremmede i Følfis Orne, saa holder

hand dog for, at ved store og vigtige Materier endogsaa Skrive-Maaden derefter maa vorde indrettet. Forfatteren med-deeler til Beviis et Sted, hvoraf hand hosfoyer de beste Franske, Spanske, og Italieniske, saavel som og de af adskillige forfaerdigede Engeliske, og endelig og Mr. Gordons Oversettelse, for at viise, hvor vidt hand alle de andre har over-gaaet.

Portugal.

Efterdi det Kongelige Academie i Lissabon angaaende den Portugisiske Historie, ikke paa Kongens sidste Fodsegs Dag funde holde deris Forsamling, efterdi Hans Majest. paa samme Tid opholdte sig til Mafre, saa have de sig afvigte 16 Nov. 1730 forsamlet, da Don Joseph Da-Cunha-Brochado, som Directeur for Forsamlingen aabnede dend med en vel indrettet Oration til Kongens Berommelse. De fornemste af Academiets Lemmer gave derefter tilkiende, hvorvidt de i deris Bindskibelighed vare avancerede. P. Andreas de Banos og P. Bartholomæus de Vasconcelles, twende Jesuiter oplaeste et stykke af deris forfaerdigede Esterretning om Biskop-

perne af Algarbien og Miranda. D. Cajetanus Josephus de Sylva opførte ogsaa et stykke af sin underretning om det Biskopdom Leyria, og P. Antonius dos Reyos, en PresbyterOratorii ligeledes Don Dominigo Jardo Biskop af Evora hans Lives og Levnets Læb. Men Don Josephus Saares de Silva opregnede sin Tilskrift angaaende de efterretninger om den afdøde Konge Joh:I. Hans Regierung, hvor af det første Vol. allerede er blevet trykket. Endelig tilkiende gav Don Cajetanus de Souza, at hand var i Verk med, at lade under Pressen levere det første Bind af det Kongelige Portugisiske Huijes Genealogie, udi hvilket tillige de fleste Europæiske Prinzers Slegts-Registre vare indbefattede.

Moscou.

I Petersborg har Monsr. Bayer Profess. Antiq. Græc. & Roman. ladet formedelst tryffen bekjendt giøre en Historiske og Chronologiske Dissertation over sviten af de gamle Grædste Konger af Bactra i Anledning af een Medaille, som har fort denne Incription ΕΤΚΡΑΤΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

H. P.

Syde Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

II.

Den 15 Martii 1731.

Tidssland.

Di Hamborg ere nylig saa mange
Stand-Skrifster imod deng ihige
Store Britanniske Regering i London
komne for Lyset, at mand har gætet det
for nødig, til dends Forsvar at lade no-
gle faae Ark trykte, at deng u-betønk-
somme og let troende gemeene Mand
ikke længer formedelst nogle u=rolige Ho-
veders stamm-lige Anslag skulde fors
omkring efter Nøsen. Det kand med
ald Billighed sigis, at Begtaleche, stam-
flicke, Misgunst, og Ondskab just ere de
L be-

besynderlige Viderværdigheder, hvilke
 retstæffene Stats-Betiente icke kunde
 undvige at lide; saasom de u-fejlbarlig
 vil følge paa en langvarig forsonset
 Gunst og Lyksalighed. En viis Mand
 betragter dem som saadanne Suiter, og
 foragter dem ogsaa for det samme de e-
 re. Ikke dend bare Anklage i sig selv,
 men dend derudinden sig befindende
 Sandhed er mægtig til at saargisre,
 men hvo der er skyldig, dend finder af
 en Skamflick lige saa lidet Smerte,
 som den bagtalende med sin for Lyset
 lagde Falshed finder Troe iblant Folk.
 For nu at stille end ogsaa dend Lydste
 Stats-Verden disse Fundamenter, samt
 de Ildesindedes vanartige Omgang for
 Dyne, har Stats-Secretereren Mathe-
 son ladet et, did henhørende Engliske
 Skrift i tydste oversat, i disse Dage til
 Trykken befordre, under denne Titul:
 Betrachtungen über den gegenwärtigen
 Zustand der Europäischen Staats-Ge-
 schäfte, absonderlich in Ansehung der in
 Groß-Brittannischen Sold stehenden
 Kriegs-Völcker und ihrer Anzahl, in
 4to, 4 Ark. Forneimelig bliver deru-

Di det Spørsmaal opløst: om de i Engleßt Sold staaende, saavel indfødte, som udenlandſte Krigs-Folks Formering og Bedligeholdelse, over det i Freds-Tider sædvænlige Aantal, har været een Klog, billig, og nødvændig Anſtalt, som har til Óhenerke ikke allene Store-Britanniens Belfærd, men end ogsaa Fredens Bedligeholdelse i gandſte Europa? Mand maae tilſtaae, at dette lidet Verk er saa klogelig forfattet, saa eftertryckeligt oversat, og der beſindes derudbi en saa u-sminket Forestilling paa de vigtigste Stats-Handteringer, at een hver Læsere, som ikkun er begavet med dend allermindſte Oprigtighed, derved bliver fuldkommen overbevist, men een anden, som det fattis, i det mindſte bliver nødt til at holde ſin Mund. Denne Virkning vil og snart desto overflodigere erfariſ, siden paa dend fortreffelige af Hans Store Britanniſte Majest: til Parlementet dend første i denne Maaned holdte Tale, af begge Huuſene, ret krafftige Erklæringer ere fuldte, og alſerede her paa Thidſt ere trykte.

Dend udi Breslau Åar 1729. afdede

Doctor Medicinæ Johan Kunold har efterladt sig et meget vigtigt Manuscript under denne Titul: *Annales de ortu, progressu & excitu magnæ hominum pestilentiae ab anno 1701, ad annum 1716,* hvilket måske med det første forde blive til Trykken befordret. Ellers har Forfatteren ved de År 1717. foruden og nogle andre begyndte Natur- og Konst-Historier gjort sig særdelis bekjendt.

Udi Leipzig vil med det allerførste under Pressen blive leveret: *Historia Concilii Lateranensis, à Benedicto XIII. P. M. cij 10 ccxxv.* Romæ celebrati, ab Anonymo Hætrusce conscripta, ex M.S. primum edita, Latine conversa, Folios; in Congregationibus Præsynodalibus distributis, adaucta, notisq; subinde illustrata à Joh. Ern. Kappio P. P. Præmissa est Caroli VI. Rom. Imp. Animadversio in Josephum San-felicium, Jesuitam, ejusq; considerationes morales ac theologicas, contra Petri Giannonii, V. C. Historiam Civilem regni Neapolitani evulgatas, tanquam novissimum Juris Imperatorii circa sacra exercitum, ex actis publicis, fata memorabilia laudatae

Hi-

Historiae exhibentibus, hicque ex MS.
insertis, luculenter descripta, Acce-
dunt præter Epistolam Anonymi ad
Cardinalem Paulutium, occasione de-
creti, à Concilio Romano, in gratiam
Constitutionis Unigenitus, lati, exara-
tam; & libellum supplicem à Canoniceis,
sacerdotibus, & populo verbis Casinensi
sis S. Germani Concilio exhibetum, quo
proprium Episcopum sibi expetunt; Ju-
sti Fontanini de amplitudine peculiaris
provinciæ Summi Pontificis, ut Romani
Metropolitæ, Commentatio incula &
Dominici Georgii de origine Metropoli-
lis Ecclesiæ Beneventanae Dissertatio;
1731. in 4to.

Fra Dresden har mand engang til-
ført i en af Ugentlige Lærde Aviser No. 8.
af 22 Febr. meldet om et Skrift, som
sammesteds er til Trykken befordret af
Gotfried Aug. Hofman, under den Titul:
Eine Klugheit Hauf zu halten, nebst ei-
nem Anhang von Interusurio, tilligemed
den beromte Leipsigiske D. Philos Andreæ
Rudigers høfsjede Fortale om den
fornemme Ungdoms Huusholdings Bea-
ghndelse ved de paa Academier antagne

Hofmestere, men som mand paa samme Tid ikke havde den Esterretning om famine Mr. Rudigers Fortales Indhold, som mand siden har erlanget, tager mand sig den Frihed, paa den gunstige Læseres Behag, denne finde noget derom at anføre.

Skriftet i sig selv er dediceret til Hr. Geheime-Raad Böhmer i Halle, og kaller Mr. Rudiger strax i sin Fortale denne Huusholdings Konst, en hejstnittelig og grundig bestreven Bog, og efterat hand først derudi har bestrevet en Hofmester, viser hand, at der iblandt dem nem ikke findes saae retslaffene, somme være ret nogle u-dygtige Karle, som ikke havde den mindste Kundskab enten i Philosophien eller Jure publico, og dog alligevel saa vundristig torde understage sig den fornemme Ungdom at anføre. Mange forstode vel noget derudaf, talede og temmelig got Frank og Italien, men var dog derhos selvraadende Menninger, hvilke holdte Giesterier, Drift og Dobbelt, og vel at kunde accommodere et Fruentimmer, for den største og fra Frankrig af hejst approberte Galanterie.

rie. Ikke dismindre siger hand, fandtes der dog ogsaa vafre, lærde, galante og ørbare Karle, som lode sig til den fornemme Ungdoms Anseelse bruge, hvoraf hand og selv kendetegnede nogle, endforsindt de vare ickeun face. Nu er det at beklage siger hand fremdeles, at endogsaa under en Masque af en saadan galant og fortreffelig Hofmester, ofte lader sig indfinde en aldrende og forderved Bigot, der hverken i Philosophien, Jure publico eller Prudentia legislatoria vidste meere, end nogle faae generalia, som dog alligevel til samme Brug ikke vare nok tilstrekkelige. Indidertid gjorde saadan en sig dog formedelst sit simulerte Gudfrygtige Dæsen hos de gamle og udlevede Matroner den Anseelse, ligesom hand var en god Christen, og et forstandig Menniske, endog hos Fædrene og andre Slegtinge, (hvis metier det ikke egentlig er, med Agtsomhed at undersøge en Karls Lærdom) opvækker saadan en Person ved sin falske vind lettelig den Indbildung, at hand er en grundlært Karl, og at desres Son eller Fætter er højst lykkelig af saadant et rart Subjecto at kunde blive

ansært; Da saadanne dog virkelig ere
rette Bigottiske Penge-skindere, som ind-
vette Deres Kviteringer for Logement,
Colleg: og mere, paa 10 a 20 Rdlr. ho-
jere, end de have betalt, og endda oven
i Købet fordelever de unge Herrer, hvor-
v d Publicum med Tiden lider. Dernest
oplosser Mr. Rudiger det Spørsmaal,
om, naar ingen Hofmester til den for-
nemme Ungdom kan blive holdet, Pu-
blicum derved lider Skade? Han sæ-
rer sig selv med nej, og holder for, at si-
den mand nu omstunder fast paa alle A-
cademier har saadanne af den høje O-
mrighed indsatte Professorer, hvilke i
Studeringen og en god Love-maade hav-
de Fortrinnet for alle Junioribus, enhver
da af dem nem villig skulde paatage sig
Inspection over en ung Herre, og Direc-
tion over hans Studeringer for 100
Rdlr. aarlig. Det var og ikke at formo-
de, at en lige saa god Hofmester havde
hædte Indsigts i Bidensfaberne, end en
Professor i vores Tider. Bilde mand nu
sige, at dette kunde vel angaae ved en
wel-arktet ung Herre, saa forsikrer Mr.
Rudiger, at hand i 32 Aar har opholdt
sig

sig paa Academier, som en Lærere, og havde endnu ikke seet nogen, som havde Hofmester, at hand jo tillige med havde sig selv opdraget. Gjorde hand nu det samme under en Professors Direction, saa var ver heller ingen Aarsager, hvorför hand ikke lige saa get, ja vel og bedre tunde geraade. Hand besværer ogsaa herpaa de Instanceer som kunde blive gjort imod dette Forstag, og efter at hand sykkuis har igjenneum gaaet en retskaffen Hofmesters Bestaffenhed, giver hand efterfølgende Raad, at nemlig, hvo som havde overflodige Midler, og kunde for enten en Son eller Slegt ved sin egen Skionsomhed finde en galant og reedelig Hofmester, den gjorde meget vel, men den, som det maatte falde besværligt, den skulde i Guds Navn lade det være, og derimod heller give een af de ordinaire eller extraordinaire Prof. hvilke af den høje Øvrighed var approberede, for den aarlige Inspection 100 Rdtr., saa kunde hand paa denne Maade med sin unge Herre være langt bedre faren. Derefter, naar Mr. Rudiger har givet allehaande gode Erindringer, iblant andre,

dre, at det ikke er godt, at en geniste Universitets Hofmester havde 10 eller flere Underhavende, med mindre Hofmesteren var et Menniske, som ikke havde sin Liige, og ikke allene var kundig i alle Videnskaber, men endog derhos en fuldkommen ærlig Mand, saa børsmær hand endnu til Slutning denne Bog, for at være en lerd og skarpsindig Bog, og forsikrer, at hvem der vil læse dend med Andagt, skal ikke alleniste kunde tage sig være for een eller anden Bedragere, men endog lære, at føre een god Huusholdning.

Sverrig.

Til Abo udi Finland er under Profess: Algotho Searin holdet en Dissertation om de gamle Kiempers Been-Rader, hvortil hand har taget Anledning af et Sted hos Sveton: 11, 72. Derudi bliver saa vel af dend hellige Skrifft, som af Profan-Skriventere beviist, at der har været Kiemper til, hvorhos Author i Særdelished søger at viise, at Scandinavien egentlig har været Kiempnis Fæderneiland. Derefter undersøger

Søger hand, hvad Tanker mand kand
gjøre sig om de hist og her fundne Kiem-
pe=Been, hvilke hand som en over-
bleven Rest fra Shundlodden anseer.

Engeland.

Ubi London er nylig en Tractat fra
Pressen udgangen, som fører efterföl-
gende Titul: The end and Design, of
Prayer, or the reasonableness of Praying
to an unchangeably; wise, powerfull
and good God, in answer to the obje-
ctions of the late Earl of Rochester,
Mr. Bloount ander Other modern De-
ist, &c. Det er, Bonnens Øhmerke og
Afsigt; eller Bonnens retmessige For-
staaelse, til dend u-foranderlige, viise,
allmægtige, og naadige Gud: Som et
Svar imod Greven af Rochester, Hr.
Blouint, og andre saa kaldede Deister,
eller de, som nægte Guds Forsyn, deris
Indebendinger, denne Grevis Liv og Lev-
nets Beskrivelse, samt og hans Omven-
delsis Act fra Atheismo er ligeledis end-
nu her at bekomme.

Frankerige

Continuation af den afsigte 8 Martii i de
nye

Nye Tidender om lærde og curieuse Sa-
ger anførte Piece angaaende Les vertus
Medicinales sur l'eau commune.

Efter Mr. Hofmans Dissertation over
det almindelige Vandets brug, hvor ved
hand ogsaa har hosfojet sine egne Ante-
igelser, bestaaende af VII Regler, hvilke
vi, for ikke at misbruge den gunstige Læ-
seres Zaalmodighed, vil forbigaae, helst
siden ud i deinem ikke findes noget, som
er extraordinair, følger i Orden en Tra-
ctat ligeledes udgivet af en Author ved
Navn M. Smith sur les vertus Medicina-
les de l'eau commune. Et Verk, som
hand selv tilstaar, er en Samling af alt
det, som de berømmeligste Doctores har
skrevet om Vandets gode Egenskaber i
hvis store Kraft og Virkninger adskillige
troeværdige Personer særdeles have ud-
forsket, såvelsom og det hand selv ved
Erfarenhed i en Tid af 30 til 74 Aar har
fundet i den Materie opdage. Denne
Tractat har tilforn været oversat af det
Engelske, men i denne Edition har mand
corrigeret adskillige Bildelser, som sig i
den forrige havde indsinget, og derhos
fojet

fojet nogle Regler, hvorefter mand ved en god diæt kand conservere sin Helbred. Den 3 Tractat, som derudi anføres, er udgivet af Mr. Hancok, Doct. en Theol. Pretre de l'Eglise Anglic:, og fører den Opførsel: Le Grand Febrifuge. Det er en Tale, hvorudi hand viiser, at det almindelige Vand brug er det beste Remedium imod Febere, og riimeligt ogsaa imod Pest, dersom de af saadan Sygdom besaengde Personer ikkun strax vil betiene sig af dette Middel, saa snart de deraf blive inficerede. Ved Enden af denne Tractat har man anført en Historie, hvor i antegnes et Exempel paa det foromtalte, om en Hollandst Kobbmand, som var meget plaget af Mave-Pine, hvilken, da hand længe havde brugt adskillige sterke Drikke, endforsat forgives, til at lindre sin Smerte, er hand til sidst fuldkommen bleven helbredet ved det hand resoverede til, ikke at drikke andet end bare Vand. Efter denne Historie finder man tvende Disputatzer, som ere blevne holdte i den Medicinste Skole i Paris. Den første har haft den Titel: Probleme de Medicine, propose dans l'ecolle

ecolle de Medicine à Paris, savoir, si l'eau est un excellent Préservativ en tems de Peste? Den anden er bleven falset: Explication Physique & Mechanique des Effets de la Boisson dans la Cure des Maladies, og bestaar mest i det Spersmaal, om mand bør forbyde de Syge at drikke? Men som disse Pieces har længe været bekendte, er det u=nyttig at anføre meget om dem. Paa disse Disputatzer følger Mr. Noguez explication Physique des effets de l'eau. Hvilken Explication, endstiont den tilforn har staet som en Fortale i forrige Editioner, har mand dog holdet det for billigere, at ansøre dend her efter de foromrorte Dissertationer, saasom det synes mere rimelig, først at berette de Observatiner, mand har gjort over Vandet, førend mand forklarer dets Virkninger. Hand anfører først Vandets visse almindelige Egenskaber, dernest adskillige Virkninger i allehaande Tilfælde og Henseende, hvoraf hand tager Anledning, at forklare baade de kaalde og varme Vandets Virkninger, og figer til sidst, naar hand mest har beregnet Vandets Kraft, at

at det er det nyttigste, det beste, bequemmeligste og behageligste iblandt alle Remedier, og endelig kalder det tillige med Mr. Hofman, en universal Medicin. Dideré har mand anført nogle Udtog af adskillige Breve, skrevne fra Maltha, sur le Remede de l'eau-à-la glace, hvilke R. P. Bernard Marie de Castro Griane en Siciliansk Capuciner paa Maltha, hvilke hand har brugt til at curere adskillige Svagheder med, hvilke mand har anseet som u-lægelige. Mand beretter i Fortalen, at mand har insereret disse Udtog, meere, at fornøjte visse Personers Curieusité, som skulle være fornøjede, med at see dem samlede, end i den Forhaabning, at mand skulle kunde betiene sig af dette Remedium med nogen Fordeel. Hvorfor mand ikke heller har antegnet denne Capuciners fuldkomne Maade at bruge det paa. De Reflexioner, mand finder over disse Breve, ere giorde af Mr. Noguez, som forklarer, at denne Capuciner har været en meget slet Discipel af den Neapolitaniske Doctor, som med stor Lykke har ordineret Iis-vandets Brug i alle slags Sygdomme. Og i hvorvel

vel Author til disse Reflexioner erklærer sig tydelig nok for dette Vis vands brug i adskillige Svagheder, saa siger han dog derhos, at denne Cuur ikke kand lykkes i de kolde Lande, og at den ikke heller passer sig vel til alle Temperamenter. Fremdeles ansøres i denne Samling trende Piecer, af hvilke den første har den Titel: Explication Physique de la formation de la glace, & de ses divers Phenomenes, par Mr. Dortsens de Mairan de l'Academie Royale des Sciences, og den anden: Dissertation Physique & Medicinale sur l'excellence des Remedes Domestiques, par Mr. Hofman, oversat af Latin. Aarsagen, hvorfore mand har indført denne Piece i denne Samling, er, at saasom Bandet er det simpelste, almindeligste og bedste i blant alle Huus-Raad, saa har mand holdet for, at, da mand har tilkiendegivet alt, hvad mand har fundet sammensamle om Bandets Virkninger, har mand og kundet ladet det passere i blant andre almindelige Raad, hvilke, ligesom Band findes alleregne, og mand kand have det uden stor Moje fortgot Kiesb.

Søye Sider

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

12.

Den 22 Martii 1731.

Indland.

Di Hamborg seer mand adskillige
Skriffter nu omstunder meget i-
blant Folk at roullere, i sær en Tractat
som fører denne Titel: Religio Bibliopo-
læ: og er oversat af det Engelske. Ti-
telen passer sig vel ikke ret paa Bogens
egentlige Indhold, saasom dend drager
til Torvs allehaande Moralske, ja endog
Theologiske Betænkninger, som ikke juist
alle ere saa rigtige, men efterdi dog paa
sammes pag. 55. i blant andre findes an-
tegnet dend Engelske Dronning Elisa-
beths

M

beths

beths Svar til Bisshoppen af Winches-
ter, da hand bespurdte sig med hende
om Christi væsenlige Nærværelse i Al-
terens Sacramente, har mand fundet
Behagelighed udi, ved Nærværende at
give enhver curieus Liebhabere denne
Store Dronnings smukke og eftertæn-
kelige Svar tilkiende, som lyder saa-
ledis:

Twas God the Wort that spake it,
He took the bread and brake it.
And what the Word did make it
That i beliewe and take it.

Til Gorlitz i Sachsen er meget mylig
bleven oplagt Compendieuses Entschul-
digungs Systema mit einer Vorrede Joh.
Jac. Rambachs S.S. Theol. Profess. Ord.
in Halle, hvorudi de gemeeneste og sæd-
vanligste Undskyldninger efter deris Aar-
sager og Virkninger blive betragtede,
udledte af deris rette Oprindelse, afdeels-
te i adskillige Ordninger, og saa grundige
igienidrevne, at det aldrig skal fortryde
nogen, med Andagt denne Bog at have
igienitetilæst. Almindelige Christne
sætter Hr. Rambach til, kunde derudaf
drage sig en mangfoldig stor Mytte, Læ-
rere

tere og Studiosi Theologiæ kunde deraf lære, og sig bekjendt giøre de Menniskeli-
ge Udfugter og Undskyldninger, og hvor-
ledes de sig imod denneim skulde forhol-
de. Ja de kunde endog ved dend dagli-
ge Omgang med deris Tilhørere forege
denne Samling af Undskyldninger, og
under dend allerede gjorde Titul end
fleere dertil sammensanke.

Udi Leipzig er for alle curieuse Lyft-
havende et nylig oplagt Skrifft at faae
tilløbs, som fører denne Opskrifft: Vi-
ticultura Germaniæ Oeconomicæ, oder
Haus-Wirthliche auf Deutschland ge-
richtete Nachricht von Weinbau, aus-
gefertiget von Julio Bernhard von Rohr.
Dend første Part af denne Bog er vel ik-
ke ganske nye, helst siden dend for om-
trent 100 Aar siden er blevet trykket,
men denne sinde er dend i Betragtning
af dends store Nutte paa nye af Mr.
Rohr til Trykken befordret. Dends før-
ste Forfattere har været een, ved Navn
Ernst Abraham von Dehn, som har ladet
dette Skrifft Aar 1626. udgaae. Men
fordi det er blevet meget rart, og Mr.
Rohr ikke siden har fundet noget Skrifft,

som saa tydelig og fuldkommen har beskrevet alt ved et Niinbiergs Dyrkning forefaldene Arbejde, som dette, saa har hand samme igien ladet oplegge, helst siden hand har dend Tanke, at mand i denne Tractat finder meere antegnet om foromrørte Materie end i de allersterste Folianter, som i voris Tider om Huus-Bertssab ere blevne skrevet. Hand har confereret dette Skrifft med Authors egenhændige MS. og derudi adskillige Stæder, som i det første Oplag er blevne falske og u-forstaelige befundne, forbedret. Det synis, at Author, da Bogen allerede var trykket, har maatt overleveret efter høj Befaling MS. til Chur-Fyrst Johan Ceorg I. af Sachsen, saasom det i MS. sig befindende Alarstal er meget yngere, end det i dend trykte Bog, og ved Slutningen af hiint findes de Ord: Deris Chur-Fyrstelige Durchleuchtigheds underdanigste Tjenere, staende. Monsr. Rohr har de forkastede Constructioner noget tydeligere og ordentligere indrettet, og ført Commata og Puncta i rigtige Afdeelinger. I Anmerkningserne, hvilke hand har hosføjet Materien

rien i sig selv, har hand bekræfftet et og andet af de naturlige Vidensfabers Fundamenter, forklaret endeel meget tydeligere, antegnet de ved allehaande Arbejd forefaldene Fordeele og Handgreb, tilsige med anført meget, som i de Tider endnu ikke har været bekendt, ja endog samme Stæder viist een og anden af Authors Forseelser. I dend anden Deel, hvilken Mr. Rohr selv har tilføjet, har hand hverken laant noget af sine egne Oeconomiske Skriffter, eller af andre Verstabs-Bøger, undtagen, at hand hist og her har anført nogle smaa Udtog af August Hauptmanns Skrift om de Forseelser, som ved Biinbierges-Dyrkning gaae i svang, hvilket allerede for 80 Aar er blevet trykket. Skulde nu dette Verk blive vel optaget, lover Mr. Rohr endnu i det Thyske Sprog at oversette, og i sin 3die Deel at indføre Mr. Jacques Boullaj maniere pour bien cultiver la vigne, og i sine Anmerkninger at viise, hvor vidt hans Regler ved samme Brug sig kand strekke.

Sammesteds vil mand med det
lerforste faa at see et Skrifte

sen at blive udleveret, som faldis Scipionis Maffei Origines Etruscæ, & Latinæ, sive de primis Italiæ ante urbem Conditam incolis, commentatio, in qua de Origine Etruscorum & Latinorum, de utriusque populi lingvarum initiis nova plane cogitata proponuntur. Ex Italico in Latinum sermonem convertit Joannes Georgius Lotterus, og bestaar af 15 Ark in 4. tillige med 2de Kaaberstykker.

Udi Berlin bliver trykket: Joh. Christ. Müllers og Georg. Frid. Cüsters altes und neues Berlin, hvorudi bliver givet fuldkommen Efterretning om dends Navn, Situation, Geist-og Verdslige Bygninger, de derudi boende Nationers Friheders og Prærogativer: og anført en Historiske Undersøgning om Staden Berlins Tilstand haade i Krigs- og Freds-Tider.

Udi Weymar er ved forrige Aars Udgang fra Pressen udkommet: Laurentii Reinhardi Commentatio historico-Theologica de vita & obitu Justi Jonæ, Theolog. Dend bestaaer udaf 15 Capitler, og handler det niende de ejus meritis
in

in Naumburgum, Hildesiam, & Ratisbonam, men det 15de, de charactere animi Justi Jonæ. Af det 3. Cap. Sect. 4. lader det sig tilshyne, at det Theologiske Bibliothecks Forfattere falstelig har tillagt hannem, at hand meente, Just. Jon. at have været Probst til Wittenberg, førend hand rejste til Wormbs. I det 6te Cap. fortæller hand, hvad Jonas har forrettet til Augsburg, og efterdi ovenmeldte det Theol. Bibliothechs Forfattere har baaret Twivl om, at Philippus Melanthon skal fornemmelig og i Særdelished have confereret med Jonas om Confessionen, saa har Author i Sinde med det første i en beshynderlig Missive hannem det at gotgiøre. Ligesom og Author i det 14 Cap. Sect. 3. har anført, at Jonas til Eisfeld den 9 Octob. ved Døden skal være afgangen.

Sverrig.

Udi Stockholm har Assessor Carl Ludwig Schantz paa sin Bekostning ladet deng saa kaldede til det Svenske Ridderstabs og Rigs-Adels Ere af Direct. Johan Werner forfaerdsgede Svenske

Matricul, imod Rigs-Dagens Begyn-
delse, med et derhos føyed Alphabetiske
Register ved Trykken dend curieuse
Verden bekjendt giere.

Frankerige.

I det til Paris for fort Tid siden ud-
gangne Skrift, Memoires de Trevoux
kaldet, befindes iblant andre, efterfølgen-
de Artikel anført: Explication Physique
du flux & du reflux d'un Pais situé aux
environs de Brest sur le Bord de la Mer.
Par le P. Aubert de la Compagnie de Je-
sus. Denne underlige Brynd har i lang
Tid støffet de Lærde meget at bestille, saa-
som allerede i de saa kaldede Memoires
de l'Academie des Sciences, og P. Alex-
andri Tractat om Ebbe og Flod allerede
for lenge siden derom er blevet handlet.
Den ligger 2 Miile fra Brest ved Bred-
den af en Søe-Arm, som recker sig ind
i Landet hen til Landernau, og har paa
den eene side høje Klipper, og paa den
anden den vilde Søe, hvorfra den ved
Ebbe ikke meer end 150 Foed og ved Flod
halv saa meget udstrekker sig. Den er 20
Fod dyb, og staar noget højere end Søen,
naar

naar dens Bande falder, og noget højere end den samme, naar de voxer. Den gandske Egn omkring hen indtil Søen, er et guulagtig, mudbret og med Steene opfyldt Jordsmon, og under samme Sand og Klipper. Dens Egenlæb bestaar derudi, at den har en ordentlig Ebbe og Flod ligesom Søen, men dog alligevel med den Forskiel, at den voxer, naar Søen falder, og igien falder, naar Søen voxer. Author til denne Artikel har nøjere undersøgt Omstændighederne, og fundet, at Brynden ikke begynder at voxre, førend 3 Quartier, eller og undertiden en heel Time, efter at Søen har begyndt at falde, saa at den u-formerkt i en Times Tid voxer noget højere end en Fod, at dette voxende ikke varer meget over 2 Timer, hvorpaa den, nemlig Brynden over 2 Timer lang bliver uufanderlig staende, at den derefter u-formerkt i 4 Timer aftager, og endelig, at den ordentlig 10 eller 12 Tomme højt staar stille, indtil den efter Ebbens begyndelse igien begynder at stige. Mand har desforuden merket, at Aar 1724, da alle Brynde vare udtørrede, denne ogsaa

vel nogle saae-Timer intet Vand havde, men dog efter Søens sædvanlige Flod, igien er blevne fuld af Vand, og da Søen engang udbredt og oversvemmede Landet, men dog ikke kom denne Brynd næer, har dog samme meer end sædvanlig voret. P. Alexander har meent, at denne Brynd har sin Oprindelse af et underjordisk Vand, som udflyder i en langt bortliggende Søe, da ved sammes vorende Flod det indfaldende Vand i sit Løb bliver hindret, hvorved den opvelder, og samme Tid driver Brynden i Zeyret, dens langt fra bortliggende Situation fra dette Udfloed at forhindre, det Søe-Vandet ikke kunde komme indhen, og giøre Brynden saltagtig. Men Author viiser, at denne Meening efterlader sig mange Banskeligheder, som endnu ikke ere afgjorde, og siden denne Brynds Omverlinger havde en saa nojagtig Over eensstemmelse med de sig næer derved befindende Søers Forandringer, har man ikke billig Føje til, at udlede deres Oprindelse fra en langt bortliggende Søe. Han troer altsaa, at det dermed har samme Besæffenhed, at en Brynd har

har tillige Ebbe og Flod ligesom Søen, alleeneste, at mand derhos vel maa tage Omstændighederne i Betragtning. (1) at Bryndens Grund er højere end Søen, naar den falder, hvorfore den ikke heller kund drage Vand udaf den samme. (2) at Brynden er 150 Fod fra Søen, naar den er falden, og omtrent 75 naar den er stejen, og Vandet derfore let kand have 6 Timers Tid fornøden, inden det kand sive igienem saa megen mudderagtig og med Steen beblendet Jord, og derved foraarsage, at Brynden begynder at stige. (3) at dette igienem-sivende Vand maa skee meget langsom, hvorfor og Bryndens Vand u-formerkt voxer. (4) Bryndens Grund er sandig ogsteenagtig, i hvilken Vandet bliver ligesom reent borste, hvorfore og Brynden ikun saa længe staar uforanderlig, indtil saa meget Vand siver igienem Jordnen, som den Sandagtige Grund igien drager til sig. (5) Saamart intet meere Vand flyder til, tager Brynden af, saa at den endogsaa i torre Vejr er ganske udtørret, og det endda paa den Tid, naar Søen begynder at voxer. Jo højere Søen er, jo stærkere

træn-

trænger den ind i Jorden, hvorfore og Brynden strax nære vører. (7) Saltet bestaar af sinne deele, hvilke ere kantede og u-bejelige, derfor blive de og hængende paa den øverste Deel af Jorden, da imidlertid Vandet, hvis Parter ere sorte og sibrige og lettelig boje sig, ere over alt igiennemtrængende, og endelig kommer til Brynden. Slight læres af Erfarenhed, i det mand, naar mand vil have godt Vand, ikke har nødig at giøre andet, end lade Strand-Vandet sive igiennem Sand eller Jord. Hvorfore og Søe-Folk, for at bekomme godt Vand, pleje ved Strand-kanten ikun at grave ikke alt for dyb en Brynd. Author besvarer der efter nogle Vand-feligheder, og siger til sidst, at dersom den Brynd i det Hyrstendom Wallis ved det Castel Oxmorth beliggende, som skal have lige samme Egenstab, var ligeledes situeret, som denne, kunde man og paa lige maade forklare den samme.

Endnu i Paris har en Jesuit ved Navn Joh. Bapt. de Halde i sinde at lade et meget curieux og besynderlig Berk i tvene de Kvart-Bind udgaae. Mand har hid-

ind-

indtil ikke lært at kende China anderledes, end af Europæernes Efterretninger. Men i dette Verk skal Chinenserne selv meddele Underretning om deres Nations, Gemyts, Sæders, Skiflers, Religions, Histories, Politiques og Regierings maades Bestaffenhed. Det er en Samling af adskillige blant de Chinesiske berømte Authorers Skrifter, hvilke P. Hervien, en Jesuit, der meer end i 25 Aar har opholdt sig i China, og nu omstunder er de Franse Jesuiters Superior Generalis i dette store Rige, selv af det Chinesiske i det Franse Sprog har oversat. Det første Verk indeholder et lidt tog af en Samling, mand har gjort under Mingi Herredommie, hvilken u-middelbar har været forend det Tartariske, som endnu staar ved Magt. Author handler derudi om en øverste Regenteres, Stats-Ministrers, Generalers og andre Officerers, den sande og falske Stats-Klogstabs, Arve-Prinzens, Regierings, de Kejserlige Princessers, og de Fyrstelige Slavers og Favoriters Egenskaber. Mand finder derudi ogsaa en Liighed anført imellem adskillige Hera-
re=

redsmme, nogle Orationer af Stats Minstre og lærde Mænd, og Kejserens Gien-
svar. Det andet Verk fører den Titul:
Les femmes Illustres, og indeholder ad-
skillige Heroiske Bedrifster, hvor ved man-
ge Chinesiske Damer i dette Rige have er-
hvervet sig stor Berømmelse. Det tre-
die er en Samling af Betragtninger og
Exempler. Author er en lerd Chineser
af stor Anseelse, som snart har haft sam-
me Øjemerke, som Valerius Maximus,
som har samlet de Romeres og andre sto-
re Mæneds merkværdigste Taler og Be-
drifster. Det fjerde har den Opfrift: Re-
cueil Imperial: det er en Samling, hvil-
ken er efter Befaling, og under Opsigt af
den sidste Chinesiske Kejser, hvis lange
Regiering, store Viisdom og Indsigt i
allehaande Videnskaber, endog i Europa
har giort ham berømmelig, bleven for-
sædigt. Denne indeholder (1) en stor
Mængde af adskillige Kejseres Udschriften,
Befalinger og udstædte Forordninger,
hvilke alle ere indrettede paa Rigets og
Undersatternes Lytsalighed. (2) Stats-
Ministernes Discourser om Regierings-
Konsten. (3) Lov-Skrifter og Forestil-
lin-

linger, hvilke Fyrsterne af deres Ministerer ere blevne overleverede. (4) Efterretninger, hvilke Rigets Censores have opset om Ministrernes eller Statholderne i Provinzierne deres u-lovlige Opførsel. (5) Lov-Skrifter til adskillige Ministerer, som have ladet see en særdeles Nidkierhed for deres Fyrstes Ere og Undersaatternes Belgaaende. (6) Efterretninger om en god og naadig Regering, om den Skionsomhed, Fyrsten har at anvende i at udvælge de, hvilke som skal være hans Medhielpere i Regieringen ic. foruden andre mange Moraliske Discourser over allehaande Materier. Ved Enden af de fleste i blant disse Skrifter, finder man korte Reflexioner af deng af døde Keyser Cang Hi, hvilke han med sin egen Haand har strevet.

Italien.

Udi Verona er et Verk fra det her værende Dom-Capitels Cantzler Bartholomæo Campagnola ved Trykken udgangen under deng Titel : Liber Juris Civilis Urbis Veronæ, som endnu aldrig er blevet bekjendt i Verden, og det MS. hand

hand til denne Edition at fuldføre, har betient sig af, er det rette Original. Dend vel lærde Forfattere har hossejet andre mange Stykker til denne Matries Forklaring, saavel som og nogle andre endnu aldrig trykte smaa Verker.

Thykiet.

I det til Constantinopel oprettede Bogtrykkerie befinder sig nu virkelig 6 Presser, nemlig 4re til at trykke Bøger udi, og 2 til Land-Korter, og arbejde stændig 6 Tyrker paa at sætte Thyrkiske Bøger. Da med det allerførste skal leveris under Pressen et Skrifft, som fører dend Titul: Og ihan namē eller Verdens Speyl. Det er egentlig en Thyrkiske Atlas, hvilken Chagi Chalife med det Tilnavn Tyatib Thehelebi, som levede i forrige Seculo, har forfærdiget, denne Bog er tillige med Historisk og Geographisk, og handler om alle Kongeriger i Asien, af de Arabiske og Persiske Historie-Skrivere og Geographis. Og bliver samme Ptolomæi, Copernici, og Tycho Brahes Systemata, angaaende Himmelens Leb hossejede, med de dertil hørende nedige Figurer.

Syge Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

13.

Den 29 Martii 1731.

DANEMARK.

Her udi dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie er udi Trykken udsaaet en af Hans Højædle Højærværdighed D. Joh. Steenbuchio, SStæ. Theolog. Profess. Reg. & Colleg. Consistor. Assess. sammenstrevet Dissertat. De Christo Homines Angelis præferente: Resp. Christoph. Bluhme: hvilket Thema efter Authoris velbekendte Dybsindighed med ugemeene Tanker er udført.

Saa er og her udi samme Bogtrykkerie paa nye bleven oplagt Mag. Hans

N Hör-

Hörnings saa kaldede Politiske og Moralske Bibel. Til Liebhabernes Commoditet er Oplaget i Stæden det tilforn var in Duodec: nu in Octavo, paa got Tryk=papiir, og selges Exemplaret heraf for 24 fl .

Thysland.

Udi Berlin haver Hr. Kirch for no-gen Tid siden overleveret dend der værende Mathematiske Classe et Skrifft, betreffende nogle udi China sammenstrevne Mathematiske Observationer, hvilke P. Souciet afvigte Alar haver la-det komme for Lyset; Over disse Observationer gør Mons. Kirch adskillige Astronomiske og Critiske Anmerkninger, men fornemmelig undersøger dend udi samme Skrifft anførte, og Anno Christi XXXI. udi China sig tildragne Solens Formørkelse, og gør sig Umag med, samme at udregne paa nye efter de la Hire hans Tabeller, af hvilke P. Gaubil ved sin Udregning sig ogsaa haver betient, da det befindes, at denne Formørkelse haver tildraget sig til Caifonfu, en udi den Province Honan beliggende Stad,

en

en halv Time før, end som bemelte P. Gaubil samme har udregnet.

Udi Frankfurth am Main er under Pressen en Commentarius over Propheten Ezechielem, og haver samme Skrift til Titul: Johannis Friderici Starckii, VerbiDivini Ministri Francofurti ad Mœnum, Commentarius in Ezechielem. Author har for det 1. giort sig ald Fliid af de beste og sikkerste Authoribus at samle alt hvilken som kunde tiene til et Lius udi denne saa vanskelige Prophetes Forklaring. Til hvilken Ende hand ej alleene har holdt sig til de fornemste Evangeliste Theologorum Meening, men end ogsaa ved hvert Vers i sær anfert, hvad Hieronymus, Polus, Coccejus, Moldenatus, Pradus og andre lærde Mænd, over Ezechiel haver skrevet. Naar hand da 2do. har forklaaret Verset efter Hoved-Sproget, hvorhos alletider ogsaa findes Commendatoris Forklaring; Saa har hand for det andet ved hvert Vers, dend heele Prophet igjennem, anførst adskillige Doctrinalia og Moralia, saa velsom og Dicta Patrum, hvorved Læseren

en kand opbygges, og saa Leylighed til
videre Eftertanke. Skrifstet er for det
3die efter Huetii, Cocceji, Badi, Maji
og Buddei Meeninger afdeelt udi tvende
Deele, af hvilke den første indeholder 39
og den anden 9 Capitler, som forestiller
den fortreflige Tempel; hvorhos findes
for det 4de en tredobbelt Index, hvoraf
dend anden indbefatter alle forekom-
mende Hebraiske Ord, som ere forklare-
de, og kand da Læseren, naar hand slaae
Ordet op, strax see hvor ofte samme Ord
forekommer med nye Anmerkninger. 5.
De tunge Ord anbelangende, saasom
Chormal, Tamuds, Gog, Magog, &c. saa
findes hver paa sit sted forklaret, med An-
merkninger derover; Historien saavel
som de gamle Jødiske Skikke som udi
Ezechiel anføres, haver Author for
det 6te beskrevet og forklaret af de beste
Authoribus. Mand formeener at Ver-
ket med saa meget desto større Applau-
su skal vorde af dend lærde Verdens
optaget, som at Ezechiel iblant Rabi-
nerne holdes for den tungeste og vanste-
ligste Prophet at forstaae; og af dem at
skal

Skal være forbuden at læses, før end Læseren er over sine 30 Aar.

Sverrig.

Udi Stokholm er at faa tilkibbs et Skrifft som er 30 Ark sterke, kaldet, Det Ao. 1729. florerende Sverrig, eller en fuldkommen Beskrivelse om Regieringens Forfatning, Indretning og Beskaffenhed. Dette Verk er inddelte udi 4 Paragraphos, den 1. handler om Regierings Formen og Indrettelse i Allmindelighed. Den 2den inbefatter en udforlig Efterretning om Regieringens Beskaffenhed, og alle Kongelige og Rigets ordinaires Stater, Collegier, Contoirer, og deres Expeditioner udi Særdeleshed, hvorhos findes anført de Forretninger som til hver egentlig hører, saavel som antegnet de fornemste Ministeres og Betienteres Navne, som enten allerede virkelig ere udi Employ, eller og have Exspectance til Avancement. Udi den 3die Paragrapho haves en Underretning om de af Hans Majest. og Rigets Stænder forordnede extraordi-

naire Deputationer og Commissioner, saavel Personernes Navne som herved bruges. Og udi den 4de er indført en Fortegnelse paa alle udi Stokholm sig befindende fremmede Ministerer og Commissionairer. Forestaende Piece kand haves for 3 Daler og 24 Ører Kaaber-Myndt.

Nederlandene.

Til Leyden er udi Trykken udkommen en af den berømmedige Jurist: Antonio Schultingio, udi Anledning, da hand anden gang fratraaede Pro-Rectoratet ved Academiet, holdte Tale, under Titul: Sermo Academicus Solennis de angusta Innocentia Hominis ad legem Boni, Oplaget er in 4to og holder 43 Sider. Titulen af denne Piece, saavelsom Authoris bekendte Navn, formenes noksom at kunde opvække den gode Læseres Lyst og Behag til at igienne læse et fort Indhold af samme Tale. Efter adskillige anførte Betænkninger om Lovenes Fortreffelighed og store Mytte, tilstaar dog Author, at i hvor fortreffelig og myttig Lovene er, saa tillader de dog un-

undertiden adskillige Ting, som en alle-
ne et hvert retsindig Menniske maa des-
approbere, men end og sinnes at kunde
kaldes Lastværdigt; Hans Forsæt er en
at opregne alle Ting, som efter Ret og
Lob kand være tilladelige, omend siont
stridige imod en noje og stricte Ustyldig-
heds Regler, men ikun alleene ved Ex-
empler, tagne af Folke-Retten, og ad-
skillige Steder af Jure Civili, vil forkla-
re og oplyse hans Meening i denne Ma-
terie. Ustyldighed, siger Author, strek-
ker sig enten for viit, eller og er for me-
get indskrenket, ligesom mand den vil
ansee, enten saaledes som den er udi sig
selv, eller som den er, naar den settes i-
mod Loven; Udi sig selv, da indbefattes
alle Gierninger, som have deres Oprin-
delse af nogen slags Godhed og Kærlig-
hed, udi saadan Ustyldighed, i det sted,
naar den sættes imod Loven, den da er
indskrenket udi visse Grændser, vel neg-
tes ikke, at de Menniskelige Øyder, som
ikke bestaar udi andet end alleene udi at
holde sig Lovene efterrettelige, ere jo et
prise, men formeenes dog ikuns at

re gandste usfuldkomne, og endfisht at
ved saadanne Dwyer, som gaar ey vide-
re, end som til at holde sig en given Lov
estrerretlig, endogsaa Roelighed iblandt
Mennissene kand conserveres, saa er
dog saadan Lydighed endnu vidt adskilt
fra en reen og noje Usyldighed. Saa-
ledes findes udi ingen Slags Folke-Ret
ansat nogen Straf for saadanne Ting,
som ey absolute en general kand stade
en Republique og Land, eller en parti-
culier nogen af dends Lemmer, som for
Exempel; hvor finder mand Love, som
straffer Tanker, hvor ved et Menniske
instigeres til at begaae nogen Synd, for
ond og Lastvaerdig Snak, onde og stade-
lige Raad, med meere saadant, saa len-
ge mand dette kuns iagt tager, at man
ey der ved tilsejrer noget Menniske Ska-
de; Ja om mand ville sette paa denne
Liste, Gierighed, Utaknemmelighed, Hos-
mod, Forvovenhed, Utostammenhed, den
liden Omhyggelighed, som vi ses for
at hielpe den Elendige, saa sees klarlig,
at saadan Usyldighed, som haves ved
Lovenes iagt tagelse og holdelse, er me-
get trungen og indstrenket. At mand

en skal tale om den Ret, som Krigen fører med sig; ved en Articul udi denne Lov er det tilladt, at, for ey at giøre de Disputer, som kunde komme imellem Nationer, æwig, saq skal det som jeg ved en lovlig Krig kand tilvinde mig, holdes for lovlig erhvervet; Denne Ret gieldte og saa i mange Tilsælde hos de Romere, hvor til de kunde have saa meget desto større Foje, som at de maatte takke den for ald deres Rigdom og Højhed. Dog sunes Author ey noksom Forundring værd at være, at Menniskene kand saa uden nogen Betænkning troe og meene, at mand, uden at begaae Synd, ja med en usfæd Samvittighed kand gaae hen at dræbe sine Fiender, hervore dem deres Gods, sætte Ild paa deres Boeliger, og andre saadanne Ting, som Krigen med sig fører. Vel negtes ikke, at en Krig, som harer en retfærdig Begyndelse og Fremgang, jo kand ansees for lovlig, men sees vel hieden saadanne Krigs føres. Udi Jure Civili gaar det lige saa til. Jus Civile, figer Author, er intet andet end Naturens Lov, som har degenereret

fra sin første Simplicitet og Eensfoldighed, fordi mand haver maattet lempe den efter visse Omstændigheder: saasom for Exempel, den som haver at regiere over en Bye eller Stad, formeener jo, at hand bør med Fliid sege hvis, som Stædet kand være gavnlig, og dends Situation, Indbyggernes genie og deres nærværende eller tilkominende Tilstand kand udfordre, paa det hand deraf kand lære, hvorledes hand paa beste Maade kand underholde og stifte Roelighed og almindelig Belstand; For at naae sit Øje=meed derudi, saa vidt muelig kand være, maae hand jo betiene sig af Love; Men hvorledes, maatte mand spørge, kunde mand da kalde saadanne Øyder, hvorved det Menniskelige Selstab og Societet stede saa stor Tieniste, og dog havde deres Udspring af Lovene, ufuldkomne. Denne Objection er noksom besvaret ved de oven anførte Ord, saa viit mueligt kand være; Thi saadan Menniskelig Forsigtighed er vel ej til, som haver kundet raa-de Boed og forebrygge alle slags Ondskaber og Uretfærdigheder. Lovenes mænds er udi sig selv ogsaa et onde, ved det

store Antal Procesler samme foder af sig, ja hvad vilde der vel blive af, og hvor mange Retter vilde der vel eh blive, om Utaknemmelighed og fleere saadanne Laster, for hvilke ingen Straf i de Borgerlige Love findes dicterede, skulle reffses; og om der varer Love til, efter hvilke saadanne Laster og Lyder skulle blive anseet, hvo skulde da vel gaae Ram forbi. Ja det som meere er, mand finder jo under tiden udi sig selv afskuelige og vederstyngelige Ting, ved Lovene at have været tilladte, saaledes var det iblant de Romere tilladt, at legge deres Born ud fra sig paa Gaderne og Marken, hvilken Skik var saa brugelig hos dem, at de endog udraabte andre Folk, efter Taciti Beretning, som i dette Tilfælde vare af ulige Meening med dem. Iblant saadanne, efter Folke-Retterne tilladelige, men i sig selv lastværdige Ting, formeener Author at burde settes og regnes, det saa kaldede Spil- og Klop-Fægterie, samt og den Kamp og Figten, som foretages af Mennister imod vilde Diur, og veed hand eh, enten de ere meere Lastværdige, som lader sig bruge til saadanne Ting for den ges-

gemeene Mand, eller de, som med stor
Iver og Attrææ ere Tilsynsmænd af
saadanne Skue-spil. Fra disse Betenk-
ninger gaar Author videre, og betrag-
ter Lovenes Ufuldkommenhed udi hense-
ende til Kydsched, Egteskab, og udi sær
i henseende til Skilsmisse, som tilforne
udi Lovene var tilladt, med fleere saadan-
ne Ting, udi hvilke een vel ej løber an, el-
ler overtraeder Loven, men dog derhos
kand være et meget Lastværdig og skar-
agtig Menniske.

Udi Amsterdam sees et Skrift kæl-
det: Abregé Chronologique de l'Histoire
d'Angleterre &c. bestaaende af 7 Bind
in 12mo. Author, som er Monsieur de
Chevrier, havør iblandt andet giort en
Ligning imellem alle de fornemste En-
gelske Historie-Skrivere, og tillige gi-
ver en Underretning om hvorbiit dend
ene viger fra den anden udi Stiil og
Bestrivelse. Den Engelske Nations Skit-
ke og Viis, er ellers meget omstændelig
udført, og til sidst gives en lidet Under-
retning om de saa kaldede Wigs og Tor-
ris. Saa findes og en Fortegnelse over
alle

alle Pladser og Stæder som Engellænderne besidder udi de andre Verdens Deele.

Engelland.

Til London havør Præsten ved den Svendiske Forsamling, Mag. Jacobus Serenius sammenskrevet et Engelsk, Svensk og Latin Dictionnaire, samme Verk er afdeelt udi 2de Tomos, og et 5 Alphabeter sterk, udi hvilket Author havør foretaget sig at viise alle de Ords Genuine Beimerkelse, som have deres Oprindelse af det gamle Schytiske Sprog. Sammesteds forventes nu med første fra Pressen det andet Bind af Taciti Skrifter, befattende i sig hans Afdeeling om Thysland og Agricolæ Levnets Historie, som af Hr. Gordon er blevet oversatt udi Engelsk, saa og forsøget med adskillige Anmerkninger. Det første Bind af dette Verk, som indeholder hans Annales samt hans politiske Discurser er allerede ferdig at bekomme.

Ellers er for nylig et Oplag af følgende Bog kommen for Lyset A Plan of the English Commerce, being a Com-
plex

plete Prospect, of the Trade of his Nation, as welthe Home-Trade as the Foreign. The whole containing several Proposals, entirely new, for extending and improving out Trade, and promoting the Consumption of our Manufacturers, in Countries, wherewith we hitherto have had no Commerce, to wich is added, an Appendix, containing a View of the increase of Commerce, not only of England, but of all the trading nations of Europe since the Peace with Spain.

Eller en Udfast af den Engelske Negoce og Handel, som indbefatter en fuldkommen Prospect af denne Nations Commerce, saa vel udi deres eget, som fremmede Lande. Udi Almindelighed indeholder den adskillige ganske nye Forstlag Handelen at bringe i Optomst, og de udi Landet fabriqverende Bahres Udforsel til fremmede og saadanne Stæder at befordre, som de til dato ej have nogen Handel med. Dette Verk er endnu et Appendix tilføjet, som handler ej alene om Kiesmandstabets Optomst udi Engelland, men endog hos alle andre

Na-

Nationer udi Europa, som drive nogen Handel.

Udi London har ellers det af Hr. Tindel udgivne Skrift, som kaldes The Christianity as Old, as the Creation, fundet mange Modstandere; I blant andre har en Anonymus ladet udgaae en Piece, under Titul: The Christianity Not as Old as the Creation, eller, en Tractat om Oprindelsen og Begyndelsen til Guddommelig Aabenbarelse, hvorved Author viiser, at Religionen ej kand bestaae uden Guddommelig Revelation; Iaa har og Thomas Burnet ladet trykke et Skrift herimod, kaldet: The Argument set forth in a late book. Hr. Waterlander har mand ellers given Commission at refutere forskrevne Bog, som kalder saadan sin Besvaring The Scripture vindicated, eller den reddede Skrift.

Portugall.

Udi den første Forsamling som det Kongelige Academie indeverende Aar havør holdet, er blevet oplæst et fra den Portugisiske Stadholder udi Indien, Don

Don Jean de Saldan ha de Gama indsendt Brev, hvorved hand til Academiet havde indberettet, at paa en udi det Persiske Golfo beliggende liden Øestrax ved Ormus, var en gammel Mosquée eller Mahometanske Tempel, hvorudi efter gammel Morisk Tradition sulle ligge bevaret og stiult et Liggende-fæ, som ingen Menniske uden Livs Farre kunde blive mægtig. Dog dette uagtet var Portugiserne gaaet ind udi denne Mosqvée, hvor de da eh havde fundet andet end tvende store Kister fulde af gamle men dog meget læselig og net skrevne Bøger, endeel udi Arabisk og endeel i Persisk Sprog. Og som da disse Bøger til Stadtholderen var blevet sendt, havde hand ladet dennem eftersee, da det befandtes endeel af disse Skriffter at handle om Historien og nogle at tractere Medicinen, ja endeel som vare Medicinske vare skrevne for over 1000de Aar siden, men dog derhos saa læselige, som om de kunde være prentede. Hvorfore mand og var findet at lade endeel deraf extrahere og til Portugal at oversende.

Sæye Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

I4.

Den 5 April 1731.

DANEMARK.

Se een af sin Lærdom saa berømmedig, som af Officio bekjendt brav Mand udi Norge, er indløben efterfølgende Afritning og Beskrivelse om en der for nogen Tid siden fanged underlig og selsom Fisk, hvilken Efterretning Mand herved skulde have den curieuse Læsere communiceret og meddeelt.

O

Den-

Denne underlige Fisk, som kaldes Blech Fisch, berettes, den 5te Decembr. afvigte Aar at være fanget ved Aale-fjord, en Mil fra Christiansand helig-gende, saa snart den til Author blev bragt haver hand den afriket med sine naturlige Farver, og findes endnu hos hannem torret og i god Forvaring. Den befandtes at være ongesehr en Allen lang, og af Danlighed saaledes, som Figuren udviiser, da Spetterne som paa Figuren sees, bare med rødt besprengde, og ellers af Couleur sorte graa. For 3de Aar siger Author at have indsendt her til Stædet sin Relation om en anden Fisk, som der blev fanget, som ogsaa findes udi hans Forvaring, hvilken hand kalder Zygæna eller Libella, der var og vel underlig, men en nær som denne, som formeenes ufeysbar at være en Sepia eller Polypus. Aristoteles udi sin histor. Animal. libr. 4. skriver meget om disse Fiske, som vel ere af et slag, dog meget ulige af Skabning, og viides en nogen Tid tilforn udi Norge at være seet dens liige. Ved Schevlingen udi Holland skal Ao. 1661. være fanget saadan en Fisk, som i

Begyndelsen blev anset for et Monstrum og forstrekkelig Hav=Under: Eyermanden fremviste den for Penge, hvorved hand skal have fortient over 5000 Gylden, og blev samme Fisk af den berømmede Hannibal Sehested indbragt til Danmark, hvor den endnu findes paa det Kongelige Kunst-Kammer; og er beskrevet udi Museo Regio, Part. 1. Sect. 3. under No. 40. Couleur og de fleste anførte Omstændigheder kommer overens med denne omtalte Fisk, men Skabningen er dog meget differente. Den Naukundige Wormius har ogsaa en saadan en Fisk, som er fanget under Jylland Ao. 1642. Dog synis at have været noget anderledes end denne, og findes derom mentioneret in Museo Wormian. libr. 3, Cap. 3. pag. 246. Men udi Olearii Gottorffische Kunst-Kammer findes pag. 47. en Relation om en Ao. 1662. paa Elven fanget Fisk, som nærmest kommer overens med denne, dog haver og samme været en halv Alen længer end forstrevne. Til Slutning berettes ellers, at af denne omtalte Fisk skal være udflødt saa stor en Quantitet af en sort Mæterie

terie og Bædske, at man dermed magelig kunde have tingeret en heel Tonde Band, og giort det sort, og var af Natur og Egenskab som det beste Blek, hvormed nogen kunde skrive; det fæd meget vel i Pennen, og beholt og sin Sorthed, naar det var skrevet paa Papiret. Author udtog ellers den ene Øysteen og torrede, da samme lignede en lidet øgte Perle udi Glands og Haardhed: Og ses kaledes end og Havet at fortelle Guds underlige Gierninger.

Endfland.

Udi Erfurt forventes med første fra Pressen det første og andet Quartal af de saa kaldede Breslauiske Samlinger eller Annales PhysicoMedici, hvilke Doct. Andreas Elias Buchner allerede afvigte Aar haver lovet at continuere, under Titul: Miscellanea Physico-Medico-Mathematica, som udi Vinter og Foraars Maanederne af 1727 er tildraget sig, og bestaar denne Samling først, af nogle forte Diariis over hvad Bejerlig samme Tider haver været, 2. en udforlig Beskrivelse om de imellem Mennisterne

samt Creaturerne græsserte Sygdomme, som af Beierliget funde være forårsagede. 3. Om Markens og Bexternes Beskaffenhed. 4 Adskillige nyttige Observations Practicæ, Physicæ, Anatomicæ og Deslige, saa og andre Phænomina, som funde være forefaldne. 5. En Relation af hvad nyt og nyttig, som in Physicis, Medicis, Mechanicis og Opticis kand være opfundet, og for det 6te af nogle Medicinske og Physicaliske literariis. Materierne, som udi dette Verk forekommer, ere foredragne udi en meget god Orden og Connexion, og findes undertiden nogle af Authore forfattede Reflexioner hos, hvilket alt er samlet ved en vidtloftig Correspondentz og en stor del lærde Folks meddeelte Relationer og Indberetninger.

I Hanover er nylig trykt det allerede længe med stor Længsel forventede og overmaade rar blevne Skrift, som den lærde og Gudsfrugtige Kejser Carolus M. skal have forfærdiged imod Billedernes Afgudiske dyrkelse, og som den berømmede D. og Prof. Christoph. Aug. Heuman ved en særdeles Lykke har fundet og af

af Støven uddraget. Det har følgen-
de Titul: Augusta Concilii Nicæni II.
censura, hoc est Caroli M. de impio ima-
ginum cultu libri IV. ad primam editi-
onem recudi eos curavit, ac subinde par-
tim emendavit, partim illustravit, præ-
missis & suâ & primi Editoris præfatio-
nibus itemq; Anonymi cujusdam disser-
tatione criticâ, &c. Hanoveræ in offici-
na Førsteriana 1731. 8vo. 2 Alph. For-
an er trykt Kejser Caroli M. Billede med
Harnisk, Septer og Krone. Næst efter
Tilskriften til den nu regierende Hertug
af Brunsvig Wolffenbyttel følger D.
Heumanns overmaade smukke og vel ind-
rettede Fortale, som kand tiene i stedet
for en fuldkommen Indledning til nær-
værende Skrift. Forst aabner hand An-
ledningen til Skriftets Udgivelse, og hol-
der for, at de historiske Bøger, der ere
ligesom levende Bidner til de passerede
Ting, bør forneuñelig bevares ved Tryk-
ker-Konsten. I den 1. Afdeling gotgiør
hand af en da levende eller coævi Scri-
ptoris nemlig Hincmari Bispens til
Reims Bidnisbyrd, og af dets Synodi
Fortale, som blev holdet A. 825. under

Kejser Carl den Stores Søn Ludvig, at dette Skrift er i det ringeste forserdiged i Caroli M. Tider. I den 2, at der knap med et eeneste Ord er noget meldet om denne Bog i mange Aar, nemlig fra Hincmari indtil Lutheri Tid. I den 3 og 4, at omsider Johannes Tilius, siden Bispe i Meaux, efter at hand uforvaren- des havde i det Vaticaniske Bibliotec saaed at see eet af denne Bogs tvende da allee- ne overblevne Exemplarier, har med største Begierlighed, som en af Lutheri Skriften da alt temmelig oplyst Mand, affrevet og udgivet denne Bog med den- ne Overstift: Opus illustrissimi & ex- cellentissimi seu spectabilis Viri, Caroli M. nutu Dei Regis Francorum &c. cor- tra Synodum, qvæ in partibus Græciæ pro adorandis imaginibus stolidè five ar- roganter gesta est, nunc primum in lu- cem restitutum A. Sal. MDXLIX. I den 5, berettes hvor det først er trykt, og hvorledes Udgiveren har derred holdt sig skult. I den 6, hvor slet en Tak Ti- lius derfor har fortient af den Papistiske Kirke. I den 7, hvor hejt Papisterne har stræbt, at affække de trykte Exem- pla-

plarier, hvorfor de og ere blevne saa rare, som den 8, 9 og 10. h. udviser. I den 11, at denne Bog er anført i expurgatoriis indicibus. I de følgende tales der om denne Bogs anden, tredie, fierde og femte Oplag. I den 16 bevises, at denne Bog endog saa efter de lærde Papiesters egen Tilstaaelse (vid. 18 h.) ikke er supposititius, men skrevet i Kejser Caroli M. Tid. I den 19 efterforskes, om dette Skriftest Forfattere ikke ret har forstaet det andets Nicænisse Concilii Sind og Indhold. I den 20 vises, at de Geistliges overmaadige Hierighed har først foraarsaged Billedernes affyelige Tieniste. I den 21. hvor svage de Bevisligheder ere, som ovenmeldte Synodus bruger til at forsvare Billedernes dyrkelse. I den 22 og 23. hvad der har forvoldt, at den gudfruktige Kejseres priisværdige Forset har haft saa slet Fremgang, og hvor lidet det har hjulpet, at hand har saa heftig ivret imod denne Afgudiske dyrkelse. I den 26 svorges, om Kejseren selv har med egen Pen sammenstrevet dette Skrift, eller om hand har befalt en anden at skrive det i hans Navn; hvor det da meget ri-

melig udføres, at Kejseren selv har forfattet det, da hand var en stor Liebhæbre af Boglige Konster, og lod efter Eginhardi Vidnisbryd i hans Livs-Beskrivelse noget af Augustini Bøger de civitate Dei altid læse for sig over Taffelet. Ej heller kand dette igiendrives og kuldka-
stes, deraf, at Eginhardus selv siger paa et vist sted, at Kejseren har intet skrevet, thi vor gode Auctor Heuman beviser, at disse Eginhardi Ord ere meget mørke, dobbelt lydende og adskillig Forklaring underkastede, hvilke hand ogsaa forklarer meget fornuftig. Ordene ere disse: Tentabat (Carolus) & scribere, tabulasq; & codicillos, ad hoc in lectulo sub cervicilibus circumferre solebat, ut cum vacuum tempus esset, manum effingendis literis assvefaceret, sed parum prospere successit labor præposterus ac sero inchoatus. De fleste Fortolkere have herudi forseet sig, at de have fortolked de Ord effingendis literis, at lære at skrive, da de have forstaed dem de arte pingendi literas, endskient Eginhard forud tydelig har vidnet, at Car. M. har været en meget lærde Herre, og derfor kand disse Ord ef-

effigere literas ej betyde andet, end at forfærdige lærde Bøger; thi Gronovius i sine Anmerkninger til det i Cap. i Livii 6 Bog og andre Critici have noksom beviist, at det Ord literæ meget ofte bruges i denne Meening. I den 26 og 27 søger vor lærde Auctor at giøre beviistligt; at Kejseren har ladet Alcuinum forfærdige dette Skrift. I den 28, at Kejseren ikke desto mindre har med all ret kundet tileigne sig det ved Opstiftsen. I det 29, at efter Apparencen har vel Kejseren selv beskrevet somme steder der i. I den 30 viser Auctor sin ny Flid i at besørge den nærværende Tryk. I den 31 og 32 handles om dette Skrifts første Udgivere Joh. Tilio og hans andre Skrifter; hvorpaa der følger sidst en bevegelig Formanings og Opmuntrings Tale til den Romerske Kirke, om at giennemlæse dette Carolinske Skrift med Andagt og Agtsomhed; saa der ej kand tvivles om at dette jo bliver meget nyttigt for alle dem, som enten forsvare, eller forkaste Billedernes Tilbedelse.

Nederlandene.

Hos Christian von Lom i den Hag er

en ny Journal in 8vo. forleden Aar ud-
kommen under følgende Titul: Critique
desinteressée des journaux literaires &
des ouvrages des Savans. Par une So-
cieté de Gens de lettres. Forfatterne
sige i Fortalen, at de under den mægtig-
ste Europæiske Konges Bestyrrelse ere
bestikkede til at øve humaniora, hvor-
fore de holde nødvendigt, at eftersee
Bøgerne selv, og at fælde deres Dom
derom; Besynderlig saasom de ere
af mangfoldig Erfarenhed overbeviste,
at Journalisterne lade sig tiest af egen-
nyttige eller hevngierige Absigter og
undertiden af Uvidenhed forføre, for-
nemmelig i Holland, hvor den store Fri-
hed giver Anledning til mange Misbrug.
De havde og, for at efterkomme deres
Kald, holdt sig i Samvittigheden for-
bundne, til at giøre deres Bindstabelig-
heds Frugter almindelige ved Trykken.
De fleste ny Bøger havde intet Nyt vi-
dere end som en anseelig og bedragelig
Titul, hvorfad det kommer at Bibliothek-
erne opfyldes med slette Bøger: An-
dre Misbrug ville de forbogaa, som dag-
lig formeeres i den lærde Verden, fordi
in-

ingen imodstaar dem. Journalisterne
syntes vel at have det Øjemerke, at hin-
dre Misbrugens Fremgang, men man
saae dog ikke, at de opfyldte det giordte
Haab. Man maatte være dem, som se-
ge at afstaffe slige stadelige Misbrug,
meget forbunden; og en Journal er af
stor Nutte, naar den uden Henseende til
Auctores eller Forleggeren berommer
med god Ferie de læsverdige Bøger, og
beskedentlig uden Bitterhed andrager
deres Feil, som give en elendig Bog stor
Roos, eller og øge, at giøre et i sig selv
got Skrifft, hvori nogle Feil af Forseel-
se have indnaged sig, foragtelig. For-
fatterne love, at de ville opføre sig upar-
tiist og gandske anderledes, end de Aucto-
res, som have udgivet la Bibliothéque
raisonnée. Da ogsaa nogle Journales
kun fortsettes hver Fierding Aar, og an-
dre ickun handle om et sæerdeles Land-
stabs Bøger, og deres Skrivemaade er
saa indrettet, at gode Papister, ja endog
gode Protestanter selv maa giøre sig en
Samvittighed at læse dem; saa ville dis-
se Forfattere give deres Journal ud hver
Maaned, (denne Resolution er strax for-
andred til fierding Aar,) og intet deri lade

have sted, som kand=chocqvere nogen af den Christelige Religions Secter, ikke heller ville de alleeneste nøjes med deres egen Begreb, men raadføre sig ogsaa baade skriftlig og mundtlig med andre Lærde Mænd, for at giøre deres Arbeid desto nytteligere. Deres Forset er saaledes, baade at udgive ny Bøgers Udtog med deres hosfiede Domme, saa og at forbedre andre Journalisters Fejl, som de begaa ved Bøgers recension. Hvo som vil sende dem lærde Efterretninger eller Forsvars-Skrifter, kand ikkun addresse dem til Forleggeren, da de skal indføres, om intet uheftigt eller alt for hidsigteri findes. Den første Tomus, som indeholder de 3 første Maaneder af A. 1730. og bestaar af 15 Ark, haver følgende Artikler: 1) Journal des Savans. Denne Journal, som alt udgjør 90 Tomos, har adskillige gange taged af, og er igien blevet forbedret. Nu seer den meget slet ud, og forgik vel gandske, om man ikke fra saa lang Tid var vant at staffe sig den. Den eftertrykkes i Amsterdam hos de Waesberger og formeeres med adskillige Artikler, som findes i den Parisiske Edi-

Edition. Man veed ikke, hvo der forfærdiger disse Tilleg, men de ere undertiden curiøse og vigtige, og udgiøre denne Journals ganske Værdi. (Man maa forundre sig over Forfatternes Uvidenhed, da de ikke have vidst, at disse ny Artikler udi mange Aar ingensteds meere findes, end som paa den Amsterdamske Editions Titul; og man kand heraf nogenledes forudsæe, hvor vist mand kand bygge paa deres Raisonnements.) Thi siden 5 eller 6 Aar finder man intet grundigt deri. Extrætterne ere gjorde uden Flid, Dommene ere kun saa, og Auctores synes at forbrigaade gode Bøger, om hvilke de kunde handle, og derimod ikun at opholde sig med Disputationer og andre lige saa slette Bøger. Man roser og laster ofte Auctores, uden at vide hvorfor, og et partiiſt Sind synes gemeenlig at være Hoved-Aarsagen til Critiquerne. 2) Journal literairn A. 1729. tome 13. Denne Journals Forfattere ere Mr. de Joncourt, en Protestantif Præst i Herzogenbusch, som forfærdiger de Theologiske Extrætter; Mr. s' Gravesande, som man har at takke for de philosophiske og mathemati-

ffe; Mr. Sacre laire for de medicinske Articler, og Mr. Marchand for literaturen. Det er ubekjendt, om Mr. van Effen, som i begyndelsen havde del deri, endnu contribuerer noget dertil. De rose hvad som er rosværdigt, og laste det, som fortiner Last, men gjøre det med Høflighed, og den ironiske, fine og delicate skrive-maaude, af hvilken de undertiden betiene sig, gør Læseren agtsem. Mand maa ønske, at denne Journal maa længe saaledes fortettes. Forfatterne love, at anføre hvad for vigtige Fejl de kand antrefse. De øvrige Articler spares til næste Uge.

Engeland.

Tvende i London nylig udgivne Satyriske Skrifter, hvorfaf den ene har denne Titul: Sedition and defamation displayed, og den anden denne Opssrift: A proper Reply to a late scurrilous libel intitled: Sedition and defamation displayed, have foranlediget en Duell imellem den bekjendte Herre Pultney og Grevens af Bristol Son Lord Harvey, og har den første, hans Alder u-anseet, beholdt Fordeelen.

Sgye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

15.

Den 12 Aprill 1731.

DANNEMARK.

Det Kongl. Wansenhusses Bogtrykkerie er det Ny Testamente blevet ferdigt. Ved dette ny Oplag ere stede adskillige Forbedringer: Stilen er større og tydeligere, end i forige Editioner; Mange Paralleler ere føjede til, og med Elid efterseete; Summarierne udførligere og tilstrekkeligere, saa at man strax deraf kand fatte Capiternis Indhold, og merke dets adskillige Deele formedelst de Romerske Tal, som er sat ved

P

ved Begyndelsen af hvert Stykke: De vigtigste Sprog og merkverdigste Lemmaader ere distingverede med anden Stiil, paa det de kunde strax falde Læseren i Øynene: Hvad Versionen angaar; da er den renset fra mange Trykke-Billeder, og dessforuden nojere confereret med Grund-Texten: og paa de Steder, hvor der nødvendig maatte ske en Forandring; har man og forandret det Merke og Uforstaelige enten med flere Ords Tilsettelse i Parentesi, eller, ved andre Sprogs Sammenlignelse, sat bequemmere Ord derfor; Disse og flere sandanne Forandringer har alle den Behaftenhed, at de ej altene finde deres rigtige Fundament i Texten, men skal og mere tiene Læseren til Nutte end Forvildelse: saa at enhver, som kommer til at læse dette Testamente, skal være forbunden til at give Gud og de Guds Mænd Ere, som har arbeidet derpaa, og sige med een Mund, at intet bedre har været hidindtil i Danmark udgivet.

Paa samme Sted er ogsaa trykt Grabovs Communion-Bog; kaldet en vørdig Giest ved HErrens Bord. Denne Bog,

Bog, som den i sig selv er meget gudelig skrevne, og har i mange Aar været brugt med stor Nutte; Saa har mand og med inueligste Flid giort Versionen tydeligere, Formaten bequemmere, og Trykken reenere end i nogen af de forrige Editioner: Saa at den paa Meysenhus-set Ao. 1731. udgangne Version er den mest paalideligste og beste:

Thyskland.

I Altorf finder den af Herr D. Zeltner udgivne og lykkelig trykte Bibel in 8vo meget stor Bifald og Aftrek. Det for-ansatte Register, som forklarer de mørke og fremmede Ord, kand meget vel bru- ges. De, ved de vanskeligste Steder for- telig og tydelig indrykkede grundige For- klaringer, give Læseren en beshynderlig Oplysning, og den ved Enden anførte Underretning, hvorledes Bibelen skal læses, er en Rierne af exegetiske Negler. De bag efter føiede Anmerkninger over alle den hellige Skrifstes Bøger give en Prove, hvorledes somme Steder kand forklares paa en anden Maade. Det rene Papir, de læselige Bogstaver og

bequemme Format vil formodentlig
stasse denne Edition Liebhabere frem for
andre. Det tienet til Efterretning, at
denne Bibel ogsaa kand faaes udi Han-
nover i den Førsteriske Boglade, trykt
saavel i stor Octav som ogsaa Quart, med
en bred Bredd.

Udi Franckfurt ved Oderen har Mr.
G. R. Hoffmann giort en Begyndelse til
hans Collection af alle slags rare Histo-
riske, Juridiske og andre merkværdige
Skrifter, hvilke hand haver sat sig fore,
at give ud Tid efter anden. Den første
Tomus er i denne Paask-Messe kom-
men for Dags Lys udi den Lankiske
Boglade. Hans Forset er fornemme-
lig at indføre endnu utrykte og mesten-
deels ubekendte Piecer i denne Sam-
ling. Hand vil ogsaa opsege de iblandt
de trykte Materier, som for deres Rat-
hed ere næsten lige at agte ved MSS. I
nærværende første Tomo findes S. Gvi-
chenonii bibliotheca Sebusiana, hvilket
Værk indeholder en Skat af ypperlige
Documenter. Dernæst følger den be-
rommelige Paridis de Graffis Diarium
curiæ Romanæ, ved hvilc Udgivelse man
har

har taget Leilighed at handle udførlig om libris ceremoniarum Romanarum, og i Særdeleshed om den Verden beskiedte Ceremoniali Romano, da man vel læser her og der adskilligt om denne sidste; men det meeste deraf er ganske ugrundet. De Lectiones variantes, som Lucas Holstenius har anmerket i Pontificali Romano, ere hosfsjede, og Editor har observered, at der findes endnu meget, som efter Lectionum variantium Anledning havde en Forbedring behov i den sidste Romerske Edition, som ved Cardinalis Albani Forstud blev trykt An. 1726. I blant de øvrige Picer i dette Verk findes en Extract af den Criminal-Proces, som blev fort imod den ulykkelige Cardinal Caraffa, som blev myrded i sit Fængsel for de ham tillagde Misgierninger.

Fremdelis havet mand her i den Conradiske Boglade Mr. P. R. Hoffmans Analysin rerum Imperii novissimarum harmonicam, som behøves til hans Lectiones trykte over Jus Publicum. Denne Skrift grunder sig paa den Westphalske Fred, og der vises allevegne hvad

som siden den Tid er forbedret i Rigets
Afskeed de An. 1654. og de paa nærvæ-
rende Rigsdag giorde Conclusis, saavel-
som og i de Kejserlige Capitulationibus
fra Ferdinandi IV capitulation indtil den
nu regierende Kejserl. Maj. capitulation
till ovenmeldte Freds-slutnings declara-
tion og bestyrkelse, hvorved ogsaa det kor-
telig ansøres, som formedelst andre Po-
tentaters nye Tractater og Freds-For-
drag er forandred, saa at disse faa Ark
forestillle udi en besynderlig Ordning Ju-
ris publici novissimi vigtigste Materier.
Med det første kommer denne ansorte
Auctoris første tomus af hans for nogle
Aar siden udgivne historia juris Romani
for Lyset; hvis Udgivelse er hidindtil her-
ved besynderlig forhindred, fordi Auctor
søger, saa meget som muligt er, at set-
te den i en fuldkommen stand.

Nederlandene.

Den i forleden Nge anførte Critique
desinteressée des journaux, indeholder
følgende Articler: (3) Bibliotheque Ger-
manique. Forfatterne meene, at de kun-

de igentage samme Dom om dette Skrif
og Bibliotheque, som de have føldet om
Journal des Savans, endskjont nogle judi-
cieuse Articler undertiden derudi findes.
I den 18 tomi første Artikel søger Mr.
Beausobre, at giøre Billedernes Tilbe-
delse latterlig, men Afhandlingen selv er
giort saa latterlig, at man maa have
Medlidenhed med ham. Han fremfe-
rer vel nogle rimelige Beviisninger, cu-
rieuse Sager og lærde Randsagninger,
men han tillegger alle Catholiquer det,
som ikkun nogle lettroende Folk meene.
Deraf kand man giøre sig en Begreb
om Bibliotheque Germanique; thi Au-
tores handle der næsten altid om Theo-
logien, og forsvare ved al Leilighed Cal-
vini Lærdom med stor Iver, og man
seer, at skjont de intet nyt sige om Stri-
dighederne, saa ville de dog gierne giore
det. (4) Bibliotheque Françoise. Siden
Abbeden Camusat har opholdt at skrive
denne Journal, er den neppe længer de
Lærde bekjendt, og omendskjont den fo-
rer endnu samme Titul, som før, saa fin-
der man dog ikke meere det derudi, som
man tiforne haver læst med fornøjelse;

Imidlertid er det dog endnu af langt større Værdi, end som la Bibliothéque Germanique. Man finder nogle Anmerkninger derudi, som ikke altid ere gennemgåede, saavelsom nogle Extracter, der ere forsynede med gode Raisonnements, og paa adskillige steder med curieuse Rand-sagninger. Skrive-maaden er ofte ikke synnerlig rigtig; men det maa man ikke saa meget laste hos en Auctorem, ef-tersom enhver ikke er dertil beguem. (5) Bibliothéque raisonnée des ouvrages des Savans de l'Europe. Forfatterne sige, at somme Extracter i dette Bibliothéque ere for partiske, hvorfore det ikke heller kand behage Folk, som ikke tage nogen del i de ofte unyttige og for Roligheden, saavelsom gode Sæder og den reene Theologie eller Religion skadelige Erstigheder. De ansøre ogsaa Exempler af denne Bogs urigtige Domme; men de synes ikke alle at være vel udsgte; nemlig af Schedii Bog de Diis Germanorum, og af Mr. Voltaire, som kand sende Forfatterne tilbage det urolige, trette-kiere, uhøflige og ubestandige Menniskes Character, hvilken de tillegge ham; saavelsom af les amours

mours d'Horace, hvis Auctor ikke kand betiene sig af P. Tarterons Oversettelse, saasom hand haver udelukt alle steder, som kunde falde ubehagelige for kydste Dren, og endskjent hand fører en ziirlig Skrive-maade, saa forklarer hand dog ikke altid Auctoris Meening ret. (6) Bibliotheque Italique, tome I. II. III. & IV. Endskjent Forleggerne have loved alle fire Maaneder en deel af denne Journal, saa ere de dog endnu tvende skyldige, hvortil man ikke kand giette Aarsagen. Auctores sige udi Fortalen, at man hør takke de lærde Italiener for mange Decouverter, som contribuere meget til Vidensfabernes Forbedring, og dog alligevel ere deres Skrifsters Tituler i nap bekendte, endogsaa for de curieueste Lærde i andre Landskaber; men hvorledes kand man være dem forbunden for saadanne Opdagelser, og hvorledes kand de have hilpet meget til Vidensfabernes Opkomst og Flor, naar de ere blevne ukendte, og man ej haver haft Efterretning om dem? Om de af Mr. Muratori in Scriptoribus Italiaæ * 1. anførte Longobardiske Love sige de, at Lovene ere de

sikkerste Kiendetegn paa et Folks genie og Charakter; hvilket her imodsiges; thi Lasterne give vel Anledning til Lovenes udgivelse; men deraf følger ikke strax, at saadanne Laster ere almindelige hos et Folk. Ellers, er denne Journal curiös, og Forfatterne observere en fuldkommen Upartiisshed udi Religions Sager, over hvilket man maa forundre sig hos Gen-
visse Protestanter. (7) Lettres serieuses & badines. Premiere partie. Forfatterne have indrykked en Artikel af dette Skrift, eftersom Forleggeren von Duren endeligen vil, at man skal holde det for en lerd og god Journal; hvorfor ogsaa Auctores have, hos deres eventyrlige Be-
tragtninger imod Quintessencens Aucto-
rem og hans Beñer, hosfojed Extracter af nogle nye Beger, for at forføre Læseren desto bedre; men saa konstelig som de og begynde det, saa lade de kibende sig vel dog ikke lettelig bedrage. Hvad skulle vel det være for en lerd Journal, som næ-
sten kun handler alleniste om en privat Persons Skrifter og Stridigheder med andre? hvad for Behag kand Læseren vel finde udi saadant Skrift, hvor den

Hoff-

Høflighed, som Lærde Folk ere hverandre
skyldige, forglemmes? Evert imod fin-
der man derudi mange Bestiemmelser,
som skulle characterisere M. JeanRousset,
som er Auctor til Lettre Critique, * 2.
Qvintessence, Gazette des Savans og no-
gle Artikler udi Bibliotheque raisonnée.
Dersom endogsaa alt det, som forekastes
hannem udi Lettres serieuses & badines,
havde sin Rigtighed, saa bekymrer sig
dog Læseren lidet derom. Imidlertid
maa man tilstaa, at Lettres badines e-
re vel skrevne, og at Forfatterne besidde
store pund, som de bedre skulde anvende.
Forleggeren har vel sagt, at skiule Aucto-
rum Navne; men man har dog sluttet
af de dobbeltlydende Svar, som hand
haver gived nogle Lærde, at Mr. Janicon,
la Martiniere og Beaumarchais have skre-
vet dem. Imidlertid har den første er-
klæred sig, at hand vil holde det for en e-
vig skam, dersom man for Alvor bestylder
ham derfor; den anden har negted
det i tvende offentlige trykte Skrifter,
og den tredie har forlanget, at man skal
overbevise ham med hans MS. at hand er

Au-

Auctor. Mr. Janiçon har gandske velted denne stammelige Mistanke fra sig; men de twende andre shnes ikke at være aldeles fri; thi Mr. Martiniere har ej fundet fragaa, at hand jo har skrevet det første Brev, udi hvilket gives Efterretning om Mr. Janicōns nærværende Tilstand, og som er den eeneste Artikel i den gandske Bog, hvilken man kand læse med Forståelse. Man gør ikke disse Brevers Auctribus uret, om man betragter dem efter den begreb, som de selv give om sig, naar de ansøre dette Propertii Vers paa den 2 tomi anden deels Opskrift. * 3

Et turpis de te jam liber alter erit.

De øvrige Artikler skal følge i tilkommende Uge.

* 1. I hvor omstendiglig og vidtloftig Auctores ogsaa have handled om dette og andre Skrifter, saa kand man dog ikke altid tro deres Beretninger. For Kortheds skyld vil man ikkun ansøre eet Exempel. De sige T. 1. p. 72. at Mr. Moratori har ladet trykke Caroli M. chartam divisionis regni Francorum efter et MS. som er different fra de Editioner, som

som hidindtil ere udkomne; da dog Murratori udtrykkelig tilstaar i den foransatte Erindring, at hand har alleniste taget den udaf Baluzii Edition; men nu er det langt lettere, at hindre slige Forseelser, naar mand fortæller en Bogs Indhold, som man haver for sig liggende, end naar man handler om Italienske Societeter, hvis faa overblevne Levninger maas vel af tusende Stæder sammenføges.

* 2. Dette Brev, som man udi Lettres serieuses & badines kalder horridum & sacrum libellum, bestaaer af 24 Sider, og skal efter Titulens Beretning være udgiven af Jo. Philip Gramme udi Leytsch, men er dog trykt i den Hag paa Auctoris Bekostning, og uden Betaling bleven uddeelt. Ikke heller er det oversat af det Hollandske Sprog, som Opskriften siger, men det er skrevet paa Frans. Imidlertiid blive mange vigtige Forseelser, som Mr. Janicon har gaaed forbi udi Etat des Provinces unies, grundig forbedrede. Dette kand mand

mand alleniste ikke billige, at det er stædt
med saadan Hestighed.

* 3. De udi Holland udkomne Franske Journaler ere i Sandhed nu saa beskaffede, at man næsten maa giøre sig en Samvittighed at læse dem. De ere opfylde med saa mange Beskimmelser og Skieldssord, som ikke engang levne Contreparten en Skygge eller Skin af Gudsfrugt og et ærligt Navn, at endogsaa den gemeene Mand eller de foragtligste Folk ikke verre kunde begegne hverandre. Denne Skam har man ifølge merket, siden Boghandlerne har understaaed sig, selv at være Auctores eller Directores over Journalerne, for at der ved besordre deres egennyttige Absigter. Jo. Fr. Bernard udi Amsterdam har giort Begyndelsen dertil udi nogle af hans Journaler, og de Bettsteiner have fuldt ham med deres Bibliotheqve Raisonné, som har givet Anledning til saa mange Objectioner &c. Von Duren, hvis oplagde Bog var udi den samme angreben, vidste ej anderledes at hevne sig end at hand imodsatte dem en ny Journal,

nal, nemlig les lettres serieuses & badi-
nes, udi hvilke all Høfflighed og Besse-
denhed aldeles forglemmes. Von Lom
har ej fundet fordsie, at man ikke har
nok berømmed hans Beskrivelse om
Brabant udi Journalerne. Der maa vi
nu nødvendig have en ny Journal, som
forkaster eller foragter alle andre Jour-
naler, og tager Anledning af Støven
til at laste, ja som, all anførte og paa-
raabte Beskedenhed uagtet, selv bruger
Stikpiller.

Frankerige.

I Paris er trykt følgende saa artige
som nyttige Bog: L'art d'enseigner le
Latin aux petits enfans, en les divertis-
sant, & sans qu'ils s'en appercoivent. De-
pendance de l'art d'elever la jeunesse se-
lon la difference des âges, du sexe & des
conditions. Par Mr. de Vallange, 2 tomes
in 12. Denne methode, at undervise
Børn i det Latinske Sprog, bestaar i at
lade Kvindfolkene lære dem det, som strax
fra Buggen af skal forvalte det Lære-
Embede, naar de lege med Børnene. Det
er sandt, at man meget skal forandre

Sa-

Sagerne og Omstendighederne, for at bringe et saa ubekjendt og ubrugeligt Verk i gang; men Mr. de Vallange, alle-neste opmuntred af Længsel til at tiene det gemeene beste, paatager sig den hele Umag, og man kand ikke lade ham raade, og rette sig efter hans i Bogen giv-ne gode Raad; det skal ej flettes hos Mr. de Vallange, at jo det Latiniske Sprog saaledes let skal kunde læres, og om den gandske Verden ikke inden stakked Tid bliver ganske Latinss, som hand selv figer i sin Bog, da er skylden ikke hans. I hvad end for en idée man kand give no-gen om denne Bog, saa er den dog altid u-endelig ringere, end den som man kand have, naar man læser Bogen selv, som med all ret fortiener at læses.

De II Lettres sur le choix des saignées, som ere fremkomme under det Navn Julien Morisson skulle være skrevne af en Parisisk Medico, og med det første continueres. Endstikent Auctor ikke laver Bellini Igiendrivelse, saa synes hand dog at have andre Absigter. Disse Breve giøre stor Bruit og Opsigt, men behage dog ikke alle Medicis.

Sye Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

16.

Den 19 Aprill 1731.

Tydsland.

Jena selges Joh. Francisci Buddæi Anleitung zur wahren Weisheit, auf gnädigsten Hochfürstlichen Befehl zum Druck befordert von Joh. Georg Walch, Jena 1731. in 8vo, 5 Ark. Buddæus har efter Forstens Befaling viist her paa en kort og tydelig maade, hvad den sande Viisdom er, og hvor man skal soge den.

Udi Leipzig vil det lærde Tydste Selstab paa Kongens af Polen Fødsels Dag den forstcommende 12 Maj uddeele Bel-

Q

tg=

talenhædens og Poësiens sædvanlige Besønninger; derfor inviterer det alle sine nærværende og fraværende Medlemmer, at paatage sig disse tvende Thematum Udarbejdelse. I ubunden Tale skal undersøges, hvor vidt det er rimeligt for Fornuften, at man gør sin Fiende got; og i bunden Tale eller paa Vers skal det Kvindelige Regiments Bersimilse beskrives.

Sammesteds har Sam. Benj. Valter ved en tydss og latins Efterretning gjort bekjendt, at hand ved Subscriptioner vil lade trykke Ciceronis og Senecæ opera, paa samme maade som hans Castellonis-
se Bibel, udi stor octav med særdeles
reën Stiil. Hand lover, at levere Cicero-
nem for halvanden Rigsdlr., og hand
tager ikke halvparten forud, og den an-
den halve part, naar det hele Werk udgis-
ves; hvo der vil have en meget bred
Bredd, giver halvottende Mark Danske
forud, og siden endnu halvfemte Mark.
Hand vil staffe dem Senecam ligesa-
trykt for fire Mark Danske, og med brede
Marginalier for 21 Gr. dog maa alt nu
prænumereres; hand forbindes sig, at
ville

ville giøre slige Anstalter ved Correcturen, og ingen Bekostning spare, at det kand blive den accurateste, nytteligste og bequemmeste Edition, som med en læselig Stil kand trykkes paa hvidt Papir; hand har allerede ladet trykke Prøver af begge Ark paa tre Blade, som vise desres Bestaffenhed og Indretning. Ciceron skal trykkes efter Gronovii Edition, og den Grævianske, af Davisio og Pierce continuerede, Editions Afgivninger skal anmerkes neden under en hver Side. De forte notæ, som ere indrettede til Historiens og Antiquitetens Oplysning, skal tillige med et Register udgjøre et Bind for sig selv. Udi Seneca skulle haade de notæ, som af Lipsio excerpteres, og de, som paa ny komme dertil, sættes under Texten, og Gronovii Edition beholdes, og et got Register føjes dertil. Meere Efterretning kand faaes herom hos Hr. Doctor Wickers udi Hamborg, hvor Prænumerationen skeer.

Forleggeren til det almindelige Bibelske Lexicon in folio, Friderich D. Knoch, lader dem, som have subscriberet, vide, at dette Lexici tredie og sidste del er nu

ferdig, og skal imod Ovittering udleveres til dem.

Et hurtigt Hoved har udgived følgende ingenieuse Sophisma Arithmeticopoliticum over det tredobbelte Bienske Freds-Fordrag, som er til det ganske Europa Rolighed og Velstand den 16 Mar-tii 1731. sluttet udi Bien, og kand billig føre denne Overskrift:

gLorla In eXCeLsIS Deo, & In terra
paX hoMINibVs!

Disse Ord indeholde udi sig just det nærværende Aars-Tall MDCCXXXI, og denne Freds Slutning maa endelig komme alle til, at give den gode Gud Eren, fordi han haver gived Menniskene Fred paa Jorden. Den sinderige Auctor har fornøjet Publicum med disse smukke Vers:

Tres modò sunt unum: Restant duo,
Mundus ut unus

Fiat, & ut pacem turbet in orbe nihil.
Nam qvinque in partes totum si dividis
orbem:

Perfecta Europæ stabit ubiqve bilanx.
Et puto jam stabit. Divisio nempe per-
acta est,

Et qvinque unitis in tribus esse solent.

Qvod probo: Tres ubi sunt, duo sunt qvo-
que: Sed tria numquid
Et duo, qvinque facit? Pax dabit ipsa
Probam.

Si mirabilia effecit Sevillia nuper:
Majora & magis his mira Vienna dabit.
Alleluja canet felix Europa! Revixit
In CAROLO magno Cæsare nostra
salus.

Prof. Martini, som opholder sig her, si-
den hans Tilbagekomst fra Petersborg,
haver udgived en Esterretning paa 16
Aar om Rusland, som hand deels haver
oversat af et udi London trykt Skrift,
deels af sine egne Anmerkninger tilsat;
den ganske fierde Deel er hans eget Verk,
og den hele Bog indbefatter mange Be-
retninger, som man ikke finder anden-
steds. Som for Exempel: om de Russi-
ske Raskalschiker eller Schismaticis &c.
Dette maa man ikkun beklage, at adskil-
lige Tryk-Feil ikke ere ændrede forme-
delst hans Fravaerelse.

Nederlandene.

Den før ommeldte første Tomus af
Critique desinteressée haver fremdeles
disse Articler: (8) Salluste, ou histoires

de la conjuration de Catilina contre la Republique Romaine, & de la guerre de Romains contre Jugurtha, traduites en François par Mr. l'Abbé Thyvon. Forfatterne berømme denne Abbedes delicate Skrive-maade, beqveimme Overset-felse og grundige Lærdom, hvilken hand lader see i de hosføjede Dissertationibus; dog imodsigte de nogle af hans Meninger.

(9) Dialogues critiques & philosophiques par Mr. l'Abbé de Charte-Livry. Denne Auctoris Navn er fingered, som mand kand slutte af Bogen selv, eftersom den sandfærdige Auctor vel ikke var saa daarlig, at hand skulde sette sit Navn udi et saa meget dumdriftigt Skrift; thi endstant det er meget vel skrevet, nogle nye Ord og højtravende, men intet betyden-de, Tale-maader undtagne, saa handles der dog ganske utilberlig i den første Discours om den Guddommelige Forsorg; i den tredie tales der meget foragtelig om den Rommerske Catholske, og i den attende om den Reformerede Religion. Bogen er trykt med megen stor Stiil, og er fuld med Tryk-vildelser. (10.) Lettre de M. Bruzen la Martiniere, Géographe de

de Sa Majesté Catholique, contenant une refutation des calomnies avancées contre lui dans un libelle intitulé: Bibliothèque raisonnée à la Haye 1730. 8. p. 29. les lettres serieuses & badines have gived Anledning til denne Strid. Nogle havde troet, at M. Martiniere var Auctor til disse Lettres, og soui derudi fandtes beske Stikpiller og Reprocher imod dem, som forfattede la bibliothèque raisonnée, saa have de forsvared dem med haarde Skieldssord. M. Martiniere forsikrer derimod, at hand ej haver skrevet les lettres badines, og ikke veed, hvo der har samensat det, udi samme Breve indfattede, Forvars Skrift for M. Saurin, med hvilken hand ej omigaaes, ssient hand hejt vor-derer hans Erudition. Imod den nye Editions Extract af Cluveri geographia erindrer hand, at hand aldrig har billiged det Parisiske Blodbad og blodige Bryllup, men ikkun med rette lasted Hekeliuii, fordi hand taler derom paa det urette sted, og at hand iligemaade haver holdet Hekelii Anmerkning om Thomæ Mori Død for utidig, og dersore forsva- red Mori Usyldighed. (11) Dissertation

sur le Mensonge par M. Saurin, Min. de l'
 Eglise Franc. à la Haye 1730, 8. pag. 56.
 Forfatterne til Bibliotheque raisonnée syn-
 nes igien at opvelke de bedrøvelige Stri-
 digheder, som Jurieu fordum havet havt
 med en anden Saurin og M. Baile, nu de
 for denne Dissertations skyld udstrige M.
 Saurin for en Guds Bespottere, og fore-
 kaste ham hans Hoffærdighed, daarlige
 Begreb, onde Sinag, falske Erudition,
 Bankundighed etc. hand forsvares udi
 les lettres ser. & bad. men med ligesaa
 grove Beskiermelser. Hand har ved
 Anledningen af Samuels Historie, da
 hand salvede David, og efter Guds befal-
 ning skulde fortie sit forehavende, om no-
 gen spurde ham derom, fremsat dette
 Spørsmaal: Om man kand med god
 Samvittighed fortie en Sandhed, som
 man tilfulde veed; hvilket hand bejaer.
 Forfatterne beviise her hans Modstande-
 res ubillighed, og ugrundede beskyldning,
 og beraabe sig til slutning paa det, som
 udi Journal literaire allerede An. 1718 er
 sagt om hannem, hvilket ogsaa endnu
 kand tiene hannem til et Beskiermelses
 Skrift imod Bibliotheque raisonnée; de-
 love

love og, at de fremdeles ville forsvare ham, og forsikre, at hand ingenlunde kender dem; saa ingen derfore skal tænke, at de af Kierlighed til hannem skulle giøre Sandheden Indpas.

Resten skal følge den 26 April.

Sammesteds er udkommed denne Piece. Réponse au pretendu Mr. van der D. sur les fautes, qu'il reproche à M. Janicon. Refutation de ce qu'il avance contre la personne du dernier. Mr. Janicons Forsvar fortsettes her meget vel, og hans Levnets Beskrivelse ansøres omstendiglig og ziirlig.

Frankerige.

I Paris er dette Skrifft udkommed: Projet pour perfectioner l'ortographe des langues d'Europe. Par M. l' Abbé de S. Pierre, à Paris 1730. 8. pag. 266. Autor viser fem Aarsager, for hvis skyld man anderledes skriver, end som man taler, og derfor altid viger alt meer og meer i Skrivningen fra Udtalen. Hand vil, at man skal saaledes skrive, at ingen i Læsningen skal bære ringeste Twivel om, hvorledes hand skal udtale et Ord. Saaledes skriver hand Saje i steden for Sa-

ge, usaje, for usage, langaje for language
negligance for negligence, jenre for genre,
angore for encore, dictionnaire for
dictionnaire, Fransoes for Fran^cois, Egip-
siens for Egyptiens, gi for qui, eglerfse-
ment for eclaircissement, gerre for guer-
re, gide for guide, qar for car. Dog
skal man ikke foretage denne Forandring
paa en gang men efterhaanden, og ind-
søre etter alle 3 eller 5 Aar noget af Skri-
vemaaden. Øvrigheden skulde anordne
Collegia af habile Folk, hvilke Opsigten
over alle Trykkerier skulde betroes, paa
det at den ny Skrivemaade kunde i alle
Bøger tages i agt. Auctor meener, at
dersom nogen skulde ville forbedre Or-
thographien i et andet Sprog, da havde
den ikkun dertil behov at betjene sig af
nærvoerende Skrift, og tage Reglerne
deraf; thi hand kunde hart ad bare set-
te Ordene i sit Sprog i Steden for de
Franske Ord, og derved beviisde hand sin
Nation en behagelig og vigtig Dieneste.

Italien.

Den Forliis, som den lærde Verden
har taged ved den berømmelige Franci-
sci

sci Bianchini Død, er meget vigtig, baade for de mangfoldige Videnskaber, som hand havde, saa og for hans dybe Indsigt i Videnskaberne. Det vil blive for vidt, at opregne alt hvad hand harer lærdt og skrevet i hans unge Aar, og hvor stor Undest og Ære hand harer fundet hos alle Lærde, ja hos alle Paver og mange Cardinaler; her skal ikke anføris noget af det vigtigste, som er steed siden Cardinal Ottoboni Ao. 1689 blev Pave, under det Navn Alexander den VIII. Thi da continuerede Paven ej allene sin forrige Gunst imod den vel meriterede Bianchini; men lod ham fremdeles have Opsigten over hans med de kostbareste Bøger og MSS. &c. opfyldte Bibliothec, ja forærede ham et Canonicat ved den Kirke S. Mariæ Rotundæ. Efter Alexandri VIII. Død gjorde Cardinal Petrus Ottoboni ham til sin Bibliothecarium, og brugede ham siden ved Congregationen; hvor hand anvendte saa megen Flid og Accuratesse, at Cardinalen var høist fornied, og begavede ham med et Canonicat ved Laurentii Kirke. Da Clemens den XI. havde bestiged den Pavelige Thron

ne, giorde hand ham til sin Kæmmerling. Denne Pave kiendte meget vel for mange Aar siden Bianchini Capacité, og vidste, at hand havde under Innocentio den XII. ladet see vigtige Prøver paa hans udvalde mangfoldige og grundige Lærdom; thi giorde hand hannem ogsaa til Canonicus S. Mariæ Majoris, Subdiaconus ved den Pavelige Capelle og Secretarius dell' Aqua Paola, og brugte ham ved adskillige Congregationer; beshynderlig lod hand see, hvor høit hand æstimerede ham, da Stridighederne om Almanakkens Forbedring bleve undersøgte, hvortil en Congregation holdtes af de dygtigste Mænd i Italien, hvis Præses var Cardinal Noris: Bianchini blev Secretarius, og fik Ordre, at drage en Middags Linie udi Kirken S. Mariæ de Angelis. Hand giorde sig meget berømt med sin agemene Kundskab udi Kirke- og Astronomiske Sager, saavel som ved sin sæerdeles store Beskedenhed i deslige Stridigheder, som hans Ao. 1705. udgivne Skrifter vise. Middags-Linien forte hand til største Fuldkommenhed, som kan sees af hans da trykte Verk de Nummo

mo & Gnomone Clementino, som og
regnes blant de Ting, som opvekke de til
Rom kommende Fremmedes Curiosité
og Forundring. Nogle Aar derefter
drog hand en Middags-Linie i Colomo
efter Hertugens af Parma Ordre, og
blev for sin Umag belønned med saadan
gavnildhed, som anstod saadan en Prins.
Siden tog hand sig fore efter Herr Cas-
sini Exempel, som har draged en Mid-
dags-Linie gennem ganse Franckrig, at
giøre ligesaa udi Italien, i hvilken Hen-
seende hand anvendte 8 fulde Aar paa
Observationes, som hand dog ikke for-
medelst andre mellemkommende Forret-
ninger har kundet udgive; hand giver Ef-
terretning derom in novis phænomenis
Hesperi & Phosphoris og det er en stor U-
lykke for Videnskaberne, i Særdeleshed
for Italien, at Døden bortrykkede ham,
just da hand havde gjordt alle, til et saa
stort Verk nødvendige, Experimenter, og
da man havde besluttet, at unde hain
Rolighed, til at udgive det. Til denÆ-
stime, som ganse Italien bar for Bian-
chini, hører ogsaa dette, at Clemens XI.
betrode ham alle Antiquiteters Opsigt

og Bevaring udi Rom, saa at ingen torde lade nogen merkelig Steen, Inscription eller deslige opgrave, sonder slaa el-ler bortføre uden hans Skriftelige Til-ladelse. Hand blev og udvald til Ge-heim=og Historie=Skriver i Cardinalis Barbarini Gesandtskab. Da hand reis-de til Neapolis som Legat hos KongePhi-lippum V. blev ham tillige paalagt, at hære Cardinals Hatten til adskillige Kon-geriger, hvorpaa hand gienneimreisde mange Land, og kom ogsaa til Engelland, hvor hand allevegne af alle Lærde med sterste Erbodighed blev modtagen. In-nocentius den XIII. gjorde ham til Re-ferendarius ved begge Signaturer og til sin Huus=Prælat, havde ogsaa tilborlig be-lønned ham for Anastasii Bibliothecarii anden Tomi Udgivelse, om ikke hans alt for hastige Død havde forhindred det. Under Pave Benedict XIII. stillede hand Anastasii tredie Tomum og mange an-dre fortreflige Verk for Lyset, og bland Historie=Skriverne i det Romerske Con-cilio An. 1725. hafde hand det første Sted, som hand og ved et Paveligt Breve ud-trykkelig blev befalt, at samle og føre i
Dr.

Orden alle Documenter, som angik dette Concilium. Da hand nu var mest ge-
stæftig med det Romerske Hofs og sine
egne lærde Forretninger, overfaldt Dø-
den ham midt i Arbeidet, saa at hand dø-
de af Battersot, just da hans mangfoldi-
ge vigtige Dienester og Fortienester skul-
de været belønnede med en høiere Bær-
dighed, som hand dog ej tragtede efter.
Hand haver selv gjordt sig denne Grav-
skrift:

Franciscus Bianchinus Veronensis

Hujus SS. Basilicæ Canonicus

Utriusque signaturæ Referendarius

SS. D.N. Papæ Prælatus Domesticus

fibi vivens posuit.

Obiit VI Nonas Martias Ann.

MDCCXXIX

Ætatis suæ LXVII.

Canonici hans Medbredre have hos-
føjet denne følgende.

Tanti Viri memoriæ,

Qui singularem eruditionem

Cum pari vitæ integritate

Et rara animi modestia

Conjunxit,

Ca-

Capitulum & Canonici
 Ut desiderium præclarissimi Fratris
 Lenirent
 Hoc publici doloris monumentum
 Add. Cur.

Under hans Billedet har man ladet stå
 ve disse Ord: Assumpto e vivis Francisco Bianchino Veronensi, Basilicæ Liberianæ Canonico, Sub-Diacono Sacelli Pontificii, Prælato Domestico, &c. ætatis suæ an. LXVII, umbratili hac imagine, Patriæ Civem, Ecclesiæ Lumen, bonarum artium cultoribus Magistrum, Orbi universo Ornamentum, Petrus Rotarius Veronensis, communem jacturam effusissime lamentatus, & amantissimo Patri illacrymans, restituit. Romæ Anno. MDCCXXIX. Da man i hans Fødsels By Verona bekom Efterretning om hans Død, blev det ved en offentlig Raads-Slutning udgiort, at man skulle oprette til hans Ære ligesaadant Monument, som forдум til Cardinal Norris, nemlig hans Bryst-Billedet af Marmor med en Inscription.

Hans Skrifter skal anføres tilkommende Uge.

Syge Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

17.

Den 26 Aprill 1731.

Tyfland.

Den CLII. Deel af de Tydste Actis E-
ruditorum forestiller følgende Ar-
ticler: 1) Theologische Wiederlegung
der von Vito Ludovico Freiherrn von
Seckendorff herausgegebenen Historiae
Lutheranismi, nebst einer Vertheidigung
des so genanten Frisch-Bogels, wieder
einen Anonymum zum Druck befordert
durch den Auctorem Speculi Cleri, Re-
gensburg 1730. 4. 7 Alphab. 6 Bogen.
Evangelisches Post-Hörlein, das ist
R auf-

aufrichtige Anweisung auf die wahre
Glaubens und Himmelss=Strassen, al-
len, sowohl Catholischen als Un=Catho-
lischen, beförderst den Evangelisch=Ge-
nanten zu einem sonderbahren Trost und
Licht, zum öffentlichen Druck verfasset,
von P. Æmiliano Naisl. Ord. S. P. Bene-
dicti, des befreyten Stifts und Closters
Weichenstephan Professo Theologo. Re-
gensp. 1726. 4. P. Naisl har den Vane,
at hand udseger til sine Skriffter de Ti-
tuler, som i det ringeste udi hans Øren,
klinge latterligst, for at maa sene lokke
Kiesbmænd til sig, eller derved at overta-
le en uforsiktig Boghandler til Forlaget,
og er dog dette uanseet, saa ulykkelig, at
hans Bøger blive til Maculatur udi
Bogladerne. De sletteste Ingenia sege,
naar de ville parere i Bogladerne, at
giøre deres Skriffter gangbare med sli-
ge Navne, og ere ofte derved lykkelige-
re, end som P. Naisl med dette Evangel.
Post=horn. Bogen er temmelig stor, og
Forleggeren tager derved stor Skade, saa
som hand havet ingen Aftrek derpaa.
Heraf reiser denne Mistanke sig, at en-
ten den underlige Titul: Post=horn, eller
det

det hosfoede Navn: P. Naisl. giør denne Bog saa ubehagelig og ubegierlig. Til desto mere Sikkerhed er man bleven eenig om, at udstryge begge, og haaber, at estersom Herr Seckendorffs Navn heit respecteres af enhver, man da ved hans Bagværelse skal kunde oprette sin Skade. Dette omtalte Evangeliske Posthorn ic. differerer ikke videre fra Herr Seckendorffs Lutheriske Histories, saa kaledede, Igjendrivelse ic. end at man har afrevet den forrige Titul, og hefted denne ny Overskrift paa det gamle Op= lag, saavel som og udelukt Auctoris forrige Dedication til de h. Forsvars Engle, fordi mange meget latterlige Underverk derudi vare anførte, som disse Engle skulle have giort P. Benedicti Ordens Brodre til Behag; i steden for dette borttagne Tilskrift havet man sat en bar Forberetning, udi hvilken der siges med en bedragelig Praieri, at man vel havde fundet andrage andre Documenter og Bevisligheder af det Kejserlige og mange Chur-Førsters Cancellier imod de, af Herr Seckendorff udaf det Sariske Cancellie fremførte, Skriffter; men man ha-

ver heller vildet i giendrive Herr Sekken-dorff af Theologien, Kirke-Lærerne og den sunde Fornuft. Det sidste Blad er ogsaa borttaget af dette unyttige Skrift, og ibets Sted harer man trykt dertil en Forsvar paa nogle Ark, for den saa kaldte Frih-Bogel. Den kloge Verden maa forundre sig herover, at Auctor har kundt være saa uforstammed, og lade dette Verk fore en Opskrift af Hr. Sekken-dorffs Igien-drivelse, da hand dog ikke i-gien-drives med et eniste Ord, og Auctor selv aldrig har sat sig fore, at handle om Historierne og deres Sandhed udi sit Post-horn; Det er og vanstelligt at begribe, hvorledes Forleggeren harer tord lade trykke et staadant Verk, som har alle de Egenskaber, hvilke forhindret en Beg kand sæiges. 2) Is. Newtoni lectiones Opticæ. Lond. 1729. stor 4. i Alphab. 15 Ark, og 12 Ark Kobberstykker. Man kand ansee det nærværende Verk, som en god Indledning til Herr Newtons, saa mange skulte Sandheder i sig befattende, Optica, som derfore næst den samme er hart ad umistelig. 3) Jo. Jacob Schmaus-sens Corpus juris gentium Academicum.

Før-

Forfatterne forsikre, at denne ny Samling er fuldkommen tilstrekkelig, til at lære deraf den Europeiske Rettergangs Grund-Regler. 4) D. Bern. Walt. Marpergeri *Dissertatio de agno ad aræ cornua ligando.* Dette Skrifftes Højer-værdige Auctor har ved sin sionne Forkläring over Johannis Evangelium gived en god Prøve paa sin store Erfarenhed i Theologien og Antiquiteterne, hvilken slige Videnskabers Kiendere høit vernerere, og det nærværende Verk giver et Bevis, at hand endnu bestiller mere, end som hans mangfoldige og vigtige Forretninger af hannem udkræve. Forfatterne forundre sig i denne Diss. over Auctoris fortrefflige Tanker og lærde Anmerkninger, adskillige Bibelske Sprogs og Antiquiteters Oplysninger, saavelsom mange lærde Mænds Forsvar eller Giendrivelse. 5) *Epistolæ Amabææ* G. Bern. Bülfingeri & Sam. Christ. Holmanni *de harmonia præstabilita, nunc junctim editæ.* Forfatterne beromme denne Brev-Verling, som et Rosværdigt Exempel paa en lerd Strid, der føres uden Bitterhed og haarde Ord, og udi

hvilken man ikke har undseet sig ved, at give Sandheden Rum, og at ændre sin forrige Meening. Ligesom de og anmerke, at adskillige af Herr Leibnizens og Herr Wolfens Modstandere have allerede omvendt sig til Sandhedens Ere og Seier-Binding.

Nederlandene.

Critique des interessée indeholder fremdeles :

(12) Lettres choisies de M. Simon, où l'on trouve un grand nombre de faits anecdotes de littérature. Nouvelle édition, revue et corrigée & augmentée d'un volume & de la vie de l'Auteur, par M. Bruzen la Martiniere à Amsterdam 1730, t. 2. tome I. pag. 370. t. II. p. 390. t. III. p. 340. t. IV. p. 468. M. Simons Breve ere allerede udi saadan estime, at de ikke havde behøved nogen ny Berømmelse af Udgiveren, dersom ikke Boghandlernes Mode forte det med sig, at de lade deres Bøger recommendere af en lærd Mand. Denne ny Edition er bedre og correctere trykked end den af Trevoux, hvor de tre første tomer allerede ere udkomne An. 1702, 1704 og 1705. Den fierde to-

me var tilforne føjet til denne Auctoris
bibliotheque critique, endstienent den al-
deles ikke hører dertil. Siden dette Bi-
blotheque er saa gemeent, da havde
man giort bedre, om man havde i dets
sted hosføjet en anden tome af M. Si-
mons Breve, som er meget vanskelig at
faa, og fører denne Titul: Lettres cri-
tiques, ou l'on voit les sentimens de M.
Simon, sur plusieurs ouvrages nouveaux,
publiées par un Gentilhomme Allemand.
A Basle p. Ch. Wackerman, à l'enseigne
d'Erasme. 1696. Denne tome er formo-
dentlig trykt i Rouan, og indeholder 8
Breve imod P. Martianai og hans editi-
on af Hieronymi Skrifter. Ved dette
ny Oplag haver M. Martiniaire ogsaa
føjet den Cardinal Noailles instruction
Pastorale imod M. Simons Oversettelse
af det ny Testament, og hans derimod
giordte Forestillinger, som er trykt mod
hans Villie, og bleven særdeles rar. (13)
Le grand Theatre sacré du Duché de
Brabant &c. recueilli des meilleurs Au-
teurs, qui ont écrit l'histoire sacré des
Paisbas, enrichi d'un tres grand nombre
de figures gravées en taille douce. A

la Haye 1729. fol. tome I. p. 394. Man
finder herudi en almindelig og historisk
Beskrivelse om den Erzbisopelige Kirke i Mecheln og alle andre Kirker, Abbe-
dier, Provstier, Conventer og Kloster u-
di Erzbisopdommed Mecheln, Bislop-
dommene Antverpen og Herzogenbusc
og udi Brabant; tillige med Bisfoper-
nes, Provsternes, Dechanternes &c. de-
res Livs Beskrivelse, og de der begrave-
de priisværdige Folkes fornemste Begra-
velser, Gravskrifter etc. Forfatterne
løve, at de ville anfore med det første
mange Extracter af dette Verk, som de
meget rose. Her meddele de en meget
vidtligstig Artikel om den første Bogs
Indhold. (14) Le grand Theatre pro-
fane du Duché de Brabant &c. par Jac-
ques le Roi, Baron du St. Empire, Seigneur
de St. Lambert &c. enrichi d'une
grande quantité de figures gravées en
taille douce. A la Haye 1730. stor Fol.
Dette Verk er ikke af ringere Vigtighed,
end som det foregaaende. (15) Nouvel-
les literaires.

Mr. Saurin, som ved forleden Aars ud-
gang den 30 December, til alle hans Til-
høreres store Hjerte-sorg, er gaaed alt

Kiøds sidste Vej, var een af de lykkelige Hoveder, som baade Naturen og Øvelsen have kiemped om at udstaffere, saa at hand ved Konstens Rigdom ogsaa besad Naturens prydelse og behagelighed; ja, hvilket er det allerstørste, hand havde en uscremmed Gudfrugtigheds kiendelige Kraft, som daglig yttrede sig ikke mindre ved et exemplarist Levnet, end som ved en idelig Theologisk Bindstabelighed, Forsigtighed, Midtierhed og Willighed, hvilke ligesom heftede hans Tilhørereres Hierter fast ved hannem. Imidlertid var hand ikke fri for Avindsmænd og Modstandere, som hand dog overvandt med Taalinodighed, i det hand vogtede sig for Hevngierighed, og ikke engang forlangede, at kiende sine skulde Fiender. Kort før hand døde, begyndte de andre Prester, hans Medbrødre, imod han nem en ubillig Strid, hvilken saaledes jagede de fleste af hans Tilhørere udi Harniss, at de have stammeligen udstiel det disse deres Lætere i de Gravstifter, som ere forferdigede til den afdøde Sau- rins udsadelige Ere, hvoraf her følge nogle merkelige Prøver:

I.

Saurin n'est plus, triomphe , la Chapelle !
 Triomphe , Huet ! tout repond à Vos
 voeux !

Dieu d'ici bas dans son sein le rappelle,
 Petits mortels, que Vous êtes heureux !

2.

Icy repose en paix
 Celui, qu'on ne laissa jamais.
 Toujours pendant sa vie
 Son eloquent ardeur sçeut foudroyer l'
 envie.

L'envie au desespoir pour se venger de lui
 Suscite le faux zele,
 Qui met dans son partie
 Chiens, Huet, & la Chapelle,
 Cet orateur sacré succomba sous l'envie
 De voir ses ennemis attaquer sa monde,
 Mais il brave à present les jalouses fureurs
 De quatre faux devots , que leur colere
 exhale

S'il se tait dans la chaire , il parle dans
 3. les coeurs.

Ci git des Protestans l'eloquent Chrysostome,

Le sublime Thomas, le fervent Augustin,
 Parmi freres jaloux cherchez les assassins,

Au

Au tombeau leur fureur a couché ce
grand homme.

Le fougueux la Chapelle, Huet, Chaiz &
Chion

Triomphant de Saurin & des pleurs de
Sion.

4.

Quand je vois le cruel destin,
Que Huet fait subir à Saurin,
Cette Histoire trop véritable
Me fait souvenir de la fable
Ou le puissant & fier Lion
Tombe sous l'effort méprisable
D'un indigne & vil moucheron.

5.

Saurin n'est plus, quelle bonne nouvelle!
Que ton bonheur, Huet, est sans égal!
Saurin n'est plus, tu n'as de modèle,
Tu vas passer pour un original.
Saurin n'est plus, la Chapelle, courage!
Paume-toi, redouble ton effort!
Il ne sauroit s'opposer à ta rage,
Un chien vivant vaut mieux, qu'un
Lion mort.

6.

Par un seul trait de la langue éloquente
Tous vos discours se voyent effacez.
Vous n'avez plus rien que vous épou-
vante,

Le Cygne est mort! Grenouilles cro-
assez!

Læseren maa her kertelig berettes, at
da Mr. Huet, den afgangne Mr. Saurins
Medbrøder, en ung Mand, men et meget
habilt Hoved, var saabelsom de andre
Medbrødre falded til den døende Mr. Saurin,
tilspurde hand den syge, om hand ikke
havde været med, at skrive en Bog, som
er udgived til Mr. Saurins Bersmimelse,
og udi hvilken hans Modstandere angris-
bes, og beskyldes for en forkeert daarlig
Midkierhed? hvorpaas den døende svare-
de, at hand tog den alvidende Gud, for
hvis Ansigte hand nu skulde møde, til vid-
ne, at hand intet vidste deraf at sige, og ikke
engang havde gived ringeste Anledning
dertil. Greven af Opdam, som er Mr.
Saurins store Patron, og hiertelig elskede
hannem, sad imidlertid ligesom usynlig
udi en mørk Braa bag Sengen, og sagde
grædende: Hvor kand man dog staffe sig
meget at giøre med en fuldkommen falsk
Sag, nu den ædle Siel vil forlade hans
Legeme. Den forbauste Mr. Huet repli-
cerede: hvad er det for en Røst? kand
man vel være formeget omhyggelig, maar
det kommer an paa Himlen og Helvede?

hvorpaa hand vendte sig til den syge, og sagde: Min Herre, om det er sandt, at Ingen syld haver herudi, saa forlader jeg eder det, og løb saa med stor Allarm ud af Døren.

Italien.

Den før ommeldte lærde Bianchini har udgived følgende Skrifter: 1) Historia universale, provata cum Monumenti &c. in Roma 1697. 4. Auctoris Absigt har været herved at giøre Historiens og Tidregningens Fattelse let formedelst Figurer og Billeder og Tabeller, som bringe den igien med ringe Umag i Hukommelsen. 2) Epistola de lapide Antiati, ad Franciscum Aqvaviva, Innocentio P. M. à Cubiculo. Romæ 1698, 4. Eenudi Antium funden, Inscription paa Marmor, har gived Anledning til dette Skrift. Den havde to Huller, som vare opfyldte med Bly; paa det ene seer man Adriani Hoved med de Ord: HADRIANVS AUGUSTUS. paa det andet de Bogstaver: L. COS. Herr Bianchini mener at en prægtig Bygning, som Hadrianus haver ladet oprette, haver staad paa dette Sted; saa som hand, efter Historiestriernes Bevætning, pleiede gierne og med fornælelse

at opholde sig udi Antium og Tivoli. 3) De Calendario & Cyclo Paschali S. Hippolyti Episcopi & Martyris. Adjecta est epistola de Nummo & Gnomone Clementino. Romæ 1703 f. Disse Dissertationes staar hos de Lærde i stor Værdighed. De indeholde nye Opdagelser, og Auctor i-
giendriver derudi med gode Bevisninger den lærde Scaliger, Bucherium og andre. 4) Solutio problematis Paschalis. Romæ 1703. fol. Auctor giver her
udi en Cyclum paa 1194 Gregoriane
Åar, hvorudi Paaske-Festen, som hand-
meener, fastsættes uden Vildfarelse. 5)
Considerazioni Teoriche per trasportar
la Colona Antoniana, trovata nel Cam-
po Martio, in Roma 1704. 6) Jura in
causa Romana Fontis baptismalis alle-
gata pro ecclesia S. Laurentii in Damaso,
contra eccl. S. Caroli de Cattinari. Romæ
1706, fol. Denne Procesz viser den store
Videnfab, som Bianchini havet besiddet
i Kirke-Disciplinen og Jure Canonico. 7)
Memorie concernenti la Città di Urbino.
in Roma 1724. f. Udi denne af Cardinal
Albani udgivne Samling findes to af Bi-
anchini Skrifter. Det første havet den-
ne Titul: Spiegazione delle Scolture con-

tenute nelle. LXXII. Tavole marmo, e bassi rilievi collocati nel basamento esteriore del Palazzo di Urbino. I dette Skrifft ere alle de rare Prydelsjer, som findes udi Slottet i Urbino, stukne i Kobber og forklarede. Det ander fører denne Opstrikst : Notizie e Pruove della Corografia della Città medesima, e delle vicine, che servono à stabilire, quella di tutta la Italia. Herudi har Bianchini forbedred hele Italiens Geographi. 8) Camera ed Iscrizioni sepulcrali &c. in Roma 1727. f. Herudi har hand beskrevet en in via Appia funden Grav, udi hvilken Augusti Trælle og Frigivne vare lagde. 9) Anastasi Bibliothecarii de vitis Romanorum Pontificum liber. Romæ tom. I. 1718. tom. II. 1723. tom. III. 1728. f. Ved dette Verk har Bianchini føjet variantes lectiones, fortaler og prolegomena, som ere fulde af stor Lærdom. Hand forsvarer derudi en særdeles Mening, nemlig, at den Herre Christus er død i det 28 Aar. Hand gør og nogle Forandringer in Fastis Consularibus. 10) Hesperi & Phosphori nova phænomena, Romæ 1728. fol. Hand opdager herudi meget nyt, som hand havør observeret hos den Planet Venus. 11)

Herforuden har man af hanem endnu nogle sinaa Skrifter; nemlig I. en Tale om Treenigheden, som hand haver holdt 1684 udi den Pavelige Capelle. II. en om Christi Himmelstift, 1689. III. en Parentation over Keiser Leopold, 1705. IV. en Oration udi Cardinalernes Forsamling om en ny Pavens Val, 1724. V. et Kort-spil til at lære Historien, 1717. VI. Epistola dedicatoria ad historiam legationis Pontificiaæ Em. Cardin. Barberini ad Sereniss. Regem Catholicum Philippum V. edidit Neapoli Eman. Cardin. Cantelmus 1702. VII. de eclipsi solis die 22Maji 1724 Romæ. Hand statuerer, at denne Formørkelse var den lig, som Dio Cassius striver, at være stued An. 13. VIII. Vita di Geminiano Montanari. IX. Vita del Cardinale Noris. X. de Principe Electorali Bavariae in villa Burghesia magnificenter excepto. 1716. XI. de aureis & argenteis Cimellis in arce Perusina effossis. 1717. XII. hand haver og meddealed den lærde Verden adskillige Vers og smukke Teltalenheds Prover. I blant hans efterladte Papirer findes nogle fuldstrevne Berk, og nogle, som ikke ere fuldferdigede, hvilke hand haver testamenteed Dom-Capitulet i Verona.

Syge Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

18.

Den 3 May 1731.

Thysland.

Di Jena haver en af det Thyske Sel-
kabs Lemmer udgived dette folgen-
de Skrifft: Der undeutsche Catholik,
oder Historischer Bericht von der alzu
grossen Nachlässigkeit der Römischt Ca-
tholischen, insonderheit unter der Cleri-
sen, der Jesuiten, in Verbesserung der
Deutschen Sprache und Poësie, wobey
die Ursachen solcher Nachlässigkeit ange-
zeiget, die eifrige Bemühungen und Ver-
dienste der Protestantten zur Nachfolge
S vor-

vorgeleget, und sichere Mittel, zu einer allgemeinen Sprach=Verbesserung vorgeschlagen werden, durch Megalissus, Jena und Leipz. 1730. 8vo. 8 Bogen. Herudi vises, hvorledes de Thyske Kejserre have udi adskillige Tider ladet sig være angelegen, at forbedre det Thyske Sprøg, og hvorledes en Ridder haver, beshynderlig efter Keiser Friderich den andens Tilstyndelse, sat en stor Deel af det gamle Testamente paa Thyske Riim, hvoraf nogle Prover ansøres udaf et MS. som findes i det Krafftiske Bibliothec udi Ulm.

Det Fatum, som de fleste Privat-Bibliotheker ere underkastede, at, naar de med megen Umag og stor Bekostning ere samlede, da blive de igien efter deres Eiermands Død adsprede, haver og udi Halle rammed den ved Døden afgangne Geheime-Raads ic. Nicol. Hieronym. Gundlings fortreflige Bibliothec, hvilket skal ved offentlig Auction der bortsælges i denne Sommer. Det er bekjendt, at Herr Gundling var en ulignelig Polyhistor, som havde treflig feed sig om i de fleste og nytteligste Videnskaber. Han havæ

havde en aldeles ugemeen Kundskab paa
de beste Bøger udi alle Faculteter, og
var tillige en saadan Liebhaber af lærde
Skrifter, at han sparette ingen Møie
eller Bekostning for at staffe sig dem:
hvorfore man og kand giøre denne sikre
Forestilling om hans efterladte Biblio-
thec, som indeholder omtrent ti tusende
Bøger, at den bestaar af de beste og, til
en del, rareste Bøger, som findes udi
Theologien, Jurisprudencen, Historien,
Antiquiteten og Humanioribus, saavel-
som ogsaa udi alle Philosophiens Dele;
hvo som derfore vil have et got Forraad
af sioenne Bøger udi forberorte Videns-
skaber, den kand faa den i dette Gund-
lingiske Bibliothec, naar dets Auction
holdes, som skal begyndes den næstkom-
mende 25 Junii: Catalogus er allerede
trykt, halvfierde Alphabet stor, og sælges
i Weisen-Husets Boglade, eller hos
Disputations-Kræmeren, Mr. Krebs, un-
der Raad-Huset for 10 gyl. hvilket Kielb
er meget billigt, baade i Henseede til Ca-
talogi store Mængde Bøger, saavel som
og dens gode Indretning, da den ikke all-
eniste er indrettet efter Faculteterne i

Almindelighed, men endogsaa efter de res særdeles Bidenskaber og Hoved-Materier saaledes, at den bliver et meget nytteligt og bequemt Hjelpe-Middel for dennem, som ere begierlige efter gode Bogers Kundskab udi alle Eruditionens Dele: Til hvilken Ende og et fuldstændigt Register over alle Auctores og deres Skrifter, som findes i denne Catalogo, er hosseied, ikke alleeniste til de tilkommende Risberes, men ogsaa til rei literaria Liebhaberes Lettelse og angenemme Tieniste. For at meddeele en egentligere Efterretning om Catalogi Indretning, saa vil man denne gang ikun anfore de Classer, efter hvilke de Theologiske Boger ere satte i Orden, og specificeres saaledes: 1) Die verschiedenen Editiones und Übersetzungen der Heil. Schrift. 2) Ein Apparatus solcher Auctorum, welche Grammaticen und Lexica, desgleichen Hermeneuticas und Nachrichten von denen Alterthümern, wie auch Observationes critico-philologicas und philosophicas über die Bibel geschrieben haben, 3) die würcklichen Ausleger der H. Schrift nach Ordnung des

derer Biblischen Bücher, 4) die Kirchen-Väter und andere alten Kirchen-Lehrer, so vor der Reformation gelebet haben, 5) einige zu denen Schriften derer Kirchen-Väter dienliche Scribenten, 6) diejenigen, so die Biblische Historien erläutert haben, 7) die zur Kirchen-Historie gehörige, und zwar erstlich allgemeine, so wohl ältere als neue, dann aber auch besondere, von denen Märtyrern, ersten Christen, Conciliis, Rehe- rehen, Reformation, desfgleichen von gewissen Ländern, Städten, Klöstern, Orden, Päbsten und Bischöffen, 8) Antiquitäten und Gebräuche der Christlichen Kirchen, nebst denen Litugien, 9) ganze Theologische Werke in der Ordnung, wie solche entweder von Catholischen, oder Evangelisch-Lutherischen und Reformirten ediret worden, 10) aller- ley gemischte Werke, und diese gleichfalls nach denen 3 Haupt-Confessionibus, 11) Sammlung Theologischer Disputationen, 12) von denen Grund-Wahrheiten der geoffenbahrten Religion, 13) die Dogmatischen wie auch 14) die Moralischen und Practischen Scris-

benten nach denen 3 Religionen, 15) Pre-digten und Postillen, 16) Streit Schriften derer drey Religions=Verwandten, 17) Arminianische, Socinianische, Schwärmerische, wie auch Atheist=und Naturalistische Bücher, 18) ungebundene Theologische Tractaten, und 19) ungebundene Theologische Disputationen. Denne Catalogus er ellers deelst udi tven-de Deele, hvoraf den første indeholder de Theologiske under de ovenmeldte 19. de Juridiske nnder 40. og de Medicinske under 3 Classer. I den anden Deel folge Libri philologici og literarii udi 29 Classer, historici ogsaa udi 29. og omfider philosophici udi 16 Classer, saaledes som en hver Deels Conspectus strax anfører dem. Denne Catalogus bekommes ogsaa udi Leipzig i den Keckiske Boglade for 10 ggl.

Siden adskillige lærde Mænd allerede længe siden have loved den lærde Verden en Samling af alle de smaa Skrifter, som den berømmelige Polyhistor, Herr Baron von Leibnits, havre adspred vel paa tufiude Steder, men ingen endnu herudi havre opfyldt de Lærdes

des Ønske; saa vil M. Carl Gynter Ludvig udi Leipsig efterkomme det, og ikke alleeniste oplegge og afdeele i visse Classer de Piecer, som her og der ere indrykkede udi Acta Eruditorum Lipsiensia, Journal des Scavans og andre Berger, men tillige de smaa Skrifter, hvilke Forfatteren selv efter Haanden har ver i Stykviis udgived, og som ikke lettelig kunde bekommes. Hand vil giøre Begyndelsen med opusculis metaphysicis & logicis, som i det længste inden tilkommende Michels Messe skulle udkomme paa stort og fint Papir med rene Bogstaver in s. under denne Over-skritt: Godofredi Guilielmi Leibnitzii opuscula Metaphysica & logica collecta ac perpetuis commentariis illustrata à Carolo Gyntero Ludovici, Lipsiensi.

Af det Werterisse Trykkerie udi Jena er udkommen: Unumstößlicher Beweis, das Philip Melanchton, vornemlich mit D. Justo Jona wegen der Confession zu Augspurg sich unterredet, und sein Gutachten verlanget habe, in einem Sendschreiben an S. T. Herrn Johan Gottlieb Hillinger, Hoch-Fürstlichen Sächs-

Weimar. Kirchen-Rath, ic. deutlich dar-
gethan von Laur. Reinhard, Con-Rector
in Weimar. Auctor gør tre Pofitioner:
1) Jonas var den fornemste Evangeliske
Theologus paa Rigsdagen. 2) Jonas
ømigkkes bestandelig med Melanchtone.
3) Førstend Confessionen overleveredes til
Førsterne og deres Raad, blev den først
overbeied af Theologis. Hand anfører
hertil Melanchtonis, Schnepfii, Werns-
torfii, Cypriani, Liebens, Saligs &c.
Bidnisbyrd, og slutter med disse Ord:
Ich habe also recht geschrieben, als ich
geseht: Jonas in eorum, Theologorum)
numero primum locum obtinuit, quo-
rum judicio Melanchton confessionem
prius submitteret, quam exhiberetur
publicè. Auctor overlader i det øvrige
sit Skrift til forommeldte Kirke-Raads
Omdømme.

Preussen.

M. Lilenthal holder ikke op udi sit
meisommelige Embede, at bevise den
lærde Verden nyttige Dienester: sagel-
des haver hand til den Preussiske Histo-
ries

ries Opvisning begyndt at udgive en ny
 Bog, udi hvilken et tart og besynder-
 ligt Forraad af autentiske og hidindtil
 mestendeels skulte eller adspredte Be-
 visninger komme for Lyset med denne
 Overskrift: Acta Borussica, oder Sorg-
 fältige Samlung allerhand zur Geschich-
 te des Landes Preussen gehöriger Nach-
 richten, Urkunden, Schriften und Do-
 cumenten. Königsberg und Leipzig bey
 Ch. G. Eckardt, 1730. 8, 2 und ein halb
 Alphab. Det første Bind bestaar af 6
 Skrifter, hvert prydet med et Kobber-
 stikke, som forestiller en lerd Mand udi
 Preussen. Udi Fortalen siger Auctor,
 at man udi den øest afgigte ti Aars Tid
 havre ligesom Kapped om, at oplyse den
 Preussiske Historie; i den Sted man til-
 forne udi 40 Aar, fra Hartknocks Død,
 at regne, havre ladet den hvile: saale-
 des anføres her: die Preussischen Ge-
 schichte Herrn Lengwicks aus Danzig:
 die Schriften von Preussischen Sriben-
 ten und urkunden Herrn Brauns bey El-
 bingen: das gelehrte Preussen von Herrn
 Schulz aus Thorn: das erläuterte

Preussen, som Mr. Lilienthal selv har udgived udi Königsberg; men i denne Bog haver denne Auctor sat sig fore, at lade komme for Lyset de hidindtil hemmelig holdne Acta og Diplomata, berømmelige Preussiske Mænds Livsbeskrivelser og Slegt=Register, saavel som Extracter af skrevne Kroniker, og smaa rare Skrifter &c.

I det første Stykke, som præsenterer strax Jo. Ern. Grabii S. T. P. Billeder, findes D. J. E. Grabens Livs=Beskrivelse, Død og Skrivter. Man haver længe ønsket at læse denne berømmelige Lærde Mands Levnet; om sider haver hans Broder Mart. S. Grabe, M. D. og Kongelig Hofraad og Medicus ao. 1727 begyndet at beskrive det. 2) Speners und Lutkens Bedencken ans Königsber: Ministerium, wegen des Preuss. Syncretismi und Papismi ex Originali. Disse tvende berette Ministerio, at siden den Dreieriske Faction har vildet igien indføre Papedommet udi Preussen, og udi sæt D. Pfeiffer har forraaed sig med sin Catechismo, og endnu mere med dens Forvar; da haver Eurforsten befalt dem, at hol-

holde en Commission, udi hvilken Herr von Puffendorf har præsidered: Da de nu havde indher tæd noie Kundskab om alle Ting, og vel overveied Sagen, befandt de det Raadeligt, at D. Pfeiffer strax blev suspenderet, og fordi han ikke vilde offentlig igienkalde sine Vildfarvelser, ganske removered, og staffed ud af Landet; hvilket Hans Chur-Førstelige Durchlauchtighed ogsaa haver confirmered. Siden give de deres Betænkning, hvorledes de Papistiske Intriguer udi Konigsberg best kunde gjøres til intet, og den sande Tro befordres med Biobelens og Catechismi Forklaring, saavelsom fornemmelig med gode Exempler.

3) Cyr. Martini und Gottfried Zamelii Brief-Werel wegen des Bernsteins, ex autogr. førend D. Hartman skrev sin Bog de Succino Pruss. haver hand først efterseed alle, her og der gjordte, Anmerkninger, hvorhen disse Breve høre: det første viser de Auctores, som have skrevet noget om Bernstein, saavelsom og Forfatterens Mening, der holder den for et bitumen marinum: I det andet handles udførligere om den, ved Elbing op-

opgravede Bernsteen, om insulis Gleßariis, Eridano Herodoti og andre merkværdige Ting, saavelsom Bernsteenens Oprindelse af en seig Saft paa Havets Baand, der siden bliver udi Vandet alt meer og meer haard.

Engelland.

Mr. Ramsay havet ladet en ny Edition af hans reisende Cyrus komme for Lyset, hvilken staffer Auctori og Engeland selv Ere formedelst dens særdeles flisne Papiir, Stiil og Kobberstykker. Papiret er dertil hented fra Italien, langt bedre end det, som gisres udi Auvergne, hvilket tilforne har overgaad alt andet. Udi Fortalen havet Auctor gived Efterretning om de nytte Forandringer som han har gjort i denne hans Bog, hvorved denne Edition er blevet langt bedre end den forrige. Siden Mr. Ramsay er blevet antaged til en Medlem udi Vidensfabernes Kongel. Selsfab, alle de Vansteligheder uagted, som ere hannem gjorde for hans Erbodighed og Ergivenhed imod det Kongel. Stu-

artiske Huus, saa haver hand forleden.
Aar vendt sig til Oxford, hvor Doctores
og Magistri artium bleve efter Cancellere-
rens Befaling, som er Hertugens af Or-
mond Broder, sammenkaldede, for at
meddeele Mr. Ramsay en honorarii Do-
ctoris Titul og Friheder paa samme Uni-
versitet. Da Vice-Cancelleren havde
udi Cancelleren Navn giordt Fore-
stillingen; stod en Magister, ved Navn
Martin, op, og holdt denne følgende Ta-
le, af hvilken man kand høre, at det A-
cademisse Latin udi Engelland ej bedre
klinger, end som udi adskillige andre Lan-
de: Liceat mihi ea, qvâ par est, reve-
rentiâ erga hunc venerabilem cœtum
paucis dicere, qva de causa hanc petitio-
nem suffragiô meô neqveo comprobare.
Qvod ad Candidati scripta attinet, qvæ
legi, laudo & admiror, qvæ non legi (et-
si male audiunt) damnare fugio. Ast pro
certo habemus, Patres & Fratres, eum
non solum in Papisticos incidisse errores,
verum etiam filiis Jacobi, qui Regis An-
glicani titulum sibi arrogat, domesti-
cūm fuisse Pædagogum. Quid, obse-
cro! Annon his præstans se Præceptorem,

unâ eademque operâ dignum quoque,
quem ambit, gradu se præsttit: vel quia
Regia Majestas pro singulari sua huma-
nitate illum salvum ire & redire voluit,
ideo sequitur, quod honores, quibus
majores fortasse Academia non indulget,
quibusque ipse Dominus Cancellarius
gaudet, huic etiam concedendi sunt?
Regiam bonitatem utcunque miremur,
tamen in hac re neutquam est nostrum
intempestiva facilitate imitari.

De subditorum officio optime sentit
Academia; sentit, æternumque sentiat!
Pietatem suam erga Regem nunquam
quidem nimis magnopere prædicat, ne-
que tamen celat; novit melius, quid de-
ceat. Si vero nemo Academico honore
insigniri debet, qui juramentum de ag-
noscenda Georgii potestate suscipere re-
cusat, quanto minus dignum hunc cen-
sebitis, qui saluti & commodo Jacobi us-
que adeo prospexit & consuluit!

Denne Tale opvækede megen Strid
og Bevegelse iblant Universitetets Lem-
mer. Ikke desto mindre bleve dog Stem-
merne samlede, og Mr. Ramsay erlanger-
de det, som hand søgte med 85 Stemmer
imod

imod 17. Da blev hand indkalded og fo-
restilled Vice-Cancelleren; hvorpaa Di-
recteuren Mr. Ring, Præpositus collegii
Mariæ begyndte denne Oration:

Habetis Academici, Andream Micha-
elem Ramsay, Ordinis Sancti Lazari E-
qvitem. Virum omnes Doctrinæ partes
emirantem, ideoqve Britanniam vestram
& vos apprime.

Virum quidem, qui totam vitam in-
sumpsit in excolendo & delectando hu-
manum genus. Qui veteris Philosophiæ
præcepta conservat, qui Divini Platonis
vestigia ex longinquo adorat; sed ama-
biles veritatis imagines inducit, & ad
Sacrosanctas literas revocat humanam
rationem.

Qvare qvis nobis jure succenseat, si vi-
rum hunc amplectamur in omnigena
doctrina eruditum, moribūs spectatissi-
mum, verbis factisqve humanissimum,
& postremo (qvod instar omnium est)
Fenelonis magni Archipræfulis Camera-
censis alumnum.

Insignissime Vice-Cancellarie, vosqve
egregii Procuratores, præsento vobis
hunc Clarissimum Virum, ut ad gradum
Do-

Portugall.

Det Historiske Academie have ved dette Aars Indtrædelse foræred Kongen af Portugal en Guld-Medaille, paa hvil-
eene Side findes Kongens Bryst-Bille-
de, med denne Overskrift: Johannes V.
Portugalliae & Algarbiæ Rex. Paa den
anden staar Kongen udi Kongel. Bry-
delse, havende en Krone paa Hovedet, et
Scepter i den venstre Haand, og med
den høire pegende paa Historien. Hvor-
hos denne Omstrikft læses: Gestas resti-
tuit res & antiquitates: men neden un-
der: Portugalliae Academia, Munificien-
tiâ Regis instituta d. 8 Dec. 1720. Ved
næstkomende Samling skulle paa sam-
me Universitet disse twende Spørsmaal
besvares: Om Forældre fortiene mere
Ærbedighed og Frygt af deres Born,
end som Læremesterne af deres Disciple;
og om en falsk Ven mere bør frygtes
end som en aabenbar Fiende; saa og om
det er bedre, at hielpe en Utlænninge-
lig eller en Bedrager.

Seyde Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

19.

Den 10 May 1731.

DANNEMARK.

Efterat adskillige Liebhabere have forslanged, at den Reise-Beskrivelse paa Fransk, kaldet Recueil de Voyages au Nord, som bestaar af endeele Tommer, maatte udi det Danske Sprøg blive oversat; paa det at samme Skrift, (som formedelst sine Beretninger om de Nordlige Landes Opfindelse, og derhen foretagne Reiser og Seiladser etc. er særligt for Handelen og Seiladsen,) maatte blive almindelig udi Fæderne-Landets Sprøg; saa meldes til Underretning:

Z

i. At

1. At af samme Skrift den første Tome til Trykken her udi dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie i København befordres, og kand bekommes til Martini 1731.

2. Bliver samme Tome med Historiske, Geographiske og andre Anmerknings, saavel som Alphabetiske Register formered.

3. Bestaaer samme Tome af trende Indhold: (1) af Undervisnings Regler for dem, som sig og andre til nogen Møtte vil foretage Reiser og Seiladser: (2) af en Beretning om Island: (3) af en omstændelig Beretning om Grønland; hvilke begge ere af den lærde Hr. Peyre forfattede.

4. Saasom Oversetteren lader paa sin egen Bekostning denne Tome udgaa udi Trykken; saa vilde de, som paa samme vil prænumerere, give til Prænumerations Penge to Mark Danske: og siden ved Tomens Udleverelse, atter to Mark, som er da fire Mark for denne første Tome.

5. Saa snart denne Tome ved Trykken er færdig; bliver strax foretaget med at trykke den paafølgende: og saaledes med

med alle de andre oversatte Tomer for-
derligst continueres, indtil de alle ved
Trykken ere blevne udgivne. De, som
forlanger Prænumerations-Sedler, kan
bekomme dem hos Monsr. van Hauen,
som er at finde udi Eilersens Collegio udi
Canike-stredet, hvor Liebhaberne vilde
behage at melde sig.

Tydsland.

Udi Hamborg sælges allerede den nya-
lig paa Kongens af Frankerige Fødsels
Dag udi Strasborg af den berømmeli-
ge Oratore og Historico Joh. Dan.
Schöpflin, det Engelske og Franske Aca-
demies højanselige Medlem, holdne of-
fentlige Tale, som haver denne Titul:
Panegyricus Ludovico XV. Galliarum
Regi, in solenni Natalis Regii celebratio-
ne Anno 1731. Argentorati jussu publico
dictus. Dette Skrift bestaar af 7 Ark
in fol. og en meget god Tryk. Det, her-
udi med stor Veltalenhed og en ret
munter, høi og reen Latinſt ſtrive=maa-
de udførte, Thema: Otia Ludovici, er
meget vel udsøgt. Hvad han vil have
forstaed herved, og hvor begvemmelig
han

han forestiller det, kan iblant andet ses af disse følgende nette expressioner: Tu (Ludovice) ille es Cumæis carminibus celebratus Heros, qvi tumentes iracundia & fervore animos mortalium demulces, qvi maximas calamitates potente tuâ dextrâ depellis, & sola auctoritate imminentia bella componis. Tu verus pacis seqvester ac moderator, nutu quasi tuo, fata jam temperas, & ut novus Apollo juvenis, ex Regalis palatii adytis festinantibus ad Te populorum legatis oracula pandis. Tu meritò Ibericus, Italicus, Belgicus, Germanicus, orbisq; terrarum restaurator vocaris, qvi tot nationes, imò genus humanum immortalí beneficiò Tibi hactenus devinxisti. Quid mirum, si novæ Tibi indies laureæ germinent, si nova pacis tropæa Tuis vestigis succrescant? Obstupesce magnitudinem tuam, Monarcha sublimis, & perge porro omnes tuos avos, & Galliæ Reges h̄stitulîs, hac gloriâ superare, quam nec Ludovicus Magnus, omnibûs major, toto imperii sui tempore unquam conspexit. &c. Ikke langt fra enden af siger han denne prægtige og særdeles mørk-
vær-

værdige Forestilling : Sic Tu Regnator excelsus in amphictyonico pacis concilio perpetuum præsidium tenebis. Rumpatur celebratus ille, & populis tanto-pere exoptatus, ad Successiones Procerum Europæ conventus ; omnia ubique turbida & tempestuosa videantur ; acuet sua fulmina Aqvila Austriaca ; spiret vindictam animosa Hispania ; Tua palatia semper erunt religiosa pacis delubra. & secura populorum trepidantium asyla. Tu inter procellas medius & Venerabili Tuô Purpurato stipatus, nunquam caliginem indues, nunquam feroce indues vultus, sed, lætum universi solem imitatus, amoeno radiorum splendore orbi Christiano serenitatem servabis ; unô Pacifici titulô cunctas mortalium laudes complexus.

Sæmnesteds haver den flittige L. Johan Hybner fuldferdiget sin fuldstændige Geographie, som er udkommen udi 3 Tomer in 8. med en meget reen og god Stil. Det kand vel ikke være uhebageligt for de politiske Videnskabers Liebhæbere, om disse tre Tomer noget omstændiglere beskrives. I den første tome, som i

sior Paaske kom for Lyset, og bestaar af
 2 Alph. 6 Ark, findes ti Bøger, der hand-
 le 1) om Europa, 2) Portugal, 3) Spa-
 nien, 4) Frankerig, 5) Engelland, 6) Schot-
 land, 7) Irland, 8) Nederland, 9)
 Schweits, og 10) Italien. Udi Forta-
 len beviser Auctør, at ingen, som vil di-
 stingvere sig fra den gemene Mand, kan
 undvære Geographiens Kundskab, og at
 han deraf er blevet beveged, til at indret-
 te denne saa nødvendige Videnskab saa-
 ledes, at en hver, som gierne vil betrag-
 te ret Verdens store Systema, skal finde
 i dette Verk en tilstrekkelig Fornisie.
 For at forestille dette sit Foretagende de-
 sto behageligere, haver han fingered udi
 Fortalen, at han udi fire Aars Tid ha-
 ver gjort en fire dobbelt Reise med stor
 Unmag og mange Bekostninger. Den før-
 ste til Lands, omkring den ganske Jor-
 den Kreds, da han udi alle fire Verdens
 Dele havde betragted alt, som kan nev-
 nes merkværdigt. Den anden til Lands,
 da han haver indhented den øllernsicste
 Efterretning om alle Strand-Bredde og
 Der ndi Verdens store Hav: For det tredie
 haver hans Curiositet draged ham ned udi
 mun-

mundum subterraneum, hvor han hafde
 besed Naturens underjordiske Skatter,
 Rariteter og Underverk: hans fierde Reise
 var et iter ecstaticum, som han udi Tan-
 kerne havde anstilled igennem Lusten
 indtil Firmanentet, og da observered de
 Himmelste Legemers bevegelse. Nu hab-
 de han vildet meddele Geographiens El-
 kere alt det Merkværdige, som han paa
 denne langvarige Reise havde taget i acht.
 Den anden Tome er trykt i fior Mikkel-
 Dag, stor 2 Alph. 8 Ark, og indeholder u-
 di tolv Bøger disse, udførlig beskrivne,
 Landskaber: 1) Dannemark, 2) Norge, 3)
 Sverrig, 4) Preussen, 5) Polen, 6) Russ-
 land, 7) Ungern, 8) det Europæiske Tyr-
 kie, 9) Asia, 10) Africa, 11) America,
 12) de ubekendte Lande under begge Po-
 lis. I steden for en vidtløftig Fortale,
 havet Auctor specificered en sion Sam-
 ling af Landkortt, som bestaar af 9 tomis,
 og indfatter 130 udvalde Kortt, som de be-
 remmeligste Kunstnere udi Thysland,
 Frankerig, Engelland og Holland, have
 forferdiged. Auctor figer, at han havet
 havt en saa kostbar Samling behov til det-
 te Verk, og forsikrer, at han aldrig havde

naaet sit Maal, om han ikke ved sin hjemkomst havde funded dette herlige Forraad af de allerbeste Landkortt. Den 3die Tome er udgived denne næstafvigte Paaske, og udgior 2 Alph: 13 Ark; hvorudi handles 1) om Bremen, 2) Østerrige, 3) Bayern, 4) Franken, 5) Svaben, 6) Ober-Rein, 7) Neder-Rein, 8) Westphalen, 9) Neder-Saren, 10) Ober-Saren. Kort sagt: det hele Romerste Rige udi Tydskland er paa saadan Maade her beskreved, som finder Bisald hos alle upartiiske Læsere. I denne Fortale Klager Auctor, at denne tredie Deel har kosted ham mere Umag end de twende forste, han opregner og Aarsagen dertil, som er 1) de merkværdige Steders store Antall, som i denne eene Tome gior 6000. 2) Fattelser paa Reisebeskrivninger, Memoires, &c. hvorf man finder not om andre Lande. 3) de Tydste Landkortters Ufuldkommenhed, og s: f: Ellers haver denne Bog disse syv præisværdige Egenskaber, 1) er det et fuldstændigt Verk, som anfører den hele Verdens Beskrivelse saaledes, at man finder her ikke alleeniste den nuv, men endogsaa den gamle Geographie. 2) er derudi hverken sagt for si-
det

det eller for meget. 3) observeres i det hele Verk en lige Methode, riktig Orden, og tydelig Forestilling for llærde saavel som for Lærde. 4) Trykken er saavel indrettet, at alle ting falde Læseren strax i Minene, og en hver Deel er forsyned med et tilstrekkeligt Register. 5) Forfatteren harer ikke all. eae gived Agt paa Geographien, men endogsaa paa andre politiske Videnskaber, som Geographien maa komme til hielp. 6) hvo der harer arbeidet sig igennem disse tre Tomos, den kan siden uden Hinder og Banselighed læse alle andre Geographiske Bøger. Og 7) kan denne Bog sette sin Læser i den stand, at han kan indlade sig udi en fordeelhaftig Omgang med alle habile Folk, som have ret feed sig om i den store Verden.

Udi Leipzig i den Braunisse Boglade selges dette lidet Skrift: Johannis Georgii Lotteri, Augustani, ad clarissimum Virum Johannem Georgium Schelhornium epistola; qvâ de consilio suo publicis usibus evulgandi opuscula Conradi Peutingeri expositè differit. Lipsiæ. to Ark i 4. Auctor igentager herudi sine tilforne udgivne Efterretning, om at la-

De trykke alle de opuscula, som den berømmelige Peutinger har forferdiged, og beskriver sit forehavende udførlig. For nemmelig beder han alle lærde Mænd, som have nogle af Peutingers Breve, at de ville gunstig meddele hannem samme Breve, og berømmer de Belyndere tænkelig, som hidindtil assistere ham dermed. I blandt andre, til historiam literariam hørende, Anmerkninger, bevises der klarlig, at Peutinger har været den første, som ved Trykket har communiceret den lærde Verden de gamle Romerske Inscriptioner, eftersom han allerede a. 1505 havet udgived til Auspurg udi fol. Fragmenta vetustatis Romanæ in Augusta Vindelicorum & ejus dioceſi; og vises tillige bestedentlig, at Mr. Burman taler uret udi hans Fortale til Gruteri thesaurum inscriptionum, naar han s̄river, at Jacobus Mazocchius har ver ladet de første Inscriptiones trykke a. 1521 udi Rom; thi endogsaa Johannes Huttichius har ver end han, nemlig a. 1510, giort det samme med de omkring Mainz fundne Romerske Steenſtrifter; sag at dette først foretagne Verket

Ere

Ere tilkommer disse tvende Endste frem
for Italienerne.

Preussen.

Udi Mr. Lilenthals Actis Borussicis
folger for det (4) Preussiske Diplomata.
Her meddeles trende vigtige diplomata,
som Hr. von Leibnits haver opføgt. Co-
dic. dipl. p. 6. seqq. nemlig først: Die
schenckung Herzogs Conradi von Masau,
an Christian, den ersten Preussischen Bis-
choff, von einem grossen stück Landes,
so er den Heidnischen Preussen abgenom-
men hat. 2. Herzog Conrads mit dem
Deutschen Orden geschlossener Vergleich,
ihm wieder die Heidnische Preussen zu
Hülffe zu kommen, mit schenckung des
Culmischen und Löbauischen Districts.
3. Bischoff Christians übergabe der Gü-
ter an den Deutschen Orden, sowohl de-
rer, die ihm Herzog Conrad geschenket,
als auch, die er selbst an sich gekaufft.
(5) Auszug aus Greg. Möllers Annal.
MSt. de ann. 1571. 59. Herudi findes ad-
skillige Efterretninger om Mörlini Syg-
dom, Alb. Cruchs von Wethhausen strid
med Adelen, de første myntede Penge,

de Pasquiller, som ere gjorde om Mörli-
no, Hessusii vall til Bislop udi Sam-
land, om Morgenstieren, Benediger etc.
hvoraf den Preussiske Historie faar en
stor Oplysning. (6) Erasmi Stellæ de
Borussiae antiquitatibus libri II. Denne
ofte anførte og rare Tractat er ganske
her indrykked efter Frobenii Baselske Ex-
emplar an. 1518. 4. (7) Nova litera-
ria, hvilke give god Efterretning om For-
andringer, Promotioner, Beger, Pro-
grammatibus, Disputationer, og de Lat-
des dødelige afgang udi Königsberg og
næst liggende Gymnasiis. Udi beshunder-
lighed meldes der om en det ny Testa-
mentes edition, som er besørged af Hof-
Prædikanten D. Qvandt, og er det første
Oplag, som nogen Tid deraf haver seet
lyset udi Preussen.

Frankerige.

Udi Paris er følgende opbygagelige
Skrift ved Trykken kommen for Dagen:
Discours pathetiques sur les matieres les
plus importantes & les plus touchantes
de la morale chretienne, tirés de l'Ecri-
ture Sainte, & des écrits des Peres de l'
egli-

eglise. Ouvrage également propre aux Ecclesiastiques pour faire des prônes & des exhortations dans les retraites, & aux simples fideles, pour leur servir de lecture spirituelle. Par M. A. Blanched, Pretre, Prieur, Seigneur de S. Marc-lez-Vendôme. 1730. 2 Vol. in 12, p. 556. pour le premier, p. 567. pour le second. Dette Skrift er afdeelt udi syrgetinge Discurser, af hvilke een og tiuge høre til den første Afdeeling, og nitten til den anden. Mr Blanchard havet ikke her vildet anføre flere, eftersom han udførligere havet allerede handled om mange andre i den anden Tome af en Bog, som han før havet udgived under denne Titul: Instruction sur l'administration du Sacrement de Penitence, contenant l'obligation des Confesseurs & des Penitens. Disse Discurser ere ikke saaledes afdelede som ellers dislige Materier pleie, de bestaa i kum af adskillige Gudelige Be- trægtningers Samling, hvorudi Auctor mere havet sighted til sine Læseres Opbyg- gelse, end som til Prædike stolens sæd- vanlige Beltalenhed. Den lærde Mand, som havet approbered dette Skrift til

Tysk-

Trykken, siger merkelig, at Auctor, indtaget og tilstænded af Salighedens Vigtighed, haver sat sig fore, mindre at ville kle Drene, eller behage Forstanden, end som vore Hierterne; hvilket en retstafsen Preest endelig maa gisre; og herudi haver han efter Approbatoris Dom reussered; thi disse Discurser, siger han, undervise ikke alleniste, men de opbygge endogsaa, og ere meget Vanderige. Saaledes kunne de vel ikke andet, end være nyttige for dem, til hvilc Eieniste de efter Titulens Indhold ere sammenfret ved. Man seer noksom, at en saadan Bog, som denne, kan ikke extraheres; eet eller andet Stykke kan alleeniste oversettes; hvoraf man nogenledes kan kende Auctoris Skrivemaade. Over disse Apostelens St. Peders Ord i Petr. I, 24. Alt Kjød er som Græs, og all Mennissens Herlighed, som Græsets Blomster, findes denne Betænkning i den sertende Discurs, som handler om Skionhedens Skøbelighed og de Farligheder, som den er undergived: Ingen Tid er bequemmere til at giøre salige Anmerkninger over de legeimlige Fordele, hvilke man haver faaet af Naturens HErr, end som Svag-

hedens og Sygdommens Tid. Ide, for
Kjedet ubehagelige men for Aanden sa-
lige, timer, medens man er ligesom u-
delukt fra Verdens sædvanlige Omgang,
kan man best giøre sig alvorlige og nyt-
tige Betænkninger om sig selv, og af egen
Erfarenhed overbevise sig endogsa om
den største Skigheds Forfængelighed,
som haver saa stor Magt, til at forstørre de
kjedelige Hierter. Man dømmer da langt
anderledes om Sagerne, end man pleier
at giøre, saa længe man er bemaaded
med en blomstrende Sundhed. Man er-
kiender og bekliender da oprigtig, at Apo-
stelens Ord ere aldeles sandferdige, naar
han siger, at vort Kjed er som Græsset,
og at dets Herlighed, eller alle dets Be-
hageligheder, som giøre saa stor en Opsigt,
og saa mange Trælle, ere som Græssets
Blomster, der visner og falder af. Exa-
ruit fœnum, & flos ejus decidit. Man
kan da ikke længer negte, at jo alt det,
som flatterer mest, og som haver den stør-
ste Parade, er ikkun Bedragelighed og
Usandferdighed. Maar man kaster sine
Øyne paa et, af Sygdommen ganske for-
derved, Ansigte, og Religionens Be-
tragtninger kommer en til hielp, saa at

man ret giver Agt paa de Farligheder,
hvilke man underkastes af Skionheden;
da anseer man det, som den Guddom-
melige Barinhertigheds Virkning, at
de bedrageligste og farligste Anlednin-
ger, til at ulyksaliggisire sig selv og tillige
mange andre, ere saaledes borttagne:
Da blues man ved den alt for store Om-
hyggelighed, som man haver anvendt, for
at vedligeholde sin Skionheds Behage-
ligheder, og man fortryder, at man saa
alde haver misbrugt Skionheden, og ta-
ged Anledning af den til adskillige Laster.
Man finder udi slige Timer det, hvilket
kan komme en til, at ydmnge og bestiem-
me sig for sin Gud, fordi man haver giert
sit Legeme til en Afgud, hvilken man op-
offrede alle Ting, og saaledes næsten ide-
lig forkastede sin Siel og Salighed, ret-
ligesom dens Forliis burde agtes for int-
et, og den ikke var nogen Omhu eller
Agtsomhed værdig. Da opdaget man
udi sin Opforsel de Feilrin og Bildfarel-
ser, hvilke den ulyksalige Begierlighed,
som man havde til at giøre sig behage-
lig, haver foraarsaged, og hvilke man for-
medelst sin beklagelig Blindhed vel al-
drig ellers havde bebriedet sig selv. n.

Syde Sider

Om vell i din

Lærde og curieuse Sager.

No.

20.

Den 17 May 1731.

DANEMARK.

Da Hans Kongelige Maj. vor Aller-naadigste Arve-Konge og Herre af
særdeles Kongelig Maade havet tilladet,
at de, til den forestaende høitidelige
Salvings-Act renoverede og forbedrede,
Kongelige Insignia maag her af alle og en-
hver sees udi Hoff-Juvelerens Fabriick
Huus, havet en hurtig Penn med all r-
underdanigst Erbedighed opsat disse si-
re Linier:

u

Dek

Det Danse Konge-Blood har siden for-
ste Dan,
Ei kiendt en store Stoor end Siette
Christian;
Hands Pretiosa seer man Over-Kon-
gelige;
Dog mod Hands Majestæt kun have
lid't at sige.

I dette Kongelige privilegerede Tryk-
keri er for nogle Dage siden udkommen
et lidet Skrift paa eet Ark, udi Vers for-
fatted, under denne Overskrift: Nyttig
og absolut nødvendig Betænkning om
Frieri og Giftermaal. Auctoris fornem-
ste Dieinerke i dette Skrift sigter derhen,
at han kan overbevise enhver, som uden
Egensindighed og Kædelige Afsigter vil
igienemlaese Skriften, at, som Frieri og
Giftermaal er en af de allervigtigste Po-
ster i Verden, hvoraf Verdens Vel eller
Bæ dependerer; saa shall man for alle
Ting have udi Frieri og Giftermaal sit
Henseende til Dyd og Gudsfrugt efter
Guds egen Formaning ved Apostelen u-
dt i Cor. 7.

Udi det Kongel. Wassenhusses Bog-
trykkerie er nyligen kommen fra Preessen
en

en liden Tractat kaldet: Joh. Vorstens, Weiland Königl. Preuss. Consistorial-Rath und Probstens in Berlin, wohl-gemeinte Anleitung, wie ein Prediger das heilige Lehr-Amt zur gemeinen Erbauung durch Gottes Gnade führen könne, in einem einfältigen Gespräche, zwischen einem alten und jüngern Pre-diger, vorgestellet. Denne Piece, som el-slers findes i Vorstens Theologia homiletica er nu bleven à parte oplagt, udi det tydste Sprog, i Særdeleshed dem til Tjeneste, som enten allerede staae, eller venteligen kan komme i det hellige Læxe=Embede, eftersom den i mange Ting meget smukt viser, hvordan en retstaffen Lærere i adskillige Omstændigheder kan med Nyttre forestaae sit Embede. Den bestaar af 10 Ark i 12. og sælges i Wah-senhuset for 10 fl. u=indbunden.

Det Ny Testamente, som for fort Tid siden er kommen fra Pressen, bestaar af 29 Ark i 12. og sælges der for i Mark paa Tryk=Papiir, men paa Skriv=Papiir for i Mk. 12 fl.

Grabovs Communion-Bog sælges der for 10 fl.

Ellers tiener til Efterretning, at nu
igien trykkes en fuldkommen Fortegnelse
paa alle de Boger, som hidindtil ere op-
lagt i forbemelte Bogtrykkerie, tillige
med deres Pris, hvad de kostet, saavel
bundne, som u-indbundne.

Thyssland.

Saa lidet man haver troed udi Hals-
le, at de gode og fordelhaftige Afsigter,
som den Kongel. Preussiske Commerce-
Raad Johan Henrik Zedler, haver havt
ved hans fuldstændige Universal-Lexici
forjettede og strax foranstaltede Udgivel-
se, skulde have faaet nogen Imodsigelse;
saa taalmodig haver han dog udi
Underdanighed underkasted sig den han-
 nem for den Aarsags skyld givne aller-
naadigste Besaling. Endstinent han it-
te haver kundet udi næst afvigte Paaste
Messe efterkomme sit i fior giorde Øste
om den første to milldgvelse; saa fortsætter
han dog nu ved Prænumerationens dobbel-
te Igiengivelse, da han uden længer Op-
sættelse kan udføre sit Forehavende, at de,
som enten allerede forud have betalt, el-
ler inden Petri Pauli Messes Udgang be-
hage

hage, at prænumerere udi Leipzig eller
 Halle i det Bedlerske Handlings Cantor,
 skulle uforbigiengelig fornsies med den
 første Tome, i det længste inden forstkom-
 mende Michels-Dag, og siden vist be-
 komme en Tome hvært halv Aar. Han
 vil saaledes af yderste Flid stræbe, at til
 intet gjøre og beskiemme det udstrede u-
 Grundede Rygte, ligesom der intet skulle
 blive af dette vigtige Verk; til hvilken
 Ende det skal med det første gjores bes-
 kiendt i de offentlige Tidender, paa hvad
 sted udi Thysland man kan finde det, som
 Ugentligen forserdiges af det allerede
 foranstaltede Trykkeri. Ved slige Om-
 stændigheder anmodes de alle om deres
 hastige Uitrædelse, udi Betragtning, at
 et saa vidtloftig Verk, naar det først er
 ganske ferdigt, vil falde de fleste Liebha-
 bere for kostbart; i den sted det bliver let-
 tere ved 2 Rdlrs. Prænumeration paa en
 hver Tome. Det hele Verk skal fortset-
 tes efter den engang ved Trykken bes-
 kiendt gjorde Efterretning, og intet for-
 sommes, som kan tiene til de Vedkom-
 mendes saavel som Prænumeranternes
 fornsielse,

I det Halliske Væisenhuses Boglade
sælges: Justi Henning: Boemeri, JC. po-
tentiss. Regi Boruss. a Consil. int. & Prof.
Jur. in Regia Frideric. Jus Ecclesiasti-
cum Protestantium, usum hodiernum
juris Canonici juxta seriem libri IV. tit.
IX.. seqv. & lib. V. Tit. seqv. Decretali-
um, qvibus potissimum jura consanguini-
natum, affinitatum, divortiorum, im-
potentiæ, nec non accusationum Simo-
niæ, Judaismi, hæreseos, Schismatis &
apostasiæ traduntur, ostendens & ipsis
rerum argumentis illustrans. Adjecto
indice titulorum, rerum & auctorum.
Tomus IV. Halæ, literis & impensis Or-
phanotrophi, 1731, 4. 6 Alphab. Saa
ivrig som dette Verks Fortsettelse hid-
indtil har været ønsked; saa fuldkommen
Fortsættelse kunne Læserne finde i denne
Deels Afhandling. Denne Hr. Gehei-
me-Raad vil inden et Aars Forløb ud-
give denne fjerde Tomi anden Part, hos
hvilkens og stall være et fuldstændigt Re-
gister.

Udi Giesen har Mr. Joh. Phil. Kuchen-
becker meget vel og accurat bestrevet
den

den store Hessiske J.Cti. Hermanni Vulteji Levnet; Overstiftsen er denne: Vita Hermanni Vulteji. J.Cti. Ex monumentis fide dignis, ut plurimum ineditis, de prompta, & ad illustrandam historiam Hassiacam edita à Joh. Phil. Kuchenbecker. Accedit appendix duplex. Gissæ apud Henr. Lammers 1731. 8: 1 Alphab. Auctor over udi Fortalen, at ville pag samme maade udgive den berømmelige Hessiske Cancelers Scheffers Livs Bestri-
velse.

Nederlandene.

Den, udi Amsterdam af Hr. des Ro-
ches udi 6 Duodecer udgivne, Danske Hi-
storie, berømmes for dens gode Indret-
ning og Orden. Ellers er den mesten-
deels oversat af de fornemste Latiniske og
Danske Skribenter; man finder alles-
vegne derudi en god Fransk Skrive-maa-
de, saavelsom et meget fornuftigt Val
i de anferte Merkværdigheder; dog kan
denne Historie ikke ansees egentlig for
højere end som et, efter Tidregningen
indrettet, Udtog af de Danske Historier.

Forleggerne Wetstein og Smit udi Amsterdam ville med det første meddele den Iærde Verden et nyt Grækisk-Latinse Oplag af Thucydide i Folio, hvorudi Texten og Scholiaestes skal føres i Rigtighed efter de beste og hidindtil skulte Mst. De hosfojede mangfoldige Forklaringer og Anmerkninger ere meget curiøse, og sigte endeel til Historien og Geographien, endeel ogsaa til den gamle Tidregning. Man veed ikke rettere, end at Hr. Wasse udi Engelland, som før havet udgived Sallustium, og den berømmelige Professor udi Utrecht, Hr. Ducker forfærdige dette Verk, hvorved tilstrekkelige Indices blive fojede.

Engelland.

Udi London er nylig følgende Skrift udkommen: The History of England, as well Ecclesiastical as civil. By Mons. de Rapin Thoyras, Containing 1) The Reign of King James II. 2) A Brief-Summary of the History of England from the Invasion of Julius Cæsar to the Revolution in 1688. Denne Historie er udaf det
Fran-

Franske Sprog oversat af Hr. Tyndal, som haver i sindet, at fortsette den med lige saadan Upartiuſhed og Methode, indtil Kong Georgii den forſtes Regierings ende.

Den lærde Strid, angaaende de af Sædernes Lærdom flydende og givne Love, er endnu ikke kommen til enden. Hr. D. Sykes haver paa my imodſat Dr. Waterland følgende Engelske Skrift: A defense &c. det er: det defendederede Svar paa Anmerkningerne over den af Hr. D. Clarke udgivne Engelske Catechismi Forkläring, udi hvilken man fortsetter Forſtellen imellem leges morales og positivas. Paa det Hr. D. Waterland kan afmaale de givne Religions Love efter en rigtig Rettensnor, og opheje dem endog saa over de sædelige Love, da paastaar han, at Guds Lov er Grunden og Reglen til det sædelige Gode og Onde; men Hr. D. Sykes er af ganske anden Mening: Han holder for, at der er en evig og nødvendig Forſtill imellem det sædelige Gode og Onde, som flyder af Sagens egen Bestaffenhed, og af den Opposition, hvil-

ken findes imellem dennem : At man
 fremdeles, naar man vil gisre denne For-
 skell dependent af den Guddomm lige
 Lov og Gilds blotte Belbehag , foran-
 drer den til en vilkorlig Forstkiell , saa at
 Gud kunde paabyde Laster, og byde Men-
 niskerne at være uretfærdige, utaknem-
 melige etc ; men ligesom Dr. Waterland
 havet pretendered, at denne Forstkiel i-
 mellem de sædelige og givne Love giver
 Anledning til Deismum ; saa havet Dr.
 Sykes gjort et Anhang ved dette hans
 Skrift, hvorudi han igien driver det pre-
 tenderede, og viser Deismi rette Oprin-
 delse, saavelsom ogsaa lærer , hvorledes
 en Deist skal igien føres paa den rette
 Vej. Hr. Waterland vil endnu ikke gi-
 ve sig tabt ; men er etter mylig frem-
 kommen med dette Skrift : Nogle Til-
 legg til det Skrift, som kaldes : Be-
 tænkninger over Naturen etc. hvorudi
 man nojere undersøger de givne Lo-
 vers Natur og Gyldighed , og besva-
 rer de, derimod giorde, Indvendinger.
 Som det synes, saa vil han gierne
 have det sidste Ord ; men Hr. Sykes til-
 staar ham det ikke, eftersom han allere-
 de

de haver en Replique derpaa under
Pressen.

Frankerige.

Udi Paris ere de fire første Tomer ud-
di at allede udkomne af l'histoire Gal-
licane, hvilken den Jesvit Longuevall
har forferdiged, og dedicered til det
Franske Clericie. Det første Bind inde-
holder Historien fra den Christelige Re-
ligions begyndelse indtil an. 434. det an-
det til 561. det tredie til 648. det fierde
til 790. Forfatteren veed endnu ikke
selv, hvor mange Tomer denne Historie
kan udgiøre; men han forsikrer, at han
vil skaffe dem ferdige, saa snart muligt
er.

Samnæstseds uddeles hver Uge et Skrift
paa tre Ark under denne Titul: Essais
Hebdomataires sur plusieurs sujets im-
portans par M. Dunuy.

Mr. Duquet, en Ingenieur, har giord
en Kunst bekjendt, hvorledes et Skib med
ringe Bekostning kan føres mod Strom-
men, uden at bruge Heste eller Stude-
der til. Denne opfindelse bestaar herudi,
at man fastgør nogle Skibe med hiul-

udi en vis^e distance fra hinanden, hvilke
naar de omdrives af Strommen, vikle
et Reb om Axelen eller Binden, som draa-
ger et derved fastgiord Skib op ad
Strommen. Naar Skibene enten ere
smaa, eller have kun lidet Lading inde,
da gaa de op saa meget hastigere og saa
hastig, som Strommen flyder ned; men
denne hastighed kan formeres, naar man
saaledes indretter Hulene, at en store
Deel af Strommen falder paa dem, og
setter dem paa det sted, hvor Strommen
er staerkest; i ligemaade naar Hulene
settes imellem tvende Skibe, som ikke er
paralel, men bag til staar nærmere til-
sammen, end som for til, hvor Vandet
falder imellem, paa det at det kan gaa
i id af et videre rum, og trænge sig i et
mørkere, hvorf^a det faar et hastigere Lob.
Dersom man anlægger dislige Hul i en
vis^e vide fra hverandre, kan man dermed
drage alle Skibe op mod Strommen;
thi saa snart det ene Hul haver giord
sit, hefter man Skibet ved det andet
Huls Reb, og saa fremdeles indtil Skibet
er kommen til sit sted. Saa snart
det første Hul er fri, kan man binde et
andet

andet Skib derved, og om end saa mange Skibe bare tilstæde, som der ere. Hul saa kan de alle tillige fortdrages, uden at Strommen haver mere end et Skib paa engang at drage.

Mr. de Vallange giver sine Skrifter om Undervisnings Methoden ud stykvis udi Paris. Han mener, at ville giøre Sprøgernes og Bidenstabernes fattelse saa lett, at Born skulle uden umag og ligesom til Tidsfordriv lære dem, end ogsaa af Qvindfolkene udi Ammestuen. Twende stykker, om at lære Born Latin legende, ere allerede udkomne, det øvrige skal ogsaa stykvis udgives, hvorf Af-
tor lover twende stykker hver Maaned. Omend stikent han allerede haver udfert den halve part af hans foretagende, saa kan man dog ikke ret blive klog paa hans Methode, saaledes som han forstaar den, førend det hele Werk kan esterfes.

Spanien.

Den Benedictiner P. Feizoo haver gjort saa stor en Opsigt og Væsen med sit, udi Saragossa udgivne, theatro critico, at man næsten fra alle lærde Stæder imodset-

setter hannem adskillige Skrifter: Det
beste, som i dette Verk er lagt til Funda-
ment, haver han uddraged af memoires
de Trevoux.

Siden at Greben af Salvagnac haver
udi Ville neuve S. George, ikke langt fra
Paris, aflagt adskillige Prover af Jern-
nets Forvandling til Kobber, uden at no-
get tabes af Jernet, da haver man erfar-
ret, at man bør take en Spanſt Herres-
mand Franc. Antonio de Texeda for
denne Opfindelse; thi, efterat han udi
nogle Aar haver forvandled meget Jern
til Kobber, haver han omſider giort sin
Kunſt og Methode bekjendt for alle udi en
i Madrid an. 1727. ved Trykken udgiven
Bog. P. Feizoo berømmer denne Kon-
ſtes Opdagelse udi ſin ottende Discurs,
hvor han handler om de Vises Steen;
men han imodſiger den samme udi ſin
tredie Tomo. Herr Texeda har ſvared
denne Auctori, ſom twivler om denne For-
vandlings Muelighed, og anfører dertil
mange Bevisninger og Experiments.
Hans Bog fører denne Overskrift: El
Major Thesoro, Tratado del arte de la
Alchimia traducido en Eſpanol de & de
Phi-

Philalekka por Theophilo y lustrado de varias Questiones , y de la Analisis de el mismo Arte , y de una Mantisa Metalurgica. P. de la Reguera, Prof. Mathef. u=di Jesuiternes Kejserlige Collegio, og Martinus Marlinez, det Kongelige Medicinske Societets Præsident og Kongens Liv-Medicus have approbered denne Bog. Eftersom Alchimiens Navn er forhadt udi Spanien for de mange Bedrageres skyld, som misbruge dette stjonne Navn; saa haver Hr. Texeda ikke vildet Navngive sig i denne Bog, men haver kaledet sig ikun Theophilum, indtil han saaer overbevist enhver, at Metallernes Forvandling ikke er umuelig, og at det er en sandfærdig Kunst, at giøre Guld. I det 6te Capitel finder man, foruden de Bevisninger og Forsøg, der gotgiøre Metallernes Forvandling, en sikker Methode til at forandre Jern til Kobber, formedelst den blaue Vitriol.

Sverrig.

Udi Stokholm antages Subscriptioner til et Skrift, som handler ganske udførlig om Tobaks plantelsen. Forfatteren ha-

320 Nye Tid. om lærde og cur. Sager.

haver anvendt mange Aar og store Be-
kostninger paa at lære denne Konst til
gavns, og haver til den ende længe op-
holdt sig udi Holland. I denne Bog fin-
des alt det ordentlig forestillet, som man
kan forlange at vide om denne Materie.
Til prænumeration paa dette, udi Svensk
Sprog bestrevne, Verk begieres en Rix-
daler udi Solv-Mynt.

Sammesteds forlanges ogsaa flere
Subscriptioner til det Skrift, som kals-
des: Tankernes styrelse.

Af Hr. Jacob Fresens Poëtiske Sam-
linger er det første bind, som indeholder
tillige hans Passions Betragtninger, al-
erede kommen for Lyset.

Notice.

Eftersom nogle gode Folk klage, at no-
get af det læsværdige, som i disse Riger
ved Trykken kommer for Dagen, ikke an-
føres i disse lærde Tidender, saa ombe-
des alle og enhver tienstlig, at de ube-
sverged ville behage, at sende til dette
privilegerede Trykkeri en Extract af alt
det curiose, nyttige og lærde, som kan
fortiene at indrykkes, hvilket da med
tilbørlig flid skal tages i agt.

Syde Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

21.

Den 24 May 1731.

DANEMARK.

Ged den Kongelige Throne, som bliver
overmaade kostbar, og endnu hver
Dag arbeides paa, at faa ferdig til Hans
Majestæts høitidelige forestaaende Sal-
vings Fest, har man den 21 Maji og no-
gle Dage efter, fundet læse et propre
skrevne, og paa Thronen allerunderda-
nist hæfted Vers, saa lydende:

En fattig Skriver saae sin Konges
riige Crone,
Og Guld=Regalier lagt paa es-
dækked Bord,

X

Dem

Dem bulted han sig for, som nu
for Kongens Throne,
Og ved den dyre Skat nedlagde
disse Ord:

Det Danse Konge-Blood hår siden før-
ste Dan,
Ei kiendt en store Stoer end Siette
Christian,
Hans Pretiosa seer man Over-Konge-
lige;
Dog, mod Hans Majestæt kun have
lid't at sige.

Om saadant stumped Vers af Lynn-
Jld blev fortæred,
Fordi det alt for nær ved Guld
og glimmer laa,
Saa hår hans ringe Stov paa ny
igien foræred
Et store Intet, her, da Thronen
han og saae:

Den Pragt, som samme for, sig las-
der ej b' skrive,
Dog sige Patte-Born: Et fats-
tes den endnu, At

At halve Verden maa sit Rum til
høiden give,
Thi ellers brister den for Chri-
stian i tu.

af Magnus Dreier.

Fra Jylland havet man erholded denne tilforladelige Efterretning, at i Udre By i Leirskov Sogn strax ved Colding, er næstafvigte Bededag d. 20 April, fød en Gæsling med fire fuldkomne Been og Fodder, der ellers var i alle maader ret skabt, som en anden Gæsling, undtagen at den havde fire Been, som et fire=foodt Dyr, og at det øverste Næb var kortere og noget kroged, frem for det nedersie Næb, som var meget længere, end det øverste; Sognepræsten, Høilærde og Belærvoerdige Mag: Albert Thura, saa snart han fik Tidende om slikt et monstrum, som i hans Sogn var fød, lod indhente det samme, og ved sin Reise til Ribe, overlevere det til Riber=Byes og=Stiftes berømmelige Medicum, den Zelædle og Højerfarne, Hr. Doctor Ancher Anchersen, at han vilde lade det i en spiritu saaledes blive indsat, at det kunde

fremdeles blive i god bevaring for dem,
som vilde see det an. I samme Mate-
rie strev bemeldte Mag. Albert Thura
Denne Epistel til Doctor Anchersen
Ribe:

Viro Nobilissimo, Experientissimo,
Dn. Doct. ANSGARIO ANCHERSEN,
in Ripensium urbe ac Diœcesi Physico
Ordinario ac Medico Provinciali
Celeberrimo,
Amico suo incomparabili & æstimatissimo
ALBERTUS THURA P. S. D.

Memini Te, Vir Celeberrime, Amicis-
sime, in Collegio Mediceo seu Borrichiano Haf-
niensium, cuius ambo fuimus, per qua-
triennium Alumni σύζευκτοι, geminō
Tuō, eruditissimoque Schediasmate de-
monstro Cyclopio Hafniensi, Olae Maria, inter
rariora, qvæ olim recondidit, nunc verò
(qvod dolendum!) post tristissimum Haf-
niense incendium, non amplius recondit
Collegii Medicei Muséum, olim quidem an-
gustum, sed & simul augustum, reposi-
tō, post discessum meum, differuisse. Pro-
diit enim de monstro isto Hafniensium
sanè rarissimo duplex Tuum Specimen
Aca-

Academicum unô eodémq; die, scil. 28 Jun. 1724. Haniæ in 4to. Lætus eram, fateor, cum Tuæ de hoc monstro Meditationes Medicæ mihi Coldingam mittebantur, præcipuè qvòd de aliqua Collegiū Medicéi, qvondam mei, tum verò adhuc Tui, particula publicè, disputare decrevisses. Natus verò est nuperrimè inter rusticos meos in pago *Ubre*, Parœciæ meæ Leirskoviensis Anser, qvadrupes & rostrō singulari præditus. Hac re auditâ, reiq; novæ visendæ, ut animus est mortalium, maximè cupidus, monstrum ipsum ad me deferri jussi, ad me delatum ipse intentis oculis acerrimè contemplatus sum, aliisq;, qvos curiosos esse noveram, monstravi, qvi omnes mecum illud in anserculo naturæ ludibrium mirati sunt. Ego proinde, qvi Ripas hac vesperâ perveni, Anserem Tibi, Vir Experientissime, trado, partim ut vitro inclusus in liquorem immergatur, a putrida corruptione in posterum vindicandus, partim, ut Tu, qvid de hoc monstro sentias, per litteras Tuas, mihi mittendas, orbi litterato aperias. Vale. Dab. Ripis Cimborum die 21 Apr. 1731.

Afridsningen paa denne vanstalte
Gæsling ventes med det første, da den
i en af de efterfølgende lærde Tidenders
Numerer skal blive indfert, og stillede
den curieuze Læser under Øjne.

Fra velbemeldte Mag: Albert Thuras
Pen, er for nogen Tid siden udkommen
et Poëtisk Skrift paa Dansk af følgende
Titel: Kort Beskrivelse over den ufor-
modentlige Ildebrand, som Aar 1728 d.
19 Julii ganske lagde i Aske Leirstov Præ-
stegaard, udgiven af Albert Thura, Sog-
nepræst til Leirstov og Jordrup Meenig-
heder udi Riber Stift. Nu anden gang
oplagt, tillige med samme Auctors Mo-
dige Taare over Københavns ulyksalige
Ildebrand i bemeldte Aar 1728. Trykt
i dette Hans Kongl. Majests. Bogtryk-
kerie 1730. in 4. paa 4 Ark.

Tydkland.

Udi Hamborg haver den lærde, og udi
hans Fædernelands Historie meget vel
erfarne, Licent. Fogel udgived en vel ind-
retted Optegnelse paa de Hamborgiske
lærde Mænd og deres Skrifter, hvilke
han med stor Umag haver samled, under
den-

denne Titul: Bibliotheca variorum Hamburgensium clarissimorum, sive collectio
 fere omnium Librorum & Scriptorum
 minorum Theologicorum, Juridicorum,
 Medicorum, Philosophicorum & Histo-
 ricorum, cum Indice generali fere tre-
 centorum Auctorum, natione Hamburgensium, annexa designatione extra Pa-
 triam scriptis celebrium, ab Anno 1519.
 usque ad nostra tempora, seu à duobus
 seculis luci publicæ expositorum, eorum
 scilicet, quæ hactenus innotuerunt, & ad
 manus venerunt, curiositatis gratiâ in
 Memoriam Dn. Hamburgensium edita
 & posteritati dedicata à CAROLO JO-
 HANNE FOGEL, Lto. Hamburgensi:
 Hamb. Jubilæi secundi anno secundô in
 4to. Skulle denne af Auctore ferferdi-
 gede Samling, hvorved han giver andre
 lærde Mænd et got Exempel udi andre
 Lande, maa ske ikke aldeles behage en el-
 ler anden, enten for dens Indretning og
 Korthed, eller fordi nogle Skrifter fun-
 ne flettes derudi, saa maa den betænke,
 at slige Registers Indretning staa udi
 Forsatterens egen Behag.

Ex 4

udi

Udi Leipzig er den fortreflige Criticus og Polyhistor D. Gottlieb Korte Prof. Juris nylig af Døden bortkaldet fra de nyttige Skrifter, som han ellers havde ndgivet, dog ere hans notæ in Plinii epistolas, som trykkes udi Amsterdam in 4. mestendeels ferdige. Lucanus, hvilken han vilde lade komme for Lyset udi tvende Bind in fol. ligget ogsaa ganske ferdig til Trykken; og det er stor Skade om dette ypperlige Verk ei trykkes, saasom det indeholder en herlig Skat af Philosophiske og Critiske Videnskaber, besynderlig da Auctor haver Raadført sig med 60 Mst.

Preussen.

I det andet Stykke af M: Lilienthals Actis Borussicis finder man efter Joach. Morlini Episc. Saml. Villedø og Baaben i) Das Leben D. Joach. Morlini, Samt Ländischen Bischoffs, ex Mst. Denne Artikel er tagen af Doct. Jo. Vigandi Mst. declaris Viris Theol. som gienimes paa Raadets Bibliothec udi Königsberg. Denne ypperlige Mand Morlinus er sed udi Bittenberg an. 1514. Han var Lutheri,

theri, Melanchthonis og Crucigeri Discipul, og blev siden Capellan sammesteds. Den gode D. Luther fandt besynderlig Fornsielse udi hans Prædikener, og raadte hannem derfore, at blive Doctor udi Theologien, paa det han saaledes disto bedre kunde forfremme Guds Øre. Sidens blev han kaldet til Arnstadt, for at være der Superintendent; men blev efter aßsat an. 1543. Saaledes gik det hannem og an. 1550 udi Göttingen; men baade Luther og Theologi udi Leipzig have beviist og redded hans Uskyldighed. Da Marggreven Albrecht havde kaldet ham til Preussen, for at være Preussisk-Holllandisk Præst, og havde selv nogle gange med Fornsielse hørt ham, gjorde han hannem til Sogne-Herre udi Kneiphoff, paa det han kunde have den Glæde, at høre ham desto tiere. Hos denne Menighed bekom han et stort Tillsb, og en hver var særdeles fornied med hans Prædikener og Catechismi Forklaring. Men der Osiander og hans Anhang havde indsneged sig udi Førstens Kunst, og Morlinus igjendrev deres Bildfareller, gjorde de Førsten saa forbittred paa

Morlinum, at han maatte forlade sin elskelige Menighed an. 1553. og begive sig til Danzig. Da han saae, at Marggrev Albrecht vilde nu aldeles intet mere vide af hannem at sige, reisde han an. 1557 til Worms, og præsiderede an. 1561 i det Lyneborgiske Synodo. I midlertid havver han udi 14 Aar prædiket udi Brunsvig. Omsider da Øsland og Func havde udrased, blev Morlinus tilbage kalded an. 1567. Den syge Hertug Albrecht med grædende Taarer afbad hannem den Uret, som han havde giord hannem, og instændig bad ham, at han ville hælpe Kirkens forsvirrede Tilstand udi Preussen til rette. Han førde Chemnitium med sig, og efterat de havde oprettet Kirkes Ordningen og Academiet af den forige Forvirrelse, drog han igien med hannem til Brunsvig. I det selvsamme Aar sendte Hertagen strax sin Hof-Marskalk Hr. von Bork, saabelsom Hr. Montfort til det Brunsvigiske Raad, og begierte Mörlinum af dennem; Menigheden vilde først ikke slippe ham, men omsider overlod de ham til de Preusser: saaledes kom han tredje gang til Preussen, og

og blev Samlændisk Bis**k**op, hvilket Embede han forestod i tre Aar, indtil han blev staaren for Steen, og døde an. 1571. Hans Skrifter ere ordentlig anſerde, iblandt hvilke corpus doctrinæ Prutenicum kan alleene giøre ham udsadelig. 2) Nachricht von Morlini Enturlaubung aus Preussen og MSt. hermed bliver viift, hvor uskyldig Morlinus er bleven beskyldt ved Hoffet af Osiandristerne. Hvor stor Bedrøvelse Borgerne udi Königsberg have fatted over hans Bortgang, kan man ſee klarlig af Menighedens bevegelige Forestilling til Raadet, af Raadets Supplication ſaabelſom Konernes, Tomſruernes og Bornenes Bon i!: Hertugen, men allermest af disse ſidtes usædvanlige Proceſſion til Slottet, hvilket altsammen her findes beskreven: I lige-maade have de Sariske, ſig den samme Tid udi Königsberg opholdende, Theologi tillige med Morlini ſyge Kone, og Morlinus ſelv ydmigelig anmodet Hertugen om Raade og Ret; men alt var forgiebes, indtil han onsider efter ſaa mange Aars Forleb igienkaldedes. 3) Casp. Steinii Memorabilia Prussiae MSt.

Den-

Denne Mand haver næsten igennem reist det hele Europa, og efterladt et udførligt Itinerarium, som glemmes i det Kongelige Bibliothec; efter feinten Aars Rejser er han blevet Licentiat i den Medicinske Facultæt, og haver omsider skrevet en Geistlig Bog, kaldet Peregrinus. I disse Memorabilibus anmerker han, hvad for Naturalia, Antiquitæter, Reliqvier, Inscriptioner &c. der findes ud i en hver Preussiske Stad. 4) Preussische Diplomata. Lucæ Davidis Preussiske Historie ud i MSt. indeholder mange ret merkelige Diplomata, hvilke man efter Haanden tillige med en Indledning vil meddele. Her komme adskillige Pavelige Bulle, Decreta og Privilegier for Dagen, hvilke handle om de Pavelige Missionærer ud i Preussen, Bisop Christians Confirmation og dislige Sager, der op løse mange vigtige Eventsmaal i den Preussiske Historie. 5) Nachricht, wie das erste Jubilæum Aug. Conf. an. 1630 in Preussen ist gefeiert worden. 6) Absterben einiger Preussischen Gelehrten. Her indfattes de lærde Mændz Henr. von Sanden. M. D. & Prof. Phys. Ord. Georgii Tegen,

gen, Philos. Pract. Prof. Ord. og den ret-
skaffne Presteres M. Joh. Henr. Kreusch-
ners Livs Beskrivelse og Skrifter. 7) Merkwürdige Vota der Senatorum der
Königsbergischen Academie, das Fleisch
essen in der Communität zur Faschen Zeit
betreffend, von an. 1668. Eftersom D.
Drejer og Zeidler vilde forbyde, at æde
Rød paa visse Dage, saa samlede Rector
Academiæ G. Loth Professorernes Vota,
hvilke mestendeels ansaae det for nedven-
digt, at man skulle indføre en Papistisk
Faschen iblandt Studenterne. 8) Nova
Literaria. Det øvrige spares til næste
Uge.

Sveitz.

De Geistlige udi Basel have til deres
Forsvar ladet trykke i 4. p. 538. en Process,
som de have ført imod Diaconum til St.
Leonhard, H. J. J. W. der var anklaged
som en Socinianismi Tilsængere, og er
nylig derafbleven assat. p. 320 lignende
Dyrkisse Theologi det Baselske Universi-
tet med den Trojaniske Hest, af hvilken saa
mange store og fortreflige Mænd ere kom-
ne,

ne, og udi en Formaning til den Anklagede, føre de disse merkelige Ord an. Imò cogita, qvòd impudentissimum sit & inverecundum, mingere in cineres Parentum, Avorum, Atavorum, Tritavorum, qvondam ecclesiæ luminum, & nive, qvoad doctrinam & mores, candidiorum pectorum.

Engeland.

Udi London prænumereres paa denne
folgende store Samling : A Collection
of Voyages and Travels, in six volumes
in folio. Det er : En Samling af Reise-
Beskrivelser udi sex bind in fol. Man
finder i Udkastet opregned, hvad der in-
deholdes udi en hver Tome. Det hele Verk
bliver over 1100 Ark stort, og skal tillige
begrive over 300 Kobberstykke. Tre Gui-
neer betales forud ved Subscriptionen,
og fire naar Verket er ganske ferdigt;
saasom det udi alt koster syv Guineer.
Der tryffles ikun 350 Exemplarier, og
fuldkommes det ikke inden tolv Maane-
der, saa skal det staa en hver frit, at igien-
tage sine Penge. Subscribers Nav-
ne

ne og Baaben skulle uden betaling trykkes foran i dette Verk.

Sammested's have Whistons tvende Sonner fatted det priselige Forset, at giøre det næsten ubekjendt blevne Armeniske Sprøg igien bekjendt ved nogle nyttige Armeniske Bøgers udgivelse, og de ville siden give den Armeniske Historie en større Oplysning og tydelighed; i hvilken henleende de have allerede ladet støbe Bogstaver til dette Sprøg; men det nødvendigste og nyttigste var vel først, at være betænkt paa en god Grammatica og tilstrekkelig Gloschbog, hvortil den berømte Hr. Matur. Veissiere la Croze, Prof. og Kongelig Bibliothecarius udi Berlin, kunde anstaffe et besynderligt god Forstud; saasom han ikke allenesie først harer lagt Haand paa dette Arbeide, men tillige ved egen Esterforskning uden nogen Bejledning, med ugemeen Glid og ikke ringere Dyrktighed, harer samled af nogle Armeniske Bøger et heelt Armenisk Lexicon, som bestaar af tvende strevne Quart-bind. Imidlertid ville disse tvende bemelte Bredre begynde at trykke en Bog, som indeholder den Ar-
menis-

meniske Historie, at regne fra Jerusalems Forstyrrelse indtil midt i det femte Seculo, hvilket skal udgiøre 40 Blade in fol. Det er at ønske, at man udi Frankerige vilde følge dette gode Erex-
pel; thi det Kongelige Franske Biblio-
thec har den største Forraad af slige MSt.
siden det nylig sit saa mange af den til
Constantinopel i denne henseende bort-
sendte Abbede Sevin.

Frankerige.

Udi Paris seer man en saa nyttig som
curios Tractat udi MSt. sammensat af
den lærde Pater Barenechea, en Jesuit i
den Peruvianske Hovedstad Lima: I det-
te Skrift prætenderer denne Auctor, at
have opdaget Maarsagen til Jordstelvene,
og en vis rigtig Maade, til at funne for-
kunde dem med ligesaa stor Lethed og Bis-
hed, som man udregner og forud siger So-
lens og Maanens Formørkelser. Forfat-
teren havet oversendt denne Tractat til
Abbeden Mr. Bignon, med Begiering, at
han vil overlevere den til Mes: af' Acadé-
mie des Sciences, for at undersøge dens
Rigtighed.

Syde Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

22.

Den 31 May 1731.

Thysland.

Nd Brunsvig haver Boghandleren
Frederic Vil: Meier, siden han i sin
haver laet trykke den berømmede Historie
og Polyhistoris Hermanni Conringii
samptige Opera & Scripta Juridico-Po-
litico-Historica & miscellanea udi 6 vo-
lum: in fol: nu ogsaa udgived et fuldstænd-
igt og meget nyttigt Register over alle
ser Dele, saaledes indrettet, at det ud-
gior en Tome, og kan indbindes for sig
selv til deres Dienste, som allerede have
købt dette Verk.

D

udi

Udi Leipzig er for kort Tid siden ud-
kommen dette Skrift: Scipionis Maffei
Origines Etruscæ & Latinæ; sive de pri-
scis ac primis ante Urbem conditam Ita-
liae incolis Commentatio; qvâ, qvæ ad
utriusq; gentis, tum Etruscorum, tum
Latinorum, initia & lingvam pertinent,
curiosè investigantur. Ex Italico sermo-
ne in Latinum convertit Johannes Geor-
gius Lotterus Augustanus. Lipsiæ 1731.
in 4. 13 Ark. Dette Skrift haver synts
Oversetteren værdig, at det blev mere be-
kiendt til deres Nytte, som ere Liebha-
bere af Philologien og Antiquiteterne,
end som det hidindtil har været uden for
Italien. De gamle Etruscers umiddel-
bare Oprindelse af det Land Canaan fo-
restilles herudi temmelig rimelig; i det
at de anførde Bevisninger om deres
Slektskab med Cananiterne ere tydelige
nok, ligesom og Latiners Herkomst af
Pelasgis. Udi Fortalen tales der noget
om Annii Viterbiensis og Guilielmi Po-
stelli Originibus Etruscis, om hvilke Hr.
Maffei selv, maaske for deres slette vær-
di, intet haver erindret. De ved enden
hosfoede, og med lid forferdigede, tren-

de Register, nemlig 1) over de anførde Auctores. 2) over de af adskillige gamle Sprøg andragne, og til en del forklarede Ord. 3) over de fornemste Sager, kunne uden tvivel giøre dette Verk meget angenemt og nyttigt for Læseren. I det øvrige lover Oversetteren, at ville lade denne ypperlige Mands historiam criticam diplomaticam komme for Dagen i det Latiniske Sprøg.

Udi Jena haver Hr. Joh. Michael Keck, en Medlem af det lærde Thyske Selffab, mylig udgived paa fire Ark dette følgende Skrift: *Die Hoffnung besserer Zeiten in Ansehung der Teutschen Sprache Redner- und Tigt-Kunst, nebst einem kurzen Vorbericht.* I denne Fortale giør han et kort Uldtog af hans Tankers ordning i denne, for kort tid holdne, Tale, og viser, at dens første deel indeholder dette fornuftige Haabs Egenstaber, den anden giver tilkiende den nærværende Us fuldkommenheds bevisninger i det Thyske Sprøgs Tale og Digte-Konst, og den tredie eller sidste forestiller Grunden og Aarsagen til de bedre Tiders haab i hen-
seens

seende til disse Ting. I det øvrige kan Skriftet selv og dets Læsning best overbevise en hver Kiendere, baade hvor vidt denne dygtige Orator haver udi sin Forestilling betient sig af en ødel og Sandheden anstændig Frihed; saa og hvor vidt han haver vidst at fornse Læserens Drej Forstand og Indbildings Kraft, ja hvor vidt han har været regelmæssig i sine betragtninger og angenem i sine Expressioner. Med faa Ord: Han haver søgt at efterkomme det, som han udkræver af en Oratore paa den 26 pag: nemlig, at han skal forklare sin Forestilling tydeligt, bevise den eftertrykkelig, og udføre den ziirlig.

Preussen.

Mr. Lilienthals nylig udgivne Actorum Borussicorum tredie Stykke indeholder 1) Scalichiana. d. i. merkwürdige Umstände von P. Scalichii Leben und Händeln, nebst Pauli Scalichii Comitis Hunnorum, March. Veronæ, S. Th. D. Bildnisse. Denne vidtbekendte Handel-Magere var en Croatier, og vilde bevislig giøre med seinten Bidnisbyrd, at han

han havde sin Oprindelse af Forstelig Fa-
milie. Han haver selv sammenstreven
sin Genealogie, og bedet Heil:Zeelium, at
han vilde indrykke den i blant hans Ge-
nealogias insignium Europæ Imperato-
rum, Regum & Principum; men en
Preussisk Adelsmand, ved Navn, Alb.
Truchs von Wetshausen gjorde ham her-
udi mange Danskeligheder, og vilde bevi-
se, at Scalichius havde selv opdigted al-
ting om denne prætenderede Oprindelse.
Hvorfore Sagen noie blev undersøgt,
og intet fundet til Scalichii Nutte. I=
midlertid havde han dog saaledes indsne-
ged sig udi Margreve Albrechts Gunst,
at Wetshausen maatte give tabt; dog
sluttede man af det anførde, at han ik-
ke var den, som han gav sig ud for. 2)
Wallenrodiana, d. i. Leben und Thaten
Conr. Tiber. von Wallenrod, 21sten Ho-
hemeisters in Preussen. Denne Herre
er af mange udraabt som en Tyrann; men
eftersom de ingen tilstrekkelige Bevis-
ninger have til denne haarde Beskylding,
og man tvertimod finder adskilligt til
hans Verommelse, saa have Hr. Rode og

Tribunals Raad Hr. von Wallenrod
redded hans Ere udi tvende besynderlige
Tractater. 3) Historischer Bericht
von Ankunft des Deutschen Ordens in
Preussen. Da Kors-Herrerne droge til-
bage, bleve Hedningerne atter opsetsige,
og faldt ofte fiendlig ind i det Culmiske
Land. Biskopen raade Hertug Conra-
do, at sende Bud til Ordens-Mesteren
med Begiering, at denne Orden vilde udi
Nødsfald secundere Hertugen imod de
Hedenske Preusser; hvilket endelig skede,
og Ordens-Mesteren stikkede to af Ordens-
Brødrene til Hertugen, som vel ikke fun-
de ham hiemme, men dog alligevel gior-
de sig saa behagelige fernedelst deres
Tapperhed udi en usormodentlig Strid
med Hedningerne, at Hertugens Bræ-
later ikke vegrede sig ved, at accordere
med Ordens Ridderne om deres yderme-
re Bistand imod Hedningerne. Hvilket
altsammen omstændiglig anføres af Lu-
cæ Davidis MSt. og med mange Docu-
menter gotgiøres. 4) D. Bern. Der-
schauen Geistlicher Prüfstein der Schrif-
ten und Reden des itzigen neuen Prophe-
ten Gifftheils, ex autogr. Denne Svær-
mere

mere haver, som i ganske Europa; saa u-di Preussen, overlevered nogle Skrifter til Raadet; hvilke denne lærde Königs-bergiske Theologus kortelig og grundig i-giendriver, og beviser at denne Prophe-tes Land ikke kan være af Guld. Man seer ellers heraf, at der altid have været slige besynderlige Grillefængere og hel-sige Omlobere, som ville giøre sig store med sære egne Meninger, og imidlertid leve lystig og vel af de godhertige Bro-dres og Sestres Bung. 5) Ordnung, wie es bey dem 2ten Augspurg: Confessions-Jubilæo in allen Kirchen des Königreichs Preussen gehalten werden soll. 6) Nova literaria.

I det fierde Stykke seer man 1) Sabi-niana, oder Beytrag zu Georgii Sabinus Leben mit dem Bildniße und Wapen die-ses Rectoris Academiæ zu Königsberg. Her finder man de Diplomata, ved hvil-ke Sabinus er blevet giort til Adelsmand og Comes Palatinus; saavelsom Margre-te Albrechts Befaling, at det perpetu-elle Rectorat maatte betages han nem ef-ter hans Begiering; det bevises og af troværdige Documenter, at han ikke har

været findet som hans Sviger-Fader Melanchthon, men at han haver af Ergierighed forladet Königsberg. 2) Historische Nachricht von dem corpore doctrinæ Prutenicæ. Denne Bogs Historie er vel allerede bestreven af mere end een Autore; dog som intet Skrift af de forige har været fuldstændigt, saa haver man her handled udforlig derom. Den første Symboliske Bog udi Preussen var de Constitutiones Synodales, som blevet skrevne af Hr. von Polens og Paulo Sperato, an. 1530. førend den Augspurgiske Confession overleveredes; hvorpaa den Augspurgiske Confession selv fulgte. Fordi Osiander og Stancarus udbredte siden deres vildfarende Meninger iblandt Folket, og gialte meget ved Hoffet, satte de ogsaa en Kirke-Ordning op; som Mat. Vogelius, Præst udi Kongssberg, har skrevet. Den samme blev sendt omkring til Universitæterne; men som Exorcismus einfandtes derudi, reisde sig deraf en Strid, ikke heller vilde mange Præster underskrive denne Bog, fordi den var skrevet af det Osiandriske Parti; hvorfore den og an. 1555 blev affasted, og derpaa i et

Fors

Ferlig imellem Førsten og Undersættere
ne besluttet, at et nyt Skrift skulde for-
ferdiges. Da nu Morlinus og Chemni-
tius i den Henseende hentedes til Preuss-
sen, fandt de ikke raadeligt, at skrive en
ny Confession; men overleverede Hertu-
gen et Scriptum thetico-antitheticum,
hvorudi de i Preussen indsnegne Errores
refutededes; hvilket ogsaa med nogen
Forklaring af alle Preussiske Geistlige an-
tages an. 1567. Hvorpaa en Bog trykke-
des med denne Titul: Repetitio corporis
doctrinæ Ecclesiasticæ &c. og dette
Skrift tillige med den Augspurgiske Con-
fession, articulis Smalcaldicis og Apologi-
en ere det egentlige, saa kaldede, corpus
doctrinæ Prutenicæ; paa hvis repetitio-
nem doctrinæ en hver, som vil blive Præst
udi Preussen, maa svære. 3) D. Mart.
Jeske dissertatio de quercu Romove, gen-
tilibus olim Prussis Sacra. Regiom. 1694.
Som de Hedenste Preusser i gamle Dage
have ofred til deres Alfguder under store
Træer; saa hulde de i Særdeleshed en
gammel stor, af tre Egeber bestaaende,
Egudi Romove hellig, og tilbade hos den

Deres tre Afguder Percunus, Picollo og
Potrimpus. 4) Vita & mores Lithuanorum
in Borussia, per Erh. Wagnerum.
De gamle, af Hedningerne nedstigende,
Lithauer blive her bestrevne, hvorledes
de have været store, stærke, arbeidsomme,
meget uvildende Folk; og ved deres Ruus
sær andægtige Sangere; deres Gudstie-
nesté have de forretted med dybe Sukke;
deres Prester have de høit æred, men
hemmelig tient Afguderne; de lode sig
noie med slet Spise, men drukke desto
mere; de observerede latterlige Bryllups
Ceremonier; forferdigede selv deres Klæ-
der, bare Sko af Bark; hulde Brendevin
og Hvidløg for den beste Medicin, og for-
drev deres Sorg ved Begravelserne med
en stærk Drif. 5) Nachricht von Mor-
lini Revocation und Wiederkehr in
Preussen, ex actis MSt. Her læser
man først Morlini Brev til D. Aurifa-
brum, som har indført variatam Con-
fessionem Augustanam udi Preussen;
Derpaa følger Margreve Albrechts In-
vitations-Skrift til Morlinum, og Ge-
Veneti Brev af samme Indhold. Frem-
de

deles Margreve Albrechts skriftelige Begiering til Morlinum og Chemnitium, om at opsette en ny Troens Bekiendelse, hvorved ogsaa er føjet en ligelydende Formaning fra Veneto og Iona. Derefter findes Morlini Beretning om det, af hancin og Chemnitio samme gang udi Preussen forrettede; og Margrevens og Landstændernes Revocations-Skrift, saavel som Veneti Indbydelse til Morlinum og Chemnitium, at de vilde indfinde sig i Preussen, og ydermere endnu fire andre, saa kierlige som naadige, Breve, hvilke den gamle Margreve ikke længe før hans dødelige Afgang har freved til Morlinum, og allersidst Morlini Testament. 6) Mich. Battolovii Nachricht von einer Magd, so von einem Engel in den dritten Tag weggeföhret zu seyn vorgegeben hat. Den foregivne Abenbarelse fortælles omstændiglig, tillige med alle Syner og Samtaler, hvoraf de sandfærdige Omstændigheder ere trykte udi Königsberg an. 1633. efter Consistorii Samtykke og gotbefindende. 7) Nova literaria,

Nec

Nederlandene.

Udi Amsterdam er følgende Skrift nylig udgiven : Histoire de la guerre des Hussites & du Concile de Basle, par Jacques Lenfant, enrichie de portraits & de vignettes à la tête de chaque livre. 1731
 4. II vol. Hussiter-Krigens Historie tager sin begyndelse ved det Costnitsiske Concilii ende, og strekker sig til Aar 1453. Som nu det Baselske Concilium er holdt imellem den tid; saa fortæller Autor dets Sessiones og Slutninger tillige med de død hørende fornemste Hendelser. Han havde først i sindet, at beskrive dette Concilii Historie udi et særdeles Berb, ligesaa udførlig som det Pisanse og Costnitsiske; men som han af sine Kræfters aftagelse fornram, at hans Lives ende ikke var langt borte, saa besluttede han, at indføre det vigtigste deraf i dette Skrift; hvoraf han allerede før sin Død havde ganske ladet afskrive MSt. og selv igjenemlæst tvende tredie dele. Det øvrige have hans Venner gaaed igjenem, og forandred nogle, i de ved brede-

den sig befindende Anmerkninger, ind-snegne feil saabelsom ogsaa udi Puneta-tionen og Orthographien.

Italien.

Dette, i den Græske og Latinse Lite-ratur vigtige, Verk er under Pressen udi Florens: ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ --- ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ, Eusthatii Diaconi, a supplicibus libellis & Oratorum magi-stri, postea Archiepiscopi Theffalonicen-cis Commentarii in Homeri iliadem, A-lexander politus, Florentinus de Cl. Reg. Scholarum piarum nunc primum latine vertit, recensuit, notis perpetuis illu-stravit. Accedunt notae Antonii M. Sal-vini V. Clar. Florentiae apud Bernard Pa-perinum. 1730. fol. Allerede for tre Aar siden harer man giort dette Forfatte-rens nyttige Forset bekjendt, i at ville udgive Eusthatii fortreflige Comentari-um med en hosfoied Latinse Oversettelse. Derpaa harer Forfatteren først medde-led en vidtloftig lerd Fortale, indtil han nu virkelig harer levered den første To-me under Pressen. Saa meget man kan slutte af det første udkomne Ark, da ha-ver

ver Forleggeren intet spared i henseende til Papirets storhed og skønhed saavel som de Græske og Latiniske Bogstavers Zirlighed. Men som dette kostbare Verk, der skal bestaa af ti hele Folianter, udbræver store Omkostninger; saa nødes Forleggeren, at antage Prænumeration, hvis conditioner ere disse: Han forsikrer, at ville i det ringeste skaffe en Tome ferdig hvert Aar, som ingentid skal koste denneim, hvilke ikke have subscribe red, mere end 60 Julii. Prænumeranterne skulle strax betale 105 Julios, nemlig 60 Julios for den alt trykte Tome, som mod Pengenes betaling skal leveres Dem, og 45 for den anden nu under Pres sen værende; for de øvrige Bind indtil Det tiende forlanges ogsaa kun 45 mod Deres udlevering, og for det sidste ikke mere end 30. I det øvrige er han med 150 Subscribenter tilfreds, som indtil December Maaneds udgang antages, og da skal den anden Tome vist folge.

Den berømmede Dr. Heuman hav er nylig udi Gottingen ladet trykke disse tven-

tvende Ark: Disputatio Logica de Pilatismo literario. Ligesom Forfatteren er altid meget lykkelig i at udsege curiosse Materier; saa er han ogsaa ret grundig, ordentlig og zirlig i at udføre dem, hvilket ogsaa dette angenejmne endsført lidet Skrift kan udvise; hvis Indhold er denne: I. Vitia intellectus cognita habere, eaq; turpibus afficere nominibus utile est. II. Pilatismi descriptio. III. Nomina similium sectarum, impropriè ditarum. IV. Pilatismus ab Aristotile notatus fuit & a Seneca & ab Augustino. V. Ejus divisio in singularem, & socialem sive sectarium. VI. Sectarii Pilatismi nutrix est præjudicium auctoritatis. VII. Præcipua species Pilatismi singularis. VIII. Mater Pilatismi & nutrix. IX. Remedia Pilatismi. IX. Ejus divisio in simplicem & malitiosum. X. In Theologicum, Juridicum, & Philosophicum. XI. Remedia Pilatismi. XII. Exempla Eruditorum a Pilatismo alienorum, errorisq; suos publicè repudiantium. XIII. Pilatismi exempla falsa. XIV. Appendix de Pilatismo critico. Hr. Prof. Lilien-thals

thals Tractat de Machiavellismo literario synes at have gived Hr. Dr. Heuman
Anledning til Overskriften.

Til en Actum Oratorium haver denne samme lærde Mand nylig forfertiged dette Programma paa et Ark: Piam impii Herodis præceptionem de officiis erga manifestatum Christum Matth. II. 8. contemplatus, natalitia ejus Scholastica indicit Auctor. Det begyndes saaledes: Pia proficiisci ab impiis posse monita, non solum Judæ exemplum nos docet in historia Christi, verum etiam Herodis, Regis Judæorum illaudatissimi. Hans gode Raad er dette, at han opmuntrer de Bise, til at opsege omhyggelig den nyfødte Jødernes Konge. pag. 4 anfører han denne synderlige Anmerkning: Certè eorum, qui ex Christianis transierunt in Sacra Judæorum castra, & Messiam venisse credere desierunt, alios plane ad judicandum verumq; a falso discernendum ineptos fuisse, alios Pontificio duntaxat Christianismo Judaicam religionem tot certissimis conspicuam miraculis anteposuisse, facile est cognoscere &c.

Sche Sjænder

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

23.

Den 7 Junii 1721.

DANEMARK.

Sil den frendefulde Gaarsdags Be-
grymelse, da Hans Kongelige Ma-
iestats vores allernadigste øg tillige i
samme høieste Grad Souveraine øg dydi-
ge Arve-KONGES og Hertes CHRI-
STIAN den Siettes og Hendes Majest:
vores allernadigste DRONNINGES
SOPHIA MAGDALENA Deres hellige
og herlige Salvings Heitid med all op-
tenkelig Aundagt, Glæde, Prægtighed og
Magnificece paa det meer end Konge-
lige Slott Friderichsborg under den All-

mægtige GUDS kundelige Belsignelse
og alle Undersaatters hickelige Lykhnist-
ninger celebreredes, haver en allerunder-
danigst Undersaat og u=afsladelig Forbe-
der funded dette nærværende Aars tall,
estet det Romerske talls bemerkelse, i
disse merkelige Ord, som kunne tiene til
en god og sed Hukommelse:

Den slette JVnII	509
bLeV Vor klere Konges	61
Christlan Den Slettes	603
SalVings Fest flireD	558

Anno 1731

Samme allerunderdanigste Tiener/
velbetænkende, at hans KONGE ikke
haver tid, formedelst Hans mangfoldige
allerhøieste Forretninger, at giennemlae-
se alle de mange Vers, som strives til
Hans Ere, har med allerdybeste vene-
ration, udi en saa stille og taus, som hick-
elig devotion ført disse eenfoldige Tan-
ker paa Papiret:

Det regnede i Natt; det holder op
Dag;
Saa giver Himlen Beir til KONGENS
Belbehag.

Hvad vil den skionne Regn og klare
Solskin andet?

End alt skal lykkes vel med Vandet
og med Landet?

Smiil, Verdens Die, smiil! Glæd
Nordens Die-Steen!
Gid Salvings-Festen maa for Skyer
blive reen!

Jeg dette ikke tor for KONGENS
Aasyn drage;
Han mange Rigers Larv i Opsigt har
at tage.

Merk, Twilling-Rige, vel, du finder glad

Hvad med De Døde for er fra Dig viged
igien,

Hver forig KONGES Dyd, som
Himlen haver gived,
I Siette CHRISTIAN er lykkelig
oplived.

Bed denne Nordens Sol, vor Siette
CHRISTIAN,
Den Dydernes MONARK, en hver sig
fryde kan:

Hvor Kongelige end Hans være.

Smykter ere,

Dog kunne de ei Pris imod Hans
Dyder bære.

Skont vi ei finde nu en støre Kroned
Mand,

Af Souverainité, i hele Verdens Land;

Dog kunne Dysterne Ham støre Ere
give,

Ja! kunde ogsaa han sig KONGENS
HENDE frive.

Nu Han all Majestæt oposrer Himmelens
GUD,

Som Maade, Ere, Hielp ved Salving
deler ud,

Dalær Han KONGENDE, at Ingen
Stor er støre,

End den, som gierne vil Sin KON-
GES Billé giøre.

Hver ørlig Undersaat staar som henrykt
af Frhd,

Og hynster: KONGENS GUD velsigne
KONGENS Dyd!

At

Af Han maa være Stor af Dyder ikke
eene;
Men og af bestie Held, som Himlen kan
forlene.

Saa vides ganske vist, Han hielper da en
hver,
Og mest i Kjøbenhavn de som afbrendte
er.

I Twilling-Rigets Born, istemmer
allesammen,
Ja uden Rig's hver god, og siger:
Amen! Amen!

Bor fromme DAGMAR her ei billig
glemmes kan;
Mok sagt: Hun DRONNING er som,
KONGE CHRISTIAN;
Man gierne mere kan, men intet større,
sige.
Min GUD velsigne Dem og Deres
HJELS tillige!

Bor Dyre Arve-Prinz, Bor føde
FRIDERICH
Maa nævnes ogsaa nu, og onstes
hierelig,

At Han maa ligne steds' Sin gode
kiere HÆDER,
Og blive hundre Aar før Verden Han
forlader!

Thydsland.

Udi Halle er nylig trykt: Joh. Frider. Christii de Nicolao Machiavello libri tres, in qvibus de vita & scriptis, item de secta ejus Viri, atqve in universum de Politica nostrorum post instauratas literas temporum ex instituto differitur, historiæque civilis & rei literariæ passim ratio habetur. Partim jam primum editi, partim iterum cusi auctiones. Lipsiæ & Halæ 1731, 4. 21 Ark. Efterat denne lærde Professor har for tvende Aar siden paadet Leipziske Academie forsvare^d en Disputation af samme Indhold, og kaled^d den, Præparationem de Machiavello, saa er nu denne Bog bleven deraf, endstnt over den halve Part formered og forbedred; og det som skulde derpaa have fuldt i de tvende øvrige Bøger, er tillige afhandled. Auctor haver meent, at denne ny Undersøgning skulde blive nyt^teli

telig og ikke ubehagelig for de fleste Lærde, saasom det er nødvendigt i visse Maader baade i henseende til den lærde Historie, og for at lære Stats-Konsten grandig, saavelsom for at undgaa adskilige Forseelser, at man haver tilforladelig Efterretning om den Navnkundige Machiavelli Omstændigheder, Skrifter og Meninger, som nu ere blevne temmelig ubekendte, og ikke lettelig findes samlede. Derfore haver han i udferlige Fortaler gived Aarsagerne tilkiende, som have beveged ham til dette, og forsvared bestedentlig denne Undersøgning imod ulige Domme. I den første Bog ere Machiavelli Levnet, Sæder, Hurtighed, baade trykte og ikke trykte Skrifter, saavelsom adskillige besynderlige Anmerkninger afhandlede; hans Bøgers Tituler og Indhold, saavelsom deres fornemste Editioner og Oversettelser, tillige med de Bøger, som ere strevne imod ham, nævnede og betragtede; og derpaa andre Undersøgninger, hvilke angaa hannem, hosfoede. I den anden Bog ere alle de Indvendinger, saa mange som kand findes imod Machiavelli Levnet og

Lærdom, anførde og undersøgte, af Hier. Osorii, Innoc. Gentiletti, Ant. Possevini, Thomæ Bozii, Joh. Molani, Petri Ribadeneiræ, Conringii og adskillige andres Skrifter. I den tredie Bog bevijes med Machiavelii egne Ord af Originali, hvad han egentlig havet udi hans Skrifter fremsat og lært, i Henseede til Stats-Konstens fornemste Lære-Stykker. Siden finder man adskillige lærde Mænds Vidnisbyrd om hancem, af deres Skrifter samlede. Af hvilket alt sammen Au-
ctor vil bevise, at det havet en ganske an-
den Bestaffenhed med Machiavello, end
som man hidindtil gemeenlig havet
troed.

Da den lærde Hr. Theod. Crygerus
stulde disputere pro Licentia udi Witten-
berg, havet Hr. Doct. Haserung ladet deus-
ne, endogsaaf af den Engelsc Kirke forkaz-
stede, Lærdom løbe ind med udi Inaugu-
ral-Disputationen: Christum secundum
humanam naturam per se obligatum fu-
isse, ut legi facienda studeret. Men Hr.
Respondens har haade for og i Disputa-
tionen paastaaed, at han funde ikke hol-
de med denne Mening; han havet ogsaa
siden

siden i et for sig selv trykt Skrift forsikred den ganske Evangeliske Kirke, at han ingenlunde er af denne Mening. Da Hr. Doct. Haferung har siden ikke destominstre taged sig fore, at forsvare samme Mening, da er følgende Skrift udkommen derimod: Staurophili qvæstio: An CHRISTUS secundum humanam naturam, non tantum ex officio Mediatorio, sed & perse obligatus fuerit, ut universam, qvæm latè patet, legem intueretur, eique faciendæ studeret? Ex optimorum Theologorum testimoniis decisa, 1730. Hr. Staurophilus, i hvo han ogsaa er, har ved andraged tinge Vidnisbyrd af store eg rene Theologis, Luther, Hutter, Balduino, Joh. Gerhardo, Joh. Ben. Carpzovio, Affelmanno, Danhavero, Calovio, Wil. Lysero, Hœpfnero, Kromajero, Fechtio, Schelvicio, Schomero, Wernsdorffo, Löscero, Falckio, Nihenchio, Elsvigio, Steph. Pilariko, ud i hvilke bevises med mange Bibliske Sprøg. at CHRISTUS efter hans Menniskelige Natur ikke i og for sig selv er skyldig til at bevise Lovens Lydighed, eftersom han er Lovens Herre, og alleneste for vor

stvld af Guld Loven undergiven. Her-
paa er etter udkomnen; Graculus Ælopi-
cus, seu Staurophilus, dum optimorum
Theologorum testimoniis in fraudem
veritatis abutitur, ignorantiae & malitiæ
convictus, & propria nuditate in rubo-
rem datus per Jo. Casp. Haferung, D. At
dette Skrift er meget heftig sammen-
skrevet, kan man strax merke af dets Ø-
verskrift; man tviler og billigen, at go-
de og velsindede Folk, som ellers ville Au-
ctori vel, skulle billige det. Nogle kun-
ne vel ikke heller finde sig herudi, at som-
me tale og prale saa meget om Kierlig-
hed, da dog ingen Kierligheds og Sand-
heds Frugter hos dennem selv findes:
saa maa det ogsaa bedrage mangen en, at
den salige Hr. D. Wernsdorf angribes
udi Fortalen med meget nærgaaende Ex-
pressioner. Dersom han endogsaa ikke
havde været en stor, og af det Witten-
bergiske Universitet høi=meritered The-
ologus, saa var han dog denne Auctoris
forige Ephorus og Collega, og hviler nu
i sit Sove=Kammer. Fortalen gior næ-
sten to Ark ud, men paa de tiuge Theo-
logo-

logorum af Hr. Staurophilo anførde
Bidnisbyrd har det ikun behaged Au-
tori at modsette lidet over eet Ark, hvil-
ket ogsaa viser, naar, man noie confere-
rer Svarene med Bidnisbyrdene, at det
fornemste er allevegne forbigaed med
Laushed. Gode Christine maa vel ønske,
at Folk engang vilde holde op, at forvir-
re og bedreve den Christine Kirke med u-
grundede Meninger og deraf flydende
stadelige Stridigheder.

Frankerige.

Udi Paris er denne opbyggelige Tra-
ctat kommen for Lyset: Les Charmes de
la Societé du Chretien. 1330. in 12. pag.
161. Dens Niemerke, som haver skrevet
dette Verk, er at vise, at en sand Christens
Selstab, endstisnt det synes i be-
gynnelsen noget barskt og kiedsomeligt,
er dog alleene bequemt, til at opfyldে den
Længsel og det begreb, hvilken man ha-
ver om en rolig Tilstand; og at ingen
anden, uden en saadan Christen, besidder
de med rette og i Sandhed elstværdige
Qualitæter; ja at det er ikun gived ham
alle-

alleene, at fordrive eller at i det mindste
 forsyde de Fortredeligheder, af hvilke
 man forfolges i dette elendige Liv. De
 fornemste Sandheder, med hvilke beskri-
 velse vor Forfattere opholder sig, ere dis-
 se, at der findes ingen saa elstelig som en
 Christen, ja ikke engang nogen ret elst-
 værdig, undtagen en Christen, i de Huus-
 lige Skyldigheders øvelse; at der er ingen
 anden end som han, som ret opfylder
 Bensfabs pligt; at han alleene er til-
 strekkelig og almindelig sanddru; ja at
 det er kun udi hans Selstab, hvor man
 kan sinage de Sodheder, som Passioner-
 ne forgives tilhøje nogen. Men hvem
 skal man forstaa her ved en Christen?
 See! Den Person forestilles os saaledes
 i dette Skrift: Man maa ikke tænke, si-
 ger Auctor, at man ved en Christen her
 skal mene et hvært Menniske i den store
 Christelige Førsamling, som hæltender sig
 til Christendommen og de udvortes Cere-
 monier, men folger dog Verdens Maris-
 mer, og harer ingen levende Tro; som
 bliver i sin Bankundighed, og skient den
 haver lært og veed Guds gode Billie, dog
 ikke

ikke gør den; som observerer ikke det,
hvilket kommer den mageligt og beha-
geligt for i Guds befaling; men holder
sig at være fri for det, hvilket synes tungt
og vanskeligt, under et fællest påstud af
Biblor, Mæng, Skrobelighed, Heihed,
Exemplers mangfoldighed etc. En sand-
ferdig Christen kan den kældes, som hvet-
ten er det ved en blind Lærvillighed, eller
af hans Fødsels Lykke; men ved oplys-
ning og overbevissning, saa den adlyder
Guds Ord, og retter sig derefter med
fid og lyst. For ikke at blive for vidt-
loftig, vil man kun andrage her lidet om
en sand Christens skyldighed eller for-
hold imod sine Børn og Tiunde; en Christen
betragter i sin Huusholding, siger
Auctor, at dersom Børn, hvilke den Gud-
dommelige Forsyn havre stienked ham,
ikke ere for ham nogle Gaver, til at flat-
tere hans omhed og kielenhed; saa ere de
endnu mindre destinerede til en blind
og evig Lydighed! Han anseer dem, som
nogle dele af ham selv, saa meget værdi-
gere hans omhyggelighed, som de ere des
skæbeligere og mange Farligheder mi-
det-

derkastede. Dersore er hans Myndighed over dem ikke andet end en idelig Om-sorg, der proportionerer sig efter enhoers trang. Alle ere hannem lige dyrebare, endstikt maa skee ikke alle lige kiere. Han bruger ligesaa mange maader at føre dem til Dyden, som de have adskilli-ge Sind til; hanaabner sit Hierte for dem, at han kan vinde deres; han raader som en Ben det, hvilket han kan befale som en Fader, og saaledes forandrer han mange ulykkelige feil, hvilke hans streng-hed ictun ellers skulle forbittre. Efter mangfoldige andre Betænkninger over en sand Christiens opførelsel imod hans Born, kommer Auctor omviser til hans Tiunde. Man veed, siger han, at Men-nisket ikke er stukt for at tienes; det er ictun en Vildfarelse, som kommer af stor Indbildung, og holder for, at nogle ere fødte til at flattere andres storagtighed og kielenhed. Han veed, at trælagtighe-den strider imod den naturlige Overen-stemmelse og Menniskelige lighed; ind-tagen af disse Betænkninger, tracterer han ikke sine Tiunde med strenghed. Han besønner deres Trostlab saaledes, at de kan

kan være forniede med deres Dieneste.
 Han befaler dem ikke med Hofmodighed;
 han overfuser dem ikke med haarde Ord
 og suure Miner; han er hverken forun-
 dred eller langt mindre forvirred over
 deres Forseelser; jo mindre Optugtelse
 de have havt, jo heller forlader han dem,
 og de feil, som han befinder hos sig selv,
 hans gode optugtelse og undervisning
 u-anseet, komme ham gierne til at und-
 skynde, eller i det ringeste at ringe agte
 slige ilde optugtede, eller uden gode Exem-
 pler levende, og derfor ulykkelige Folks
 overtrædelser. Det tro's ikke lettelig,
 men det er dog vist, at han endogsaa er
 somme tider glad ved, at han lider slikt,
 og at han ikke er, som man falder det,
 altid vel oppvarted; thi denne Magelig-
 hed, at kunne strax blive fuldestgiort udi
 alt efter sit første vnste, blodgjører ik-
 kun Siælen, og gjør den begierlig og em-
 pfindlig i den heieste grad, ja til et lider-
 ligt Træl af de latterligste og gid ikke til-
 lige skadeligste Mageligheder. Detz
 Skrifstes Auctor troer ikke, at det gjores
 behov, naar alt dette vel overveies, at
 bevis

bevisé med flere Forestillinger, at en saadan Christen er den tienligste og derfor hynkeligste Person til Egte-mage; han anmerker ikke dette, at en saadan retsfælffen Christen er alleene bequem til at lade sin Egtescelle nyde en uskyldig Kierlig-heds ugeimene Empfindligheder, en indbyrdes Fortroligheds og lige ferdig Føle-ligheds mestendeels usædvanlige Sedhe-der, saavel som en bestandig kierlig Omgiengelses idelige opmuntringer, hvilke den uophørlige Fred altid fornær; ja at han alleene ligesom igienkalder den Lyksalighed, med hvilken vore første For-elde vare begavede, den tid de i den forste Indstiftelses uskyldighed smagede den sode Fornøjelse, som da med lige svrig-hed herskede over begge deres Hierters tilbvoelighed. Af lidet kan man demme om mere; disse Forestillinger kan give Læseren temmelig Idéé baade om Skrif-teets indhold og skrive-maaðe; som tillegges et klogt og dydigt Fruentimmer, og derfor maa være desto rarere begiet-ligere og behageligere, end om en Mands person, havde forfattet det, hvilket er sædvanligt.

Sgye Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

24.

Den 14 Junii 1731.

Thysland.

Ibi Rostok haver den vel=meriterende Professor Theologiæ og Gymnasiarcha i det Dormundiske Archi=Gymnasio, hvis store Videnskab in Theologiceis af adskillige Skrifter er noksom bekiendt, nylig taged Doctor=Graden, og da udgived denne vel udførte Inaugural Disputation paa 9 Ark: Visitationes visitatoriorum quatuor Articulorum Sa= xonicorum ad evincendum Lutherano=rum & Reformatorum in iisdem funda=mentalem consensem dissensumque præ= ter-

Aa

terfundamentalem ab Samuele Strime-
sio infeliciter tentatæ, quarum primam
de persona Christi dissertatione inaugu-
rali Præside Joan. Joach. Weidnero &c.
modestè expendit Auctor &c. Den lær-
De Forfattere betiener sig af en ret be-
qvem Skrivemaade, som kan giøre hans
Slutningers Rigtighed, hans dybe Ind-
sigt i de Theologiske Hoved-Poster, og
hans Tankers vel ordnede Forestilling
endnu ypperligere og forneeligere, end
de i sig selv ere. Han tilkiendegiver An-
ledningen til den udvalde Materie med
folgende Ord: Occurrebant SAMVELIS
STRIMESII, Reformati Academiæ Vi-
adrinæ Theologi, IN VISITATORIOS
**QUATVOR ARVICVLOS SAXONI-
COS** de A. 1592. VISITATIONES TO-
TIDEM, quas sedecim ante annos iam
conscriptas, superiore demum anno sæ-
culari, quo ineunte STRIMESIVS diem
obierat supremum, D. PAVLVS ER-
NESTVS IABLONSKI edidit præfatio-
neque auxit. Consilia, quæ STRIME-
SIVS, de concilianda vtriusqne coetus,
Lutherani & Reformati, pace sacra diu-
coxerat, pepererunt fætum hunc postre-
mum

mum. Namque illo ex tempore lumi-
nibus oculorum est privatus. Et rem v-
tiqve summis in cœlum usqve laudibus
extollendam præstitus erat , si, qvos
immortali memoria dignissimus heros
idemqve Saxoniæ PROELECTOR, FRI-
DERICVS GVILELMVS, propellendis
atqve à finibus ecclesiæ Saxonice arcen-
dis erroribus Calvinianis feliciter obje-
cerat , articulos Visitatorios , à visitatio-
ne seu lustratione Lutheranæ per Saxo-
niam ecclesiæ anno CIC IC LXXXII. sa-
pientissimo consilio secundoqve successu,
instituta, id nominis indeptos, ac cœtu Re-
formato sancta integraque fide probari,
fusci pi credique, idoneis argumentis o-
ftendisset. . . . At vero, si protheori-
am historicam, alio tempore a me ex-
cutiendam, demas, ne tetigit qvidem
STRIMESIVS theses & antitheses illorum
articulorum, sed satis habuit, solum ab
articulis nomen mutuari. Sic ergo visi-
tavit articulos, velut alter alterum præ-
teriens in via fortè salutare solet. Inter-
ea qvum de sacra cœna, Christi perso-
na, baptismo & prædestinatione articuli
Visitatori præcipiant, horum capitum

exponendorum eum ingressus est ordinem STRIMESIVS, ut primo tradere satagat consensum utriusque ecclesiæ, tum dissensum definiat, ac denique, illum fundamentalē, hunc præterfundamentalē esse, persuadere nobis allaboret. itaque mearum esse partium, existimavi, auctoritatem articulorum visitatoriorum, quos symboli in loco a Saxonibus haberi, & a me ipso quondam subsignatos esse, memini, asserere a Strimesianis visitationibus, & lima curatiore his adhibita, quam male STRIMESIVS, talia scribendo, reverendus autem editor edendo, meritus sit de dissensione Luthe ranorum & Reformatorum extingueda, quanto fieri decet veritatis modestiæque studio, demonstrare.

Ordenen og Indeholden anfører han saaledes:

Legi sedulò vestigia STRIMESII, & quo gradu STRIMESIVS ibat, eundum esse, putavi, ne quis turbatum scripti ordinem in materiam causæ male gestæ vertere queat. Exhibeo autem Visitationis primæ, qua OSIANDRO duce, ut videri vult STRIMESIVS, non de sacra cœna

Cœna, qvod in articulo primo visitatorio factum, sed de PERSONA CHRISTI commentatur, examen candidum modestumqve, ac hujus qvidem in præsentia lectionem primam alteramqve, tertiam, de pondere consensus & dissensus Lutheranorum & Reformatorum hoc de capite, utrum ille fundamentalis, hic præterfundamentalis existat, disqvirentem, additurus, ni temporis chartæqve angustiâ, instituto, qvod molior, destinatâ, exclusus prohiberer.

De derudi forhandlede tvende Afde-
linger ere meget nære, ordentlig, tyde-
lig og tillige fyndig, men særdeles beske-
dentlig, udførde, og have denne Over-
skrift: 1) De Consensu Lutheranorum &
Reformatorum in articulo de persona
Christi ab Strimesio jactato. 2) De dis-
sensu Lutheranorum & Reformatorum
in articulo visitatorio de Persona Christi
ab Strimesio concessso, cum Lutheranæ
doctrinæ vindiciis.

Udi Giehen er Vellejus Patrculus til-
lige med en Thydse Oversettelse nylig ud-
kommen under følgende Titel: C. Velleji

Paterculi Historiæ Romanæ ad M. Vincium Cos. libri duo, in usum studiosæ juventutis planè & perspicuè explicati 1731. Herudi vises de tungeste Construnctiones; de Latiniske og Thyske Talemaader forklares, og Sagene selv, i særdelis- hed Historien og Antiquitæterne udføres med tilstrekkelige Anmerkninger, hvorpaa findes et Latinisk og Thysk Register. Auctor kalder sig Germanicum Since- rum. Det kan ikke tviles om, at den, som giver sig den Umag, at gien nemlæse Denne Edition, jo fornemmer, hvorledes Den lærde Forfattere havet tilstrekkelig fornøied Læseren.

Preussen.

Den femte Afdeeling udi Mr. Lilien- thals allerede anførde Actis Borrussicis bestaar af disse tvende stykker. 1) Merck- würdigkeiten des Lebens und Todes Alberti I. Marck=Grafen zu Brandenburg und Herzogs in Preussen, nebst dessen Bildnis. Denne Hertug var Alberti, Achillis Germanici Sonne=Sen og Frederichs Mark=Greve af Brandenborgs Son og paa Moderne side af Kongelig Polst

Polst Stamme. Den berømmede Erzbisshop til Cöln Hermannus var hans Ungdoms Hof-Mester. Hans Fader tog ham ofte med sig til Keiser Maximiliani Hof og Leier, hvor han fandt Leilighed nok, til at lære baade Stats og Krigs Videnskaber. Keiseren selv indtoges af saa stor en Kierlighed til hannem, at han gjorde ham allerede i hans unge Aar til de Thyske Ridderes Ordens Mester. Udi hvilken Dærdighed han adviisde sin Tapperhed imod Volakterne saaledes, at endogsaa Kongen af Polen selv Sigismundus becerede ham omsider med det Hertugdømme Preussens Beleiring. Efter Lutheri Raad begav han sig i den hellige Agtestand, og ægtede først Dorotheam en Kongelig Danske Princesse, og, efter hendes dødelige afgang, Hertugens af Brunsvig Daatter, Annam Mariam. Han forde den Evangeliske Religion, som han havde antagen, og til sin Død beholdt, ind udi Preussen; og stiftede et Academie udi Königsberg, til hvilket han forskrev og bestikkede af de lærdeste Professorer og fortrefligste Lærere, som da

fandtes udi Thyskland. Da adskillige
Bildfarelser og Stridigheder udi Reli-
gionen indsnigede sig, havde han en be-
snyderlig Omsorg for den rene Lærdom,
og der Paven Pius IV vilde løkke hanem
til det Tridentiniske Concilium, gav han
sin bestandighed i den Evangeliske Lær-
dom tilkiende med et frimodigt Første-
ligt Svar, hvilket meget opirrede og jog
den Cardinal Hosius i Harnisset, men Al-
bertus holdt ikke destomindre fast ved sin
Tro. Hans Anseelse var meget behage-
lig, og han var begaved med saadan
Styrke, at han udi Turnering og Kamp
overvandt endogsaa de stærkeste. Hans
Ædruelighed hialp hannem til en god
Alder; men da hans Svieger-Fader i-
mod all menniskelig Forinodning vilde
falde fiendlig ind i Preussen, og han drog
hannem i storste hast imod, med sine
Troppe, tog han sig dette saa nær, at
han derover fik et Slag. Om sider, da
Vesten igien yttrede sig i Konigsberg,
forsøiede han sig til det Slott Tapiau,
hvor han efter en langvarig Sygdom, da
han havde faaet Bud om hans Gemals
dodelige svaghed, forlod tillige med hen-
de

de paa en Dag dette timelige, og blev
saavelsom hun Førstelig begraved i den
Kneiphøviske Domkirke, efter at den
Samlændiske Bisop Morlinus havde
holdt en Ligprædiken over dem. Hvor
ivrig og stor en Elske han haver været
af GUD og GUDs hellige Ord, det sees
klarlig af de mange Bonner, som han
selv haver strevet, og siden ere trykte, saa=
velsom af den Gudelige undervisning,
han haver gived sin Prins Albert Fride-
rich, men allerbest af alle hans Taler og
Forretninger. Hans Regiments tunge
begyndelse og den med megen Umag i=
gien støffede Fred, hans Naade imod
Undersætterne og Omsorg for de Armes
underholding, hans forsigtige Regierung
og Vidensfabernes, besynderlig Astrono-
miens, befordring have fortient og for-
boldet, at man haver ligned ham med den
store Romerske Keiser Augusto. Og han
holdes ikke heller ubilligen for Jordens
Skold, for et skyggerigt og frugtbart
Træ, og for et Søm, paa hvilket baade
de inden- og uden-Lands Folk kunde sik-
ker hænge deres Bekymringer. Alt det-

te og meget mere er omstændelig inført af de ældste og beste Documenter, hvilke man meget omhyggelig harer samled; som for Exempel af den Førstelige Hof-Brædicantes Dan. Voitii Ligprædiken, Parentation og Thukommelses Tale; af Liv-Medici Matt. Stoji accurate Journal over Førstens Alberti hele Sngdom og Død; af Petri Sickii Forsvars Skrift for Alberti bestandighed imod Schalichii Bagvæsker og Usandferdigheder; af A. Lobwassers program. Academ. og hans saavelsom andres Inscriptioner over Albertum. Papisternes onde og andre Historicorum gode Vidnisbyrd om Alberto beslutte denne Artikel. 2) Nova Literaria. Udi hvilke findes iblandt andet den Kenigsbergiske Borgemesters og Profess. Juris Ordinar. D. Zach. Hesse, som døde den 21 Julii 1720. hans Livsbeskrivelse, og det flonne Vers, som Hr. Pietsch forfærdigede i det Saxiske Campement paa Kongens af Preussen Geburts Dag, saavelsom det Kreymerisse Bibliotheks Catalogus. hos hvilket sees en Samling af 55 lærde Preussiske Mænd, som alle ere af en berømmelig Konstner ma-

malede paa et Bret, der ikkun er ti tommer lang og syv bred.

Det øvrige skal følge tilkomnende Uge.

Engelland.

Udi London sees et Udtog af adskillige merkelige Inscriptioner, af hvilke disse twende anføres til en Prøve. St. Patricks Kirkes Capitul haver i Dublin laet den ene sætte over den berømmelige Feld-Marskalks, Hertugens af Schomberg Begravelse saaledes:

Hic infra situm est corpus

FRIDERICI,

Ducis de Schomberg, ad Bubindam occisi.

A. D. 1690.

følgende ord ere hosfædede ved denne Steenstrift: Decanus & Capitulum maximopere etiam atque etiam petierunt, ut Hæredes Ducis in memoriam Parentis monumentum, quantumvis exiguum, erigi curarent. Sed Postquam per Epistolas, per Amicos diu ac sæpe orando nil profecere, hunc Lapidem indignabundi posuerunt, saltem ut scias Hospes, quantumilla in Cellula tanti Ductoris Cineres in Op-

Opprobrium Hæredum delitescunt. Plus
valuit Virtutis fama apud alienos quam
Sanguinis proximitas apud Suos. A. D.
1731.

Disse, den afdøde Førstes saintlige
Familie saa nærgaaende, Ord ere opsat-
te af den lærde Hr. D. Swift, som den
bemelte Kirkes Decano. Den, samme-
steds begravne Hertug er meget Navn-
kundig og berømt udi Historierne for
hans Tapperhed og bestandige Trostab-
imod Princen af Oranien, Vilhelm den
Tredie, Konge udi Store Britannien;
ved hvis Armee han fegtede, som en stor
Helt, i den hårde Trefning ved Floden
Boyne udi Irland imod Kong Jacob
den Anden an. 1690. i Julii Maaned,
og satte samme steds sit Liv berømmeli-
gen til.

Det andet Epitaphium over den vidt-
beklendte og priisværdige Ridderes I-
saaci Neutons Grav udi Abbediet til
Westmynster, er af følgende Indhold:

H. S. E.

ISAACUS NEWTON Eques
auratus,

Qui, animi vi prope divinâ.

Pla-

Planetarum motus, figuræ,
Cometarum semitas, Oceanique æstus,
Suâ Mathesi facem præferente,
Primus demonstravit.
Radiorum lucis dissimilitudines,
Colorumqve inde nascentium pro-
prietates,
Quas nemo antea vel suspicatus erat,
pervestigavit;
Naturæ, Antiquitatis, S. Scripturæ,
Sedulus, sagax, fidus, interpres,
Dei O. M. Majestatem Philippi afferuit,
Evangelici Simplicitatem Moribûs
expressit,
Sibi gratulentur mortales,
Tale tantumqve extitisse
HUMANI GENERIS DECUS.
Nat. XXV. Dec. A. D. MDCXLII. Obiit.
XX. Mar. MDCCXXVI.

Frankerige.

Udi Paris haver følgende smukke Skrift
stor Approbation og stærk Aftret : Le
meilleur Livre, ou les meilleures Etre-
nes, que l'on puisse donner & recevoir.
1730.

Iligemaade finde disse tvende stor Be-
rema

rommelse og Afgang: Le véritable Calendrier Chronologique & Historique pour l'année 1731, contenant la connoissance des tems & autres mouvements célestes; ensemble une suite Chronologique des Evenemens les plus curieux, les Conseils du Roi, un Etat des Cardinaux, &c. avec les Naissances & Morts des Rois, Reines, Princes & Princesses de l'Europe, enrichi de Remarques Historiques. Et aussi plusieurs autres différentes nouvelles matières curieuses & utiles, detaillées dans la Table Alphabetique jointe au dit Calendrier.

Almanach des Curieux pour l'année 1731, où les Curieux trouveront des Réponses agréables aux Demandes les plus divertissantes, pour se rejouir dans les Compagnies.

Academiet udi Thoulouse vil den 25 Augusti holde en lerd Forsamling, og uddeele Beltålenhedens sædvanlige Belønning til den, som best fornøier det med denne Forestilling, at det er bedre, at corrigeres af en Viis, end at flatteres af en Daare, hvilket Thema foranlediges af Prædikeren's Ord i det syvende Capitels femte

semte Vers, hvor han siger: Det er bedre, at høre en Viises straf, end at nogen herer Daares sang.

Sveitz.

Udi Geneve have Bogførerne Fabri og Barrilot udgived den försie Tomum i twende dele udi Folio af Jo. Launoji operibus; de forlange endnu Subscriptiones dertil, og som at Verket skal bestaa af fem stærke Tomis, en hver afdeelt i twende dele, saa have de fornemste Bogførere udi Italien, Frankerige, Engelland, Schweits, Holland og Thyskland ordre, at imodtage Subscriptiones paa følgende maade, nemlig for Tomum

I	14 Ndr.	8 Gl.
II	7	4
III	5	20
IV	5	20
V	4	12
<hr/>		
5.	37	16

Maar det holdes, som nu loves, i henseende til dette skionne Verk, da maa man tilstaa, at det bliver saa got som det kan forlanges, og at Papiret og Tryk-

Trykken ikke giver den Hollandste noget efter.

Bemeldte Fabri og Barrilot have ogsaa i Fjor udgived: Histoire de Geneve par Mr. Spon, rectifiée & augmentée par d'amples notes, avec les actes & autres pieces, servant de preuves à cette histoire. II Tomi udi 4. Man haver anvendt stor flid paa deune Edition, og belyndelig betient sig vel af alle dertil hørende Acter og Documenter, og ladet stikke Seiglene udi Kobber, saa ere og mange Antiquitater komne dertil, og saaledes baade Bogen og Kobberstykkerne meget blevne forbedrede og formerede.

Italien.

Udi Rom har D. Dionys. Andr. Sangassani for at udgive et stort Verk udi folio, under denne Overskrift: Dilucidationi Fisico Mediche. Det skal bestaa af adskillige Tractater, og mange lærde saa vel som habile Mænd legge deres dertil, og hielpe at fuldfordige det, for at igiensøre Læge-Konsten til sin første Reenhed og Eensfoldighed, i hvilken den store Læge Hippocrates haver efterladt sig den.

Sye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

25.

Den 21 Junii 1731.

DANMARK.

Til den forbigeangne 6 Junii Dere^s
Majestæters vores allernaadigste KONGES og allernaadigste DRON-
NINGES høitidelige Salvings Festes
glædelige Hukommelje ere disse efter det
Rømerske Tall beregnede Imitationer el-
ler Variationer den 15 hujus hidsendte,
og anføres derfore nu først:

Bb

Baa

Baa FridrIksborg	=	502
Var Vor Konges	=	10
K: Christlan Den Slettes	=	603
SalVings Fest herLig	=	107
Den Slette IVnII.	=	509
		1731

eller og

I FridrIksborgs Kirke	=	504
bLeV Vor Konge	=	60
K: Christlan Den Slette	=	603
SalVet	=	55
Den Slette IVnII.	=	509
		1731

eller og

IVst Den Slette IVnII	=	515
Var	=	5
K: Christlan Den Slettes	=	603
SalVings Fest	=	56
paa		
FridrIksborgs Slot	=	552
		1731

Fra Heilørde og Velærværdige Mag.
 Alt eft Thura, velmeriterende Sogne-
 Præst til Leirstov og Jorstrup Menighe-
 der udi Ribe-Stift, er den i disse Lærde
 Dn.

Tidenders No. 21. beskreven, og udi en
spiritu conservered, vanstæbt Gæsling
hidsendt, hvis rigtige Aftegning efter
Levte her meddeeles Læseren.

Endskland.

Udi Rostok ere forleden Maaned tven-
de curiose Disputationer blevne holdte;
Bb. 2. den

Den første har denne Titul: *Dissertatio problematica de adulteriis brutorum, s. de confusione specierum, brutis ab hominibus proh! imperata.* Forfatteren gør dette Spørsmaal, om en saadan tvungen Beblandelse, naar Dyr af adskillige slags lades tilsammen, er tilladt, hvilket Auctor negter, og stræber at bevise med mange Argumenter, at saadant er stridigt med Skaberens og Naturens henseende og derfore med Lovene selv. Om alt andet end kunde passere, tviler man dog billig om, at det som findes pag. 14 seqv. skal kunde behage Theologis og dennem, som forsegte Skriften's uafalskede Grund-Text.

Den anden Disputation fører denne Øverstift: *De tribus impostoribus 1) potu Theæ & Coffee. 2) Commoda vita. 3) Officinis domesticis.* Auctor viser her, at mange tusende Mennisker saa bedragelig som uformerkt afsliver sig selv ved den Misbrug, som findes først hos The og Coffee, dernest udi et mageligt og dovent Levnet, og for det tredie udi Huus-Apothekene. Udi en hver Artikel handles først om disse bedragelige og sta-

delis-

delige Tings lokkende Tilskyndelser, og siden om deres Fordervelse i sig selv.

Udi Halle er den første Deel af Hr. Doct. Frider. Schreibers Elementis Medicinæ Physico-mathematicis tillige med Hr. Hoff-Raad Wulfes Fortale in 8vo. kommen for Lyset, og bestaar af 17 Ark. Auctor haver sat sig fore, at forestille den hele Medicin paa en hidindtil usædvanlig Lære-maade, som af hans Præmittendis Medicinæ methodô Mathematicâ demonstratæ, der allerede i sior udkom, nofsom kan sees. Det haver saaledes behaged hannem, at giøre Begnydelsen af Physiologien i denne første tomo, som er dediceret til den Preussiske General Borch udi en meget net Fortale, og saaledes at give de Lærde en Forsmag paa dette hans Verk i de tvende første Bøger, som flere med det første skulle folge. Man finder her udi den skinneste og ordentligste Sammenhæng af grundige og uomstodelige Sandheder; og man maa i Særdeleshed beromme dette hos denne lærde Auctorem, at han opfører sig ganske bessedrig og syndig udi andres ugrundede Meningers Igjendrivelse.

Preussen.

I den 6te Afdeeling af Mr. Lilienthals Actis Borruccis forekommer 1) Istr. Hoppii Elbingischen Bürger-Meisters fatum Borussiae decennale, oder Geschichte des ersten Schwedischen Krieges in Preussen von Anno 1626 bis An. 1636. nebst Hoppii Bildsnis. Dette Manuscriptum bestaar af fem Boger, og er det fuldstændigste Verk, som handler om denne Materie, det er ogsaa forsyned med 100 rigtige og til en deel rare Documenter. Den Elbingiske Borgemester Hoppe haver ikke alleeneste betragted dette Skuespil; men han haver ogsaa selv bivaaned de vigtigste Hendelser. Den første Bog begynder at handle om de mellem Sverrig og Polen forefaldne Stridigheder, og gaar til An. 1627. Hr. Prof. Seiler har indrettet dette MS. extract, og vil fremdeles fortfare dermed. Ved dette første Aar er hosfoied en merkværdig Skrivelse fra D. Joh. Corvino. Ministerii Dantiscani Seniore, til den Svenske Hof- og Feld-Præst D. Joh. Bothvidum, som haver opfyldsed den Svenske Konge Gustav Adolph til stor Forbitrelse imod den

den Stad Danzig. 2) Brismanniana d.i. Einige von Luthero, Melanchthon, Spalatino und Sperato an D. Joh. Brismannum nach Preussen und Liefland gerichtete Briefe, welche Mag. Andreas Voglerus, Erz-Priester zu Welau gesammlet, und An. 1622 in 4. herausgegeben hat. Udgiveren fortæller udi Tilsfristen, at han haver bekommen af det Brismanniske Bibliothek en kostelig Samling af Lutheri og andre lærde Mæneds Breve til Brismannum, og at han haver sendt en deel deraf til den Theologiske Facultæt udi Bittenberg, med begiering at dem visde udsoge og overgive de beste til at trykkes. Denne Vogleriske Samling har ve Forfatterne led saged med nødvendige Anmerkninger, og ved enden hosfejed et merkværdigt Brev fra Brismanno til Lutherum, udi hvilket han beretter han nem sin og den Sainlændiske Bisops Polentzens Egteskab. 3) Historische Nachlese von Paulo Schalichio und dem durch ihn verwirreten Preussen. Hr. Hof-Raad D. Volbrecht haver foretaged sig de halshuggede Preussiske Handelmagerers og Fredstørerers Scheels,

Hørsts og Funkens acta, og derudaf samled sig dette Udtog, udi hvilket han beviser, at Schalichius har ved alle disse opføger været et primum mobile, eller den som først havet oppusted Ilden; ved denne Leilighed fortæller han ogsaa hans merkelige Levnets løb og synderlige Braetiqver, og beviser udferlig, at han har været en lerd Charlatan og Bedrager.

4) Paradoxa Russica de originibus Prussicis. 5) Nova literaria. Iblandt andre harer Hr. D. Fregoroviis foretaged sig at udgive sine observationes Aristotelicas circa jus naturæ per disputationes, af hvilke twende stykker allerede ere udkomne ved Trykken. Hvad hans Dicemerk er, sees af denne hans følgende Fortale: Qvas hactenus de Jure naturæ meditationes publicis prælectionibus ex Msto Germanico Candidati Juris meritissimi, Petri Steophas, explicavi, jam eruditorum disquisitioni, alia tamen facie, pauloq; immutata methodo, subjicio, tentaturus, num forte hac viâ odiū ac præjudicium, qvod innocens juventus in Aristotelis vel solum nomen concepit, semoveri; numq; auctoritate ac

ac exemplo Virti plus quam sexagenarii,
probitate morum, vitæq; sanctimonia &
ex formatis tot eruditorum nominibus
insigni prudentiâ ac eruditione inter nos
clarissimi, ad aliquid mitius de Philosopho
sentiendum perduci queat. Qvod
si effecero, votorum summam tenebo.
Sin minus: sufficiet mihi tentasse & mi-
nimum ad historiam reformationis Phi-
losophicæ, in tanta philosophandi varie-
tate certò futuræ, aliquid contulisse. Om-
denne Doctor naar det, hvortil han fig-
ter, kan Tiden lære os. 6) Zusâze und
Verbesserungen zu diesem ersten Bande
der Actorum Borussicorum. 7) Epi-
grammata Borussica, og om sider Regi-
steret.

Engelland.

Til dette vakre Skrift, som skal trykkes
i Londen, begieres nu Subscriptioner:
The negotiation audembassies of Sir
Thomas Roc, Ant. Privy-Counsellor, to
King Charles I. and Chancellor of the
most noble Ordre of the Garter from the
Year 1600 to the Year 1644. in wch ti-
me he was Ambassador-extraordinary
from King James I, and King Charles I,

to the grand Signior the Emperor, the Kings of Poland, Denmark and Sweden, and to the Principal Electors of the Empire, as also to the Dyet of Ratisbonne, the greatest Part designed by himself to be made publick. To utrich will be added many others, Which he intended not to publish, as being of too private a Nature, to be made publick in times of Jealousie and distraction. Man findet her mange rare Sager indferde, saavel som og adskillige Ambassader, som ere forrettede af Hr. Robert Austutes, Hr. Isac Wake, Hr. William Boswil, Hr. Dudley Carleton, Hr. Scudamore, Greven af Leicester, den høilærde og beremmelige Greve af Arundels og andre Ministrer. Iligemaade seer man her adskillige vidimerede Efterretninger, Documenta, Instructioner, Krigs- og Freds-Tractater, saavel som mange andre vigtige, og til de sær merkværdige Tiders Oplysning meget tienende Stykker. Hvilket altsaumen er uddraged af Original Documenter og Papirer. Af Verulamio Op. Vol. II. p. 463, ere disse Ord hosseiede: De affornuftige Folk stævne Bre-

Breve ere efter mine Tanker iblandt alle en berømmelig Mands Skrifter og Taler mest værd at agte, eftersom de findes langt naturligere end de offentlig holdne Orationer, og af langt mere Overbeviselse end de mundlige Discurser. Derfore ere ogsaa de af Etats- og Geheime-Raad der forfærdigede Stats-Breve iblandt alle Sager de beste Historiske Kilder, ja den beste Historie selv for en habil Læser. Dette hele Verk skal udgiøre fem Folianter, og fem hundrede Exemplarier ikke tørkkes. Naar Subscribenterne blive 400. skal dette Verk sælges publico for ringere Bekostning. Projecten tillige med Optegnelsen paa dette Verks Indhold og nogle Brevers Prøve udgives udi Salisbury-Court, og hos Hr. Palmet eller J. Huggonson.

Frankerige.

Udi Varis er følgende sinderige Skrift udkommen : Instructions utiles au Chretien, & à l'honnête homme en forme de sentences par Mr. le Vasseur, Chanoine Regulier de l'Ordre de la Sainte Trinité & Redemption des Captifs, Definiteur General, &c. pag. 333. Udi Bogens Fortale

le forekommer Auctor strax en Reproche, som han mener Folk vil gisre hannem, nemlig at disse hans Betænkninger ikke ere nye, men ikkun nogle Forestillinger, som andre Auctores have antegned for end han, og altsaa nogle Samlinger af andres Bøger. Hvortil han svarer, at omendstigent disse Sentencer ikke synes nye, saa haaber han dog i det mindste, at estersom han ikke haver seet eller læst dem andensteds, man da vil tillade hannem, at udgive dem for sine egne Tanker, og som et Verk, hvilket hører hannem til, der bør saa meget gunstigere optages af Læseren; eller at forkaste og laste det, om det ikke finder Læserens Approbation. Man vil ikke videre udlade sig med hans Fortale, eller inndlade sig med hans Menninger; imidlertid er dette vist, at man ofte kan have samme Betænkninger som en anden, uden at copiere dem af en andens Skrifter. I hvad som er, da vil man anføre her nogle af denne Auctoris sentencer, og efter hans Erexempel overlade dem til Læserens Eftertanke og Domme:

De fleste iblant de Store, der ikke fortage sig andet, end at de alleeneste be-

fragte deres Heihed og Herlighed, giøre
ligesaa mange Forseelser som Trin, efter-
som de vandre ligesom blinde og forvir-
rede Mennisker.

Et Menniske legger sommetider Bind
paa en klog og vel indretted Opførsel af
lutter Ambition og Ergierighed; det er
hdmigt af Forfængelighed; det er ørbart
af egen Kierlighed; det gaar gemeenlig
ikun fra en ubestandighed og Overtræ-
delse til en anden.

Et Menniske indbilder sig ofte at væ-
re meget stærkt og forstandigt; imidler-
tid saa kan dog een eeneste ringe Hen-
delse, eet eeneste Ord eller Mine ganske
forandre, forvirre og nedkaste det.

Man ønsker alleeneste udi sin Fattig-
dom, at kunne bekomme det, som er nød-
vendigt for Naturen; haver man først
det nødvendige, som Naturen udkræver,
saal forlanger man det, som er nødven-
dig efter eens Stand og Vilkor; saaer
man ogsaa det, da stunder man efter det,
som kan fyldes tilgiøre eens Begierlighed.

Der ere nogle Mennisker, hvis Sind
ikke kunne begribes; deres Character er
ikke kiendelig. Dette er et Enigma: Det
samme Menniske er ødsel udi alt det, som

depenseret, og gierig udi alt det, som spares.

De, som have mindste Meriter, have ofte Lyst til at tale mest; de ville allevegne føre Ordet, og man skulde snart sige, at de maaskee frygte for, at man ikke skal kende og merke deres Daarlighed.

En Hykler haver, sans comparaison, mere Umag med at masquere sig, end som med at blive til en saadan een, som han vil ansees for.

Det er den største Bankundighed, at indbilde sig, man veed det, som man ikke forstaar.

Bil nogen kende en Adelemand fra andre Folk, da er dette hans Kiendemester: en ærbar Adfær, en utvungen Omgiengelse, en obligeant Tale og en god Opførsel.

De som altid tale og prale om deres Adelskab, maa mistankes for at flettes enten Forstand, eller den rette Adel, og undertiden begge.

De store Værdigheder ere ikke altid et vist Kiendetegn paa store Meriter; ofte uddeeler Slompehykken dem; ofte erlanger Ubluheden dem; ofte sælger Gierigheden dem; ofte kisher Ergierigheden

dem; og ofte udvinger Tidernes Omstændighed og Nødvendighed dem, &c.

Et kædeligt Menniske er saa velystigt, at det ligesom sier Fornsielserne, for at affse og træsille det, som kan forandre dem.

Jo sildigere en Mand begynder at tale eller skrive offentlig; jo mere Eftertryk haver hans Tale og Skrifter; at vilde giøre sig for tilig bekjendt, er ofte Alarhag til, at man snart bliver ubekjendt.

Intet er latterligere, end et Menniske, som bedrages af sin egen Forfængelighed og Daarlighed; thi et forfængeligt Menniske troer aldrig, at det selv er det bedragne Menniske.

Intet kan bedre bevise, at et Menniske ikke er ståbt, for at blive altid i denne Verden, end som den Urolighed, udi hvilken det stedse er, for at sege de Middel, som kunne være tienlige til at undgaa Uroligheden.

Alle Mennister i Verden ligne dem, som reise til Skibs; enten de staa, sidde eller ligge; enten de øde, drikke eller sove, da gaa de altid til deres Maal og Niemerke.

Det

Det allerlængste Liv forslaar ikke til at blive fuldkommen udi Bidenskaberne; og det korteste Liv er langt nok til at blive en Christen.

Nogle Mennisker ere saa frygtagtige for Døden, at de blive forstrekkede, naar de ikke kun see et Menniske begraves; de ter ikke bivaane nogen Liigfærd, af frygt, at Døden ikke skal nærme sig dem, og give dem et dødeligt Sting.

Alle denne Bogs Betænkninger ere saaledes adskilte fra hverandre; hvilket giver Læserne denne Magelighed, at de kunne afbryde eller begynde Læsningen, hvor og naar de vilde, uden at tage Meningens Sammenhæng, hvilket er at besfrygte i de Bøger, hvor Perioderne og Tankerne ere nødvendig med hverandres sammenhænklede.

Italien.

Udi Venetia oplegges Opera Poëtæ Lyrici Chiabrerae, som meget vel haver vidst, at samle og forbinde Pindari heie med Anacreontis kræsne skrive-maade. Paa dette Verk antages endnu Subscriptionser, og det skal udgiore ti bind udi 8vo, hvoraf der allerede trykkes paa det fjerde.

Sgye Sider

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

26.

Den 28 Junii 1731.

DANNEMARK.

Under Frans Hansen Dreyers Navn
af Helsingør, kommer i disse Dage
under Pressen et Poëtisk Skrift, bestaa-
ende af adskillige Pieces, det iste har den
Titul: Poësiens Misbrug, hveri bliver
railleret med den saa kaldede Licentia
Poëtica, som vor Tids Poéter beraabe
sig saa meget paa, saavel i Henseen-
de til Materialia, naar de ville hykle, som
til Formalia, naar de skrive urimelige
Rim. Det andet kaldes Apologie for det

Cc

Dan-

Danske Sprog imod de Danske; dette skal
fuldkommelig svare til sin Titul, thi Aucto-
r prætenderer deri at have overbeviist
de Danske, som bilde sig ind, at det Dan-
ske Sprog er fattigt og uanseeligt, deres
slette Idée, og tillige saa tilstrækkelig be-
svaret alle de Objectioner, som gøres af
fremmede derimod, som ingen tilforn.
Det tredie heder: *Testament over lille Sol-
dan*, hvori han Satyricerer over grove Laz-
ster. Det fierde: *Docti male pingunt over-
beviiser de Lærde*, hvor skadeligt et Mund-
hæld dette er, og viiser tillige Aarsager-
ne, hvoraf det kommer at de Studerende
skrive ilde. *Somnium Poëticum*, som er et
Skript for sig selv med en particulier
Fortale, er indrettet som en Dialogue i=
mellem 2 studerende Personer, af hvilke
den ene forestiller en Philosophus, som
raisonnerer med en eenfoldig og ulærd
Pedant, og viiser ham hans slette Princi-
pia i at studere, og fornemmelig hans u=brimelige Forlovelse med et Fruentummer,
for Resten findes i dette Skript snart al-
le de Ridicula, som findes i Folkes Op-
førsel, og en Philosophus kand moralise-
re over. Til sidst setter Auctor en stor

Deel

Deel Epigrammata, hvor af de fleeste ere moraliske, og eendeel lyftige, saaledes sammenblandede, for at opfylde det philosophiske Axioma: Omne tulit punctum, qvi miscuit utile dulci: Skrifftet gør til sammen over 1600 Stropher, foruden 2 Fortaler og Anmerkninger, og bliver in 8vo 20 Ark. Skulde der findes nogle, som have lyst til at prænumerere i M. Danst derpaa, (hvilket Auctor gierne saae, inden Julii Maanedslægning, paa det han kunde være vif p.ia sin Regning) er Prænumerations-Sedler at saae hos F. Horn, logerende i Viumgaardstrædet hos Hr. Jacob Tellesen, Køgl. Bratmester.

Lydstland.

Udi Hamborg haver Hr. Pastor Krüsse omsider ladet sig overtale, til at udgive sin saa lykkelig som sittig udarbeidede, og hidindtil ivrig begierede Jubel-Prædikten, som bestaar af 7 Ark. I Besynderlighed optages den saa meget disbegierligere udi Hamborg; som at ingen Theologus samnesteds over den her forklarede Fru-Prædikens Text af 1 Petr. 2.

13 17. haver ladet noget komme for Lyset. Denne Prædiken kan ikke anses som en sædvanlig Prædiken, eftersom baa de de mangfoldige exegetiske og til Textens Oplysning tienende Anmerkninger gisr den anseelig, saavel som og de høfiede Historiske Observationer, som gaa den Auspurgiske Confessions Omstændigheder an, og hvorved Forfatteren distingverer sig fra mange andre Auctribus.

Udi Leipzig haver Auctor Alchymia denudatae udgived sit, udi samme Alchymia tilsagde, sidste Skrift under følgende Titul: Ehrd de Naxagoras, Joh. Eqvit. & Com. Palat. Aureum Vellus. Udi denne Tractat tilkiendegiver Auctor Grunden og Oprindelsen til det saa kaldede gyl dene Flus, hvorudi den samme sordum haver bestaaed, og hvad for en vidtlestig farlig Reise man for dens skyld haver maat paataged sig. Det er to Alph. og nogle Ark stort in 8vo. og haver særdeles Fortaler, udi hvilke Auctor allerunder danigst lover, at ville give Prever paa hans store og vidtblagte Vidensfaber. Endnu er sammesteds dette følgende uds-

udkommen: Georgii Melchioris de Ludolf, Symphorema Consultationum & Decisionum forensium, in qvibus causarum plurimum illustrium aliarumque insignium historia recensetur, cum addita deductione & decisione juridica. Accessere symphoremata alia duo sententiarum augusti Judicij Cameralis recentiorum maximeq; notabilium & Miscellaneorum Juris publici, qvæ ad forensia negotia pertinent, rariorū fol. Denne det Keiserlige og Rigets Kammer-Rets Assessor havør allerede i sin forige Eisenachiske Dienste, og da han 1711. blev antagen til Assessor ved Rigets høieste Ret paa begge steder beslitted sig, at tiene Publico med adskillige nyttige Verk; hvoriblant ogsaa er dette herlige Opus Consultationum forensium, hvis Overstrift intet mere lover, end som udi Bogen selv udføres med en velforstaalig og angenem Skrive-maade. Verket er ogsaa ledsaged af en fuldstændig og veludarbeided Fortale, udi hvilken findes mange curiose Esterretninger. Bogen selv indeholder ret merkværdige Juristiske Historier, og mestendeels causas il-

lustres med deres lov-mæssige Forestillinger og tienlige Indledninger. Af det hele Verk kan man erfare meget, som hører til jus publicum feudale, statutarium og forense, saavelsom og hvor misommelig og grundig Sagerne undersøges ved denne høieste Ret, saa at dette Verk meget nyttelig kan bruges, ikke aleneeste af dennem, som have at bestille ved samme Ret, men og af de fleste i den lærde Verden, formedelst de mange fortreflige Efterretninger, som ikke findes andvendts; og man maa ønske, at denne berømmelige Auctor saavelsom andre brave Mænd vilde udgive flere slige Skrifter til Publici beste og store Fordeel.

Saa vil og sammeteds Prof. Clodius udgive den, af Olao Celsio tilforne under Prof. Peringeri Lilienblads Præsidio paa Universitætet udi Upsal holdne, meget rare Dissertation om det Arabiske Sprogs Historie forbedred og formered. Den udgjør i Alph. in 8. og han vil seie der til sine tvende Dissertationes Epistolicas de usu L. Arab. in exegesi sacra og de nominibus Jesu Christi & Mariæ Arabicis saavelsom sit specimen ex historia litera-

teraria Orientali, eftersom de ere blevne
meget søgte, saa at dette Skrift da kan
udgiore i Alphab.

Det lærde Thyske Selskab udi Leipzig,
som ved saa mange Lærdoms og Klyngtig-
heds Prøver noksom haver tilkiendegi-
ved sine Medlemmers Fortjenester, i hen-
seende til det Thyske Sprog, saavel som
gode Smag og naturlige Forestillinger,
hvilke fremkomme af den sunde Fornuft,
haver besluttet, at udgive med det første
den anden del af de Oder, hvis første
deel udkom an. 1728. Hvo som fiender
Prof. Gotscheds, Mag. Mays, Mag. Sei-
dels og de andre lærde Medlemmers Ca-
pacitæt og Hurtighed, kan ikke andet end
vente sig noget ret grundigt og fyndigt
af dette Selskab.

Udi Jena er nylig trykt: Casparis A-
chatii Beckii D. Serenis. Saxoniae Ducum
Consil. Aul. & Antecessor. Jenens. de No-
vellis Leonis Augusti & Philosophi, ea-
rumq; usu & auctoritate commentatio
prolusoria. Præmissa est dissertatio de
provida Dei cura in dispensandis Juris
Prudentiæ fatis; item laudati Auctoris
vita. Jenæ 1731. 4. 20 Ark. Dette Verk

er reent igienem meget grundig og vel
krevet.

Den lærde D. Heuman vil med det første give under Pressen i Hannover Orationem Ciceronis pro Milone saaledes retted, forbedred og paa de vanskelige steder forklared, som den aldrig tilforne er trykt. I steden for Anmerkningerne ad modum Minellii, vil han ved enden seje den Thyske Oversettelse, i det visse Haab, at den skal blive langt nyttigere for de vedkommende, end som de beste notæ Minellianæ.

Sammesteds ville Hof-Boghandlerne Hr. Förster og Sohn med det første lade trykke dette læsværdige Skrift: Die von dem flugen und gelehrten Hrn. Peter Bayle verfertigte so angenechme als gründliche Lebens - Beschreibung Dreyer merckwürdiger und berühmter Männer, I. Desider. Erasmi, II. Joh. Calvini, III. Robert. Bellarmini, aus dessen Weltbekannten Dictionaire Histor. & Crit. ins Deutsche übersetzt, mit einigen Anmerckungen vermechret, auch zu bequemern Gebrauch in neue Absätze vertheilet, und mit Marginalien versehen, durch

durch Georg. Friedr. Schmidt, Past. zum
Steierberg. Eftersom man hidindtil
intet shnderligt havet oversat af den be-
kennelige Hr. Bayles Skrifter; saa ha-
ver man dennem til beste, som ikke for-
staa det Franske Sprog, eller som ikke
kunde kose sig dette kostbare Verk, paa-
taged sig denne Oversettelse; for at gi-
ve dennem nogen Forstning paa denne
Mands store Videnskab. De anførde
Articler ere med Flid og Forset dertil ud-
valde, eftersom de ere af Forfatteren
meget vigtig afhandledede, og i sig selv
allevegne findes merkværdige; helst for-
di de udgjøre et vigtigt stykke udi Kirke-
Historien, og kunne saaledes være Stu-
diosis Theologie meget tjenlige. I de
hosfoede Anmerkninger harer man be-
shnderlig ladet sig være angelegen, at for-
klare de mørke steder, at udføre noget
vidtløftigere de kort og for hastig afbrud-
te Poster, og at proove eller ændre det,
som kunde være anstødeligt. Paa det
at Læsningen maatte blive bequemmere
og nytteligere, saa harer man holdt for-
got og nødvendigt, at gjøre nye og for-
tere Afdeelinger udi Materien, saavel-

som ogsaa at forfatte den fornemste Indhold udi summariske Marginalier. Skriftet trykkes in 8vo, og indrettes saaledes, at Hr. Bayles Text settes først heel og holden, og siden følge hans vidt-løftige Remarques eller Undersøgninger, hvilke udgiøre det fornemste Verk; estersom de formedelst Formatens nødvendige Forandring, ikke lenger kunne finde sted lige under Texten, som tilforn udi Originalen i folio. Auctoris mangfoldige Citationes saabelsom Oversættrens Anmerkninger skulle allevegne fremkomme neden under Texten paa behørige steder, og frastilles ved besynderlige Kiedetegn; saa vil man ogsaa drage tilstrekkelig Omsorg for en meget reen og god Tryk. Hvorfore man ogsaa harver, at og disse, alle de mange lærde Folkes allerede udkomne Levnets Beskrivninger u-agted, skulle, formedelst deres særdeles gode Indretning og deres overmaade hørommelige Auctoris Navn, ogsaa finde deres Liebhabere.

Udi Lyneborg havet det Ridderlige Academies Inspector Hr. D. G. Wenberg nylig holdet en Disputation, fioften og

og et halv Ark stor, hvis Overfrift er:
 Caput historiæ juris publici: Electorum
 origo novâ methodô demonstrata. Ef-
 tersom Keiserens Myndighed og Herr-
 stab indskrænkes af det Churförstelige
 Collegio, saa er Auctor i den Tanke, at
 Paven er skyldig herudi; derfore gis
 han tre Capitler; i det første beviser han,
 at Paven har tydelig og fristelig ladet
 sig forlyde for Keiser Friderich den første,
 at den Keiserlige Høihed dependerer af
 Paven alleene; hvorimod K: Friderich
 billig paastod, at han havde kun GUD
 og de Tyske Staender at takke for sit Re-
 gumente. I det andet Capitel gotgis
 han, at Pave Innocentius III. fra Åar
 1198 altid taler om Chur-Förster, ved
 Philippi og Ottonis IV. Val, hvorledes
 han havde Myndighed, at undersøge og
 indskrænke de udvællende Försters Val,
 og hvorledes han igien af egen Magt
 kunde betage dem den samme Ræt, hvorfo-
 re han og ingensteds setter, at de skulle
 ikke kun være sky, eller at Rigets Erz-Em-
 bedsmænd skulde udelukke alle de øvrige
 Förster; men han viser af Pavelige Bre-
 ve, at Innocentius har vildet opleste

Erz-

Erl-Biskoperne til den høje Værdighed,
hvormod alle verdslige Førster have skre-
ved haardt, saa at Paven havet gjordt
dem en ærbødig Erklæring. Keiser Fri-
derich den anden forsvarede sin Hr. Far-
Faders principia med en tapper Haand,
og lod Conrad den fierde udvalles i hans
Lives Tid, ja han lod udfordrige et Diplo-
ma af alle Endste Stænder imod Pa-
ven, at det Romeriske Raad havde tilfor-
ne havt den Rettighed, at giøre en Kei-
ser, og at de Endste Stænder havde for-
medelst deres Vaaben, og ikke af Paven,
erholded denne Magt. K: Friderich kom
derfore i Pavens Bann, og blev assat
paa det Lioniske Concilio, hvorpaa Pa-
ven befalede Electoribus i Thyskland, at
de skulde sette en ny Keiser. Landgre-
ven af Thringen blev udvaldt, men ik-
kun af de Geistlige, Mains, Erfer og
Esln, hvorfore man ogsaa kaldede ham:
Henrich den Munke-Konge.

Resten spares til næste Uge.

Udi Erfurt vil Prof. Bychner, som er
beklædt af hans Breslauske eller An-
nalium Physico-Medicorum Samlinger,
ændre dette Verks Titul, og kalde det
Miscel-

Miscellanea Physico-Medico-Mathematica. I den sidste afvigte Paaske Messehaver han udgived det Aars 1727 første og andet Kvartal, og han haver sat sig foreinden tre Aars forløb at udfordige de overblevne Aar.

Udi Nürnberg er denne Tractat nylig udkommen: Lebens-Beschreibung Hrn. Göhens von Berlichingen, zugenannt, mit der Eisernen Hand, eines zu Zeiten Maximiliani I. und Caroli V. kühnen und tapfern Reichs-Cavalliers, worin derselbe 1) alle seine von Jugend auf gehabte Fehden und im Krieg ausgeübte That-Handlungen, 2) seine in dem Bauren-Kriege 1525 wiederwillig geleistete Dienst, und den 3) einige andere außerhalb dem Kriege und denen Fehden gethanen mitteldienste aufrichtig erzehlet, und dabei seine erlebte Fatalitäten mit anführt, mit Anmerckungen (wodurch die Sprache, Historie und Geographie der damahlichen Zeit erläutert wird) Veroni Frank von Steigerwald, und einer Deutschen Dissertation de Diffidationibus & Feudis Wil. Frid. Pistorti. Dette er et overmaade curiest Skrift, som kan

kan særdeles meget contribuere til de
Tiders og Tydste Sagers oplysning.
Skrive-maaden er efter de Tiders Til-
stand og som den kan ventes af en Sol-
dat, der ikke længe haver opholdt sig
med Skole-gang.

Udi Frankfurt am Mayn haver den
lærde Doct. Pritius afferdiged denne val-
fre Opmuntring til den berømmelige
Hr. Clericum : Ad Virum celeberrim-
um, Joh. Clericum, de Republica li-
teraria meritissimum, amica allocutio,
J. G. P.

Æternum meritis jam dudum nomen
adeptus,

Ingens Amsteliæ perpetuumq; de-
cus,
Clericus, immenso fessus fructusq; la-
bore,

Se sibi dat , posthac vivere vultque
sibi.

Vive Deo , cuius Te solers gratia totum
Detineat , menti luxq; salusq; tuæ.

Jam sileat ratio , cessent rationis & actus,
Solaqve Te foveat sustineatq; fides.

Sed qvando toties promissa tot optima
solves?

Sum-

Sumine Vir, an Tecum spes quoque
nostra cadet?

Sic, Tibi perpetuo ceu debet doctior
orbis,

Docti perpetuus debitor orbis eris.

Udi Strasborg haver den lærde Hr.
Professor Schœpflin udgived følgende
Skrift: *Dissertatio Historica de Burgun-
dia Cis- & trans-Jurana*; Auctore Joh:
Daniele Schœpflino, Hist. & Eloqven.
Prof. Publ. Argentoratensi; Regiae In-
script. in Gallia Academiæ, itemq; Re-
giæ in Anglia Societati adscripto. Cum
indice rerum. Argentorati, sumtibus
Joh. Rein. Dusseckeri 1731. 4to, 10 Ark.
Dette Verk er, som alle andre Auctoris
forige Tractater, udafde beste Scriben-
ter med beryndelig Historisk Indsigt og
megen Flid forfatted, og det rene saavel
som overmaade nette Latin giver Skrif-
tet ei liden Ere og Anseelse.

Tyrkiet.

Udi Constantinopel ville Capucinerne
af det Collegio i Pera oversette i det
Franske Sprog, og lade trykke alle de
Beger, som i det Tyrkiske Sprog tryk-
kes

Ies udi Store Sultanens Trykkerie; hvorfaf ogsaa trende allerede ere udgivne; det første Skrift haver denne Titul: En Princes Undervisning; det andet: En Faders Lærdom til sine Born; det tredie er en Efterretning om Viens sidste Beleiring. Med det første skulle ogsaa disse følgende tre udkomme af deres Oversettelse: først Tyrkernes conoveter i den hvide Ss; dernest Relation om Religionen udi Persien, og for det tredie Historie om store Cairo. Den ny Tyrkiske Keiser er en særdeles stor Elster af læerde og dygtige Folk, som ikke alleene tilstæder, at Tyrkerne mag reise udenlands, og giver dem Penge til Reisen; men haver og gived alle freminede Frihed at komme dit, og undervise Tyrkene i freminede Sprog, som ingen Sultan tilforne har vildet tillade. Bogtrykkeriet i Constantinepel skal nu fortsettes med al muelig flid, hvortil den nu værende Musti meget contribuerer, og styrker Sultanen i sit gode Forset. Den Ebraiske Bibel, som for mange Aar siden er trykt, skal ogsaa nu udkomme paa ny, med mange Anmerkninger af Alcoranen formered.

Syde Tidender

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

27.

Den 5 Julii 1731.

DANNEMARK.

Hedstleden den 14 Jun. holdte her ved Universitetet Høilærde, Velædle og Velbyrdige Hr. Doct. Petr. Horrebov, Coll: Cons: Assess: Math. Prof: P: og nu værende Facult: Philos: Decanus en Disputation, stor $4\frac{1}{2}$ Ark, De Arte Interpolandi, sive Ratione Implendi Seriem Numerorum ex Differentiis 2dis: Hvilkens Candidati Laureæ Imæ Philosoph: defendere. Derpaa den 21 Jun. bleve Honores med de sædvanlige Ceremonier be-

Dd

melte

melte Candidatis Laur. imæ Philos: , 82
 i Tallet, confererede; ved hvilken Act
 Decanus D. Petr. Horrebov først frem-
 forde en Oration De usu Disputationum
 Academicarum , hvorpaa Supremus
 Candidatorum proponerede dette Pro-
 blema: De 3bus in Historia Danica Hy-
 pothesibus, sc: Saxonis Grammatici, Is-
 landica & Gothlandica, & utram harum
 in studio Historiæ Danicæ excolendo tu-
 tiūs seqvamur: det blev solveret af Hei-
 lærde, Belædle og Belyrdige Hr. Ass:
 Ludv:Holberg, Hist: & Geogr: Prof:Reg:
 Derefter Hr. Mag. Frider: Nannestad,
 Communit: Reg: Præposit:, holdte Peti-
 tionem de Honoribus impetrandis ved
 en fort Oration, De Virtutis ac Diligen-
 tiæ Incitamentis ex Gradibus Academi-
 cis. Den ganske Act sluttedes med et
 Carmine votivo: Dagen tilforn var ef-
 ter brugelig Sædvane Rectoris Magnif:
 Programma affigeret og der ved intime-
 ret til den Solennitet.

Tydsland.

Udi Kiel haver Mag. Fabri som Auctor
 mylig holdet en Theol. Disputation un-
 der

der Hr. General Superintendentis Doct.
Muhlii præsidio om den Auspurgiske
Confessions Anseelse og Værdi iblandt
Protestanterne. Denne lærde og flittige
Forfattere har vel allerede før udført
denne Materie udi en heel Tractat paa
18 Ark i 4. under denne Overskrift: Ex-
erxitatio historico-Theologica de reli-
gionis Evangelicæ in Augustana confes-
sione duobus abhinc seculis Imperatori
Carolo Vto exhibita solstitio. Kiliæ.
Men her haver han ikkun andraged den
sidste og vigtigste del til en lerd discussi-
on og Samtale. Dette hele grundige
og med megen Læsning opfyldte Verk
bestaar af tvende Hoved-Deele, hvoraf
den første handler om den sande Christe-
lige Kirkes Beskaffenhed, Aftagelse og
Skiebne fra dens Bugge eller første Op-
riædelse af, indtil den af Sal. Doctor
Luther fremførde Lærdoms Forbedring.
Forfatteren undersøger saaledes den
første Christelige Kirkes Tilstand saavel
i de Orientaliske som Occidentaliske Lan-
de, og viser tillige, ved hvilken Letlighed
Troens Symboliske Bøger ere opkomne
udi Orient, og i hvad Værdi de have væ-
ret;

ret; saavel som hvad der har gived Anledning til den Orientaliske og Occidentaliske Kirkes Stilsimisse, og siden forhindred deres Foreening. Auctor søger at bevise af troverdige Documenter Troens virkelige Forstiel imellem disse twende Kirker. Han giver ogsaa en Afrisning saavel paa den Occidentaliske Kirkes blomstrende og tiltagende, som paa dens aftagende Tilstand. Den sidste og fornemste Afdeeling bestaar af twende Capitler; i det første forestilles den Auspurgiske Confessions Historie og Skiebnes saa bliver og Bekiendelsen selv forsvared imod dens Modstandere, Papisterne, Graeberne og de Reformerede. Man kan ansee det som noget besynderligt, og i slige Skrifter ikke saedvanligt, at han søger at forklare og herliggiore denne tit ommelte Troens Bekiendelse af andre Religioners og deres Beskrivelser Sammenholdelse og Lignelse; s. f. c. § 6. p. 45. seqv. Fra den 7 til den 13 fortæller han Religionens Omstaendigheder iblandt Graeberne. Og saaledes har han ved denne Anledning havt Aarsag, at meddele nogle ikke u=angeneme

Ef-

Efterretninger og fornuftige Raisonne-
ments om den allerede bekendte Brev-
verling imellem vorē Theologos og den
Graekiske Patriarch Jeremias udi Con-
stantinopel. Efterat han i det sidste Cap.
haver efter Fortieneste ophsied den Aus-
purgiske Confessions Ýpperlighed, viser
han ogsaa, hvorledes den er fiendlig an-
greben af nogle iblandt dens egne Til-
hængere, men herlig forsvared af andre,
og hvorledes den ydermere kan forsva-
res. I den 11 og 12 § kuldkaster han
den Mening, som af denne Troens be-
kendelse vil bevise alle Tings igienbrin-
gelse. Naar han taler om denne Con-
fessions Bærdighed, bruger han iblandt
andre disse Ord: Unde liqvidò satis con-
ficitur, qvum confessio sit totius Eccle-
siæ Evangelicæ Symbolum, qvô genuina
ejus membra ab aliis Sectis discernuntur,
doctrinamq; veram & Scripturæ ex-
actè convenientem contineat &c. me-
reri eandem omnino, ut non solum san-
ctè ac religiosè recipiatur, sed, quemad-
modum Caspar Löscherus alibi prodidit,
ad sangvinem etiam & mortem usque
defendatur contra Adversarios. Sa-
ledes

ledes kan da fore denne Exercitatio med rette intage sit sted iblandt de gode Ju=bel-Skrifter, i det at omendskent de sammesteds forekommende Materier vel ikke ere ubekjendte, saa ere de dog paa en beshynderlig maade udførde, og deres Forestilling saavel ordentlig som ange=nem, og de andragne historiske Anmerk=ninger og Slutninger ere med god Ef=tertanke forserdigede.

Det udi næst foregaaende No. 26. af Hr. D.G. Werenbergs nylig holden Dis=putation anførde endtes med Henrich den Munke-Konge. Efter hans dødelige Afgang blev Wilhelm af Holland sat imod Friderich og Conrad, ved hvilc Vall=ende Erh=Beamter sig allerede ind=fandt, nemlig Kongen af Bohmen og Marggreven af Brandenburg. Historici melde ogsaa ved disse Tider tillige med den Cardinal von Ostia om syv Chur=Forster. Da han havde forladt dette Timelige, blev Richard udaf Engeland og Alphonsus, Konge af Castilien, ud=valdte, hvormed det tredie Capitel be=gnydes, hvilket anfører Chur=Forsternes actus possessorios tillige med de dertil hen-

henhørende Rigets Love. I de Breve, som ere dette stridige Ball vedkommende, haver Paven ikke meldet om syv Chur-Førster alleene, som der staar i det falske Diplomate hos Leibnits, men her bliver det uforfalskede Diploma, som Rainaldus haver excerptered udaf Vaticano, anførdt, hvorudi ikkun det Ord Electores staar; dog er dette Ball med rette alleene bleven Rigets Erzbæmter tilskrevet. Efter Richards Død skrev Paven til Chur-Førsterne, at de skulle vælle en Keiser, eller han vilde betiene sig af sin Rett, og af egen Magt foresette dennem en; hvorpaa da Rudolphus I. blev udvalgt per compromissum, paa det at ikke tvende Keisere igien skulle udvælles. Rudolphus tillige med alle tydske Stænder confirmede An. 1275. Papvens Privilegia; men de bleve alleenest understrevne af Chur-Førsterne. Rudolphus udgav ogsaa et Edict imod Kon- gen af Bohmen, hvilket man kan læse hos Martene, at Keisernen Forærlinger og Belønninger, fra Keiser Friderichs den Andens Afsættelse at regne, ikke skulle gielde, dersom de fleste Chur-Førster ikke

ikke havde underscreven dennem. Stridigheden imellem Bohmen og Bejern, anlangende Erz-Skenkens Bestilling, bliver egaa udaf et ganske andet Fundament undersøgt, end som hidindtil er stued. Adolphus II. udvælles atter per compromissum, paa det at Albertus ikke skulde komme til Regimentet. Da han ved Dresden var afgangen, tilstod Albertus, at Chur-Førsternes Navn og Magt være optænkte af Pavens Biisdom. Derpaa udvæller Balduinus, Erzbiskop af Trier, sin Broder Henricum til Keiser, og udelukker ved et Edict alle smaa Førster fra hans Ball, ja han tillegger sig selv af egen Myndighed en Erz-Canzlers Titel i det Arelatiske Rige, efterom de øvrige sex Chur-Førster vare Erz-Beamter. Siden forandrer Ludovicus Bavarus denne Titel, og stadfæster Balduinum, saasom Erz-Canzler per omnem Galliam, hvorefter den Chur-Førstelige Forening blev gjordt, at hverken det Tydiske Rige, eller Chur-Førsternes Ball-Rettighed dependerer af Paven.

Udi Dresden haver Boghandleren Friedrich Heckel begyndt igien at lade

op-

oplegge den fortreflige Auctoris Titi Livii opera historiæ Romanæ, eftersom denne omtalte Livius, de tre Frankfurtske Editioner af forige Seculo undtaged, (saa meget som han siger sig at vide) ingensteds er trykt udi Thysland; i stedten at man kan opregne 110 udenlandſke adskillige Editioner. Ober-Consistorium i Dresden haver staffet ham et allernaadigst Privilegium paa denne Bog, efterat det haver igienemæet og approberet de allerede udkomne Prove-Ark. Dette ny Oplags Djemærke sigter til at giøre denne Auctorem saa begiven og nyttelig til Skole-brug, som muligt er. Iden henseende skal den hele Bog bestaa af tre dele; hvoraf de tvende første ſkulle indeholde Texten, men den tredie annotationes over Texten; dog en hver Tomus indrettes saaledes, at man kan lade sig giøre deraf tvende Bind. Formaten er in 8, Papiret got og hvidt, og Skriften ny; men beshynderlig vil man anvende al flid, at Bogen kan trykkes correct. Joh. Frid. Gronovii Edition, hvilken alle Critici holde for den beste, som T. Hearne og Joh. Clericus have fuldt

i deres ssionne Editionibus, skal legges til Fundament. Hvad Texten anlanger, da skal den Afdeeling udi Capitler, som Gruterus haver giort, og udi parraphos, som Joh. Clericus først haver antaged, beholdes, paa det man i fremtiden desto bedre maa kunne finde de afsamme Auctore anførde Allegationes. Et hvert Blads indhold skal antegnes over Columnerne, saavelsom Chronologien af Dodvels accurate calculo; de beste variantes lectiones blive ved enden af en hver side anmerkede med en *. I den tredie Tomo vil man fly alle vidtleftige Critiquer, og hosseie ikke alleceneste af andres, over denne Auctorem giorde, Anmerkninger; men ogsaa en stor del af nylig forferdigede notis, hvilke alle sammen sigte til Livii oplysning, og angaa endel beshynderlige phrases, endel og Antiquitaten, Historien og Chronologien. Til hvilken ende man haver confererede andre gamle Historicos, og citered fontes, hvor Passagerne afvige fra hinanden. Eftersom og mange geographiske Stæder forekomme udi Livio, skal han ved accurate Landkorters hos-

hosføielse settes i et store Lys. Ved enden skal et fuldstændigt Register følge, og over alt i dette Oplag, som skal blive ferdig, om muligt, til forstkomme de Michelsdag, alt det gode findes samlet, hvorfand andre Editioner ikke have noget.

Engelland.

Udi London er dette følgende kommen for Lyset: Two dissertations concerning sense and the imagination, with an Essay on Consciousness. in 8. pag. 231. Auctior synes at fortjene et højt Sted iblandt Metaphysicos, og man maa ikke have nyske, at han havde afhandled sine Materier udi en noget bedre Methode. Ikke fordi han jo meget vel kan forståes, eller fordi hans Skribemaade jo er reen nok; men fordi en Auctior bør betænke, at Læserne ikke just følge hans Tanker saaledes, som han selv, og at de ikke saa lettelig ihukomme det af hannem sagde, som han selv erindrer det; hvilket neppelig skeer, endog saa naar det tydeligste og ordentligste Skrift læses. En Auctior har allerede sine Tanker i Hovedet, naar han skriver, og

og have da saaledes giordt det Vansteligste; men Læseren er da først bemød, at bekomme et Begreb derom. De, som skrive noget, bør nødvendig tage dette i agt, besynderlig de, som handle om abstracte Materier. Forfatteren erindrer strax ved Begyndelsen, at han igjendris ver en farlig og næsten almindelig vedtagen Mening, nemlig, at de uformuftige Dyr ere Mennisket lige udi Forstandens Kraft, og at Mennisket ikkun distingverer sig fra Dhrene ved den udvortes Skikkelse. — Dersom han nu (hvilket man som han mener, endnu aldrig har undersøgt,) bevisde, at de uformuftige Dhrs saavelsom Mennisternes facultas Perceptiva, nemlig Sansen og Indbildings Kraften, ikke er Forstandens Formue, saa vilde deraf følge, at den Menniskelige Forstand er væsentlig adskilt fra de uformuftige Dhrs Perception; og at paafølgelig Forstanden og Formosten er det, som adskiller Mennisket fra andre Dyr. Auctoris anden Afhandling om Indbildungens Kraft synes at være af mere Vigtighed, end den første om Sansen, enten fordi denne første Ma-

Materie ere flere Afvexlinger undergivne, eller fordi den er af store Nytte, eller og fordi Auctor handler tydeligere derom. Han beviser iblandt andet imod Hr. Løkken, at en Idées Forneimmel-se ikke er Forstandens Forretning, eftersom ved det Ord Idée en formedelst San-serne befunden Sags Billedes eller Fore-stilling, som Ihukommelsen eller Indbil-dings Kraften gør udi os, forstaaes; men Notiones frembringes formedelst For-standens Virkninger. Han mener, at man haver det, som Hr. Løkke haver fre-ven om Idéerne, at talke, fordi det Ord Idée en Tidlang er brugt udi en fremmed, og ikke i sin egentlige, Forstand, for Notio, Conceptio eller Comprehensio. Den sidste Afdeeling om sin egen Kiendelse, eller at Siælen er vidende om sin egen Existence og Kræfter, betreffe ligesaa, efter Auctoris Mening, en af ingen hidindtil af-handled Materie, da dog dette er just det selv samme, hvilket distingverer Menni-
ket fra de øvrige Dyr. Dersom Auctor vil fremdeles øve sig i dessige Materier, da gør han ikke ilde, dersom han endnu engang overveier det, som han haver an-

dras

draged i dette Skrift, og tillige giver tydeligere Definitiones, saavel som og forklarer det øvrige med mere Accuratesse.

Frankerige.

Dette følgende Skrift er meget behagligt og begierligt: Histoire de la dernière Revolution de Perse. Denne Histories Auctor er P. Cercau, hvis Navn alleene kan give et got Begreb om og Lyst til denne Tractat. Skrive-maaden er enfoldig og ædel; Tydeligheden og Kortheden findes der foreenede; og da denne Historie allerede er meget angenem formelst dens mangfoldige og vigtige Hændelser, saa bliver den endnu fierere formelst dens lette og nette Skrivemaade. De, som elste det Franske Sprog saaledes, at de ikke vordere et Skrift høit for anden Aarsags skyld, end for dets Stil, ville uden Twivel med stor Fornsielse læse dettes; og de, som ikke kun æstimere en Historie-Skriver for de gode Esterretninger, som han anfører, bøsse og med det, som Auctor siger herom i sin Fortale, forniede.

Udi memoires de Mademoiselle de Montpensier er Slutningen det beste. De for-

første 5 Tomi indehoide meget unnyttigt; men den siette betaler nok som Læserens Umag. Stilen er temmelig slet, og Tidens Orden er ikke vel tagen i agt; hvilket sidste man dog havde kundet ændre ved korte Anmerkninger, som havde været saa meget nødvendigere, fordi man paa mange steder intet kan forstaa af Terten, dersom man ikke haver læst andre Skrivter, der give disse Tiders Historie bedre Oplysning; men dette er nu omstunder en saa beklagelig som bedragelig Mode, at man lader tit læsværdige Skrivter forerves af Møll og Stov, i den sed man fører dem for Lyset, der mere fortiente at ødelegges.

Italien.

Udi Fabriano er dette Skrift nylig udkommen: Il Medico Poëta, overo la Medicina esposta in versi e Prose Italiane da Camillo Brunori, di Meadola, primario Medico di Pergola; con una Satirica in fine contro quelli biasimano la Poësia nel Medico. Denne Bog er tilskreven Cardinali Bentivoglio. Auctor forklarer Læge-Konstens Theoriam og Praxin i bun-

bunden Tale, og de hosfoiede Sonetter tiene ikkun til at giøre Materien behagelig. Hvad de anlanger, som ville fortænke en Medico, at han indlader sig med Vers, dennem imodsetter han dette, at Apollo ikke alleeneste har været en Gud for Lægedom, men også for Poësien. Dog kunne de, som for Alvor ville forjage Versene fra Læge-Konsten, lettelig fuldkaste dette Beviis, om Auctor ikke havør noget grundigere og bedre; omend kont man hidindtil ikke sga meget har fortænkt en Medico hans Uimag i at giøre Vers; som at man havør holdet for, at de ere kun faa, hvilke udi begge Konster have bragt det vidt.

Udi Padua har Comino meget prægtig ladet trykke dette følgende: Epitalamio di Gabriele Attilio, Poëma famosa a' tempi del Sanazaro, sopra del nozzi di Giovan Galeazzo Sforza, alloro Duca di Milano, con Isabella d'Arragona, Figliola d'Alfonso II. Re di Napoli; tradotto elegantemente di Lattino in ottavo Rimo per suo privato Esercizio dall' Abate Giovan Batista Carminati, Patrizio Veneto,
1730. in 4. pag. 40.

Sye Tidender

Om
Lærde og curiose Sager.

No.

28.

Den 12 Julii 1731.

DANEMARK.

Hedst afvigt d. 9 Maj. fremsatte paa
dette Kongl. Universitet D. Joh. Dan.
Siemens, fød i Goslar, for at obtinere
Doctoris Titul og Privilegia i Medicinen,
en vel=udarbeidet Inaugural-Disputation,
paa 3 Ark, den hand defenderede under
Promotoris, Bel=ædle og Belb. Hr. As-
sess. Doct. Georgii Frider. Franci de Fran-
kenau, Prof. Medic. Reg. og Facultatis
Medic. Decan. &c. Hand havde taget
sig et nyttigt Thema, nemlig om Pletho-
ra,

ta, hvilket hand og vel havde udført, i at bevise grundig imod Helmontium, Bon-tekoë og andre fleere af samme Mening, at den bestaar i Blodets overflædige Mængde, hvor ved Circulationen hindres, Blodet altsaa deraf bliver tykt og omsider forderves, hvorf da endelig ikke andet kand, end foraarsages saa meget større og farligere Svagheder, som det Menniskelige Legems ganske Constitution dependerer aldelis af Blodets Tilstand. Hand siger ikke urettelig, at denne frugtsommelige Moder til alle, i det ringeste de fleste Sngdomme, kommer der af, at Mennissen saa nødig vill efterkomme det, som Gud i Adam dem alle har paalagt, at æde deres Brod i deris Ansigtet Sveed, men de fleste elster et roligt, stille og orkeslest Levnet, og derhos dog at spise og drikke altid til fuldkommen Mettelse og det enda af det nydeligste og foderrigeste: hvoraf da Blodet alt for meget daglig forsøges, saa at Vasa i det Menniskelige Legeme ikke kand tage imod, og altsaa maa da nødvendig Circulationen blive mere langsom og besværlig. De kiendetegn, hvoraf man kan erfa-

erfare, om man er dermed behæftet, ere
iblant andre fornemmelig disse: At Blods-
Aarene ere store, fulde og kændelige: Sov-
nen er dyb og rolig: Man elsker og gierne
at sove: Man bliver strax trett og matt
ved et hvert ringe Arbeide, Pulsen og
Hjertet slaar heftigt og man bliver an-
vusten, særlig naar man skal gaa op ad
en Trappe eller Bierg: Soier man Ho-
bedet ned og reiser sig hastig op, da bli-
ver man swingel: Man bliver lettelig
drukken end og af den minste stærke Drik:
Man taaler hverken Kuld eller Heede,
at man jo strax finder sig besværet der-
af. Endelig forestrides og adskillige Re-
media hertil mod, af hvilke alle dog intet
er bedre er Aareladen og det fornemmelig
ved Jevndøgns Tid baade om Føraa-
ret og Høsten, og dernest at bruge meere
spar som og thydere Spiise og Drik, hvor-
till og maa komme en tienlig og jevnlig
Bevegelse. Dagen tilforn var i Recto-
ris Magnifici Navn anslagen Program-
ma, hvori Candidati Vita, som sedvanlig
recensereris.

Thydsland.

Udi Hamborg er omsider den tredie
Ee 2 deel

Deel af den Heilærde Hr. Mosheims heiligen Reden über richtige Wahrheiten der Lehre JESU Christi, som man længe haver ønsked sig, kommen for Lyset, stor 1. Alphab. 10 Ark in 8vo. Ere de tvende forige Deele optagne med stor Fornsielse af deres Læsere, og have de allevegne af de Lærdeste Mænd erholdet Fortrefsig- heds Berømmelse, saa vil denne tredie Deel visselig med store Billighed tilegne sig den Lykke, estersom den baade med Erh og i alle andre stykker langt over- gaar de forige, saa man næsten skulde fa- ge sig den Frihed og sige, at denne be- rommelige Hr. Abbed haber i den Theo- logiske grundige Deltalenhed opnaaed det høieste Trinn. Hvo som forlanger en tilstrekkelig Prøve deraf, kan ikke behage at giennemlæse den anden Præ- diken om denne ommeldte Afdeelings Indhold, som er: 1) Die seelige Erinnes- rung des Leidens JESU Christi über Luc. XVIII, 31 -- 34. 2) Die Eigenschaften der wahren Bekänner des Evangelii, über Psalm. XL, 8, 9, 10. 3) Die letzten Bemühungen der Gnade, die Juden zu gewinnen, über Luc. XIX. 41 --- 48. 4) Die weisen Verordnungen JESU Christi

gegen die Aufrührer im Reiche der Gna-
den, über Matth. XIII. 24 - - 30. 5) Die
wahre Betrachtung des Todes, über
Luc. XVI. 1. seq. 6) EinsegnungsReden
zweier neuen Aebte. Udi Fortale versam-
mer Auctor først Gilds Belsignelse, som
haver fuldt med de twende forige Deele,
saa at de endogsaa ere udbredte indtil
Nordens ydersie Grenser; hvor de have
tilbage fort nogle, som allerede vare hen-
ferde paa Banstroens Veie, bekræfted og
befested andre, som vilde falde eller vige
fra Sandheden, og opmuntred mange
lunkne og sovnagtige. Hvor det Tun-
gemaal, udi hvilket han selv haver skre-
ven, ikke længer kunde forstaaes, have
nogle velmeende paatagen sig Overset-
telsens Unmag. I blandt hvilke den for-
nemste har været den nu ved Døden af-
gangne Czariske Ober-Ceremoniemester
Hr. von Habichts-Thal, som formedelst
en zürlig Franz-Oversettelse haver giordt
hans Tanker sørdeles behagelige for ad-
skillige høie Personer foruden Maengde
Andre Stands Personer. Dernest mis-
billiger Auctor den Mosie, som man ha-
ver gived sig udi en Preussisk Stad, i det
Ee 3 man

man haver af en lompen Begierlighed til Profit eftertrykt dette hans Skrift, omendskoent der findes ingen Mangel paa Exemplarier hos den rette Forlegerske, og ingen Anledning har været til at klage over Trykfeil, Stuul eller Papir, hvorfor han ei heller erkiender denne fremmede Edition for sin. Ændermere ansøres Aarsagen, hvorfor denne tredie Tomus er saa seent udkommen, nemlig et vidtløftigere og rigtigere Verks Forferdigelse, som uden tvivel nok er hans Cudworth; og naar det er ferdigt, skal le endnu twende deele af hans Taler følge, hvilke han ogsaa allerede har spreven. Sidst i den anden Afdeeling findes de nye Evangelisters, M. Gerhards og Hr. Siegfolks dygtige Afferdigelse, hvilken man her med billighed til Læserens omdomme vil andrage:

Die Unruhe, die unter den Liebhabern der Wiederbringung durch die Gedanken von dem Ende der Höllen-Straffen, die dem ersten Theile angehänget sind, und durch die Vertheidigung derselben, die dem zweyten Theile beigefügert ist, erreget worden, hat noch nicht aufgehört. Sie ist vielmehr grösser worden,

seit dem ein gewisser Diener des HErrn,
den ich nicht kenne, dieselbe absonderlich
in Coburg drucken lassen. Hr. M. Lud-
wig Gerhard hat sich in den Zusätzen, die
er 1729. zu seinem so genannten Lehr-
Begriff von der Wiederbringung drucken
lassen, gegen die bescheidenen und lieb-
reichen Erinnerungen, die ich ihm in der
Vorrede zu dem zweyten Drucke des an-
deren Theiles gegeben, auf eine sehr bit-
tere Weise verantwortet. Hr. Paul Ge-
org Siegfolk hat ein eigen Buch gegen
diese Gedancken der Welt zu lesen gege-
ben. Es muß die Einfalt und Klarheit
der wenigen Blätter seyn, die ich von die-
ser Sache aufgesetzet, wodurch die Lieb-
haber der Wiederbringung bewogen
worden, Schrifften, die viel wichtiger
sind, als meine, liegen zu lassen, und mit
mir insonderheit zu streiten. Und was
darff ich es leugnen? Es wird mir die
Lehre, die man das ewige Evangelium
nennet, fast täglich deswegen verdächti-
ger, weil ich in den Schriften, die man
zur Vertheidigung derselben heraus-
giebet, vielmehr Spühren einer herum-
schweiffenden Einbildung, als einer ge-
setzten Vernunft antrefse.

Hrn. M. Gerhards Verantwortung fehlt keine von den Eigenschaften, woran man die Streit-Schriften kennt; die ein erbittertes Gemüthe und ein fleischlicher Sinn einzugeben pfleget. Wie wenig kan sich zuleht ein Herz verbergen, das seinen Grell mit der Decke eines Eysers für die Wahrheit verhüllet, und von der eitlen Begierde brennet, ein Meister der Welt zu heissen? Fünde ich, daß man diesem Manne noch nicht genug geantwortet hätte, welches doch lange geschehen, so würde ich doch schwerlich zu bewegen seyn, mit ihm in einen rechten Streit mich einzulassen. Was hat man für Hoffnung Leute zu gewinnen, die ganze Blätter mit Spöttereien und solchen Worten anfüllen, die mehr Zeichen ihrer blinden Neigungen, als ihrer Gedanken sind, die so wenig von ihrem Geiste Meister sind, daß sie zwey Bogen anwenden, eine Sache vorzustellen, die sie in sechs Zeilen ohne Dunkelheit sagen könnten, die ihren Vortrag mit nichts, als mit der verworffnen Kunst-Griffen der Schul-Berechtsamkeit ausschmücken, die endlich in einer Sprache schreiben, die ein Christ has-

set, weil sie JESUS und die Apostel ver-
 bohten, und ein Chrliebender ohnedem
 scheuet, weil sie nirgends, als unter dem
 gemeinesten Hauffen, üblich ist. Ist es
 nicht zu bewundern, daß unter denen,
 so Eyferer für die Liebe Gottes heissen
 wollen, so wenige sind, die das Gebot
 der Liebe, das wir von unserm Heilan-
 de empfangen haben, beobachten? Und
 ist es nicht zu bedauern, daß zuweilen
 diejenigen, die von uns Vertragsamkeit
 und Sanftmuth gegen die Leute fordern,
 die mit unserer Lehre nicht übereinstim-
 men, selbst denen, die verfolgen und mit
 Hestigkeit widerlegen, die stärksten
 Gründe an die Hand geben, ihr hiziges
 Verfahren zu beschönigen? Gewisse Leu-
 te, sagt man, wenn wir auf die Liebe ge-
 gen die Widersacher der Wahrheit drin-
 gen, sind denen Krancken gleich, die nicht
 anders, als durch beissende Arzneyen,
 können geheilet werden, und durch ge-
 linde Mittel in einen schlimmern Zustand
 gerahten. Und es fällt uns so leichte
 nicht, hierauf zu antworten, wenn man
 uns Schrifften vorweiset, die so voll von
 Galle sind, daß man leicht sehen kan, die

Verfertiger derselben würden gleich den Anfang zu der heftigsten Verfolgung machen, so bald sie nur die Gewalt dazu bekämen.

Hr. Siegvolck handelt in etwas bescheidenen. Mir kommt es vor, daß dieser Mann es gut meyne, aber seinen Kräfftten mehr zutraue, als er sollte. Seine Bescheidenheit ist einer brüderlichen und treuen Erinnerung wehrt, die ich in wenig Worten geben will: Die Knechte des HERRN haben nicht einerley Gaben empfangen. Dem einen sind zehn Pfund, dem andern fünffe, dem dritten nur eines gegeben worden. Viele haben eine Gabe, die Einfalt zu Christo zu führen, aber keine Geschicklichkeit die Folgen einer Lehre einzusehen, und neue Wege in dem Reiche der Wahrheit zu finden. Jeder muß sehen, wie viel ihm der Herr anvertrauet, und mit dem wuchern, was ihm verliehen worden. Die Kirche Jesu leidet eben so viel Schaden, wenn ein Knecht, dem ein Pfund gegeben ist, sich einbildet, daß er fünffe besitze, als wenn der, so fünff Pfund erhalten, nur eines davon brauchen will. Ich glaube nicht, daß die Göttliche Weisheit den Verfertiger der

gründlichen und bescheidenen Gedancken
über meine von ihm so genannte unge-
gründete Gedancken brauchen würde,
wenn sie ohne außerordentliche Kraft
des Geistes neue Lehren in der Welt aus-
breiten, und ohne Wunder die eingewur-
zelten Meynungen der Menschen ausrot-
ten wollte. Aber ich glaube, daß sie ihm
so viel Gaben verliehen, daß er mit Hu-
ten einer Gemeine vorstehen, mit See-
gen an den Seelen der Menschen arbeiten,
und das Reich des Satans in vieler Her-
zen zerstören könne. Wäre es nicht
besser, diese Gaben recht anzuwenden,
als das Amt eines Evangelisten zu be-
gehren, worzu man nicht berufen ist. Es
wird, wie ich hoffe, durch diese Erinne-
rungen das Gerüchte völlig wegfallen,
welches man in Ober-Hessen und anders-
wo ausgestreuet hat, als wann ich die
Wiederbringung mit der Feder bestritte,
und mit dem Herzen glaubete. Man
hat durch dieses Vorgeben sonder Zweif-
sel einige blenden wollen, die meine Ge-
dancken nicht ohne überzeugung gelesen
hatten. Ich habe schon lange an einer
rechtschaffenen Diener des Evangelii und
Vorsteher in Ober-Hessen diesen Ver-

dacht von mir abgelehnet, der keine gerin-
ge Bewegung unter denen, die mein Zeug-
niß gegen die Wiederbringung gerühret,
veruhrsachet hatte. Und jetzt bezeuge ich
eben dieses öffentlich: Ich müste eine
ganz andere Gottseligkeit lehren, als ich
in diesem Buche vorgetragen habe, und
verdiente nicht ein Knecht des Herrn zu
heissen, wenn ich zu einer solchen Falsch-
heit geschickt wäre.

Udi Myrnberg i den Felseckeriske Bogs-
lade er dette Skrift nylig kommen fot-
lyset: Polybii Megalop. de militia Rom.
libellus G. Lat. commentatione perpe-
tuâ & iconibûs illustratus, indice rerum
& syllabô vocabulorum Græcorum lo-
cupletatus, studiô Joh. Georg. Poesche-
lii. Auctor, som er Conrector udi Heils-
bron, haver vel, som han beretter udi
Fortalen, berient sig af Lipsio de militia
Rom. hvilket Skrift er ogsaa en Com-
mentarius over denne Polybii tractation;
men han haver ikke alleeneste ladet fare
hans Critiske Vidtloftigheder, men til-
lige ogsaa i mange andre Ting brugt sit
eget Judicium, og saaledes indrettet
Bogen, at Ungdommen kan benytte sig
af dette Verk, som af et bequemt Com-

pendio Antiquitatum Militarium, og til-
lige have deraf tilstrekkelig Gavn til det
Grækiske Sprogs exercitium. Det in-
deholder 2 Alphab. 9 Ark, og 5 Ark Kob-
bersthukker.

Sammesteds er ogsaa i dette Aars
Messe udgiven dette følgende: Kurher
Begriff der Chronologie in sechs Tabel-
len, zum Gebrauch derer, welche nach
Herrn Hübners methode die Historie
studiren. Enhver Tabelle, som er et
halvt Ark stor, indeholder, saa nær som
paa den sidste, tusende Aar; hvilke ere
lige afdelede i deres Secula, og indbe-
fatter de fornemste Personer og Forret-
ninger efter Hübners Historie. Enhver
Tabelles Hoved-deeling forestiller Politi-
ca, Ecclesiastica og Literaria. Den før-
ste Classe er afdeelt i de fornemste Re-
gentere og Sager; den anden i de vig-
tigste Historier og Lærere, (i det ny Te-
stament staa Paverne foran) og den tre-
die i andre Historier og lærde Mænd.
Man kan let indbilde sig, at de tre før-
ste Tabeller maa være temmelig tommes;
men Auctor haver ikke uret, naar han
troer, at ved de lige spatia, som en hver
deel

deel indtager paa Papiret, kan Tidens
rigtige begreb paa den beste maade føres
Ungdommen til Gymnste, ligesom i de u-
niversale Land-kort, hvor de ubekendte
Lande imod Polos dog maa have deres
proportionerede rom, omendkent in-
gen Navne derpaa kunne frives. Au-
tor skal være Mag. Muntz, Rector i det
Ægidianiske Gymnasio.

Nederlandene.

I den Hag haver den store Misbrug,
som reiser sig af den, ubi Holland og West-
Friesland hidindtil Papisterne tilladte,
fri Religions-Øvelse, og hvilken endog saa
er gaaed saa vidt, at de have understaaed
sig, at lade offentlig trykke det ubi Nom
almindelig forbudne Officium Papæ Græ-
gorii Septimi, og at indrykke det ordent-
lig ubi Breviario, tvungen de Herrer Ge-
neral-Stater til at publicere tvende For-
ordninger i det Franske Sprog, angaaen-
de Papisterne og fornemmelig deres Geistli-
ge, som opholde sig i Provincerne: Den
iste forestiller disse tvende Forbud: 1) Qu'il
ne sera point permis le moindre usage du
susdit Office sou peine &c. 2) Qu'il ne
sera point permis de reimprimer, ou de
l'apporter de dehors &c. & qu'il nen sera

fait mention dans les livres &c. Datum
d. 20 Sept. 1730. Den anden indeholder
folgende Artikler: 1) Qu'aucun Pretre de
la relig. Rom. ne pourra faire le service, ni
exercer aucunes fonctions sacerdotales,
sans avoir obtenus par ecrit un Acte de
Consentement &c. 2. Qu'on ne pourra
admettre aucunes Pretres, qui ne soient
natifs & sujets de l'Etat des Provinces U-
nies; point de Pretres qui soient Moines
dans quelques ordres & en particulier
point des Jesuites. 3) Que les Pretres
seront obligés de declarer, qu'ils ont une
veritable & sincere aversion du sentiment
de ceux, qui enseignent, que le Pape ou
quelque autre Puissance Ecclesiastique a
le pouvoir de decharger & dispenser les
sujets du serment & de l'obéissance, qu'ils
doivent au gouvernement civil. 4) Que
les Pretres dans les autres villes avant de
pouvoir, faire aucune fonction &c. seront
tenus de presenter leur Acte d'Admissi-
on dans l'espace d'un mois &c. 5) Que
les Pretres, qui n'obeissent &c. payeront
la 1 fois 100 Fl. pour la 2 feront encore
punis de prison pendant un an. De efter-
folgende tre Artikler udføre det anførde
noget vidtøftigere. I den 9 befales, at

alle Prester, hvilke bekomme tilsendte Bullas, Brevia, Decreta eller Befalinger, skulle 14 Dage, førend de bruge eller communicere dem, først forevise samme ved til forordnede. &c. Den 10 lyder saaledes: qu'on ne pourra batir aucune Eglise Papiste au dela du nombre de celles, qui sont presentement &c. 11) Que les Bailiffs &c. seront chargez d'empecher, même par la force, les pelerinages & autres superstitions publiques. &c. &c. &c. Over disse billige Forordninger er den ubillige Fader Paven blevet paa det højest fortørned, og havet raadført sig derover med samtlige Cardinaler, uvindende, hvorledes han skal hevne sig paa de Herrer Stater, som ikke kunde strelles med hans utidige og foragtelige Kirke-Band, for hvis afmægtige Orden=slag endog saa de kloge Papister selv ikke mere forfærdes, som man iblandt andre kan see af Advo-
caternes Exempel i Paris, paa hvilke Paven i Cardinalernes Congregation havet udøst sin største Bredde, med Kirke-ban-
dens Lynild, hvoraf de dog, saasom den ingen Ild fører med sig, hverken ere bren-
te eller skindte, hvormeget end denne
Ordens Fader havet fulminered.

Seyle Tidender

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

29.

Den 19 Julii 1731.

Tydstland.

Di Lybeck haver den berømmelige Theologus hr. Doct. Joh. Got. Carpzov udgived et meget lærd Programma, som vidner om hans Nidkierhed for den rene Lærdom, og hvorudi han gior sine Theologiske Lectiones bekendte for den studerende Ungdom. Man kan ikke vel siere et Udtog heraf, eftersom det er ganste igiennem opfylt med de vigtigste Forestillinger, velværdige, at de, beunderlig i disse Tider, fordes i Øvelsen.

Sf

Fors

Forsatierer regner det billigen iblandt
 Dievelens listige Anløb, at hans Red-
 skaber angribe og forsøbe at affasse de af
 Kirken antagne Terminos eller Kunst-
 Ord, paa det at de saaledes kunne siden
 desto lettere fuldkastie Troens Beklendel-
 ser og de Symboliske Bøger; Saaledes
 maatte for Erempel de Ord ^{μορφας των}, Geon-
 tos, peccatum originis lide meget i de
 gamle tider; og da imod det forige Seculi-
 ende den lede Pietisteri begyndte at foru-
 rolige og bedrøve Kirken, gjorde man Be-
 gyndelsen med at foragte og forkaste de
 Theologiske Scholastiske Terminos af
 Skolerne; men det udviisde sig snart,
 hvorhen man sigtede med deres Affas-
 felse; thi Theologia Systematica og Po-
 lemica bleve gruelig lastede, og undraabte
 som Gudfrugtighedens Forhindring; de
 Symboliske Bøger bleve meget beskiem-
 mede og Religionens Eed svækked; ja da
 man om sider havde dumdristig undra-
 ged sig fra deres Brug og Altsomhed,
 bleve mange Belagianste, Papistiske,
 Fanatiske og andre store Billfarelser ud-
 stræde, hvilke hidindtil have foraarsaged
 saa megen Jammer og Urolighed, at
 ends

endogsaa de Magtiges Alvorlighed og
trefaste Læreres Flid have næsten væred
forgives. Som bedrøvelige Exempler
ansføres nogle Vildfarelser, hvilke ere
blevne husede udi Leipzig og Witten-
berg, de virium naturalium in asseque-
ndo & explicando, mysteriorum juxta &
oraculorum divinorum sensu literali,
tum quoq; in edendis virtutibus, bonis-
que operibus, Deo probatis & placenti-
bus, facultate ; de operum in ipsum ju-
stificationis actum, primariamque fidei
~~in regnoscere~~, intrusionem ; de fidei forma in di-
lectione, vel resignatione sui, & imitati-
one Christi sita ; de renatorum perfecti-
one tanta, in vita sanctimonia, ut per
omnem vitam gratia Dei, & födere ba-
ptismali nunquam excidant, sed legem
omnino servent ; de nescio qvali regeni-
torum sympathia ; de denegata illis ad-
missorum venia, qibus præfixus resipi-
scendi terminus jam sit elapsus. Hvor-
over denne hyperlige Hr. Forfattere
fremfører denne bittere Nætfrage : Cru-
dum tango ulcus, intempestivam haud
dubie reformidans manum & impatiens
medelæ. Fluctus tamen in simulo me-

movere, & inanes jactare querimonia, nemo facile dixerit, qui ecclesiæ nostræ faciem satis habuerit perspectam & temporum nostrorum injuriam paulo expenderit altius. Mihi, hæc ecclesiæ damnæ ingenuæ deploranti, his docuisse sufficiat, turbines istos, quibus navicula Christi misere agitatur & quatitur, a vocabulorum ecclesiasticorum exterminio prima duxisse initia, & robur adhuc trahere, verendumque omnino esse, ne, hac si pergant via, qui novis rebus student, universa pessum eat ὑποτύπωσις sanorum verborum. Omnsider giver han sit særdeles nyttige Forehavende tilkiende, i at forklare for den Lybelske studerende Ungdom i hans Collegio vocabula solennia loqvendiqe formulas in Theologorum Scholis usu receptas, og han viser tillige, hvor nyttigt og nødvendigt saadant er, 1) til at forstaa ret vore gamle Theologorum Skrivter; 2) til at forsvare desto lykkeligere den Guddommelige Sandhed imod dens Modstandere; 3) til at kunne ikke alleeneste lære, men endogsaa tale det samme med vor gædelige Moder, den rene Kirke.

Udi Hamborg haver den lærde og flittige Jurist, Hr. Carol. Joh. Fogel forme-
delsst hans ny og formerede Bibliothecæ
Juridicæ Hamburgensis udgivt etter
giort sig velfortrent, i henseende til hans
Fæderne-Bryes lærde Mænd. Ved dette
Verk, som bestaar af 12 Ark in 4to, haver
han brugt en tredobbelt Orden. Først
ere de specificerede Disputationes satte i
Orden efter de Hamborgiske Statuters
Deele, Titler og Artikler. Siden haver
man igentaged dennem efter Aarenes
Tall fra An. 1547 til 1730, og hosfsied et
Alphabetisk Register over Materierne.
Omsider findes her en Alphabetisk Op-
tegnelse paa Auctorum og Respondenti-
um Navne i almindelighed, saa vel som
ogsaa i besynderlighed paa dennem, som
have beklædet adskillige Ere-sæder uden-
lands. Som nu dette fortrefflige Arbei-
de ikke uden stor Moie og Vindskibelighed
tillige med megen Bekostning haver kun-
det blive forferdiged; helst eftersom den-
ne bequeme Forfattere er i dette genere
Studii literarii, saavids det henhører til
Fædernelandets Historie, den første,
 hvilken haver lykkelig beredt Beien for

andre ; saa haver Hr. Pastor Krüsike sammesteds attet ved denne Leilighed la-
det see en ugemeen Prøve paa hans be-
synnerlige Hurtighed og u-sædvanlige
Styrke udi Poësien, da han haver vildet
tilkiendegive sin Erbedighed for Aucto-
ris Hlid og Umag. Man haaber at be-
vise Læseren en fornisielig Dienste, naar
man ganske her indrykker denne hans saa
læsværdige, som vellykkede Elegie.

Ad Virum

Nobilissimum, Amplissimum, Consul-
tissimumque,

CAROLVM JOANNEM FOGELIVM,

I. V. L.

ICtorum Hamburgensium memoriam

Erudito Indice repetentem

Elegia

M. IO. CHRISTOPH. KRÜSIKE. V. D. M.

Post sæcli tenebras & avitæ oblia gentis

En rediviva tuum, Patria, tolle caput.

Jam satis Archivos veteres recitastis A-
thenæ,

Membranasq; dedit pristina Roma suas.

His dubiam pietas reddit FOGELIA pal-
mam,

Dum solers Patriæ scripta Virosque
docet.

Pervigil haud nostris incumbit noctua
tectis,^{o vi}

Nec monstrat Latias proditor anser
opes.^v

Cambriyio Cathedræ maiestas redditur
agro,

FOGELI, studiis amplificata Tuis.
Arva nemusq; patent veteris monumen-
ta Lycéi,

Spumat & in primos Castalis acta sinus.
Patria sic tumulo surgit celebrata re-
cluso, ^{lub zid} trns.

Et spirans loquitur post sua busta cho-
Cernimus amotos interprete Codice col-

Seq; levat saxis libera turba suis.^{o vi les}
Sorte favente novum feliciter aëra Patres

Captant, & Proavos Fama renata beat.
Procedunt nitidi, tenebris & nocte fugatis.

Et purum recolunt, quem meruere,
diem.^{unis v}

Jamque ruit Phœbus patefactas alter in
urnas,^{no}

Ac effossa nova veste superbit humus.
Pergito, FOGELI, disjectas collige tumbas,

Et patulos animet vita reducta rogös.
Abjice squallentem muscosa pulv're
pannum,

Doctior & passas corrigat aura comas.]

Erigē collapsos cineres, & detrahe fordes,
Nec violet patrios una ruina Lares.

Surgat in exēsis Laurus Parnassia myrtis,
Vivaq; Castalios protegat umbra Viros.

Hoc opus, hic labore est, gnavorum meta
Qviritum,

Hic Civis partes, hic peregrinus habet.
Sic Galli memores VERDERIVS instruit
æras.

Et Cabilonenses, docte JACOBE, refers.

Itala Musa vocat, celebres ALLATIVS Vrbis
Cogit Apes, Vrbis dulcia mella fluunt.

BVMALDI tabulis inclusa Bononia claret,
Cozzandi sentit Brixia pulera manus.

Cultior ANTONII curas Hispania tentat,
Et CASTRICOMIO Vindice, Belga, viges.

Belga viges, pondus meritis DESSELIVS
addit,

SANDERI calamum Flandria lecta replet.
Vicinus Britto est, quem profert scena

LELANDI,
Continuat facilis grande BALÆVS opus.

SCHEFFERV Svecos recitat, tum Danus

Apollo,
A BARTHOLINO serta decusqve capit.

Quid, Germane, files? qvid Nomina sum-
ma recondis?

Hic qvoq; charta jocis & sale mixta juvat.

Cygnorum cantus repetit FELLERV^s a-
moenos,

Auditurq^{ue} pari Mishia culta sonô.

Westphala CHYTRÆ overnat duce gloria;
virtus

Fert Silesiacas HENELIANA togas.

Longior inde peplus foliis spectatur

EBERTI,

His Tua, FOGELI, proxima charta nitet,
Hammopolis totam TIBI se non invida
debet,

Devotæq^{ue} litant sulphur & ova manus.
Haud alias Patriæ potuisset dicere caus-
sam

Rectius, & gentis pandere facta suæ.
Cuncta placent, plausūs confirmant Sym-
bola, laudes

Inseret æternis sera Themista plagis.

Udi Halle haver den berømmelige Hof-
Raad, Doctor og Profes. Medicinæ, Hr.
Hofman ladet følgende nyttige Skrift
komme nylig for Lyset: Gründliche Un-
tersuchung des sehr gesunden Spa-Wa-
fers und des Schwalbacher Brunnen;
worinnen deren wahren Gehalt, Wür-
ckung und genaue übereinstimmung,
auch wie sie in allen Zufällen zu gebrau-

chen, klärlig und deutlich gezeiget wird, in 8vo. Alle kiendere forsikre, at dette Verk fuldkommeligen ligner alle Auctoris forige Skrivter udi Lærdom, Grundsighed og Gyndighed.

Udi Leipzig haver en lærde Polak, ved Navn Abraham Troz, begyndt at udgive et Polst Poëtiss Bibliothek, hvorudi han haver sat sig fore, at samle de beste Poëter, som findes i det Polst Sprog. Den første Tomus bestaar af 2 Alph. 9 Ark in 8vo. under denne Titel: Biblioteca Polono-Poëtica, albo Urzerdoro Wu-laich splendorem jasniejacych &c. Derudi findes Argenidis Barclaji Oversettelse af Waclaw Polocki; men han havet taget sig den Frihed, at vige undertiden fra Originalen, og at forestille det Kongelige Polens Tilstand under Siciliens Navn; hvorudover hans Landsmænd holde hannem for en Satyricum, med hvilken mange ere ilde tilfreds. Med det første skal den anden deel af denne Biblioteca Polono-Poëtica komme for Lyset; hvilken ikun skal bestaa af 17 Ark, og indeholder den nu værende Voivods af Russland hans Fabler, hvilke ere forfattede

udi

udi en meget eenfoldig og naturlig Skri-
bemaade, som endogaa kan stride om
Dortrinet med la Fontaine hans Skrif-
ter.

Udi Nyrnberg har Mag. Jo. Con. Spörl
tilforne udgiven en Indledning til den
Rotscholtziske Thesaurum Symbolorum
& emblematum, som endnu continueres;
denne haver Forleggeren igien ladet tryk-
ke i 4. baade fordi den er ret vel skrevet,
saa og fordi den finder alle Kienderes
Approval. Og som Hr. Rotscholtz
har den Vane, som mange andre, at han
alt for gierne vil allevegne see sit Navn
antegned; saa haver denne Indledning
faged denne Titel: Joh. Con. Spörlii In-
troductio in notitiam insignium typ-
graphicorum dissertatione epistolari ad
Frid. Rothscolzium proposita. Man
kan intet udsette ved Hr. Sperls Flid;
han skriver saavel, som han tænker, og
hans Anmerkninger beforderer de lærde
Historiers Udvidelse, saavelsom og giver
denne im her og der en Oplysning forme-
delst adskillige af nogle Lærde Mænd be-
gangne Vildfarelsers Opdagelse.

Sverrig.

Udi Historiographi Regii Bogtrykke=

rie udi Stokholm er den anden deel ud-
kommen af dette følgende nylig trykte
Berk. BIBLIOTHECA SUIOGOTHICA. In-
qua, præmissā de Philosophia Gothorum,
Eorumqve in literas meritis, Dissertatio-
ne, Reges, Heroes, Magnates atqve Viri
ab antiquissimis retro temporibus sc. An-
no Mundi MMMCCCLXII. Eruditionis
famâ clari atqve insignes enumerantur:
Eorumqve scripta edita, inedita, deperdi-
ta ac affecta accurate luci restituuntur
publicæ. Additîs Auctorum vitis, epita-
phiis, inscriptionibus sepulcralibus, epi-
grammatibus, elogiis & judiciis Erudi-
torum de illis heic illicqve congestis, ut
& nummis symbolicis in memoriam e-
orum cufis. Qvibus suo loco potiora
regni & ecclesiæ acta inseruntur. Col-
lecta & in VII justæ magnitudinis tomos
distributa per Andream Antonium
Stiernman, Registratorem in Archivo
S:æ R:æ Maj:tis regniq; Sveciæ.

Engelland.

Udi London er denne saa valre som
curiose Piece nylig udkommen: Faithful
memoirs of the Life, Amours and Per-
for-

formances of that celebrated Actress Mrs. Anne Oldfield, interspers'd with several other adventures concerning the Loves of the stage, particularly of Miss Compton and the late Duke of D... re. d. e. troværdige Efterretninger om den berømmede Actrices Mrs. Anna Oldfields Levnet, Elskovs Sager og merkeværdige Forretninger, med adskillige andre til Skuespillets Berømmelse hørende. Hendelser udi Besynderlighed hvad sig anlanger Hr. Campion &c.

Sammesteds er ogsaa dette merkelige Skrivt udgivne : Panegyrical Essays upon the Praier Lord, Pity the People, the only Words of William L Prince of Orange, the Founder of the Governement of the united Provinces at his sudden and violent Death Julius 10, 1584. A modern Character not inferior to any antiquity. d. e. En Forsøg til en Berømmelses Tale over de Ord: Førstens Bon Folgets Bestærd; som Vilhelm, Prinzen af Oranien, der først lagde Grundvolden til de foreenigede Provinciers Herstal, havet alleene talct ved hans ufor

mødentlige og den 10 Julii An. 1584 påa fuldte voldsomme Død. Forfatteren er en lerd Adelsmand af Middelser; denne Edition er den næste efter den første, og tillige udi mange Poste forneered.

End havet udi London Hr. Tyndal oversat af det Franske Sprog og udgived en Deel af Hr. de Rapin Thoyras Engelske Historie under følgende Titel: The History of England, as well Ecclesiastical as Civil. By Mons. de Rapin Thoyras, containing 1) The Reign of King James II. 2) A brief Summary of the History of England from the Invasion of Julius Cæsar to the Revolution in 1688. Oversetteren lover, at fortsette denne Historie efter den vedtagne Methode og med ligesaadan Upartiskhed indtil Georgii I. Regierings Ende.

Fra Reading udi Berkshire forsikres, at man samme steds lader Folk for Penge see en Bondes Son af Vantage i samme Grevskab, ved Navn Benjamin Loder, som ikke er ældre end fem Åar, og dog alligevel fem Fod høj, havende alle Lemmer efter Proportion, som et andet fuldvoxen

voren Menniske. Hans Styrke er disforuden saa forunderlig, at han magelig kan bære Byrde paa 260 Pund, og med een Haand oploste 100 Pund, men med den Finger 50 Pund, hvilket foraarsager stor Forundring hos Tilskuerne, og kan give Naturlyndige Folk, Anledning til adskillige Betænkninger.

Italien.

Udi Rom haver P. Cajetanus Benitez en Dominicaner ladet udgaa en Foliant under denne Overskrift: *Concursus Dei prævius & efficax, necessario cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero.* Efterat han haver efter Augustini og Thomæ Slutninger besvarede fornemste Spørsmaal, som pleie fremstettes om Guds Med-virkning i de Menniskelige Forretninger, beslitter han sig, at forsvare den Constitution Unigenitus, og at bevise Pavens Ubedragelighed udi Troens Sager, saavel som Appellationernes Ugyldhed fra Paven til et Concilium; saa stræber han ogsaa, at forestille Forstienen imellem Thomæ Un-

464 Nye Tid. om lærde og cur. Sag er:
Undervisning og den hos Jansenium og
Quesnel fordomte Lærdom.

Sammesteds ere ogsaa trykte Trattamenti Mathematici, eller Mathematiciske Afhandlinger i 4to, hvorudi findes Tabeller til alle slags Sol-stiver, tillige med en practisk Undervisning til Geometrien og Trigonometrien, saavel som adskillige Problemata om Astronomien og Kirke-Calendere, hvilke lettelig kunne oploses af de ved Slutningen anførte Tabeller.

Udi Venedig er en Ragusanist Venetianers lærde og curiose Dissertation kommen for Lyset under denne Overstift: D. Paulus Apostolus in mari, quod nunc Venetus sinus dicitur, naufragus, & Melitæ Dalmatensis insulæ post naufragium Hospes. in 4. Herudi vaastaaer og beviser Auctor, at den Ø Maltha, ved hvilken Apostelen Paulus havre lidet Skibbrud, ikke er den samme, hvilken man hidindtil havre holdt derfore; men en anden ved de Dalmatiske Kyster, som nu kaldes Meleda. Man kan let tænke og vente, at denne ny Mening vil finde ingen Modsigelse.

Sgye Sider

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

30.

Den 26 Julii 1731.

DANEMARK.

I Slesvig er dette sindrige Anagramma ved Hans Kongelige Majestæts vor allernaadigste Konges ynkeligste Ankomst allerunderdanigst overbered og allernaadigst imodtagen:

S. R. M.

Augustissimo & Potentissimo
Principi ac Domino,
Dno. CHRISTIANO VI.
Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum
Gothorumque Regi &c. &c.

Gg

Hæcce

Hæcce Literarum
ex votivis civium acclamationibus
solitis deprompta Metathesis
profundissimâ subjectione offertur.

VIVAT CHRISTIANUS SEXTUS!

Anagr.

REX HIC JUSTUS STANS JUVAT.

Si bis, qui citò dat, veluti proverbia dicunt,

Bis quoque, qui miseros stans juvat, ille juvat.

Qui petit, accipiet. Tristem REX JUSTUS abire

Non sinit a facie, HIC STANS, citò, bisque JUVAT.

Thydsland.

Udi Leipzig haver en lær'd Danske Student, ved Navn Nicolaus Reiersen, fød i København, ladet ved Trykken komme for Lyset sin nette Latiniske Panegyricum, hvilken han allerunderdanigst havver holdet i den Academiske Kirke samme steds paa Hans Kongelige Majestæts vor allernaadigste Arve-Konges og Herres heitidelige Salvings-Dag den 6te Ju-

Junii udi en meget stor Forsamling af de fornemste, der i Byen værende, Indvaa-
nere. Ved samme Skrivt er føied Re-
ctoris Programma og en Latinſk Ode,
hvilke tilsammen udgjøre elve Ark. Beg-
ge Magistraterne, baade den Geiſlige og
Verdſlige, blev hver af ſin Marſkalk i en
ſolenne Proceſſion opførde, og vor Orat-
or gik ved Rectoris Magnifici Side.
Hans Catheder var med mange Bille-
der og Sind=Billeder zired og udpynted,
ſaa herdes og angeneim Muſiqve; fort-
ſagt: Man haver udi Leipzig ikke i lang
Tid havt en ſaa kostelig og glædelig
Aet.

Udi Aurich haver ogsaa Hr. Christian
Ludvig Pfizer, Hans Hei=Forſtelige
Durchlauchtigheds Arve-Prinzens af
Ost-Griesland Informator og Secretarius
ved Trykken udgived en vatter Panegy-
ricum, 8 Ark stor, ſom han haver til ſam-
me hellige og herlige Salvings Høitids
fryderige Hukommelſe fremførd i det
ſamtige Hei=Forſtelige Herſkabs, det
ganske Hoffs, alle Collegiers og fornem-
me Stands-Personers Overværelse.

Udi Giessen tager en af den, ved Døden
Gg 2 af

afgangne, høiberømmede Professoris Theologiæ og Superintendentis Hr. D. Got. Schuparts forige Tilhørere sig den Umag, at antegne nogle høistmerkværdige Singularia om denne høierværdige salige Mands Levnet og Fortienester, som visselig fortiene, ved Trykken at meddeles Publico. Denne merkelige Hr. Doct. Schupart var først Pastor i det Grevskab Hohenlohe. Siden Sogne-Præst i den Rigsstad Heilbron, og omfider Prof. Theologiæ Primarius, Consistorial-og Over Kirke-Raad saavel som fornemste Superintendentens paa det Universitet Giessen. Udi hvilken Tieniste han ogsaa udi hans beste Alder forleden Aar 1730., da han den første gang forestod Rectoratet, til Academiets og Landets største Sorg, meget hastig men salig forlod denne bedrøvelige Verden. Hvad hans priisværdigste Levnet og Vandring anlanger, da var det sandelig med de besynderligste og forunderligste Hendelser og Omvælinger beblendet og ledsgaget, velværdige, at de optegnes, og omstændiglig beskrives til en stedsevarende Ihukommelse. Det allermerkværdigste er vel dette, som han

ef=

ester den alvise gode Guds skulte Raad
haver maat lide udi nogle Aar af den
Helvedes Skrek-og Plage-Aand Dieves-
len og hans Anhang, ikke uden mangfol-
dige Tilskueres og Tilhøreres allerstørste
Borfærdelse og inderligste Medlidenhed;
hvilket man i disse Tidender saa meget
billigere kan indrykke, som det af denne
store Theologo selv er saaledes hans Til-
hørere bleven sagt og i Pennen dicteret.
Begyndelsen forholder sig efter den salige
heilande Guds Mands egen Beretning,
(hvilket man vel betænkt haver beholdt i
hans eget Sprog, og ikke vildet fordan-
se, paa det ikke nogen deraf skulde tage
Anledning, til at klage enten over nogen
Tilsettelse eller Fratagelse,) saaledes, som
det her følger, bestreven af hans Tilhøre-
re: Als er nach der Grafschafft Hohen-
lohe zum Predig-Ambt berussen wor-
den, habe er kurz nach Antretung dieses
seines Amtes folgende Teuffel-Anfälle
und Versuchungen gehabt. Bey nächt-
licher weile um 2 Uhr, habe man an sei-
ner Frauen Schlaff-Zimmer zwey der-
massen harte Schläge gehöret, daß das
ganze Haus davon erschüttert, und alle

Nachbarn darüber in das grösste Schre-
cken gesetet worden. Den folgenden
Tag habe es das Licht ergriffen, solches
auf die Erde geworffen, so daß dasselbe
dennoch beständig in dem Zimmer auf
der Erden stehend fortgebrant, und sich
zusehends von einem Ort zum andern
fortgerückt habe. Eben desselben Ta-
ges sey bey hellem Mittag ein scharfes
Messer mit so grossem Ungestüm auf ihn
zugefahren, daß die Zusehende glauben
sollen, es wäre solches nicht geworffen,
sondern mit der grössten Kunst aus einer
Canone abgeschossen worden. Die Nacht
darauf habe es ihn hin und wieder mit
grossen Nadeln gestochen, dabei eine sehr
spitzige grosse Gabel mit grösster Gewalt
an den Hals gejaget, welche ihm jeden-
noch eben so wenig als das Messer, die
alle beyde nach empfangener Krümme
abgewichen, das geringste geschadet. Fer-
ner habe es ihn zu verschiedenen mahlen
so gewaltig gebissen, daß man die den
Mäuse-Zähnen, nicht gar unähnliche,
wenigstens eben so spitze Zähne, mehr-
mals eine ganze Stunde hernach wahr-
nehmen können. Wie es ihn aber sonst
fast

fast täglich grausam gebissen, so habe es ihm auch nicht hundert oder tausend, sondern unzählige tausend mahl so harte Backenstreiche versehet, daß man sie in ziemlicher Ferne hören können. Viele tausend Steine von 10 bis 15 Pfund wären mit grösster Erschütterung seines Hauses, und Beschädigung sowol der Fenster, als auch anderer in der Stube befindlichen Sachen, nach allen Theilen seines Leibes, vornehmlich nach dem Haup- te zu, aber jederzeit vorben gefahren; denn die Würfe mit so grosser Gewalt begleitet gewesen, daß man hätte meynen sollen, sie wären aus Canonen abgeschossen worden. Ingleichen habe es nicht allein täglich sondern fast stündlich, ja nachtlich mit spitzgeschärften Messern nach ihm gezielt, nicht ein- sondern vielmahl seiner Frauen und ihm Stricke um die Füsse und um den Hals geworffen, und ihn wol gar erwürget, wenn die zwey dazu bestellten ordentlichen Wächter, ihn nicht zu rechter Zeit aufgewecket. Nicht einmalsondern öfters habe es das Haus in volle Flammen gesetzet. Ja es sch so keck gewesen, daß es ihm und sei-

ner Frauen zu vielen mahlen in einer Stunde bey hellem Tage und Zuschauen vieler 100 Menschen mehr den 50 Backenschläge gegeben; gar öfters habe es das Essen so sehr vergiftet, das er sich nebst dem Gesinde elendlichlich brechen müssen. Gar ostmahls den Tisch nebst den darauf gesetzten Speisen, um und den Sessel nach ihm geworffen. Wobei er noch dieses angemercket, daß es ihn hinterwärts niemahls angetastet. Wie er einmahls im vollen studiren gewesen, und den Propheten Jeremiam aufgeschlagen, habe es denselben über und über mit Dinte beschüttet, das Evangelium Johannis zerrissen, und vor die Füsse geschmissen; wie er auf ein ander mahl die güldnen Worte, Römer am VIII. Sind wir denn Kinder, so sind wir auch Erben, und Mit-Erben Christi ic. vor sich liegen gehabt, und selbe erklären wollen, habe es das ganze Blad heraus gerissen, und seiner damahls bettlägerigen francken Frauen in kleinen stücken vorgeworffen. Doch habe es dasselbemahl es dabei nicht bewenden lassen, sondern ihm auch die Kirchen-Ordnung und das Gesang-Buch in

in tausend Stücke gerissen, und vor die Füsse gestreuet. In andern Büchern habe es eben keinen so grossen Schaden gethan, außer daß es den Jüdischen Talmud bald unter die Banck, bald unter den Ofen, bald darauf, bald sonst in der Stuben herum geworffen. Als er auf einen Freitag predigen wollen, wären nicht allein seine beyde Paruquen weggeworffen, sondern auch beyden Röcken der eine Ermel ausgerissen, imgleichen die Kirchen=Ordnung, Bibel und Gesang=Bücher fort gewesen, so daß er damahlen aller derselben Sachen entbehren müssen. Da nun seine Frau das neu gezauste Luch aus dem Schrancke hohlen wollen, wäre ein solch Gepolter entstanden, daß er zumahl bey dem heftigen Geschrey und Winseln, seiner Frauen nicht umhin gekonnt, ihr zu Hülffe zu eilen, da er den, wie sie ihm entgegen gelauffen, und des ihr aufs neue begegneten wegen, ihre Noht klagen wollen, seine Paruque, ohne zu wissen, wer oder wie sie darauf gesetzet, auf ihrem Kopfe angetroffen. Worauf er so gleich voller Angst und Bestürzung mit seiner Frau auf die Knie

gefallen, Gott um Hülffe angeruffen,
und dem Teufel in Gottes und Christi
Nahmen befohlen, alles beyseit gebrach-
te wieder herzustellen; worauf noch des-
selbigen Abends alle verlohrne Sachen
mit grösstem Ungestüm und Geprassel
durch die Luft in die Stuben-Fenster ge-
flogen kommen. Nichts destoweniger a-
ber habe der Schrecken-Geist ihn nach
wie vor angetastet, so dass solche Sata-
nische Versuchungen, das einmahl weni-
ger, das andere mehr, bis ins achte Jahr
angehalten, und er die ganze Zeit über
nicht eine Minute seines Lebens sicher ge-
wesen. Bey solchen Umständen habe er
keine andere Auswege gewußt, als zu
Gott und der Vorbitte seiner getreuen
Zuhörer seine Zuflucht zu nehmen, die er
zum öfttern auf der Kanzel ganz weh-
muthig angeflehet, seinethalben zu Gott
zu beheten, auch habe er nicht unterlassen
auf wohmeynendes Verordnen der Hrn.
Aerzte Antimagica oder Zauber-Bulver,
das er auf Kohlen geworffen, und damit
geräuchert, zur Hand zu nehmen, welches
aber niemahls etwas geholffen, außer
ein einziges mahl, da seine Frau ganz ü-
ber-

vernaturliche Zahn-Schmerzen gehabt,
und, wie man meynte, durch Hülffe die-
ses Pulvers allerhand Materie von Holz,
Stein, Glas, Menschen- und Ross-Haar
aus den aufgebrochnen Backen heraus-
gezogen. Bei so gestalten Sachen, nun
hätten die dasigen Jesuiten und Carme-
liter sehr übel von ihm geurtheilet, und
behaupten wollen, der Lutherische Glau-
be wäre nicht der wahre, weil der Teu-
sel sogar über ihre Prediger solche Macht
hätte. Doch habe ihn dieses alles nicht
abgeschreckt, noch wie sonst viele angerah-
ten, vermocht, sein ordentliches Amt nie-
derzulegen, daß er, sich vielmehr seines
Tauf-Bundes stündlich erinnernd, Gott
aufs wehmühtigste ersucht, ihn von die-
sem Übel zu befreyen, der auch solchem
Flehen und Elende endlich in dem achten
Jahr ein Ende gemacht. Was ihm in-
dessen hinnen solcher Zeit für Anfechtun-
gen, Versuchungen und Jammer-volle
Umstände fast stündlich zugesetzt, kan
man daraus abnehmen, indem er selbst
öffentliche in Anwesenheit aller seiner Zu-
hörer, im öffentlichen Collegio Theolo-
gico versichert, daß ein ganzer Foliant
nicht

nicht zureichend wäre, alles das, was ihm seit der Zeit begegnet wäre, zu fassen; wie er denn die Entschließung genommen, von dem Verlauf dieser erstaunens-würdigen Begebenheiten, eine vollständige Nachricht zu ertheilen, um sowol die gefährliche Meynung des Thomasii de non existentibus spectris & magia diabolica, zu widerlegen, (welches seines Erachtens aus den klaren Stellen der heiligen Schrift, den vielen Exempeln und der Erfahrung, da man wüste, qvod Diabolo sit potestas assumendi corpus, & illud movendi, hocque modo cum hominibus colloquendi &c. sehr leicht zu thun wäre,) als den teufelischen Wahn des Balthasar Beckers, spiritum non posse agere in corpus, beschämt zu machen.

Sverrig.

Udi Stockholm prænumereres paa dette vakte og nytte Svenste Verk, som skal trykkes udi Historiographi Trykkeri: M. Laurentii Halenii Past. & Präp. in Söderala fullkomliga Bibliotca Concordantier, wisande Rum, Bok, Capitel och Vers, hvarest hvart Swansk Ord och Sentenz ståc beskrefwen, samt hwad

deremot swarar på Ebråisko eller Chal-
däisko i Gamla, och Grekisko i Nya Te-
stamentet, såsom och huru ofta samma
Ord af Grund-Språken, saminaledes
på Swånsko gifvit er. etc. Omend-
skisint den, allerede den 15 Februari. 1728
i det Upsaliensiske Synodo forsamlede,
Præste-stand haver ynsked, at denne o-
vermaade nyttige Bog maatte komme
for Lyset, og frivillig tilbudet, at for-
fremme den ved Prænumeration, hvor-
paa ogsaa Sal. Auctoris Arvinger have
anvendt saa megen Flid, som dennem til-
kom, og ved en den 1 Augusti 1728 ud-
gaaed trykt Intimation kundgiort det for
alle; saa haver dog dette Verk hidindtil
ingen Fremgang havt, eftersom for faa
Prænumeranter sig have indfundet, og
Bogen derimod udkræver et stort For-
lag saavel for dens storheds som og for
de mangfoldige slags Bogstavers skyld,
hvilke dertil skulde bruges. Imidlertid
da Hans Kongelige Majestæt af Sverrig
nu haver allernaadigst tilladt, at Kirker-
ne i Riget, som dertil have Formue, skul-
le tage Exemplarier deraf, og man dis-
foruden haaber, at adskillige Privati skul-
le

le findes villige til, at contribuere til et
smaa nyttigt Berks Befordring; saa ha-
ver man efter de Bedkommandes For-
slag og Begiering, derpaa været betænkt,
at Prænumerationen kan paa det lem-
fældigste indrettes, og saaledes disbedre
overkommes. Bogen skal trykkes paa
got hvidt Tryk= og fint Skriv=Papiir,
med ny ziirlig Ebraisk, Grækisk, Latinis-
og Svensk Stiil efter den udgivne Pre-
ve. Et heelt Exemplar paa hvidt Tryk=
Papiir skal koste 24 Dlr. Sølv=myndt,
og paa fint Skriv=Papiir 30 Dlr. Her-
af betales den halve del ved Prænume-
rationen, og, skulde sligt falde nogen for-
tungt, da ikun fierde parten. De øvrige
gives efter haanden, naar dette Berks
deeler bekommes; men Prænumeratio-
nen antages ikke længer end til førstkom-
mende December Maaned's Udgang.

Udi Upsal have 85 Candidati Philoso-
phiæ under Hr. Profes. Andreæ Grön-
volds præsidio den 26 Junii med sædvan-
lige Solennitæter og holdne Disputatio-
ner taget Magister-Graden.

Engelland.

Udi London vil den Auctor, som harer

beslittet sig, at bevise den Christelige Religion's Sandfærdighed og Vifshed af de Hedeniske og Jodiske Skribenters unegfelige Vidnesbyrd, med det første udgi ve den anden Deel under denne Over skrift: Appeal to the genuine Records an Testimonies of Heathen and Jewish Writers, being full Evidence for the Truth of the Christian Religion, and its primitive Doctrines, and several con ferences.

Sammesteds skal Hr. Tillemonts Kirke-Historie over de første 600 Aar, saavel som hans Beskrivelse om de Romerske Keiseres Bedrivter trykkes i det Engel ske Sprog med nyttige Forklaringer ved Subscription.

Frankerige.

Udi Paris er følgende Reise-Beskrivelse kommen for Lyset: Voyages du P. Labat, de l'ordre des Freres Prêcheurs, en Espagne & en Italie. à Paris. 1730. in 12mo. 8 vol. Prem. vol. p. 459. 2 vol. p. 398. 3 vol. p. 403. 4 vol. p. 415. 5 vol. p. 401. 6 vol. p. 382. 7 vol. p. 399. 8 vol. p. 409. De smaa Tractater, hvilke P. La bat harer af Italiensten oversat paa

Franss, og indrykked i denne Reise-Beskrivelse, ere tre. Den første findes i den siette deel, og handler om Cardinalis Imperiali sendelse til Kongen af Spanien Carl III., Hans nu regierende keiserlige Majestæt; hvilken Justinianus Chiapponi, da værende Pavelig Ceremoni-Mester, havet beskreven, og ladet trykke udi Rom An. 1712.: Den anden, som staar i det syvende Bind, er den tilforne udi Florentz udkomne anden og forbedrede Edition om den Stad Florentz dens merkværdigste Sagers Beskrivelse. Den tredie er en Efterretning om det Romerske Hof, som indtager halvparten af den Ridderen Hieronymo Limadoro An. 1611. men først blevet trykt An. 1646., P. Labat havet sied mange Anmerkninger dertil, hvilke hand havet selv observered, da han var udi Rom; men han kunde have tilsat mangfoldige fleere, dersom han havde taget Cardinalis von Luca udi Coln An. 1683 trykte Beretning om Staten Rom til Hielp. Herforuden havet P. Labat i det syvende Bind anført den Dominicaners Annii Vitterbiensis Forvars Skrivt, af P. le Qvien sammensat.

Syde Sider

Om

Lærde og curiøse Sager.

No.

31.

Den 2 Augusti 1731.

Tyskland.

Hdi Lybek er nylig udkommen den trea die Edition, med nødvendige Indici bus forsyned, af den store Polyhistoris og Rhetoris Hr. Dan. Georgii Morhofii Bog de arguta dictione, qvô artis argu te dicendi Scriptores tam veteres qvam recentiores cum censura exhibentur, & de argutiarum principiis, subsidiis atqve objectis, inspersis ubique exemplis, agi tur; cum Jo. Hen. à Seelen, S. S. Theol. Lic. & Gymn. Lubec. Rect. præfatione

Hh

de

de apto ac inepto argutiarum studio, illiusqve commodis, hujus incommodis, Lubecæ 1731, 8. Ligesom Hr. Editor haver fortient megen Tak og Berømmelse hos de Lærde formedelst Polyhistoris forbedrede Edition, og med de for et Aar siden udgivne deliciis Oratoriis Dan. G. Morhoffii; saa haver han iligemaade ved dette ny skjonne Oplag forbunden sig dem. I den lærde Fortale viser han, at den Konst at tale og skrive skarpsindig og klygtig, haver maat fornemme den samme Misbrug, som alle andre Konster og Videnskaber. Han tilkiendegiver hvad man derudi paa den eene side bør laste og forkaste, og tvertimod paa den anden side berømme og beholde. Hr. Morhoffius haver i dette Skrivt forestilled sig den lærde Italiæner Emanuele Thesau-ro til et Mønster, af hvis Bog han under tiden haver indrykt hele oversatte Me-ninger Ord fra Ord. Havde han overle ved dette Verk, og selv sat den sidste Haand herpaa, da havde han vel foran-dred, eller ganse udelukt meget, som vel kan finde sted sted udi Collegiis, men vel offentlig Tryk bestyldes af ildesindede, saa-

saasom et plagium literarium. Dersore
slutter Hr. Editor saaledes: Lectori li-
cet magnam spondeam utilitatem, ma-
jorem tamen sponderem, si ab ipso Au-
ctore superstite hic libellus in lucem fu-
isset editus; est enim fœtus posthumus,
egregius nihilominus ac utilis, qvi præ-
stantiam vel eō tuetur, qvòd Parentem
agnoscat illustre orbis eruditio ornamen-
tum & famæ immortalis Virum, Mor-
hofium.

Udi Leipzig i det Gleditsche Forlag er
en vakker og opbyggelig moralisk Tractat
nylig kommen for Lyset paa Franss og
Thysk under denne Overskrift: Reflexi-
ons de T. --- sur les Egaremens de sa Jeu-
nesse. Oder, Betrachtungen über die
Ausschweiffungen seiner Jugend in 8.
dehen Bogen. Dette Skrift gør sig be-
hageligt formedelst en dobbelt Nyttet;
thi først kan et ungt Menniske lære der-
af det Franske Sprog, og dernest, som er
det mest, den fortreflige Kunst, at opføre
sig ved sin første Udflygt i Verden for-
sigtig, klog og indgetogen. Hvad som
ellers allevegne haver sin Rigtighed, bren-
vissimam esse per exempla viam, og at

man ikke bedre kan komme til at lære noget, end som ved levende Exempler, det finder fornemmelig sted udi Sæde-Lærdommen. Saaledes maa denne meget fornuftige, troværdige, lære-rige og hurtig srevne piece være forserdiget af hvem man vil, eller være opdigtet, saa taber den dog derfor intet af sin Læse-værdighed og Bequemhed, til at føre og ledsage Ungdommen paa en angenem og god maade fra Lasternes til Dydernes Vej; thi efter Fortalens Forestilling gaar Forfatterens Affigt fornemmelig derhen, at man kunne spare og betage mange Mennisker og særdeles Ungdommen den umag, som de giore sig, for at blive ulyk-falige, i det han tydelig beskriver og forestiller sit bedrøvelige Levnets Leb for dennem, som ere gemeenligen hengivne enten til en overmaade stor ugrundet og ubillig Begierlighed efter Ere, eller og til en umættelig Bellyst.

Udi Frankfurt am Main er i sidst af vigte Messe den 4de Tomus in 8vo af den vel indrettede Catalogo over Hr. Borgemesters von Uffenbachs fortreflige Bibliothek udkommen, som ogsaa tillige indeholz

deholder et fuldstændigt Register over den 1, 2, 3 og fjerde del. Ellers blive de berømmeligste Lærde ved, allevegne fra at forstrive og kose sig anstændige Bøger af dette hyperlige Bibliothek.

Udi Marpurg kunde disse følgende Passvers Livs Beskrivelse tilsammen bekommes: Vitæ Romanorum Pontificum, Veteris III. Urbani II. Paschalis II. Gelasii II. & Callisti II. Auctore Joh. Ad. Hartmanno, Historiæ & Eloqventiæ Prof. Pub. ord. Marburgi Cattorum 1730. 8. 9 Ark. Herudi findes Stridighedens Fortsettning de investituris indtil dens første bisleggelse, som Hr. Dithmar, berømmelig Prof. Historiarum udi Frankfurt an der Oder, havet begynt an. 1710. med Papæ Gregorii VII da udgivne vita. Hr. Prof. Hartman havet i begyndelsen holdet Disputationer herover, og hovedentlig forestillet alle Ting, saavel som meget vel beviist dem, og uddraged af dennem alle slags gode slutninger.

Udi Dresden er dette følgende nette og vellykkede Vers trykt i fol. paa tvende Ark, som fortiner her at anføres, og hvilket man haaber skal behage Læseren

Hh 3 for-

formedelst dets Smukhed og artige Invention. Dets Titel er denne: Als des Herrn Cämmerer von Brühl Hochwohlgebohrne Excellence erstlich zum Ober Steuer-Einnehmer, und kurtz darauf, nach einem überstandenen gefährlichen Falle, von Ihro Königl. Majestät zu Dero General-Accis-Director allergnädigst erklärt worden, wolte seine schuldigste Glückwünschung hierdurch abstatzen ein, seit vielen Jahren seiner Excellence treuergebenster unterthäniger Diener, J. U. König. Dette hirtige Versigner nocksom dets versimmelige Forfattere, og lyder saaledes:

Die Misgünst rieff: Es ist zu viel,
Er steigt zu hech der Cämmrer Brühl.
Ich will, trotz seinen edlen Gaben,
Ihm danach eine Grube graben;
Dann mein Vergnügen bleibt, verfürht,

So lang kein schneller Fall Ihn stürzt.
Die Bosheit, welche dich vernommen,
Wird durch die Drohung höchster Freut,
Und laurt gleich auf Gelegenheit,
Wie Ihm am besten beyzukommen.
Als beyde nun die ganze Nacht
Dem bösen Anschlag nachgedacht,

Da kommt dazu von ohngefehr

Auch noch der schlimme Zufall her.

Laßt, Schwestern, sprach er, mir die Sor-
gen,

Ich weiß, wie euch zu helfen steht,

Wann, wie er pflegt, bey frühem Mor-
gen,

Von Brühl zu seinem König geht,

So soll ein Loch, sonst zugedecket,

Das keinen Argwohn Ihm erwecket,

Zu seinem Unglück offen seyn.

Gleich stimmen beyde boshaft eins;

Frohlockten schon in ihren Seelen,

Und rieffen: Dß wird uns nicht
fehlen.

Von Brühl, verbüllt in seine Treu,

Eilt früh nach Hofe sonder Scheu,

Und will nicht gern die Zeit verpassen,

Darinn sein Herr Ihn rufen lassen.

Auf seines Königs Dienst bedacht,

Gibt Er auf dieses Loch nicht acht;

Fällt aber, unverhoffter Weise,

Schnell in die unbedeckte Schleuse,

Woselbst so mancherley Gefahr,

Die Ihm mehr als zu nahe war,

Ihn zu verderben sich bemühte.

Doch Gottes Vorsichtsvolle Güte,

Die Ihm, wie sonst, zur Seite stand,
Hielt wunderbahr Ihn bey der Hand.
Er ward beglückt herausgezogen,
Jedoch beschädigt und verwundt.
Kaum ward die frohe Rettung fünd,
So freute sich, wer Ihm gewogen,
Und wer in Ihm die Tugend liebt,
Nur Neid und Bosheit stand betrübt;
Und konnte nicht genug beklagen,
Dass dieser Zufall fehl geschlagen.
Kommt nun, ihr Redlichen im Lande,
Von hohem und von niederm Stande,
Und lernet sichtbar, dass die Treu
Vom Himmel nie verlassen sey.
Wünscht alle Glück dem edlen Brühl!
Seht, dieser Unfall hilft Ihm viel.
Zumahl, da er Ihm auch noch nützt
Zu wissen, dass Ihn Gott beschützt.
Das, was vor kurzem seine Gaben
Beyn Ordens-Band verkündigt ha-
ben,
Das wird ißt würcklich offenbahr,
Weil Er schon grösser, als Er war.
Und recht, dann das, was Ihn erhöhet,
Warum ihr Ihn beneiden sehet,
Ist kein bloß Glück, wie manchesmahl.
Es ist des Königs weise Wahl.

Brühl

Brühl könnte leicht auch prothig werden,
Wie viele, die beglückt auf Erden,
Falls bey Ihm Würde, Stand und Ehr
Auch nur ein blindes Glücke wär.
Allein, da nach so schweren Proben,
Verdienst und Tugend Ihn erhoben,
So bleibt Er gegen jedermann
So hößlich, als man wünschen kan,
Dass auch sein großgesinnter Muth
Selbst seinen Feinden gutes thut.
Wer nicht verzagt im Ungelücke,
Und auch bey günstigem Geschicke
Sich niemahl übermuthig weist,
Der ist allein ein grosser Geist.
Ein Unfall muß uns oft erheben.
Lehrt nicht die Schrift von Josephs
Leben,
Dass, als er aus der Grube kam,
Sein Glück erst rechtes Wachsthum
nahm?
Wie Gott uns auch an Brühlen zei-
get,
Der nach dem Fall ißt höher steiget.

Sverrig.

Udi Stokholm vil man lade den anden
Deel af Historia pragmatica Sveciæ un-
Hh 5 der

Der Prænumeration trykke; Begyndelsen
vertil skal giøres med en, af de gamle,
mellemste og nyere Tiders og Bedriv-
ters, udsgøt og sammendragen. Beskrivel-
se helst af den saa kaldede Successions-
det er Stændernes Val- og det Kongeli-
ge Huses Arv-Rettighed til Kronen. De
som paa dette Skrivt ville prænumere-
re, betale derfor paa Skriwpapir 6 Da-
ler, og paa Tryk-Papir 4 Daler 16 Øre
Kobber-Mynt, og annamine derimod
Opptering udi Jac. Bildes Trykkeri.

Iligemaade prænumereres samme-
steds 15 Daler Kobbermynt paa D. A-
dam Frid. Glafeis Jus Naturæ & Gentil-
um, som er af det Thyske i det Svenske
Sprog oversat.

Engelland.

Udi London haver den særdeles inge-
nisse Hr. Pinchbek forferdiget en ny oz-
vermaade curios Machine, paa hvilc for-
derste Side man seer den, udi en Skov
paa sin Lire spillende, Orpheum, som til
et hvert Stykke paa det accurateste til-
siendegiver Tacten baade med Hoved og
Hod omgiven med en stor Hob vilde Dyr,
hvilke

hvilke synes formedelst deres adskillige be-
vegelser at ytre deres Fornielse over
hans Musique. Tillige hører man ad-
skillige meget skjonne Stykker, der af Hr.
Corelli, Hendel og andre beremmelige
Mestere ere sammensatte, at istemmes
paa mange Instrumenter med saadan
Fuldkommenhed, at neppe skal et In-
strument, som tracteres med Haanden,
kunde saa fornøie Folk. Saa hører man
og en angenem Harmonie af mangfoldi-
ge Fugle, hvilke saa vel imiteres, som de
kunde være levende. Paa denne Ma-
chines anden Side seer man Jorden og
Havet, hvis Prospect synes saa vidtlof-
fig, at man ikke vel siner dets Ende;
paa dette Hav vendes adskillige Fartei
frem og tilbage af Binden, og naar de
seiler bort, blive de stedse mindre, indtil
de omsider blive ganske usynlige; saa bli-
ver man og Delphiner var, hvilke swim-
me og spille i Vandet: Paa Jorden seer
man Folk til Hest, belæstede Vogne, Ca-
reter &c. som alle naturlig viis bevege
sig, at endogsaa Hulene sædvanlig drej-
es omkring, og Hestene sees at forandre
deres Skikkelse, naar de gaa op ad en
Bakke. Saa faaer man og en Flod at

see, i hvilken Svanene bade sig, og sege
at opsnappe Fisk, eller og pille deres Fier
ganske livagtig; ja det som er det lyftig-
ste, Ender flyde omkring paa Vandet og
forsorges af adskillige Hunde. Denne u-
lignelige Machine bliver formedelst dens
Skønhed og angenemme Harmoni hol-
det for det fuldkommenste og beste Styk-
ke, som man nogen Tid i Europa harer
hestuet.

Sammesteds harer Hr. Webster ladet
Hr. Simons Nyt Testamentes Overset-
telse med Anmerkninger udgaa. Det gam-
le Testamentes ny Engelske Oversættelse,
som nylig med den, ved siden hosfoede
Grækiske Text er kommen for Lyset, ha-
ver bekommen dette følgende Skrift i-
mod sig: A critical examination &c. Det
er: Det Nyt Testamentes og dets nye O-
versættelses Critiske Undersøgning, ud
hvilken den af Oversetteren fordervede
Text forestilles, og de falske oversatte Ste-
der tillige med de saa Anmerkninger i-
giendrives af Leonh. Twells, 1 tom. in 8.
pag. 166. I den anden tomo vil man for-
svare det Nyt Testamentes Canonem i-
mod Oversetteren, og giøre nye Anmerk-
ninger.

ninger over hans Tid-Register i Henseende til det nu Testamente Bøger.

Frankerige.

Efterat Advocaternes Sag udi Paris er kommen paa en bedre Fod hos Kongen og Parliamentet, da begynde Jansesterne igien at forfremmes; imidlets tid ivres endnu samme steds høielig imod saa kaldede Nouvelles Ecclesiastiques. Den nyeste Fortsetning deraf er denne: Nouvelles Ecclesiastiques, ou Memoires, pour servir à l'histoire de la Constitution, pour l'année 1731. Respondit mihi Dominus & dixit: Scribe visum, & explana eum super tabula, ut percurrat, qui legerit eam. Habac. II. 2.

Italien.

Udi Venedig er dette Skrift udkommen Joh. Lamii de recta Patrum Nicænorum fide Dissertatio 1730. in 4. Autor undersøger, udi hvilken Forstand og Mening det, saa meget omtvistede, Ord *ομοσοιος* er taget paa det Nicæniiske Concilio, og forsvarer mange Kirke-Fædre, hvilke Hr. Clerc beskylder, at de selv ikke have ret forstaed denne Materie.

Hr.

Hr. Ficoroni, som er de Reisende meget vel bekjendt formedelst hans Tidender udi Antiquitaterne, haver udi Rom udgived en Beskrivelse om adskillige merkværdige Antiquitater, om hvilke andre Efterretninger intet melde; samme haver han skrevet udi et Brev til den Engelske Ridder Hr. Bernard, under denne Titel: Le Memorie più singolari di Roma e sue vicinanze notate in una Lettera da Francesco de Ficoroni 1730. in 4to, pag. 30.

Udi Padua haver Hr. Poleni allerede længe siden forhverved sig meget stor Berømmelse og Anseelse formedelst hans om Astronomiske og Mathematiske Materier udgivne Breve, og eftersom man haver højt hysket, at de tilsammen maatte blive trykkede, saa ere de saaledes udgivne med denne Titel: Jo. Poleni, in Gymnasio Patavino Mathezeos Prof. Honorarii, & Scient. Societ. Reg. quæ Londini & Berolini sunt, Sodalis, Epistoliarum Mathematicarum Fasciculus, 4. pag. 200. og 9 Kobberstykker. I denne Samling indeholdes disse følgende Breve: 1) Ad Gabrielem Manfredum Epistola,

ftola, in qva agitur de Mercurio in Sole
viso anno 1723. 2) Ad eundem Epistola
altera, in qva exhibetur modus inveni-
endæ rationis inter duas indeterminatas
qvantitates in nonnullis Algebraicis æ-
qvationibus. 3) Ad Jo. Jacobum Mari-
nonium Epistola, in qva agitur de Solis
defectu, anno 1724 Patavii observato, &
de aliquibus experimentis pertinentibus
ad aquas fluentes. Huic Epistolæ acce-
dit Jo. Buteonis de fluentis aquæ mensu-
ra Libellus, cui etiam Annotationes ali-
quot subjiciuntur. 4) Ad Abbatem D.
Gvidonem Grandum Epistola, in qva
proponuntur nonnulla de Telluris for-
ma. Huic accedit observatio Defectus
Lunæ, habita Patavii 1724. 5) Ad eun-
dem Epistola altera, qvâ proferuntur
nonnulla de Caussa motûs Musculorum.
6) Ad Abbatem Antonium Com. de Co-
mitibus Epistola, in qva disputatur de Vi-
ribus vivis motorum corporum ab ex-
perimento æstimandis. 7) Ad Jacobum
Hermannum Epistola, in qva agitur de
organica Curvarum, Tractoriæ atque
Logarithmicæ, constructione. Accedunt
Epistolæ huic Demonstrationes Proble-
ma-

matum ac Theorematum de Curva Tra-
ctoria, a celeberrimis Geometris propo-
sitorum. 8) Ad eundem Hermannum
Epistola altera, qvâ nonnullæ Defectuum
Solis & Lunæ observations (Patavii ab
Auctore habitæ) continentur.

Hr. Victorius Giovardi haver til-
handled sig et MS. hvorudi findes endel
Lectiones til det gamle Klosters S. So-
phiæ Brug udi Benevento; i samme MS.
haves og Acta S. Mercurii og 12 andre
Martyrers, hvilke gemeenligen kaldes
de 12 Brødre, saavel som Historien, hvor-
ledes de i det ottende Seculo ere fra ad-
skillige Steder forde til Beneventum.
Dette altsammen haver han udgived med
Fortaler, Chronologiske Anmerkninger,
de fremmede Ords Forklaringer etc. un-
der denne Overskrift: Acta Passionis &
Translationis S. Mercurii ac SS. XII Fra-
trum Martyrum, & Lectiones pro solen-
ni Basilica S. Sophiae Beneventi dedicati-
one, ex antiquo Lectionario ad usum
Monasterii ejusdem ecclesiæ eruta &
Notis illustrata. Nunc primum in lu-
cem prodeunt operâ & studiô Victorii
Giovardi, Clerici Verulani. 1730.

Syde Tidender

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

32.

Den 9 Augusti 1731.

DANEMARK.

Udi Harslev haver den heilærde Rector Hr. Conrad Mich. Overbeck paa Hans Kongelige Majestæts vor al-lernaadigste Konges heitidelige Sal-vingss-Dag, den forbiganne 6 Junii, hols-det udi en Folkrig Forsamling en vakte Panegyricum, som er nylig ved Trykken kommen for Lyset udi Hamborg. Ef-tersom den heilovlige Oldenborgiske Stammes aldrig nok beremte Kongers. Verommelse er saa zirtlig, som fortelig

TJ
Ti

fore-

forestilled i denne korte og læsværdige Oration, saa haaber man, at giøre den lærde Læsere en Fornsielse med at anføre den, hvoraf vores Oratoris nette Vel-talenhed kan tillige eftersees. Næst Tidelen begyndes den saaledes: Illuxit tandem, qvod felix faustumqve sit! illuxit illa dies, qvam ardentissimis, per octo fere mensium spatium, votis expetivere inclyta Daniæ Norvegiæqve, qvam latè patent regna, omnesqve his inne xi Ducatus & Provinciæ; Dies gaudii & lætitiaæ, dies communi omnium applausu & congratulatione excipienda. Qvâ Serenissimus & Potentissimus Princeps ac Dominus, Dominus **CHRISTIANUS SEX-TUS**, Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum Goþorumqve Rex, Dux Schlesvici & Holsatiæ, Stormariæ & Dithmarsiæ, Comes Oldenburgi & Delmenhorsti, Dominus & Rex noster Clementissimus, consensò soliō avitô, hæreditariorum regnorum scepta capessit, Regioqve Sacro-sanctum caput cingit diademeate.

Hæc dies, pulsis tristitiæ nebulis, qvibûs cœlum nostrum obductum fuerat, sernitatem inducit; hæc dies inflictum numer

per gravissimum vulnus sanat, factamque in Patre patriæ jacturam abunde rependit. Qvantus antehac, Incomparabilis Regis FRIDERICI QVARTI, Gloriosissimæ memoriæ, ex hac vita excessu, iuctus existerat; qvantis mæror animos hominum occupaverat; qvanta consternatio pectora omnium concusserat; tantus nunc ex felici succendentis FILII EJUS inauguratione, ubique exoritur plausus, exultatio & fausta omnium acclamatio.

Nemo tum fuit adeo dejectus animo, qvi nunc se non erigat; nemo tam mæori involutus, qvi non nunc hilaritatem mente concipiat. Qvicqvid in Patre amissum & ereptum olim lugebamus, id omne recipiendum non tam promittit nobis, qvam re vera exhibit FILIUS, Paternarum non minus virtutum qvam regnum Hæres.

Ita PARENTS, Amor & delicium generis humani, Princeps, omnibus, qvotqve belli pacisqve laude floruerunt, aut par aut superior, cùm majus nihil posset, Progeniem suam, expressissimam imaginem sui atqve effigiem, conspicendam

nobis pariter ac posteris reliquit. Principem non diadematis magis fulgore, quam splendidissimis eminentissimarum Virtutum radiis undiqueaque conspicuum. A quo quid exspectare nos, quid posteri promittere sibi debeant, tanto apparebit clarius, quanto quis dilucidius poterit PARENTIS, pie defuncti, laudes exponere, AVORUMQUE, celeberrimae memoriae, innumera in Regna subditosque sibi populos merita oratione declarare.

Verum hoc qui praestet, ubi tandem invenietur? Profecto sustinendo tanto oneri, si quis est, qui se parem arbitretur, illum vel singulari quadam oportet, ac prope Divinam instructum esse facundiâ, vel arrogantiâ & temeritate planè excætum, ut non perspiciat, quanto ingeniô, quo ore Spirituque opus fit, ad decantas illorum REGUM laudes, in quibus amplissima semper & uberrima laudandarum rerum seges effloruit. Neque enim sublimia humiliter, neque splendida atque illustria obscurè sordideque, neque magna atque eximia jejune viliterque exponenda sunt. Et cum singulorum

rum Augustissimæ Stirpis Oldenburgicæ
Regum virtutes & merita vel denos O-
ratores fatigare possint; cujus præcipi-
tantiæ & inscitiæ esset, universorum res
præclarè gestas, angustis unius orationis
terminis velle includere? Strictim tamen
ut ex innumeris, qvæ dicenda forent, ego
nunc pauca delibare audeam, hoc ipsum
& Tuus Illustrissime COMES, Domine
gratiosissime, quo jubente, in hunc locum
ascendi, & VESTER Omnium, Auditio-
res, submissè ac decenter venerandi, a me
exigere videtur mirificus in Reges ve-
stros amor & reverentia. Qvare satius
duco, vocis me meæ, in re tam ardua ex-
ilitatem periclitari, qvàm Vestræ ex-
pectationi deesse, viderique majorem
meæ tenuitatis, qvàm obseqvii Vobis de-
biti rationem habuisse.

ETSI magnos Principes Virtute, non
felicitate metiuntur prudentes, negari
tamen non potest, qvòd, si eminentiori
virtuti par detur fortuna, singulare qvid-
dam ac Divinum soleat existere, qvod u-
niversum terrarum orbem in stuporem
& admirationem sui rapiat. Hoc si in
ullo unquam alio, certè in Illo, qvemSe-

renissimi atque Potentissimi Daniæ Nor-
 vegiæque Reges Auctorem suæ stirpis ve-
 nerantur, Principe CHRISTIANO PRI-
 MO, Daniæ, Sueciæ & Norvegiæ Rege
 apparuit. FELICIS denominationem
 jam ante Pater Ejus, Illustrissimus DIE-
 TERICUS, Comes Oldenburgicus ac-
 quisiverat, eo potissimum nomine, qvod
 non solum, ductâ in matrimonium A-
 DELHEIDA Comitissâ Delmenhorsta-
 na, totum Comitatum Delmenhorsta-
 num sui juriis fecisset; verum etiam Con-
 juge hac e vivis erepta, cum ad secunda
 vota transiret, HEDVIGIS Holsaticæ
 nuptiis, amplissimam Holsatiæ hæredita-
 tem adipisceretur. Sed si rem ex vero æ-
 stimare voluerimus, nulla re felicior fuit
 DIETERICUS, qvam qvòd Filium
 CHRISTIANUM geruerat, qui Pater-
 nam felicitatem ad Summum usque Re-
 galis solii fastigium provexit. Hunc e-
 nim statim ab ineunte adolescentia non
 minus prudentiæ, fortitudinis, & justi-
 tiæ laude, qvam antiquitate profapiæ, &
 gloriâ Majorum florentem, Regni Daniæ
 Norvegiæque Proceres, post Regis sui
 CHRISTOPHORI BAVARI, beatum
 ex

ex hac vita discessum, Regem sibi expectiverunt; nulli se rectius tutiusve Regnorum salutem & incolumitatem civium committere posse arbitrantes. Annuens Optimus Princeps eorum precibus, Regium diadema, non sine Divino aliquo Numine sibi oblatum, capiti suo imponi passus est, Dignitatemque Regiam, per tres & triginta annos, summa cum gloria & maximo Regnorum, reique literariæ, (Illustris enim Academiæ Hafniensis HIC Fundator exstitit) emolumento a se gestam, ad seros usque posteros per trium ferè seculorum decursum, nunquam interrupta Nepotum serie, quod raræ felicitatis exemplum vix in ulla alia Regia prosapia invenias, transmisit; ad ultima usque mundi tempora, quod optamus & speramus, propagandam.

Huic vita perfuncto successit Filius JOHANNES, pietate & virtute nemini secundus, cuius benignitatem, fidem, mansuetudinem, patientiam, exantlatosque pro regnorum suorum incolumitate labores atque molestias, nec olim fuit, qui non admiratus sit, nec hodie vivit, qui non pleno ore collaudet. Ex-

Excepit eum Filius CHRISTIANUS SECUNDUS, Princeps acerrimæ indolis, bellô fortis & manu strenuus, lingvarum quoque exoticarum cognitione, & optimarum artium studiis haud leviter tinctus, dignus omnino, qui & mansuetiore præditus ingenio, & meliore fortuna usus fuisset.

Sed quæ in hoc forte desiderantur, ea FRIEDERICI PRIMI, Patrui ejus, incomparabilis clementia, prudentia, iustitia & summa in DEUM pietas pensavit. Qvibüs Ejus virtutibüs non tantum tranquillitas Regno restituta & conservata; verum etiam repurgatae ab erroribus Papisticis, doctrinæ evangelicæ primus in Daniam aditus apertus fuit.

Plena autem impietatis Papisticæ destrucción, veræque religionis instauratio, FILIO & Successori Ejus, CHRISTIANO TERTIO, incredibilis pietatis & virtutis Principi reservata erat. Hic enim, profligatâ illâ, quam Romanus Pontifex omnibus Christiani nominis regniscatque imperiis imposuerat, infandâ hierarchiâ, & faceſſere jussis episcopis, qui non gregem suum pascerent, sed suo tantum

tum fastui, suæ dominationi, avaritiaæ libidini luxuique indulgerent, eos acciri jussit, & in omnibus Regni sui oris constitui Doctores Pastoresqve, qvi & puritate doctrinæ, & legitima sacramentorum administratione, Ecclesiæ Christi illum, qvô Apostolorum temporibûs füsserat, splendorem restituerent. Qvod beneficium, ut etiam apud Posterorū fartum tectumque permaneret, Rex, non minus prudens qvam pius, Constitutio-nes Ecclesiasticas primus promulgavit, ab ipso Megalandro Luthero comproba-tas, summisq; exornatas encomiis; qva-rum ad tenorem, qvicqvad ad Ecclesiam & res sacras pertineret, decenti ordine perageretur.

Sverrig.

Udi Stokholm venter man dette føl-gende smukke Verk med det første fra Pressen: Det i Floor stående Stockholm. Det første Cap: handler om Staden Stokholm selv, naar og af hvim den først er bygd; hvorledes den siden er ud-videt, og bragt efter haanden til den Størrelse og Anseelse, som den nu har r.

Ji 5

Det

Det 2) Cap: melder om alle Kirker udi Stokholm, saavelsom naar og af hvem de ere opbygde; saa beskrives og alle ved dennem merkværdige Ting, og de Præster, som enten fra Reformationen, eller fra deres Opbyggelse efter den Tid have der været. Det 3) Cap. forestiller det gamle og ny Slot i Stokholm, og giver Efterretning om alle Grevelige etc. Palais og andre prægtige Bygninger, og tillige alle andre merkelige Sager og Omstændigheder.

Thydsland.

Udi Hamborg haver den berømmede Pastor Hr. Joh. Christoph. Volffius nu ogsaa levered den anden saa lange ønskede del under Pressen af hans saa vel opagne grundlærde exegetiske Arbeide, som han kalder Curas Philologicas in novum Testamentum. Den skal, om muligt er til Paaske-Messe 1732 komme for Lyset i den Kissneriske Boglade. Den første, i det Aar 1725 udgangne, Tomus gaar ikke videre, end til Apostlernes Gierninger, derfore skal denne anden indslutte alle Pauliniske Sende-Breve. Bel-

bemeldte Hr. Forfatter er ogsaa nu i Verk med at fuldferdige den fjerde og sidste Deel af hans udgivne hertige Bibliotheca Ebraica in 4to. Samme haver hidindtil været saa meget mere umistelig, som den indeholder tillige et fuldstændigt Register over dette hele ssisonne Verk. De foregaaende Tomi have allerede udviist, hvor meget lærdt, vigtigt og læsværdigt man kan vente sig ogsaa af denne. Af utrykte Rabbiniske Sager saar man ogsaa uden tvivel meget der i at see, eftersom Auctor haver formered sin forrige Rabbiniske Bog-stat med 300 skrevne Rabbiniske Piecer, som han siden haver tilkiest af Hr. Borgemesters von Uffenbach berømmelige Bibliothek.

Man haver ogsaa at talke denne af den lærde Verden høifortiente Hr. Forfatter for adskillige andre gode Skrivter, blandt hvilke ogsaa disse ere: Anecdota Græca. Theophilus Antiochenus, in multis correctus & illustratus. Manichæismus ante Manichæos. Absurda Hallensia. Notitia Karæorum. Libanii Epistolarum adhuc ineditarum centuria. Historia Lexicorum, & de Lexicis Bi-

Biblicis. Philosophumena Origenis Car-
sauboniana. Historia Bogomilorum &c.

Udi Bien haver et hurtigt Hoved giordt
dette amphiboliske Vers over den, nylig
ved Eriwan udi Turcomannia indlagde
Seier, hvilken baade Thyrkerne og Persi-
anerne tilskrive sig:

Turcas dixerunt Persas prostrasse, do-
lerem,

Si verum sensu non in utroqve fo-
ret.

Udi Duisburg er denne følgende Bog
nylig kommen for Lyset: Institutiones
Philosophiae rationalis in usus Academi-
cos novâ methodô digestæ, Auctore Joh.
Jac. Schillingio. A. M. & Philos. Doctore,
ejusdemqve & Mathes. Prof. Ordin. Au-
ctor haver i dette Compendio, som han
ikun haver forfertiged til hans Tilbe-
reres Brug og Nutte, saaledes forklaz-
red Fornuft-Konstens fornemste Læz-
dommer, at man allevegne af en hver
kan uddrage Positionen og Bevislighes-
den af det foregaaende; Auctor lover også,
at ville med Tiden udgive et ganske
fuldkommen og vidtløftigt Systema om
denne Videnskab, hvorudi den skal paa
det

det næeste afhandles og bevises, efter de gamle Geometrarum Maneer, som have in demonstrando været rigidissimi; saa skulle og Mathematicorum Kunstigreb i de skulte Sandheders Opdagelse forklares, og paa alle slags Tilfælde appliceres.

Nederlandene.

I den Hag er følgende Skribt udkommen: Le grand Mistere, ou l'art de mediter sur la Garderobe, renouvellé & dévoillé par l'ingenieux Docteur Swift; traduit de l'Anglois, Pensées hazardées, sur les Etudes, la Grammaire, la Rhétorique, & la Poétique, par M. G. L. le Sage. 8. pag. 218. Ligesom man fordun udgav alle Satirer, hirtige Skrivter etc. under Mr. la Brujere eller Mr. Despreaux hans Navn, for at føre dem i des sterkeste Afstrek; saa tilskriver man nu alle lydig og flygtig indrettede Piecer, som udi Engeland skulle finde god afgang, Hr. Doct. Swift; da ogsaa tillige her, som meget hisset, adskilligt løber med, hvilket ikke er hans Navn værdigt. Til dette slags hører ogsaa denne her anførte Tratstat,

Etat, der formedelst sin slette Beskrivelse heller fortienet at kaldes det, man ikke vil nævne. Fornuftige Engelsmænd kunne ikke heller uden Utaalmodighed og Fortrydelse fordrage, at man vil udgive dette lompe Verk, som et af deres sindrigste Auctorum Arbeide, og de forstkre, at det er en utiladelig Bedrag, at man dertil hans Navn harer misbrugt. Imidlertid ihukommer man ved denne Titel det 13 Capitel udi Hr. Rabelais Bog, hvor man erkliender Gargantua hans store Geist af en Butschere, og et andet ligesaa latterligt Paafund, hvilket man forдум harer havt i sinde, at fremsøre under denne Overskrift: Memoires pour servir à l'Histoire de M. le Camus; men som dog, efter moednere Betænkning blev i sin Rolighed. Hr. le Sage hans Betænkninger ere ikke alleineste paa en slumpehytte hensævne; men nogle deraf ere endogsaa urimelige, og i almindelighed finder man iblandt mangfoldige ganske gemeene ogsaa nogle, som fortiene sære Anmerkninger. Disforuden er det skade, at man harer foresat den en saadan Fortale, som giver den

den set ingen Ere; men sinare en Optegnelse paa Auctoris Discipler, hvoraf man alt for tydelig kan merke og kiende hans Gemhcts Bestaffenhed. At Bogen harer mange slags Titler, og at i den findes en hosfoedt vidtloftig trykt Optegnelse om nye Bøger, som indtager 25 sider, og af de kisbende dyre nok maa betales, det reiser sig af Boghandlernes egen nyttige Sædvane, til at stille Folk ved Penge; og man maa oven i Kisbet være Forleggeren forbundet, fordi han ikke tillige harer opfyldt Bogen med lompe Kohberstykker.

I Utrecht er denne Tractat kommen for Lyset: L'Anti-Mathanaſe, ou Critique du Chef d'oeuvre d'un Inconnu; le tout critiqué dans le Gout Moderne. 8. pag. 137. Aldrig harer en Titel bedre passet sig til sin Bog end som denne, thi den er just tvertimod Mathanasiis sindrige Skiemt. Man kunde ikke have skrevet noget koldſindigere, affmageligere, eenſoldigere og elendigere, og, naar man tillige betrakter de Grovheder, med hvilke det er opfyldt, saa fortiener intet Skrift bedre end dette den, af Boileau i Art Poétique

512 Nye Tid. om lærde og cur. Sager-
tique Chant. III. ved enden anførde, Poë-
tiske Forbandelse.

Engelland.

Af de Miscellaneous Observations on
Authors anciens and modern, er den tre-
die Deel udi London udkommen, som in-
deholder følgende Artikler: 1) Anmerk-
ning over Quintilianum. 2) Over Boileau
hans Longini Oversættelse. 3) Over Lu-
cianum og Euripidem. 4) Over Statium.
Iligemaade er den fjerde Deel trykt, som
bestaar af disse stykker: 1) Fortsatte An-
merkninger over Statium. 2) Nogle af
en høifornem Haand meddelede An-
merkninger over Virgilium. 3) Betæn-
ninger over den store Ægyptiske Pyrami-
de &c. 4) Over den, som har forfattet
Grounds and Reasons of the Christian
Religion. 5) Over Senecæ Skue-spil.

Italien.

Hr. Fontanini Skrivt om de udi Pa-
via fundne Reliqvier, hvilke foregives at
være den hellige Augustini, er af en A-
nonymo udi en Tractat paa 100 sider i
ato meget heftig og fyndig angreben.

ovpl.

Syde Sider

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

33.

Den 16 Augusti 1731.

DANEMARK.

Den berømmelige Rector Overbeck
udi Harslev continuerer den høi-
lovlige Oldenborgeske Stammes al Be-
rømmelse værde Kongers velskrevne Pa-
negyricum saaledes:

Post beatum hujus REGIS (CHRISTI-
ANI III) ex vita discessum, Angelica vi-
sione IPSI aliquot diebus ante denuncia-
tum, rerum gubernacula capeffivit FRI-
DERICUS SECUNDUS, in quo omnes
Regiô fastigiô dignas virtutes merito su-

Rt

spic

spicimus. Nihil eō in bello erat fortius, nihil in pace mansuetius, nihil in exstruendis splendidissimis ædificiis & fundandis amplificandisq;e civitatibus magnificientius; nihil ad tuendam cœlestis doctrinæ puritatem, & stabilienda propagandaq;e optimarum artium studia propensius; nihil deniq; erga viros doctos liberalius & munificentius. Innumera harum virtutum omnium proferri possent documenta, sed contrahenda mihi sunt orationis vela, temporis rationem habenti, veniendumq;e ad fortissimum Heroa, CHRISTIANUM QVARTUM, non diuturnitate magis imperii, sexaginta enim regnavit annos, qvām rerum gestarum gloriâ maximē insignem.

Hujus Regis, ut in evitandis bellis non necessariis, iustitia, æqvitas & prudentia; ità in gerendis summa animi magnitudo semper apparuit. Qvod si per IPSUM stetisset, nihil fuisset illi antiquius, qvām perpetua pace & quiete regnum firmare. Qvoties verò, urgente necessitate in aciem prodeundum erat, id qvod persæpe accidit, Rex invictissimus belli quidem Duces adhibebat fortes & strenuos;

non

non tamen, ad ipsorum ductum rei gerendæ summam devolvendam ratus, ipse exercitus ducebat, ipse classibus præerat, ipse imperterritō animō, hostium copias aggressus, per tela, per ignes, perq've tormentorum tonitrua viam sibi ad victoriam aperiebat. Nunquam suā culpā malē rem geffit, nunquam in præsentissimis periculis animum despōndit, sed si qva ipsi minus ex voto accidissent, fortiter ferendō, prudenterq; consulendō, omnes tristiores casū correxit, & persæpe ex acerbissimis fortunæ injuriis palmam reportavit. Sic regnum pietae firmatum, prudentiā & constantiā ex turbidis bellorum tempestatibus ad exoptatam tranqvillitatem revocatum, transmisit Filio, FRIDERICO TERTIO, qvem communia Procerū suffragia in paternum solium post mortem Ejus evexere.

Hujus Regis virtuti Dania debet præcipuum suum decus, & certissimum perpetuæ securitatis & felicitatis stabilitum, nimirum absolutam Regii dominii & supremam potestatem, hæreditario jure ad omnes Regiæ stirpis Posteros devolvendam.

Rē 2

Vir-

Virtuti, inquam, maximi Regis hoc tantum decus acceptum est ferendum. Non enim vi, non minis, non armorum strepitu, sed incomparabilibus suis in regnum meritis illud asseditus est. Repentina hostium irruptio totum ferè regnum oppresserat, obsidionem quotidianè expectabat ipsa Regni metropolis sedesque Regia, neque ad resistendum satis vel munitionis vel præsidii habebat. Trepidabant omnes, rebus suis diffidebant, ejulabant. Solus Rex imperterritus, animos suorum, & voce sua & exemplō erigebat, pristinæque virtutis & fidei admonitos, eò perducebat, ut ad hostem, a muris propellendum, certatim omnes concurrerent. Tum Rex ad summam fortitudinem, circumspectionem, vigiliam reliqui nihil fecit, usqvedum Dei præsidio adjutus, suorumque civium auctoritate suffultus, omnes hostium insulatus repelleret, fraudulenta consilia everteret, urbem obsidione liberaret, universo denique regno pacem, populis securitatem & incolumentatem restitueret.

Devincti tantò beneficiò regni status & ordines, nullum, quod Regi offerrent

mu-

munus majus, Regiisqve meritis digni-
us, invenire potuerunt, qvām si absolu-
tæ potestati Regiæ regendos se suaqve o-
mnia committerent. Ità, qvod multi a-
liorum populorum Reges ferrô & cæde
a suis civibus extorqvere frustra annisi
funt, illud Gloriosissimæ memoriæ Rex
FRIDERICUS III. ultro a suis oblatum
accepit, atqve ad Serenissimam Progeni-
em suam, hæreditatis jure, & nunquam
interrumpenda Nepotum successione,
non sine maximo regni emolumento
propagavit.

Primus igitur Augustissimæ Stirpis Ol-
denburgicæ, qui Regni Dænici supremum
Dominium, a Parente hæreditario jure
traditum, accepit, fuit **FRIDERICI III.**
Filius, **CHRISTIANUS QVINTUS,**
Princeps, ultra qvām mens humana ca-
pere potest, fortis, pius, justus, prudens,
omnibusqve & pacis & belli artibūs ad
miraculum usqve instructus. Quem si
præliis fulminantem cerneret, cum Sci-
pionibus, cum Pompejis, cum Alexan-
dris componeres: Si populis suis jus di-
centem, legesqve ferentem audires, Ly-
curgis & Solonibus præferres. Victori-

as Ejus si qvis numerare voluerit, prælia numeret, qvæ tamen propter multitudinem numerari vix possunt; Pietatem, Justitiam & Prudentiam novisse qui desiderat, evolvat Rituale Danico-Norvegicum, Codicemqve legum civilium Christianeum, ab Ipso promulgatum, qvorum illud rituum, ad religionem cultumqve Divinum spectantium; hic vero negotiorum, ad tuendam civilem hominum inter se societatem pertinentium, rationem, modum, & ordinem, tam succinctè, plenè dilucideqve pertractat, ut nullæ cujusquam legislatoris tabulæ, id quod ipsæ exteræ nationes agnoscunt, cum his comparandæ, nē dicam iis præferendæ sint.

Quid prædicem de munificentia Regis in remunerandis bene meritorum obsequiis, de splendore ædificiorum ab Ipso excitatorum, de instauratione mercaturæ & disciplinæ militaris, de admiranda ingenil mansuetudine & humanitate. Verbô dicam: Summus & omnibus numeris expletus Rex erat CHRISTIANUS QUINTUS, cui orbis parem habitus non fuisset, nisi Ipse ex se genuisset FRI-

FRIDERICUM QVARTUM, æternæ
 memoriæ Principem, Regem nostrum,
 dum viveret, Clementissimum, nunc de-
 fideratissimum: Belli fulmen penetrant-
 tissimum, sidus pacis lucidissimum, Pa-
 trem patriæ, terrorem hostium, Vidua-
 rum Nutritorem, pupillorum Tutorem,
 Ecclesiarum Conservatorem, Scholarum
 Exstructorem & Dotatorem munificen-
 tissimum. Veræ Religionis in terris, lon-
 gissimè dissitis, Propagatorem, doctrinæ
 puræ Vindicem publicæq; felicitatis col-
 lumen. Principem erga Deum pientis-
 simum, erga subditos sibi populos mitis-
 simum, in consiliis capiendis prudentis-
 simum, in rebus gerendis fortissimum,
 in verbis veracissimum, in factis glorio-
 fissimum, carum Suis, Exteris venerabi-
 lem. Principem omni laude & depræ-
 dicatione majorem, qvo vivente & reg-
 nante felices nos & beatos meritò existi-
 mabamus, moriente verò, parum ab-
 erat, qvin a nostra felicitate dejectos nos
 & protrusos esse arbitraremur.

Verum bene habet! qvòd REX PA-
 TER, FRIDERICUS QVARTUS, in
 REGEM FILIUM, CHRISTIANUM

SEXTUM, omnes suas virtutes, omni s
animi ingeniiqve dotes, ipso cum san-
gvine statim transfudit, mox exemplô
prolicuit & corroboravit. Itaq;, utut jus
hæreditatis & perpetuæ successionis non
fuiisset, tamen FRIDERICO QVARTO
nemo dignius poterat succedere, nemo
stabilitam ab ILLO REGNORUM sub-
ditorumqve felicitatem fortius tueri,
qvam CHRISTIANUS SEXTUS, viva
& genuina Divi Parentis Imago.

Tydsland.

Udi Halle er næstavigte Paaste-Mes-
se dette følgende Skrivi kommen for Ly-
set: Christ. Aug. Salig de Diptychis Ve-
terum, tam profanis, qvam sacris liber
singularis, variis, ex omni antiquitate,
præsertim Ecclesiastica, de oblationibus,
Martyribus, Martyrologiis, Calendariis,
Litaniis, Necrologiis, de origine Missæ
& invocationis Sanctorum, observatio-
nibus illustratus, scriptus ex Bibliotheca
Wolferbytana, 1731. 4. Da Verket er
to Alphab. og 9 Ark stort, kan man let
forestille sig, med hvor megen Flid denne
til Kirke-Historiens Oplysning meget
nyt-

nyttige Tractat af sin Forfatter maas
være sammensat, og at han intet, eller
lidet, dertil hørende havet ladet forbigaar.
For hannem have allerede Ciampini, Pa-
leotti, la Higuera, Schmidius og ganske
nylig Buonarruoto udi hans observatio-
ni sopra tre Dittichi antichi di avorio og
mange andre skreven herom; dog mener
denne Auctor, at han alleene havet hand-
let nu først ret udførlig og ordentlig om
denne Materie. I almindelighed scri-
ver han om disse Kirke-Bøger, (som ha-
ve deres Navn af δις og πτυσσω) pag. I.
saaledes: Inter antiquos ritus, qui uni-
versæ Ecclesiæ fuerunt communes, qui-
que intimam Ecclesiæ structuram affe-
runt, at simul magnam superstitionum
farraginem in orbem Christianum indu-
xerunt, diptycha jure ac merito, referto.
Horum tam freqvens est apud Ecclesia-
sticos scriptores, patres, concilia, & alibi
mentio, horum tam communis fuit, per
omnes Ecclesiæ Christo Servatori col-
lectas, usus, ut, si nullas etiam ipsorum
abusus superstitiones progeniisset, ta-
men eorum rationem curatiū pernosce-
re operæ pretium foret.

Kl 5

Dipty-

Diptycha have været for Bøger, det viser han i det andet Cap. § 4, nemlig at de vare Fasti eller Aar og Dag-Bøger, hvorudi de til Kirken ankomende Lemmer bleve indtegnete. Dette Skrivt afdeles udi tive Capitler; hvoraf det første handler de voce: Diptychon & de Diptychis in genere. II. de origine Diptychorum in ecclesia. Der paa følger Classis prima Diptychorum, qvæ est viventium, og der handler III. Cap. de nominibus offerentium in diptychis, ubi de oblationibus primorum Christianorum in genere. IV. De eadem materia, seu praxi Diptychorum in oblationibus. V. De Nominibus Imperatorum ac Regum in Diptychis. VI. De nominibus Pontificum, Patriarcharum, Episcoporum, & Presbyterorum in diptychis. Classis secunda Diptychorum, qvæ est Sanctorum & Martyrum. VII. De nominibus sanctorum in diptychis. VIII. De nominibus B. Mariæ Virginis, & Apostol. in Diptychis. IX. De nominibus martyrum & Confessorum in diptychis, ubi de martyribus & martyrio in genere. X. De eadem materia, ac in specie de aliis, præter dipty-

diptycha, martyrum honoribus. XI. De eadem materia , ac in specie martyrum ex diptychis recitatione. XII. De origine Invocationis sanctorum ex Diptychis. XIII. De origine Martyrologiorum & Calendariorum ex diptychis. XIV. De eadem materia. XV. De nominibus Virginum ac Continentium in Diptychis. XVI. De nominibus Conciliorum in Diptychis, Classis tertia Diptyehorum, qvæ est Mortuorum. XVII. Cap. de nominibus Mortuorum in Diptychis, det XVIII. De origine Missæ Pontificiæ ex Diptychis XIX. De origine Necrologiorum ex Diptychis. XX. De communione per Diptycha.

Udi Erfurt er nylig dette Juridiske Compendium komæn for Lyset med denne Titel: Corpus juris portatile, hoc est, fidelis manuductio brevi temporis spatiō solidam juris scientiam sibi acqvirendi, in 8vo. Man maa frngte for, at det gennem Ordsprog her finder sted: Compendia ere dispendia.

Udi Frankfurt ei en Roman trykt under denne Overstrixt: Die Nordische Lucretia, vorgestellet in einer anmuthigen

gen Liebes-Geschichte eines Nordischen
Bürger-Mådgens, in 8. Den Romerske
Lucretiæ saa ærbare og ærværdige Navn
findes her tillagt det urette Fruentim-
mer; thi snart er hun en dum Tosse, snart
et vppigt Øvindfolk i Tanker, og snart
noget andet, som man ikke vil nævne.
Forfatteren maa ikke ret have forstaed,
at vedligeholde den Character, som hans
Heltinde skulde have. Saaledes maa
vel det gamle Rim over den Romerske
Lucretia være et motto ved denne daar-
lige Lucretiæ Tractat:

Lucretia, behold din Ere,
Man vil ej her saa findet være.

Engelland.

Udi London skulle alle den berømmelis-
ge B. Verulamii opera komme for Lyset
til førstkomende Juul; hvad han ha-
ver skrevet paa Latin skal her trykkes på
Engelsk. Dette af tre Tomis in fol. og
omtrent 240 Ark bestaaende Verk for-
langer Subscriptioner, og 2 Guineer skul-
le betales forud. Fordeelen ved denne
Edition bliver denne, at man allevegne
vil tilsette nødvendige Anmerkninger,
og

og tillige vise, hvor vidt den, af Hr. Verulamio i hans Bog de augmentis scientiarum giorde, Plan er udført indtil vore Tider, og hvorledes enhver Videnskab siden den Tid er bragt til store flor, hvilket Tilleg er vel værd, i det Latiniske Sprog at oversettes.

Sammesteds er og følgende vakkre Skribt udkommen: Fossils of all kinds, digested into a Method suitable to their mutual Relation and affinity; with the names by which they were known to the Ancients, and those by which they are at this day known: and notes conducing to the setting forth the natural History, and the main uses of some of the most considerable of them, as also several Papers tending to the further advancement of the knowledge of Minerals, of the Ores of Metalls, and of all other subterraneous Productions. By John Woodward, M. D. late Professor of the Physick of Gresham College, Fellow of the College of Physicians, and the Royal Society. Hr. Woodward er den første, som haver bragt Fossilia udi en Systematisk Orden. I hans sidste Sygdom, der

der varede udi mange Maaneder, haver han efter denne Orden forferdiged tvende vidtloftige Optegnelser paa hans tvende Samlinger af alle Fossilibus, som findes udi og uden for Engelland; men han forlod dette timelige, medens de endnu vare under Pressen. Ved disse Optegnelser er et Brev hosfsied til Hr. Newton, efter hvis begiering Hr. Woodward haver skreven disse Optegnelser, hvorudi Auctor fortæller de Veie og Middel, af hvilke han havet betient sig, til at finde en rigtig Orden. Derpaa følger et Brev til Hr. Hoskins om de ikke naturlige Fossilibus, eller om Planter, Dyr og Fisker, som allevegne ligge skulte under Jord- den. Det tredie Brev er skreven til den samme Hr. Hoskin, og indeholder Hr. Listors Igiendrivelse, som mener, at Naturen selv forebringer disse omstrevne Slags Fossilia, hvorved er foied en Efterretning om de saa kaldede Trold-stene. Det fierde er en Extract af Fortalen til Fossilium Fortegnelse, og det femte en Samling af adskillige Approbationer og Berommelser, som adskillige lærde Mænd have tillagt Auctoris Systemati, hvila

hvilket han under den Titel af Jordens
naturlige Historie haver ladet komme
for Lyset, tillige med nogle Steder af
nogle Reise-Beskrivelser, som bekræfte
det samme. Det følgende Brev hand-
ler om de saa kaldede Belemniters Op-
rindelse, Natur og Bestaffenhed imod
Hr. Elvyd, og det næste forestiller Hr.
Butners Igienrivelse, som haver meent,
at de opgravne Corall-zinker ere forme-
delst den almindelige Synsfod opfordte
af Havet, og bortslyssede under Jorden.
Slutningen bestaar af en Efterretning,
hvorledes man skal omgaaes Coraller,
og hvorpaas man skal give agt i Bierg-
verkerne i Engeland og andensteds.

Frankerige.

Udi Paris er følgende Skrift udgiven:
Etat de la France. Par M. le Comte de
Boulainvilliers. Denne Tractat burde
have været bedre, og er ingenlunde til-
strekkelig, at give Læseren et ret Begreb
om Frankriges Provincier; saa findes og
allevegne mangfoldige Tryk-vildelser.
Auctor selv besværer sig meget over de af

In-

Intendanten efter Kongens Befaling
indsendte, Efterretninger, som ere enten
ubequemme og utilstrekkelige, eller og
alt for dogne og partiiske.

Italien.

Udi Padua er følgende Skrift trykt:
Græci Theologi de Christo, Pascha suum
præmaturè atq; in pane fermentato ce-
lebrante, dissertatio, à Theologo Latino
censoriis notis dispuncta & confutata.
Denne piece henhører til den bekendte
Stridighed imellem den Grækiske og La-
tiniske Kirke de pane eucharistico. Den
Grækiske Theologus er Hr. Sisimus
Perastianus af Cephalonien, som stu-
rer paa det P. Academie, og paastaar,
at Christus har holdt Paaske en Dag
før end Jøderne, og derfor brugt sæd-
vanligt eller syred Brød. Hans contra-
part er den berømmede P. Serry, som
igien driver hannem og tillige Gerh. Joh.
Vossium, der i sin dissert. de tempore
Passionis, forsvarer Grækernes Mening,
endskjent han sigter ikke saa meget til
Vossium selv, som til denne hans Til-
hænger og Efterfølger.

Sgye Sjænder

Om

Lærde og curiøse Sager.

No.

34.

Den 23 Augusti 1731.

DANEMARK.

Slutningen af Hr. Overbecks Resvær-
dige Panegyrico lyder saaledes om
bor i hzg: (Gud forlene Hannem et læn-
gre Liv og meer velsigned Regimenter end
Hans Forfædre!) allernaadigste KONGE:

Hunc REGEM & DOMINUM nostrum
Clementissimum utinam, hodiernô Au-
gustissimæ inaugurationis die, coram in-
tueri possemus, Regio fulgentem diade-
mate, præsentesq; MAJESTATIS Ejus
radios vultumq; proni ac submissè ve-
nerari.

LI

Cz-

Cæterum qvod oculis nostri corporis negatur, illud animo saltem & menti præcludi haud qvaquam potest. Præsens cogitationi nostræ est Rex noster, qvem & sua & immensa lux suorum undiqvaque circumstat & illustrat, ut latere nusquam possit. Obversatur animis nostris illa, qvam in Majoribus prædicavimus, in PATRE nuper piè defuncto suspeximus, admirati, exosculati sumus, incomparabilis in Deum pietas, iustitia, prudentia, temperantia, lenitas, munificentia, qvæ qve Heroum laus propria est, invictum animi robur.

Ad has virtutes omnes Serenissimum ac Potentissimum REGEM nostrum, in ipso statim nascendi primordio natura finxit, mox ineffabilis Divorum PARENTUM cura, & sollicita Educantium dexteritas magis magisq; produxit & excitavit, usus denique & experientia, tractandis summis regni negotiis, firmavit penitus atqve consummavit.

Prima ætas literis, illisqve rudimentis impendebatur, qvæ sinceram summi Numinis venerationem, veræqve pietatis igniculos mentibus subjiciunt, qvæ ad dea-

deamandam virtutis pulchritudinem & honestatis decus amplectendum, generosos animos allicitunt, justaque rerum pretia illis paullatim insinuant, ne parva accipientur pro magnis, aut haec ut parva contemnantur. Nam ut accepta haec annis teneris fuerint, ita in reliquam durant etatem, tentanda haud temere aut evellenda.

Adultior factus REX noster, humaniora, quae vocantur, studia, suorum fastigio minime indigna ratus, lingvarum cognitionem, optimarum artium & in primis civilis doctrinæ, de promta ex jure Divino & humano precepta avidissime arripuit, tantosque in his omnibus progressus fecit, ut ex literatis nostræ etatis Principibus, quem cum Eo componas, vix invenias. In primis vero duo illa regnum fulcra, quibus omnis & Regum potentia, & subditorum securitas sustinetur, sapientiam pacis & virtutem armorum, omnium studiorum, incredibiliique quodam mentis ardore, amplectendam sibi & excolendam esse existimavit.

Sed cum facile intelligeret sapientissimus REX, PATER EJUS, nullam fore

præstantiorem disciplinam, qvām si IPSE FILIUM imitatione Sui erudiret, in societatem consiliorum suorum ILLUM receptum, deliberationibus de summis regni negotiis interesse jussit. Ibi plenē emicuit Divina illa ingenii indoles, incredibilis judicii vis, ac libratisima ratio. Nihil tam erat reconditum, qvō ILLE non penetraret, nihil tam clausum, qvod ILLE non recluderet. Omnia & pacis ornamenta & belli præsidia mente & cogitatione complectebatur, & qvæcunq; consilia ad regni securitatem, ad statūs publici tranquillitatem, ad subditorum salutem conservandam, ad tuerendum veræ religionis decus, ad firmandam in judiciis æqvitatem, ad coercendam retundendamq; improborum hominum licentiam, & bonorum innocentiam vindicandam pertinerent, ea demum digna existimabat, qvæ cogitatione versaret, qvibus animum & mentem intenderet. In his omnibus ad Sapientissimi PATRIS exemplar ità se totum componebat conformabatq; ut vivo adhuc & regnante Parente, omnes Ejus Divinas laudes adumbraret.

Post

Post beatissimum verò Divi PARENTIS ex hac vita discessum, cùm Ipse regni gubernaculis manus admovere cogetur, qvis unquam Princeps dilucidius & glorioius, quam Clementissimus REX noster, PATRIS sui instar expressit? Qvotjam ILLE per hos octo menses, quibus regno præfuit, suæ clementiæ, suæ animi magnitudinis, suæ justitiæ, suæ sapientiæ, sui in populum suum amoris, suæ mansuetudinis, suæ liberalitatis & munificentia publica documenta edidit! Qvam certam nobis spem, vel infallibilem potius fiduciam, obtinendæ sub illius regimine perpetuae felicitatis excitavit!

Viget sub auspicatissimo REGIS nostri imperio, & vigebit semper doctrinæ cœlestis puritas, vigent leges, vigent judicia, viget publica securitas, florent civitates, abundant agri, templa & scholæ decus suum & ornamenta conservata, auctaqve deprædicant.

Lætamini igitur & exultate, inclyta Daniae & Norvegiae Regna! Lætamini omnes his innexi Ducatus & Provinciæ! lætamini imprimis Vos, Auditores submissæ & decenter venerandi, lætamini

hâc publicâ omnium felicitate , hoc Re-
ge tam clemente & benefico ! Eumqve,
hodierno die coronam Regiam Capiti
Suo imponentem, publicæ hilaritatis sig-
nificationibûs, plausibûs & faustis appre-
cationibûs ad thronum comitamini!
Qui dies Augustissimæ Ejus regiminis in-
augurationi sacratus est, eundem vestræ,
in REGIAM EJUS MAJESTATEM ,
perpetuæ ac subje&tissimæ devotionis,
obseqvii, fidelitatis, obsidem constituite.

Una omnium insonet vox : VIVAT
REX CHRISTIANUS SEXTUS! Pa-
ter patriæ, regnum fidus, populorum
amor, publicæqve felicitatis præsidium.
**VIVAT REGINA SOPHIA MAGDA-
LENA!** ob serenissimam non magis pro-
sapiam, qvàm Divinas virtutes , & emi-
nentissima corporis animiqve ornamen-
ta, tantô fastigiô dignissima. VIVAT
tantis Parentibûs digna Soboles , Prin-
ceps Regius, **FRIDERICUS!** in amplis-
simi Regni hæreditatem, spemqve popu-
lorum genitus. VIVAT vigeat & floreat
Universa DOMUS REGIA, omniq; felici-
tatis genere æternum perennet ! Nun-
cupemus vota ! preces fundamus pias !
eas.

easq; ut ratas & validas esse jubeat DEUS
T.O.M. qvām devotissimē & ardentissi-
mē fieri potest, Divinum Ejus Numen
veneremur atqve obtestemur.

Summe, Omnipotens & Æterne DEUS,
a quo omnis Regum regnorumqve feli-
citas unicè pendet, audi, qvæsumus, pre-
ces nostras, audi & perfice nostra desi-
deria! Tuere REGEM nostrum, ut re-
gat nos, tuere Dominum nostrum, ut
protegat nos: tuere communem omni-
um Patrem, ut foveat omnes : TU illum
gratiâ Tuâ complectere, lumine Tuo il-
lustra, virtute Tua corrobora. TU im-
pertire ILLI sanitatem, longævitatem
firmissimasqve corporis animiqve vires.
TU rege consilia EJUS, TU actionibus
EJUS interveni, TU ipsos successūs con-
firma, auge, provehe! TU REGI, TU
REGINÆ, TU PRINCIPI REGIO, TU
universæ DOMUI REGIÆ, ea addas
prosperæ vitæ ornamenta, qvæ nulla for-
tunæ vis evertat, nulla temporum de-
bilitet varietas.

Ità REX noster FELIX semper im-
perabit, JUSTUS imperabit SANCTUS
imperabit, & nos qvoqve suo regimine

felices, suô exemplô justos sanctosqve
efficiet, eritqve perpetuò, qvod ipsum
Regium Ejus Nomen modicâ elemento-
rum transpositione promittit:

CHRISTIANUS SEXTUS,

Rex Sanctus Justis. Rex Justus Sanctis.
Dixi!

Fra hans Velærværdighed Hr. Mag.
Albert Thura, velfortienende Sogne-
Præst i Leirstov udi Jylland, er til det-
te Trykkerie nylig hidsendt et stykke af
hans, om Aalborg Stiftes Kirker, og
Kirkernes Antiquitater forserdigede,
Skriwt, som handler allecne om et af
samme Stiftes Herreder, kaldet Ters-
lev-Herred; hvilket han til en Pro-
ve af Verket har paa Dansk udgived, og
her fra Pressen kan ventes trykt in 8vo.

Sverrig.

Udi Stockholm ere tvende nyttige Skrib-
ter imod den saa kaldte Christiani Demo-
criti eller Dippelii falske Lærdom og Me-
ninger komme for Lyset, nemlig: 1) Den
Calmarske Bisops Hr. Schröders Om-
døme.

døme. 2) Prof. Theol. og Philos. saavel-
som Pastoris udi Lund i Skaane Andr.
Rydelii Prodromus. Denne høilærde
Prof. haver ogsaa i dette Aar holdet en
Disputation imod Dippelium.

Sammesteds er den Svenske lærde O-
brist-Lieutenant Stralenberg hjemkom-
men fra Thysfland, og haver udlevered
det saa længe ventede Verk, som han ha-
ver skrevet om Rusland, Siberien og
Tartariet, til Prænumeranterne; de, som
ingen Forskud have gjort, kunne ikke
saa det under 22 Daler Kobbermynt. Med
de derhos føiebelandkort er man ikke al-
levene aldeles tilfreds. I det ringeste
bliver der meget at forandre og forbedre
i disse Stralenbergiske Landkort, naar
man bekommer de accurate Kort, som
den berømmelige Geographus og Pe-
terborgiske saavel som Parisiske Acade-
miers Medlem Hr. de Lisle med det før-
ste vil udgive, eftersom denne Hr. Lis-
les Broder, Hr. de la Croyer, haver til-
den Ende rejset omkring i det hele Russi-
ske Rige udi mere end de tre Aars Tid, og
derover forfattet de rigtigste Observa-
tioner.

Tydskland.

Udi Giessen er dette læsværdige Skrifi
nylig kommen for Lyset: Joh. Georg.
Liebknechts, SS. Theol. D. ejusdemq;
& Math. P. P. O. Superint. Consistorialis
Stipend. Princip. Ephori, ut & Colleg.
Cæsar. N. C. Adjuncti & Societ. Regiæ
Brit. ac Boruss. Membri, Hassiæ subterra-
neæ specimen, clarissima testim. Diluvii
universalis huic & in locis vicinioribus
occurrentia, ex triplici regno, Anim.
Veget. & Min. petita. an. 1731. Den høi-
lærde Hr. Auctor harer afdeelet dette ret-
curiøse Verk, som er prydet med 16 stion-
ne Kobberstykke, udi tre Sectioner. I
den første harer han, ved den almindelig-
ge Syndflods og dens Levningers Af-
handling, ret grundig og med mange
Theologiske Anmerkninger forklared det
første og syvende Capitel i Skabelsens
Bog efter den Ebræiske Grund-Text, og
efterat han harer forestillet Testimonia
Hassiaca derom ex regno Anim. & Ve-
get. fremfører han ogsaa deslige i den
anden Afdeeling ex regno Min., og taler
i Særdeleshed om et udi Betterau fun-
den Træ, som var forandret til Jern. I

den tredie Deel paastaar han, at alle disse anførde Reliqvier og beshynderlig det ommeldte Træ ere udi og ved Syndfoden didførde, og gotgjør tillige deres Forvandling med klare Bevisninger. Ved dette Skrivt er ogsaa hosføied: Cel. D. Joh. Geilfusii rarissima de sigillata Laubacensi Tract. Item, denne vores Auctoris Dissert. Epist. de Serratis & Bigis, qvâ antiqua Wetteravia illustratur. Som man nu harer meget at tilskrive denne berømmelige Mands Flid; saa vil hans Scriptorum, Dissertat. & Programmat. tam Theol. qvàm Mathemat. catalogus, som med det første skal komme under Pressen i Giessen, det tilstrekkelig forestille.

Udi Jena harer den saa kædede Megalissus nu efterkommen det, som han for nogen Tid harer til sagd, i det han harer udgived dette følgende: Deutsche Jesuiten-Poësie, oder eine Samlung Catholischer Gedichte, welche zur Verbesserung allen Reim-Schmieden wohlmeinend vorleget Megalissus. Franckfurt und Leipzig 1731. 8. 10. Bogen. Dette er en Samling af alle slags Vers, som ved al-

le slags Leiligheder ere forsørdigede enten af Jesuiterne selv, eller i det ringeste af deres Discipler. Hvo som gierne leer over eenfoldige og affmagelige Ting, den finder her sin fulde Fornicelse, eftersom nogle af disse Vers ere daarlige i den høieste Grad, og nogle, endstant noget lideligere, dog saa vankundige og imod Poësien stridige, at man i disse latterlige Vers kan finde de tydeligste Exempler næsten af alle Forseelser, som udi Rum kunne begaaes. Om Auctor naaer sit Diemerke, og foranlediger herved Catholikerne, til at forbedre Poësien og det Lydiske Sprog, det kan Tiden alleene vise.

Engelland.

Udi London er nu udkommen det tresdie Brev til Hr. D. Mead om Thuani Histories nye Edition, som Hr. Buckley vil lade oplegge. Dette Brev bliver saa meget angenemere for Subscribenterne, som det indeholder en disstørre Mængde af vigtige Tilleg, som give denne Edition et nytt Fortrin for de forige, og ikke ere anførde i den, til Subscriptionen udgivne, Forestilling.

Sammesteds haver Hr. Carl la Motte,
D. Theol. og det Kongelige Selskabs
Medlem etc. ladet komme for Lyset en Es-
say on Poëtry and Painting, hvorudi han
betrugter Digter- og Maler-Konsten, saa
vidt de forestille den Geistlige og Verdsli-
ge Historie. Han haver hos sig en An-
hang af det, som hos Poéterne og Ma-
lerne strider imod Tugt og Ærbarhed.
Bogen bestaar af trende Breve, hvorudi
Auctor udviser langt mere unyttig Lær-
dom, end som de Konstners sande Kund-
skab, hvorom han handler. Man beskyl-
der hannem disforuden, at han selv er
falden i den samme Last, hvilken han der
hos andre straffer.

Frankerige.

Udi Paris er dette Skrivt udgaaed:
Histoire de Peuple de DIEU, par le P. I-
saac Joseph Berrujer. Den af Auctore
selv saa meget og høit versimte Methode
er ikke mindre, end som meget andet, man-
ge Indvendinger underkasted, og man
maa billigen twivle om, at retdømmen-
de Folk skal foredrage den andre. I=
blant andet haver den og denne Besvært=

lig=

lighed, at man skal antage alle Ting al-
leeneste paa Auctoris Tro og Love, saa-
som man ikke selv Sagerne kan undersø-
ge. Han maa vel ogsaa havt sine besyn-
derlige Aarsager dertil, nemlig at han
saaledes kunde med Tiden unddragte Læg-
mand Bibelens Overstættelser, korte Ud-
tog, Commentarier, Betragtninger &c.
og derimod bibringe dem den Romerske
Kirkes Lærdom, som nu igien faaer over-
haand. Hans politiske Forehavende
kunde saaledes være saa meget vigtigere,
som han derved kunde understøttes, til at
møde tillige tvende mægtige Fiender,
nemlig Jansenisterne og Protestantterne,
og disforuden føre Folket uformerk til
den, for den Romerske Kirke saa nødven-
dige, og derfor saa høibemte, Lydighed.
Dette er vist, at denne Bog er Bibliis hi-
storicis, eller Historiae Scholasticae Petri
Comestoris meget lig, som for Refor-
mationen var den eeneste Bibel, og, saa
at sige, de for den Romerske Kirke saa nyt-
tige Traditioners Hoved-Repertorium.
Den saa store Omhyggelighed, med hvil-
ken Auctor, omend siest langt subtilere
Papistiske Lærdommer, endogsaa de, som

ere mest stridige, (s. f. e. om Jomfru Mariae ubesmittede Undfangelse, ved Slægten Forbandelse udi Paradiset) opvekker billigen denne Mistanke, at denne Bog ikke er forserdiged i den Afsigt, som Comestoris hans Processus Belialis contra CHRISTum og andre af samme Art, nemlig for at indtage Folket mere med lystige eller fornøielige end som opbyggelige Bøger, og saaledes at holde det fra Kilden og den hellige Skrivt, som man ikke vil gøre dennem bekjendt. Man vil vel ikke kalde denne Bog Libertinernes Bibel eller Patriarchernes Kierligheds Historie &c. som andre have besfreven den, dog maa dette siges, at Auctor ikke burde have brugt saadan Romanst Skrivemaade; thi end og de sindrigeste Bøger ere neppe skrevne paa en lystigere og mere paketist Maade, end som Auctor her forestiller de Bibelske Historier, og besynderlig de, som handle om Qvindfolk. Idet ringestiske seer man af mange Exempler klarlig, at, dersom Frankerige ikke haver slike Geistlige, der kunne legge de Bibelske Personer saadanne latterlige Talemaader i Munden, som den Pater Abraham a St. Clara, saa finder man dog samme steds

nogle, som dennem heroiske og galante Discurser tillegge. Imidlertid er man Auctori forbunden, fordi han harer stydet den Skrivemaade, som spiller med Bornagtige Antithesibus, høie tanker og evenyrlige Forestillinger, saavel som fordi han ikke harer opfyldet Bogen med Kobberstikker, der gisre et Verk desto kostbare, og sielden have andet til Grund end Kobberstikkerernes Indbildinger, som mestendels tiene Bornene til Tidsfordriv og tit bibringer dennem et falsc Begreb om Sagerne. Ved denne Kobberstikkerenes Erindring maa man forundre sig over de Reformerede, hvilke have ladet denne, mod deres Lærdom stridende, Sædvanne saaledes tage overhaand, at man finder næsten flere Bilder-Bibler hos dem, end hos andre Troens Tilhængere.

Italien.

Udi Venetia vil Hr. Giavarino lade under Subscription trykke ikke alleene Graevii og Gronovii hyperlige Thesauros, men ogsaa de dertil komne Hr. Salengre hans tre Tomer. Han forlanger ingen Penge forud, men advarer ikun Liebhaberne, at det hele Verk skal i det ringeste koste 20 Venetianste Ducater.

Sye Sider

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

35.

Den 30 Augusti 1731.

DANEMARK.

Saa som denne følgende, i Tranquebar
Den 5 October 1730 trykte, og forte-
lig forfattede Efterretning om den Kon-
gelige Daniske Missions nærværende glæ-
delige Tilstand, for hvis Christelige An-
stalter vores Høisalige gode Konges FRI-
DERICH'S den Fierdes udødelige Ju-
kommelse bliver indtil Verdens Ende i
en bestandig Bessignelse, her nylig er an-
kommen; saa haver man vildet fornøie
Læseren med dens behagelige Meddecel-
se,

M m

se, forhaabende vist, at Læseren efter vor
aandelige Samfunds uforbigiengelige
Pligt baade vil glæde sig over Hedniniz-
gernes lyksalige Omvendelse, og takke
den barmhertige GUD derfor hiertelig,
saavel som ovrigtig komme disse omvende-
te Sæle til Hjælp med sin idelige Forben,
at de stedse maa sig opfore som sande
GUDS Born, sinnende som himmelske
Lys iblandt den vanartige Slegts, og ikke
blive enten lunkne Christine, eller rygges-
løse Kroppe, eller skinhellige Dienstalfe,
hvilke alle skulle, om de ikke ret omvende-
sig i tide, faa mange Hug, som den stakk-
agtige Tienere, der vidste sin Herres Bil-
lie, og ikke beridde sig, og ikke gjorde den;
ja det havde da været dennem bedre, at de
havde ikke kændt Retferdighedens Bei-
end at de, nu de kændte den, have vendt sig
fra det hellige Bud, som er overantvoz-
det dennem. 2 Petr. 2, 21. Beretningen
lyder saaledes: CHRISTI reene E-
vangeliske Lærdom har Missionen her ved
Stæden forkynnet for Indvaanerne i
dette Land, udi det baade Portugisiske
og Malabariske Sprog, siden Anno 1706.
Fra den Tid af ere 1601 Personer, nemlig

430. Portugiser, og 1171 Malabarer, blevne Lemmer i Jerusalems Meenighed, i hvilken der for nærværende Tid befindes at være 1006. hvoraf 296 ere forleden Aar komme dertil.

Men hvor stor den aarlige Tilvert har været udi begge, haade den Portugisiske og Malabariske Meenigheder, saa vel af Hedninger og Romersk Catholiske, som Born og andre Protestantter, kand man see af følgende Tabelle.

Portugissk Meenighed.

Aar.	Tilvert.	Hedn.	Rom.	Born.	Prot.
1707	16	5	7	--	4
1708	30	--	21	5	4
1709	4	--	--	3	1
1710	23	2	10	9	2
1711	4	--	--	4	--
1712	8	--	--	8	--
1713	16	2	5	8	1
1714	23	3	6	12	2
1715	13	3	--	9	1
1716	8	--	3	5	--
1717	14	6	--	8	--
1718	17	7	3	7	--
1719	22	7	3	10	2

1720	18	1	2	15	--
1721	12	1	2	7	2
1722	5	1	--	4	--
1723	18	3	7	5	3
1724	6	--	1	5	--
1725	23	--	10	11	2
1726	24	12	6	5	1
1727	50	11	1	15	23
1728	20	5	1	12	2
1729	17	1	2	13	1
1730	39	7	3	17	12

Malabarist Meenighed.

Aar. Silvest. Hedn. Nom. Born. Sænå af begge
Menigheder.

1707	19	2	16	1	35
1708	27	20	5	2	57
1709	13	6	4	3	17
1710	30	16	10	4	53
1711	15	10	--	5	19
1712	13	10	2	1	21
1713	9	1	7	1	25
1714	18	11	6	1	41
1715	8	3	2	3	21
1716	2	--	1	1	10
1717	21	8	9	4	35
1718	16	9	2	5	33
					1719

1719	39	19	15	5	61
1720	26	7	11	8	44
1721	6	--	--	6	18
1722	9	5	--	4	14
1723	5	--	--	5	23
1724	15	--	9	6	21
1725	11	2	4	5	34
1726	25	9	7	9	49
1727	77	50	2	25	127
1728	245	146	47	52	265
1729	265	155	45	65	282
1730	257	188	20	49	296

Nu bestaaer den Portugisiske Meenighed af 216 Personer, nemlig 108 Fuldvorne; 25 Born, som i Missionen bliver opdragen; 27 som kommer i Skolen uden fra; 21 som ikke bliver bragte til Skolen, og 33 sinner. Af de vorne tien er der Hans Kongel. Majest. 18 for Soldater og Matroser, og 1 ved Toldboden. Ved Missionen tien er 2 for Begbindere, og 1 for Skolemester.

Den Malabariske Meenighed i Bhen, beregnes nu til 423 Personer, nemlig 263 vorne; 22 Born, som af Skolen ere sendte hjem igjen; 60 som endnu ere i Skolen, og
 M m. 3 af

af Missionen nyder deris Underholdning; 21 som ikke kommer i Skolen, og 58 smaae. Af de vorne staar der i Hans Majestæts Dienste 8 som Soldater, 15 som Taliarer, og 5 ved andre Forretninger. 13 af dem tñner ved Missionen. Af de øvrige er 1 Mørimester, 1 Fisker, 1 Lever, 1 Bottemager- og 3 Skildrer Svenne. Andre ere Agerdyrkere, Saltforarbeidere, Dagkennere, Søefarende og Dienere hos Europæerne. Af Missions Børnene Lærer 2 Sellingeer-Dienesten, 1 at koge, og 1 at forarbeide Salt. Deris Boliger have de i Trankebar og Forstaden, Satankudi, Goreiar, Eruktantseri, Pommciampottej, og Sandrapar.

Den Tantsauriske Meenighed ude paa Landet er for denne Tid bestaende af 367 Personer. Til det Majaburamiske District hører 151, til det Tantsauriske 90, til det Madevipatnamiske 97, og til det Bedarniamiske tillige med det angrensende Marrayer-Land 29. Udi Missions-Skolen bliver 16 Born af denne Meenighed opdragen.

Udi dette Aar ere der 39 Personer lagde til

til den Portugisiske Meenighed. Af den-
nem vare 7 Hedninger, som en tiidlang
tilforn ere blevne underviste til den hellis-
ge Daab; 3 af dem vare Romerst-Cathol-
iske, og 12 Reformierte, som fra Naga-
patnam vare komne herover. Ligesom nu
de forbemelte 7 Personer har nydt den
Maade, at de ved deris Herskabers Be-
fordring ere blevne indlemmede i den
Christen Kirke: Saa var det at ønske, at de
øvrige Europeer vilde ogsaa udi dette
Stykke lade se deris Pligt, og efter Guds
udtrykkelige og alvorlige Besalning x
Mos. 17. v. 12, 13. give deris Liv=egne Til-
ladelse, at blive udi den Christelige Lær-
dom undervist, at de saaledis tillige med
de andre kunde blive Christi Meenigheds
Lemmer.

Den Malahariske Meenigheds Tilvert
her i Byen er 133 Personer, af hvilke 102
vare fuldvorne Hedninger, 10 Romerst,
1 Reformiert, 20 eendeele nyesdde, een
deel smaae u-myndige Børn.

Den Tantsauriske Meenighed ude paa
Landet er formeeret med 124. Af disse
har 86 fuldvorne annammet den hellige
Daab, efter at de dertil tilforn ere un-

der viiste; 9 ere gaaen over fra den Romerske Kirke til os; og 29 som unge Born ere blevne udi Igienfødelsens Bad declareret giorde.

Som Catechumeni bliver 39 Portugiser beridde til at annamme den hellige Daab; iligemaade 97 vorne Malabarer, og 44 Skole-Born, af hvilke 31 hører til Meenigheden i Byen, og 13 til Meenigheden paa Landet, som alle af Missionen bliver forsørgede: Hertil hører endnu 5 Romerske Born, som af deris egne ere o vergivne, til at blive oplærte i den Evangeliske Lærdom. Og underholder da efter alt dette Missionen 150 Born tilsammen med Føde og Klæde.

Udi Trykkeriet bliver den Malabariske liden Catechismus, og den udi det Portugisiske Anno 1715 trykte liden Beg, kaldet den sande Religion, igien oplagde.

* * *

I det faste Haab, at vore Landmænd ikke skulle lade sig være fortrydeligt, naar de faae disse Nye Tidender om lære og curiose Sager under Øjne, at læse imellemstunder ogsaa noget, som er gammelt, men dog tillige mærkværdigt,

om et og andet, til vores eget Fæderne-
lands Historie henhørende, da, som en
god Patriot i Jylland, dec i mange Aar
har væred omhnggelig for, at see sit Fæ-
dernelands Historie, fornemmeligen Hi-
storiam Danorum litterariam, illustre-
red, havet gived Løvte fra sig, om at ind-
sende undertiden her til Trykker-Pressen
nogle smaa Observationer om Danske
merkelige Sager, havet man tænkt, at
ville fornsie Læseren, med at indrykke der-
af et eller andet stykke, naar skee kan, i
disse Nouveller, hyskende, at flere gode
Patrioter ville til Fædernelandets Ere
folge denne Velærværdige Mands pris-
lige Exempel, hvorved de tillige kunde
forlyste Nationen; ja endogsaa mange U-
denlands. Man vil, naar sige Under-
retninger fra velbemeldte Heilærde
Mand indkomme, give dennem Titel af

Notification om Danske curiose
Sager. No. I.

Og meldes da for denne gang dette:
I korsgangen ved den Norre Side udi
Aarhus Dom-Kirke skal være begrav-
ne tvende Poliske Herrer, som døde, da de

Polske i den Svenske Feide var i Jylland indkomne, os til Succurs. Deres Insignia, som Ao. 1699. blevne nedtagne, vare af Lin, og hengte need fra Hvelningen i en Hampe-Linie. Paa hver side sade de twende Polske Herrer paa deres Knæ, med deres Sabeler hængende ved Siden, og oprakte de begge deres Hænder for et Crucifix, som stoed for dennem, hvor neden under var sat deres Haaben. Oven over var deres Navn, samt deres Charge, med Latinse Bogstaver tegned, hvilket altsammen ganske var ukiendeligt, eftersom Forgyldingen med Bogstaverne var borte. Med disse twende Polske Herremands Begravelse skal have væred i Dom-Kirken denne Process, efter gamle Folkes Beretning, som levede der i Byen paa de Tider.

1. Blev der gjort et Theatrum uden for Choret, omkringhengt med Sengeklæder, og besat med viede Lyhs, hvor paa Ligene bleve satte, imens der holdtes en Prædiken paa Polst.

2. Der Prædiken var mesten til ende, kom een ridendes ind i Kirken, med et Spor, det han stodte i stykker paa de Dødes Kister, og fastede stykkerne dertil.

3. Bieve Graverne bestænkte med vi-
ed Vand, og Ligene der i nedsatte.

4. Gik de alle ud af Stolene paa Kir-
ke-gulvet, og samledes om Generalen, og
blev da holded en Latinst Oration, og tak-
ted der i paa de Dodes vegne for god
Conduct; hvorimod Generalens Secre-
tair holdte strax en Tale paa Latin, og
der i beklagede sig over de afdøde, og gav
dem deres Bersommelse. Hvilken Cere-
monie blev sluttet derefter med 3 Sal-
ver af Soldaterne.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er dette vakkre Skribt
udskriften: Memoires du Comte de For-
bin, Chef d'Escadre, Chevalier de l'Or-
dre Militaire de S. Louis, a Amsterdam.
aux dépens de la Compagnie, in 12, To-
me I. 383 pag. Tom. II. p. 344. Dersom
alle saa kaldede Memoires varer ligesaa
curiose, og syntes ligesaa oprigtige eller
usfrømitede, som denne, da maatte man
nok hysse, at deres Tal kunde blive for-
meerede. Greven af Forbin, lige fri for
deres latterlige Forsængelighed, som ik-
kun skrive, for at offre deres egen Ben, el-
ler at rose sig selv, og for saa mange an-
dres Svaghed, som ikke uden Fortrydel-

se og Forvirrelse kunne resolvere sig til at fortælle hvad Forseelse der kan have været i deres opførsel, setter sig ickun fore, at tale om de Hendelser, i hvilke han selv havet havt del, og som ere stede i hans Overværelse, hvorved han ikke heller sparer sig selv i sine begangne Fejl; hvorfore han ogsaa haaber, at man i henseende til saadan Oprigtighed, skal forlade hannem, hvad Forseelse der kan være ud af Stilen. Man kan ikke vel fornemme, at denne Forladelse, som han saaledes forlanger, er synderlig fornøden; men man bør snarere tilstaa, at, naar nogle Ord, som ere efter Gasconernes Sædvane orthographerede, og nogle Tale-maader, som smage af samme Folkes Landstab, undtages, da er dette Verk skreven paa den rette Maneer, som Memoires bør skrives, og kan giøre sin Auctori ikke ringe Ere, ligesom den ogsaa uden Twivel vil foraarsage Læseren stor Fornøjelse. Mr. de Forbin havet først seet denne Verdens Lys Aar 1656. udi en By kaldet Gardanne i Provence. Man merkede et levende og hidsigt Døsen saavel som et uforzagt Mod hos hannem fra hans Barndom. Han var ikke ældre end el-

leve i tolvtte Aar, da han blev antagen som Cadet, paa Commandeur de Forbin-Gardane hans Galere. Aar 1675 gav han sig iblandt de Kongelige Franske Mousquetairs, men han kom igien til Søvæsenet Aar 1677 og blev Fændrik, i hvilken Tieneste han og var overværende Aar 1682. og 1683. ved Algiers Bombardering. Mr. de Forbin fortæller et meget generøst Foretagende, som stede i omtalte Stad udi den anden Bombardering. Man kender Algierernes Grumhed, hvilke, ikke kñnende hevne sig anderledes paa de Franske, bandt de Christine Slaver fast ved Stykkernes Mund, og, skydende saaledes Stykkerne af, stikkede adskillige af deres sonderrevne Lemmer hen til den Franske Flode. Iblandt andre blev en Fransk Officerer, ved Navn Choiseuil, fangen, og strax fordæmt til at undergaa samme græselige Straf. Som han nu skulle bindes fast, blev han kiedt af en Tyrkess Corsar, som udi forige Tider var tagen til Fange af et Fransk Skib, og havde mydt mange Belgierninger af samme Choiseuil. Denne Algierer, bevæged af hans forige Beldæderes, nu som en Misdædere medhandedes, Ulykke,

giorde alt hvad han kunde for at fåsse
hannem Pardon; men som han ikke kun-
de nære sit Unse, og saae, at man bandt
Choiseuil fast ved Stykket, løb han hen,
som et fortvivled Menniske, omfavnede
den bundne C. og raabte til Constabe-
len: Tend Stykket an! efter som jeg ikke
kan frelse min Beldæder, saa vil jeg do
med haanem. Kongen, som just selv var
et Øje-vidne til dette enten yndelige, el-
ler yndelige, Syn, blev intagen af et saa
overmaade rart Venstabs Exempel, og
benaadede strax den bundne Officerer.

Bed den omtalte Campagnes Ende
blev vor Ridder Forbin giordt til Se-
Lieutenant. Det følgende Aar 1684 gik
han til Siam med den Franske Ambass: Mr.
de Chaumont, som Major ved Ambassa-
den, og denne hans Reise udgør en af de
curioseste parter i disse Memoires; hvis
recension man atter vil andrage, naar
man først faar gived Læseren et kort Be-
greb af vores Auctoris Levnet. Aar 1689
fik han, i Anledning af Engellands revo-
lution, en Fregat at føre, men var saa u-
lykkelig, at han tilsige med den famøse
Johan Barth blev i denne Campagne
tagen til Fange, og sendt til Plymouth;

hvorfra de dog inden saa Dagers forløb lykkelig undkomme. Barth rode med saadan utrættelig Hurtighed, at de komme over til de Bretagnesse Kyster, en Vej af 64 Mile, udi mindre end 48 Timer, omendsskint de ickun havde tvende Aar, hvoraf den ene var lang og den anden stakked.

Auctor beskriver Barth ved denne Leislighed: Han var en gemeen Fisker fra Dyrkerken, men, giorrende sig bekjendt og elsted ved sine mandige Gierninger, opsteg han fra et Eres trin til det andet ved Sø-væsenet. Han var ickun Capitain over en Fregat, da han blev tagen med vor Forbin til Fange, men siden avancerede han saa længe indtil han blev Chef af en heel Escadre. Han var hei af Vext, stor og velskabt, endsskint af et grovt Baesen; han havde lidens genie; vidste hverken at læse eller skrive, og havde kun lært, at tegne sit Navn; han talede lidet og ilde; men var i det øvrige meget bequem til en dristig og overgivien Gierning, endsskint gansté udgygtig til en noget vidtloftig Forretning, hvor Forstand udkrævedes. Aar 1691 kom han til

Hof-

Hoffet, og, som alle ynskede, at see han nem for hans store Rygtes skyld, saa anførde vor Auctor hannem allevegne; men de lystige Hoffolk sagde til hverandre: Lader os gaa hen at see Ridderen af Forbin, som fører Biørnen. Det følgende skal andrages i næstkomende Uge.

Engelland.

Udi London er det femte Oplag alt udkommen af Hr. Bradley Philosophiske og Practiske Tractat om Havernes dyrkelse, i det Engelske Sprog, hvorudi saftens bevægelse i Planterne og deres fødelses forklares, tillige med andre Opdagelser, hvorledes man skal ret omgaaes Frugttræerne, Blomsterne etc: derhos er og fojed et Instrumentes beskrivelse, formendelst hvis Hielp man udi en Time kan opfinde flere Grundrisninger til en Have, end som man ellers skal see i alle de Bøger, som derom handle. I denne Bog findes ogsaa mange Hemmeligheder, hvor ved man kan bringe Træer, Urter, Orangerier etc. til Fuldkommenhed. Bogen er meget berømt og bruges stærk i Engeland, hvor største slid paa Jordens dyrkelse anvendes.

Sye Sider

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

36.

Den 6 Septembr. 1731.

DANEMARK.

Udi Sr. Johann Nicolaj Lossii Boglade paa Børzen bliver antaget Prænumeration paa den saa meget rat blevne bekjendte ypperlige Bog, Doct. Johan. Arnds Lyset i Mørket, eller Fire Bøger om den sande Christendom, det er: Om de sande Christnes salige Bod og Bedring, hiertelige Anger og Nuelse over Synden, sande Troe, og hellige Liv og Levnet etc. Denne i fire Parter afdelede, og udi 70 Ark bestaaende Aandetige

Nn

riges Bog, bliver medio Februarii i Octavo ferdig, den første Prænumeration bli-
ver strax med 3 Mark Danske contant
betalt, men Resten med 1 Mark, naar
Bogen bliver leveret.

Notification om Danske curiose Sager. No. 2.

At Roëskilde By jo er iblandt Konge-
rigets Stæder en af de ældste og berøm-
meligste, er for dem, der i vores Historie
er noget kynlig, aldeles u-paatvileligt.
Men at den siden har tabt meget af sin
Priis, og er blevet merkeligen forringedt,
det vides af Indbyggerne alt for vel, og
i sær af dem, som saae for kort Tid siden
Ildsluen ej alleene at staar over Byen,
men endog at fortære og legge i Aften en-
deel af Byen. At dog alligevel vore Ef-
terkommere maa giøre sig en Idée om
Byens Storlighed og Prægtighed i gam-
le Dage, meddeles herefter Underret-
ning om hvor mange Kirker og Kloster-
er i forrige Tider har væred i denne By.
Kirkerne.

Foruden Dom-Kirken, som kaldes St.
Lucii Kirke, og endnu er ved Magt, (om
hvil-

hvilken Kirke Rector Scholæ i Ringsted.
Højlørde Sr. Jens Valudan, har i Coll
egio Medicéo udgived fire smukke Sche
diasmata Historica, dengt første Åar 1720.
dengt anden 1721. dengt tredie og fierde
1722. in 4to frynke) har og væred i dena
ne By efterfølgende Kirker:

1. St. Iponis.
2. St. Gregorii.
3. St. Johannis, hvilken endnu var til
Åar 1547. og da hørte til dette
Sogn St. Olufs Stræde i Roeskilde.
4. St. Martini, hvilken Kirke skal være
bygt Åar 1273. uden for Porten,
som kaldtes den Røde Port. Anno
1286 boede i dette Sogn Niels Hera
mansøn Lochenscheht. Og var Kira
ken endnu til Åar 1590.
5. St. Olai, hvilken stood endnu Åar
1518.
6. St. Michaëlis, som stood Åar 1516.
7. St. Dionysii, hvilken var i sin Vel
magt Åar 1436.
8. St. Petri.
9. St. Jacobi, som var endnu til Åar
1592.
10. Omnia Sanctorum.

11. D. Virginis.
 12. S. Botildæ, hvilken Sognepræst Aar
 1476 var Hr. Peder Samsing.
 13. St. Agnis.
 14. St. Claræ.
 15. St. Botulphi, som stoed endnu i det
 Aar 1512.
 16. St. Nicolai, som var ved Magt
 Aar 1476.
 17. St. Laurentii, hvilken Roëskildes
 Indbaanere skal Aar 1537. have
 plat og aldeles lagt øde, saasom den
 da var opfyldt med adskilligt, hvor-
 med Papisterne søgte at føre dem
 til en ugudelig Overtro.

Dette haves fra et gammelt og tro-
 værdigt Manuscript. Men om de, under
 No. 13. og 14. ansørte, St. Agnetes og St.
 Clares Kirker har været Kirker eller Klo-
 stere, det overlades til dem at eftersege,
 som i vores Historie ere meere forfarne.
 Dette vides ellers, at i Roëskilde har væ-
 ret efterfølgende

Kloster.

- Sorte-Brodre Kloster.
 Graa-Brodre Kloster.
 Due-Brodre Kloster, hvilket siden i
 FRI-

FRIDERICI SECUNDI Tid er blevet et
Spise-Kloster for Roëskilde Skoles Di-
scipler, som sees af Idea Historiæ Litter-
Danorum, udgiven af Mag. Albert Thu-
ra, og trykt i Hamborg 1723. in 8. p. 35.

Sverrig.

Udi Carls-krone lader Commandeuren
Hr. Thomas Rajalin en meget curies
Bog om Skibs-byggeriet med dertil ho-
rende nødvendige Kobberstykker meget
reent trykke. Et Skibs proportion og
størrelse, saavelsom all dets ikkun optæn-
kelige Tilbehør beskrives herudi meget
noie og konstelig. Prænumerationen
herpaa er 4 Dlr. Kobbermynt, og anta-
ges udi Stockholm af Artilleri-Lieute-
nanten Lorenz Richter, boende i Dra-
vanter Huset paa den Kongel. Skibs-D.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er af det, Tid efter
anden udkommende Skriwt, falded: Le-
vens Beschryvinge van Beroembde, en
geleerde Mannen, met hedendaegsche
Sterfgevallen, en andere Merkwaerdig-
heden; den seimte deels andet Stykke, be-
staaende af 686 Sider udi stor 8vo, kont-
men

men for Lyset. Herudi findes den til
Harlem An. 1431. fødte konstige Lorens
Küsters Levnets Beskrivelse. Ved hvad
Leilighed han haver opfundet den første
Trykker-Konst, det forestilles i disse af
samme Skriwt her anførde Ord: Op e-
nen tyt in het Haersemmer Hout of Bosch
wandelnde, sneedt hy, en liefhebber van
de snykonst zynde, emge letteren met
een Mes in ene afgerukte boomschorssse,
wondt die schorssse in een Papier, en
stak dezelve in zynen zak. t'Huis ko-
mende, en bevindende, dat in het vogt
geworden Papier, de letters leesbaer zich
vertoonde, deed hy dit andermael, maer
sneedt toen enen gehelen regel averechts
in de schorssse, en drukte daer op een nat
gemackt Papier, en bevondt, dat die re-
gel letters regt op het Papier stonden.
Herpaa selger en lang Fortegnelse paa
alle høie Skoler og deres Oprindelse i
Europa, siden om Stor Brittannien,
Ungern, Italien, Polen, Portugal, Rus-
land, Spanien, Sverrig, Svitzerland.
De verudi forecommende afeede Larde
Mænds Beskrivelser ere felgende: 1)
Herman van den Honert. Borgemester
audi Dordrecht. 2) Joh. Henr. Hilcher,

Med. Doct. udi Breslau. 3) Richard Steele, en berømmelig Poët udi Engelland. Hvorefter følger i det 8 stykke en Fortegnelse paa de Franske og fornemmelig de Hollandiske høje Skoler, hvoraf den sidste er meget accurat og fuldstændig. Ikke langt fra Begyndelsen seer man i Skribtet dette smukke af den berømmelige Outhoff om Trykker-Konsten forferdigede Hollandiske Vers:

O Goddelyke Konst! van Koster eerst bedagt,

Door Godts Beschikkinge te Haerlem voortgebragt,

Daerna te Ments, en voorts door alle waereldthoeken

Geoeffent! wat hebt gy al duizenden van Boeken

Gebaert, en met Godts Woordt, te voren weggestopt

In allerhande tael, de waereldt opgepropt:

Zo dat men't Heilwoordt nu voor kleinen Prys kan kopen;

Warom men eertyts zoo de waerldt door most lopen,

En kostbaer zoeken. Dat elk u vry heog wardeer,

Wylgy in enen dagh vier Kneghten nu
vry meer
In Druk doet leev'ren , dan drie duizent
konden schryven,
Zo lang de waerldt staet, moet gy in ere
blyven.

Maer wee hem , die door uzyn valsche
leer verbreidtt
Of quade Boeken door de waerldt heen
verspreidt.

Udisputeerligt er dette , at man ei kan
fuldtakke den usigelig naadige GUD for
denne saa herlige og nyttige Konst , hvor-
ved italligt got forfremmes ; men tilli-
ge maa man ogsaa heilic beklage , da
man ei noksom dens fordervelige og for-
særdelige Misbrug kan anklage , at for-
medelst den forboldes tillige ubestriwelig
meget Ondt i Verden , og saaledes ere de
tvende sidste Linier i dette smukke anfor-
de Vers særdeles merkeliges eftersom den
gode Outhoff derudi saa oprigtig laster
og bander (ikke til deres Bestiennelse
og Fordervelse , men til deres Forbedrel-
se og saadan syndig Handels Afstaaffelse)
slige egennyttige , gierige og i dette Styk-
ke uchristielle Auctores og Christine , hvil-
ke , som nogle uafladelige Syndere , kun-

ne endogsaa, naar de selv ere døde, alligevel opmuntre andre til at synde, i det de for en lompen, og, i hvor stor den end kan være, dog skiden og stadelig Bindings skyld sammensette, trykke eller sælge lidelige forføriske Bøger og lastværdige giftige Piecer eller Viser, hvilke, verre end den verste Gift, kunne forgifte, forderve og forkaste Næstens aandelige Liv; hvorved og suadanne ubetenkommme Udgivere groveligen forsynde sig imod GUD og deres Næste; i det de saaledes fortørne Himmelten og forarge Jordens; (hvor forstrekkelig en Synd er ikke det? og hvad Straf vil ikke derpaa følge, om de ikke i Tide sig omvende?) da de tvertimod, efter deres Christendoms Pligt, bør idelig og inderlig stræbe, at forsonie Himmelten, og forbedre deres Med-Christen. Hvorfore ogsaa Christelige Øvrigheder have gived saa alvorlige forbud, at man ikke maa udgive slige forargende og forførende Skrifter, hvilke burde, saa vel til de følgendes, som kiesbendes aandelige Belfærd og Saligheds Nyttete, opbrendes efter hint ErempeI Aposil. Giern. 19. v. 19. og sandelig Guds sande og oplyste Børn kunne dersore ikke efter-

Iade dette hiertelige og hinsdwendige
Møsse, at Tilshns-Mændene og Under-
Ovrigederne i Lutherdommen allevegne
altid vilde continuere, at efterkomme ret-
de høje Ovrigeders Christelige Befalings-
ger, i at tilstrekkelig estersøge og aldeles
afslasse saadanne høistfadelige Bøger
og Papirer, hvilke utrolig Urolighed,
Twistighed, Elendighed, Ulkyslighed &c.
foraarsage, og for hvis Trykken og Sæl-
gen de, som skulle forhindre, men for-
hinne det, tillige sig mod Gud og Næ-
sten kunne forhinde, besynderlig om de
saadan ond Handel erfare og ikke ophæve.

Det følgende i Mr. de Forbins Memoi-
res fortæller os, at han blev giordt til
Skibs-Capitain, og fik 400 Rdr. af Kon-
gen til Foræring, fordi han saa lykkelig
var udkomnen af sit Fængsel i Engelland.
Da 40 fiendlige Skibe Aar 1691 havde
betimelig indlukt de store Franse Ørlog-
Skibe i Dynterkens, raade Mr. Forbin
Hoffet, at bevæbne en stor del smaa
Fartsj, med hvilke han saavel som Barth-
snigede sig om Natten igennem den fi-
endlige Flodesaabninger, og tog efter-
haanden mangfoldige fiendlige Skibe til
fangne. Aar 1696 gav man Mr. Forbin

tvende Skibe, dermed at krydse i det Mit-
tel-løndiske Hav. Tvende Aar derefter
seilede han til Algier, for at complimen-
tere den ny Konge til hans udvelgelse.
Aar 1699 gjorde Ludvig XIV hannem til
Ridder af St. Luis, og forrettede selv i
sit Kammer, til dis store Maades og E-
res beviisning, alle Ceremonier.

Det som er det merkeligste og berom-
meligste i vor Forbins mandige Bedrif-
ter, er vel det, som han Aar 1701 og 1702
i det Adriatiske Hav udrettede. Han
var didsendt med nogle Fregatter, til at
forhindre den Transport, som de Kejser-
lige lod gaa fra Trieste til Italien, og
som Venetianerne forfremede af yderste
Formue, om endskient de foregav Neu-
tralitæten. Ridderen af Forbin tog en
utallig Hob Priser fra begge deele. Paas-
een eeneste gang sik han om trent 80 Far-
tsi, der seiledte til Trieste. Han opbrend-
te og i Benedigs Havn et Engelsk Skib
paas 50 Stykker, hvilket man udrustede
til Keiserens Dieneste. Han bombarde-
rede ogsaa Trieste, og kortelig at sige,
han foraarsagede der omkring saa stor en
Forsættelse, at hans Navn blev sam-
mesteds til et Ordsprog, og at Skibenes

Eiere saavelsom Skipperne, naar de stille
stikke ud i Søen, udbredt i dette Nusset
estet at de havde recommended sig i
den saa døve som døde St. Marci
bevaagenhed; Iddio ci guardi della Bollin
na* è del Cavaglier di Forbino.

Da vor Ridder Forbin hjemkom til
Frankerige, indbildte han sig visselig, at
Hoffet skulde erkende hans Tjeneste, og
becere hannem med en anseelig Befor-
drings; men hans Indbildung bedrog han-
nem. Han havde fortørned den, Se-
væsenet dirigerende Minister, i det han
ikke havde efterkommed et, af denne Mi-
nister proponered, og hannem anbefaledt
Project, hvil Guldbyrdelse var funden u-
gjørlig af Mr. de Forbin. Imidlertid
funde dog ikke denne misundelige og had-
ne Minister forhindre, at jo Ridderen af
Forbin erholdt Comando over den Dun-
kerkiske Escadre Aar 1706, da han og
saa tillige prætenderede og erlangede, at
gis-

* Bollina er et Luft-tegn, hvilket Sø-
folkene i det Mittel-løndiske Hav ansee
som et vist Merke til en paafølgende far-
lig Storm.

gisre alting efter hans eget Hoved og
Gothesindende; hvorudover denne avin-
dyge Minister ei kunde bare sig, at sige til
hannem ved Assieds tagelsen: Min Hr.
de Forbin, I er sæerdeles lykkelig; Udi
Frankerige havet ikkun Mr. de Turenne
og I faaet charta blanch og saadan Fri-
hed. Det følgende Aar sat vor Auctor
sig fore, at stikke ud i Nord-Søen, og at
bortsnappe samme steds den Engelske,
Hollandiske og Hamborgiske Confardi-
Flode, som aarlig seiler til Archangel.
Hans Forset lykkedes hannem saavel, og
Hoffet var dermed saa fornied, at han
blev forfremmed til at være Chef d'E-
scadre, og Kongen beviiste ham disfor-
uden den Maade, at kalde hannem Greve
i steden for Riddere. Medens han sam-
me Aar opholdte sig i den Havn Kilduin,
bragte hans Folk nogle Muscoviter til
hannem, hvilke ingen af hans Folk, undta-
gen tvende Matroser, som vare Ragusa-
ner, kunde forstaas; hvilke Springers over-
eenstemmelse forekom Mr. de Forbin mer-
kelig, og kom hannem til at gisre denne
slutning, at det Muscovitiske Tunge-
maal maatte strekke sig meget vidt om-
kring, estersom Ragusa ligget paa de Al-

baniske Kyster i det Mittel-lændiske Hav, og Muscau derimod paa 72 Grader ud Norden.

Aar 1708. blev han befaled, at oversøre den fordrevne Engelske Konge Jacob III. til Skotland med 6000 Mand, hvilke Kongen af Frankerige havde gived ham nem, dermed at giøre samme steds et Indfald, som dog fik et ulykkeligt Udfald. Det synes ligesom det Franske Hoff allerede forestillede sig dette forud, men man vilde alligevel herudi fyldest giøre de misniede Skotlænders Begiering, og saaledes fornoede Prætendenten og Dronning Hans Moder. Efterat den Franske af Mr. Forbin anførte, Flode var ilde med handled af Storm-Beir, og forfuldt af den Engelske, som ogsaa fik et par Franske Skibe til fangne, kom den efter tre Ugers Forlæb igien til Dynkerken, uden at kunne finde nogen Lejlighed, til at i skun præve en Landgang.

En, imellem Krigs-Ministren og den før omtalte Herre ved Sø-væsenet over denne nylige Expedition opkommens, Visstighed fuldbyrdede det, til Mr. de Forbin faltede, Had, og Mr. de Portchartrain

kunde ikke tilgive hannem, at han havde forud alt forvist forkyndet dennem Expeditionens slette Udgang. Saaledes forneimmende ved Hoffet ickeun Fortred og Misgunst, besluttede vor Auctor Aar 1710. at forlade aldeles Hoffets Tienseste. Det er just i denne fornisielige Eensomhed at han harer sammensat disse Memoires. Han gratulerer sig selv meget over sin tagne Resolution. Det rolig, ædruelige og Christelige Levnet, som han fører, bevarer hannem ved god Sundhed, endogsaa i en temmelig avancered Alder, og lader hannem idelig smage saadan behagelig Velstand og Fornsielse, som han ikke tilforne kiendte, eller lettelig kunde sig forestille.

Efter dette korte Udtog af vores Auctoris Levnets Bestrievlse vil man foretage hans andragne Reise til Siam. Mr. de Forbin giver os en ganske anden Idee om dette Land, end som enten Abbeden af Choisi eller P. Tachard have fremstillet i deres Relationer. Mr. de Forbin kan ikke engang bare sig selv, at han jo maa tilkiendegive sin Forundring over de, med Sandheden lidet overeensstemmende, Forestillinger, hvilke disse Scribenter ha-

576 Nye Tid. om lærde og cur. Sager,
ve meddeelet Publico om dette Landstak.
Bor Auctor er udi meget bedre Tilstand
end som de, til at kunne undervise Folk
herom; eftersom han ikke alleeneste me-
get længer havet opholdt sig udi Siam,
men tillige ogsaa havet formedelst hans
hosie og Magtpaaliggende Bestilling, han-
nem sammesteds overdragen, ** havt be-
dre Leilighed, at nærme sig mere til kon-
gen, og at kiende Hoffet saavel som det
ganske Kongerige tilstrekkeligere.

Man havet aldrig før havt omstæn-
diglig eller ret Efterretning om de Am-
bassaders hemmelige og bevegende Aar-
sager, hvilke Hans Allerchristeligste Ma-
jestæt Kongen af Frankerige og Kongen af
Siam have afferdiged til hverandre. Mr.
de Forbin opdager Historien i denne Hen-
seende saa forunderlig som fornøielig, og
viser klarlig, at Hr. Constance, Premier-
Minister, en snedig og interessered Mand,
som havde sine egne Affigter, havet tilli-
ge og ligedanne bedraged begge Hoffer-
ue. Hvorom videre i tilkominende Uge.

** Man gjorde hannem til Admiral
General over Kongens af Siam Armeer,
og til Guverneur over Bangkok.

Efterat adskillige Liebhabere have
forlanget, at den Kense-Beskrivelse paa
Fransk, kaldet Recueil de Voages au Nord,
som bestaaer af nogle Tome, maatte u-
di det Daniske Sprog blive oversat; paa
det at samme Skrift (som formedelst sine
Beretninger om de nordlige Landes Op-
findelse, og derhen foretagne Krysser og
Seyladser &c. er sær nyttig for Hande-
len) maatte blive almindelig udi Fæder-
ne-landets Sprog; saa meldes til Under-
retning.

At af samme Skrift den første Tome
som med Historiske, Geographiske, og
andre Anmerkninger, saavelsom alpha-
betist Register er formered, til Trykken
her udi dette Kongl. privilegered Bog-
trykkerie i København befordres, og
land bekommes 6 Maaneder efter den
forfaldne Prænumerations-Termin.
Bemeldte Tome bestaar af trende Ind-
hold: (1) af UndervisningsRegler for
dem, som sig og andre til nogen Nytte
vil foretage Krysser og Seyladser: (2)
af en Beretning om Ijsland: (3) af
en omstændelig Beretning om Gren-
land;

land; hvilke begge ere af den Eerde Hr.
Peyrere forfattede. Og, saasom man
efter den forhen udgangen invitation til
at prænumerére paa første Tome har
ikke fundet erhverve uden gandste saa
Prænumeranter; Da for at opmunstre de respe-
ctive Liebhabere saa meget mere, saa i stedet at
Prisen af Prænumerations-Pengene tilforn vær-
to Mark Danske, tilbyder man den for Een Mark
og Otte Skilling Danske Prænumerations-Pen-
ge: og siden ved Tomens Uleverelse efter Een
Mark Otte Skilling, som er da ikke Dre Mark
Danske for denne første Tome. De, som vil præ-
numerére, behøger inden 10 Uger fra dato af at
indlevere deres Prænumerations-Penge til dette
Kongelig privilegered Bogtrykkerie imod Prænu-
merations-Seddel; Og hvo somheldst Liebhabe-
re paa andre Stæder maatte findes, vilde behøge
at levere deres Prænumerations-Penge til en
eller anden vederhøftig Mand, som her paa Kø-
benhavn maatte have Correspondence, og igien
kand fordeligt indsende dem her til bemeldte Bog-
trykkerie. Saa snart denne Tome ved Trykken
er foerdig, bliver sørget foretaget med at trykkes
den naafolgende: Og skal saaledes med de øvrig-
ge Tomer fordeligt til Trykken continueres.

København den 7de Sept. Anno 1731.

Syde Tidender

Om

Lærde og curiøse Sager.

No.

37.

Den 13 Septembr. 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danske curiøse
Sager. No. 3.

Di Deliciis Poëtarum Danorum, som
Vere samlede og udgivne af Høj-ædle
og Velb. Hr. Etats-Raad Friderich Rost-
gaard, til Leiden Aar 1693. i to Tomer in
8vo, fattes i den første Tome iblandt
de Vers, som Joh. Hopnerus er Auctor
til, dette Effterfolgende til Borgemester
Jørgen Fogh i København:

Do

No-

Nobilissimo & Amplissimo Viro,
GEORGIO FOGH,

Masculæ post feminineam Prolis Parenti.

Perge tuos augendo lares, Amplissime
Consul,

Civibus exemplō ritè præire tuis.

Qvoddq; facis, genus alterna, sobolisq;
decorem,

Ut Patrem tete sexus uterq; vocet.
Femineam hinc privata petit res, inde
Virilem

Publica poscit opem progeniemq; Salus.
Dumq; domi tractant fusosq; colosq; Sa-
binæ,

Ipse vocat Janus mascula gesta foras.
Sic jactare suos qvondam gavisâ Metellos,

Pignore non alio Roma beata stetit.
Sed, gemino illustris totum virtutibus
orbem

Qui devinciret lumine, fulsit apex.
O! tibi Dî meritos dent annos, optime
Foggi!

Qui tanti causam Posteritatis habes.
Est aliqvid rexisse, sed est laus maxima,

Cives

Ulro etiam Patriæ progenuisse bonos.
Joh. HOPNERUS.

Thys

Thysfland.

Udi Jena er udkomnen Dissertatio Mathematico-Medica de venæ sectione, quatenus motum sanguinis mutat. Præside Ge. Erh. Hambergero, Ph. & Med. D. &c. Hr. D. Hamberger søger at bevise i denne Disput: at man bør alleene tilskrive Aareladens Virkning Blodets udtsim-melse, og at det ei kommer derpaa an, om den deel, hvorpaa Aareladelsen står, er nær eller langt fra den syge part. Der-fore kan man formedelst det sted, hvor man Aarelader, hverken erholde en re-vulsion eller derivation, og det er lige meget, om man derudi følger Medicorum Regler, eller handler derimod. Hr. Morisson har ganske anderledes igien-drevne revulsionen og derivationen, saa at disse 2 Skrivter vel kunne læses til-sammen. Man maatte hyske, at Hr. Morisson havde betient sig af samme be-stedenhed, som Hr. Hamberger, hos hvil-ken man intet uhøfligt eller bittert hver-ken imod Læge-Konsten eller Lægerne for-nemmer.

Udi Strasborg havet den berømmeli-
ge
D o 2

ge Hr. Prof. Schœpflin udgived følgen-
de Tractat: *Dissertatio historica de Bur-
gundia Cis- & Trans - Jurana*, Auctore
Joh. Dan. Schœpflino, Hist. & Eloqven.
Prof. P. Argentor. &c. cum indice re-
rum. Argent. 1731. 4. 10 Ark. Dette
Verk, er ligesom alle forige denne Hei-
lørde Auctoris Skrivter, uddraget af
de beste Scribenter, og med besynderlig
historisk Indsigt saabelsom megen Bind-
skelighed forfattet; hvorved ogsaa det
overmaade nette og rene Latin giver det
ei ringe Anseelse.

Nederlandene.

Den, af Mr. de Forbin omtalte, Siami-
ſte Premier Minister, Hr. Constance var
af Nation eu Græker og en Krogmands-
Søn udi en Landshy i den Ø Cephalo-
nien; * ikke desmindre var han dog saa-
ledes

* P. Tachard gør hannem i sin Reis-
se-Beskrivelse til en Venetiansk Herre-
mands Søn; men vor Mr. de Forbin,
som haver selv seet og kiendt Hr. Con-
stances Slegt udi Cephalonien, er tro-
værdigere i dette Tilfælde.

ledes avancered, at han regierede det Kongerige Siam ligesom en u-indskrænked Enevolds Herre; imidlertid kunde han ikke besidde saa stor Myndighed, at han jo tillige med den ogsaa bekom en stor Misundelse og Had hos Mandarinerne saavel som den gemene Mand selv; deres onde Tanker vare ham ikke ubekendte, og han kunde ikke meget bygge paa Kongens Sundhed, som var meget slet og daglig aftog; han sluttede heraf, at han aldrig i Længden kunde ret vedligeholde sin Magt og Hsihed, dersom han ikke understøttedes af en fremmed Potentat, som kunde forsvare hannem. I den henseende fastede han sine Øjne først paa de Franske, hvilke han lettere kunde føre bag Lyset end andre Europæiske Nationer, eftersom de ikke havde saa stor Handel og Handel paa Ostindien, som de andre, og derfore ogsaa mindre kiedte Siam, ikke vidende, at det Rige ikke mange Varer kan afflette. Da han saaledes havde indrettet sin Regning, overtalede han sin Herre, Kongen af Siam, til at sage Kongens af Frankerige hans Alliance ved en Ambassade, som han paa sin egen

Haand underviisde, at de skulle forestille Hans aller Christeligste Majestæt, hvorledes Kongen af Siam havde i sinde, at antage den Christelige Religion, hvorpaa den Siamiske Konge selv dog aldrig tænkte. Da og den Franske Ambassadeur, Mr. de Chaumont, hos Kongen af Siam var ankommen, og adskillige gange talede med Kongen om Christendommen, vidste den listige Hr. Constance, som var Ambassadeurens Tolk hos Kongen, saaledes at legge Ordene paa begge sider, at ingen af demnein sit meer at vide, end han vilde.

Hans aller Christeligste Majestæt, underretted om dette den Siamiske Konges Forset, og forsikred om, at det var en Christelig Sierning, at omvende en Hedske Konge, sendte sine Ambassadeurer gierne dit. Hr. Constance, hvis Øje med var, at lokke de Franske til at indgaa en Commerce-Tractat, og siden ved at conservere disbedre sin Myndighed, anvendte al optenklig Flid, til at indbilde de Franske store og herlige Fordeele af Siams Rigdom, Magt, Herlighed, oversledige Varer etc; i den afgigt
an-

anstillede han idelige prægtige Giestebud-
der og Lyftigheder med al muelig Herlig-
hed og Anseelse til de Franskes Behag og
Fornsielse. Saaledes beremmede han
altid sin Konges store Rigdommer og
Skatter, hvilke han udraabte endda stø-
re, end de vare, naar han indførde Am-
bassadeuren i Kongens Skat-Kammer til
deres Beskuelse. Mr. de Forbin siger, at
disse Skatter ere vist nok meget anseeli-
ge og næsten meer end Kongelige; men
den trædste Hr. Constance aabenbarede
ikke tillige, at denne store mængde Guld,
Solv og kostbare Edelstene var i lang
Tid og af mange Konger samled; ester-
som det er brugeligt udi Siam, at Kon-
gerne samme steds ikke anderledes kunde
gjøre sig beremmelige, end som de sam-
le megen Rigdom til, og saaledes for-
mere den før nævnte Skat; af hvilken
det aldrig er dennem tilladt, at igien
borttage noget, i hvor meget de end der-
til kunde trænge. Saasom ypperlige
Forøringer til Kongen af Frankerige og
det Franske Hof ogsaa meget kunde con-
tribuere til Hr. Constances Forset, saa
udtømmede han Kongeriget, for at giere

dem saa prægtige og kostbare, som mueligt var; og at jaaledes intet skulde fastes, da sit Ambassadeurens hele Folgeskab, ja endogsaa de Franske Matroser Foræringer. Der nu Hr. Constance i saa maader havde bereed sig Beien, da gav han Mr. de Chaumont sine Tanker om en Commerces oprettelse tilkiende, og indbildede hannem, at Hollænderne havde alt i lang Tid søgt, at bekomme et Handel-sted udi Kongeriget Siam; men at hans Konge, som kiedte Hollændernes humeur, havde aldrig vildet samtykke det; og at han tvert imod meget høiere agtede den Franske Konges parol, havende dersore i sinde, om Kongen af Frankerige vilde indgaa Commerce-Tractater med hannem, at overdrage til de Franske den vigtige Fæstning Bancok, der var ligesom Osilen til Kongeriget, med denne condition, at Frankerige skulde oversende Tropper, Ingenieurer og saa mange Penge, som der udkrævedes til Comercens Indrettelse. Mr. de Chau mont var for klog, til at indgaa et saadant vidtloftigt Forstlag; men den lettroende Pater Tachard gjorde ikke derudi man-

mange Difficultæter; hvorfore ogsaa denne Ambassade blev hanne im overdrag-
gen, og tillige besluttet, at han selv skul-
de reise tilbage med de Siamiske Ambas-
sadeurer til Frankerige. All Verden
veed, hvorledes denne Sag, der giorde en
stor Opsigt udi Europa, endte sig. P.
Tachards negociation git for sig. Kon-
gen af Frankerige sendte Tropper. Ban-
cok overleveredes til de Franse; men
noget derefter bleve Sagerne meget for-
andrede. En Mandarin, ved Navn Pi-
tracha, hemægtigede sig baade Kongens
Person og den Suveraine Myndighed.
Han lod pine den omtalte Constance til
døde. De Franse bleve efter hans Be-
faling beleirede i deres Fæstning, og
tvungne, efter nogle Maaneders Fortsæt-
til at forlade Kongeriget Siam. Mr. de
Forbin var, da denne Forandring skede,
igien kommen til Frankerige. Imidler-
tid er det, som han skriver derom, nok-
som overeenstemmende med det, hvilket
man læser derom i det, Aar 1691 udi Am-
sterdam udkomne, Skrivt under denne
Titel: Relation des Revolutions, arri-
vées à Siam dans l'année 1688.

Kommende Uge skulle nogle af de fornemste Curiositeter, som vor Auctor ved sin Nærvoerelse i Siam har observered, anføres.

I den Hæg er dette udkommen: Voyage historique d'Italie, contenant &c. Ligesom de fleste af deslige Reise-Beskrivelser gemeenlig handle enten om Geographien, eller Antiquitaterne, den naturlige Historie, Bibliotheker, Billeder, Mahlinger, etc; saa gaaes derimod her alt saadant forbi. Denne sindrige Auctor tager ikun Sæderne og Statsklogheden under sin Betænkning, som fornemmelig værdige at betragtes, og han fortæller adskillige Historier, som undertiden ere curiose og meget begierlige, men altid sør behagelige at læse.

Frankerige.

Udi Paris er dette nyttige Verk ved Trykken udgaed: Traité sur la Coupe des Pieres, par Jean Bapt. de la Rue, Architecte. fol. pag. 162. og 67 Kobberstikker. Denne Bog er saa meget angenevne, som at man fattes gode Skrivter om denne Materie. Jesuiten Franc. Derand

rand haver overgaaed sine Formænd der-
udi, men da hans Ordning intet duer,
saa haver denne Auctor udvaldt en bedre.
Bud Enden findes en lidet Tractat de
Sectionibus Cylindri & Coni hosfoied,
tillige med den maade, at beskrive de
krumme Linier, saa vidt man behøver
slig Bidenslab til dette Verks Fortset-
telse.

Italien.

Udi Geneve er følgende Skrift ud-
gaaed: Eloge historique de Mr. Antoine
Vallisnieri. Den berømmelige Hr. Val-
lisnieri en Ridder og fornemste Professor
Medicinæ theoreticæ udi Padua var fød
Aar 1661 i det gamle Slot udi Garfagra-
na. Hans Fader var Gouverneur sam-
mesteds, og hans Moder, Lucrecia Da-
vini, af en æld-gammel Adelig Familie
fra Reggio. Det Adelige Huus Vallis-
nieri eller Vallisneri haver tre Grene, som
oprinde af trende Brødre, hvilke Keiser
Friderich III. gjorde til Comites Palati-
nos Aar 1452. En gammel Parmesanist
Kronike deriverer dette Huus fra en vis
Neri, som haver tient Carolo Magno
Aar

Aar 1787, hvis Efterkommere have bygt et Slot, hvilket de for dets Situations skyld have kaldet Vallis Neri eller Nieri. Ved dette Slot ligger en Landsby, som endnu tilhører den Linie, af hvilken vor Hr. Vallisneri er oprunden. Han lagde Grunden til sine Studier i Scandan-
ano, og fortsatte dem i Modena og Reggio; hvor han Aar 1682 udgav nogle Philosophiske Theses. Siden lagde han
Vind paa Læge-Konsten udi Bononiens under Hr. Salani og den vidtberømte Hr. Malpighi Anføring, og blev creered til Doctor Philosophiae og Medicinæ udi Reggio Aar 1685. Derefter gik han til Venetia, og derfra til Padua og Parma, for at øve sig i Praxi, hvilken han og efter hans Tilbagekomst til Scandan-
ano Aar 1687 med megen Berømmelse fortsatte. Kundskaben om Insecterne var i det forige Seculo meget blevet op-
lyst af de lærde Mend, Gordart, Swammerdam, Malpighi, Redi og andre nyere; men Hr. Vallisneri fandt endnu meget at opdage, og mange Wildfarelser at
kommehed, at intet mere nu synes at
fatz

fattes derudi, end som Efterretningen om de endnu ubekendte Insecter. Hans første Skrift var en Discurs om mangfoldige Insecters Fødsel, Liv og Forandrings, hvilket han indrykkede i den første Deel af Galleria di Minerva, hvorpaas det andet i dette Verks tredie tomo fuldte, hvorudi mange af de gamle og nye Auctorum Feil rettedes. Hans store Priis bevægede Republiqven Venetianischen Aar 1700 at kalde hannem til at være Professor extraord. Med. Practicæ udi Padua. Aar 1705 paatog han sig en Reise indtil Livorno, paa hvilken han antegnede mange curiose Anmerkninger udi Biergverkerne og oppe paa Biergene om Planterne, Fossilibus og Sundheds Bryndene. Aar 1709 blev den anden Professio Medicinæ Theoreticæ hannem overdragen udi Padua. Aar 1710 lod han trykke et Brev, hvorudi han opdagede mange Feil, som Hr. Andry havde baaed om Ormene i et Mennisses Liv, og siden viisde han udi en curios Afhandling, hvorudi Hr. du Verney havde satet vild, da han foreviisde Biderstabernes Academie en Oxe-Hierne, som var ble-

bleven til Steen. Aar 1711. blev han
første Professor Med. Theor. Og 1713
gav han et Bind ud om adskillige Obser-
vationibus; i det følgende Aar lod han
overlevere til Cardinal Cornaro et MS.
af Tertulliano udi tre Folianter med
Pancirolli lærde Anmerkninger, hvilke
han havde opdaget udi Reggio; hvis E-
dition allerede var tilsagt Aar 1710 udi
Giornale de Letterati d'Italia. Der han
havde fundet Lejlighed, at underholde no-
gle Chamæleontes i sit Huus, gav han
1715 deres Beskrivelse ud, og føjede ad-
skillige andre Anmerkninger derhos om
den naturlige Historie. I det Aar 1707
havde Academia Naturæ Curiosorum og
nogen Tid derefter det Kongelige Selz-
stab udi London udvaldt hannem til des-
res Medlem, og udi Italien var næsten
intet Academie, som jo hyskede hannem
til et Medlem, iblandt hvilke det de' Ri-
covrati udi Padua var et af de første.
Som det nu er brugeligt, at et af dens
fornemste Medlemmer skal op løse et
Spørsmaal, som i den aarlige offentlis-
ge Samling skal decideres; saa forlan-
gede det 1714, at Hr. Vallisneri i det
Spørsmaals sted selv skulde udvælge sig

en Materie til en Philosophisk Discurs. Saaledes tog han Anledning af den, udaf Najadum Hule udspringende, Flod, hvilken Academiet havet udvaldt sig til sit Sindbillede, at tale om Bryndenes Oprindelse, hvilken han deriverede af Regnen, Sneen og Biergernes Eis; og denne Oration lod han trykke med vidt-
loftige Anmerkninger 1715; udi hvilket Aar han og udgav et Skrivt om de Eis-
ders Qvæg-Snge, som han tilfrev Or-
mene. Siden gjorde han i nogle Aar
adskillige Undersøgninger om Menni-
skets og Qvægets Fødsel, og beviisde Aar
1721 udi et stort Verk, at Oprindelsen ik-
ke dertil skal søges udi vermiculis semi-
nalibus, men i det Qvindelige Eg, og føi-
ede derhos en Afhandling om Ufrugtbar-
heden tillige med andre Skrivter, for
hvis Tilfrikt han bekom af Hans Kei-
serlige Majestæt en Guld-Kiede og en Kei-
serlig Ljv-MediciTitel. Det folde Vands
brug udi adskillige Shgdommer var paa
de Tider næsten allevegne antagen, og Hr.
Davini havde Aar 1720 meget berømt u-
di en Dissertation den varme Vins brugs-
derfore undersøgte og viisde Hr. Vallisne-
ri de varme og folde Drikkers, saavel som

Baders Brug og Misbrug udi tvende
vidtløftige Breve, som bleve 1725 foiede
ved Hr. Davini Tractats anden Oplag.
I dette selvsamme Aar lod en Florenti-
nisk Medicus til Luca et lidet Skript tryk-
ke, hvorudi han igiendrev Hr. Vallisneri
Mening om Bryndernes Oprindelse;
hvorfore hans Venner forserdigede ad-
skillige Tractater til hans Forsvar, hvil-
ke blevne Aar 1726 trykte tillige med Hr.
Vallisneri egen Discurs og Svar. Sam-
me Aar blev han invitered, at komme til
Rom, for at antage den ved Døden af-
gangne Liv-Medici Lancisi Tjeneste, saa
blev hannem og strax efter tilbaden en
stor Løn, og at være Professor Medicinæ
udi Turin; men han vilde ikke forlade
Padua. Aar 1728 beviisde Hertugen
af Modena hannem, som sin fødte Un-
dersaatter, en sæerdeles stor Naade, vaa-
hvis lige man maa see ikke haver seet
noget Exempel, i det han udaf egen
Tilskyndelse gjorde ham, og alle hans
ældste Efterkommere, saa længe nogen
af Familien bliver igien, til Ridder for-
medelst et udgiven Diploma. Det fol-
gende skal i tilkommende Uge anføres.

Søye Sider

Om

Lærde og curiose Sager.

No.

38.

Den 20 Septembr. 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danse curiose
Sager. No. 4.

Heden 2den Tomo af Deliciis Poëtarum
Danorum, ved Højædle og Velbr.
Hr. Etats-Raads Friderich Rostgaards
flid udgivne, savnes iblandt Viti Berin-
gii Carmina, dette efterfølgende til Erich
Seested, en ung Adelsmand, Rigens
Cancellers, Christen Thomæson Seesteds,
Søn, som da studerede paa det Adelige
Academie udi Soor i Sædland, og i
Pp Octo-

October Maaned Aar 1651 publicè på
Auditorio defenderede M. Nicolai Aa-
gardi Disputationem Ildam. in Cornelii-
um Tacitum, hvilken Disputatz blev
trykt Hafn. 1651. in 4to.

Nobilissimo Juveni,
ERICO SEHESTEDIO,
publicè disputanti.

Quid Parcas garrire placet? quid tela
Sororum?

Texuntur propria stamina nostra
manu:
Mens rerum vigil, & sortis præsaga fu-
turæ,

Casum, fata, Deos, fabricat ipsa sibi.
Dum vitæ ver adeit, & rerum prima ju-
venta,

Indelibatas prodiga fundit opes;
Tum castigati somni, frugiq; sopores,
Et mens sēclorum cauta præire dolos,
Prædam præripiunt utcunq; rapacibus
annis,

Festinam sēcli fallere docta fugam;
Tum fatum sibi quisq; facit, qui fēnerat
ævum,

Et sua præsagâ commoda mente præit.

Sur-

Surge, age, Sheftedi, primosq; invade de-
cores,

Qvod facis, augustum carpere prom-
tus iter;

Dumq; virentis adhuc tibi surgit floscu-
lus ævi,

Et nondum roseas asperat umbra ge-
nas,

Ingredere, & mediô juvenis responsa Ly-
céô,

Et tenerô profer mascula verba sonô:
Sic parva, & nondum gestatrix fulminis
ales,

Sideras nondum docta subire vias,
Surgit, & adverso defigit lumina Phœbo;

Erectoq; Deos incipit ore parti;
Mox majora voles, totumq; involvere O-
lympum,

Et pone ingentem, si potes, ire Patrem.

VITUS BERING.

Sverrig.

Udi Stokholm og Uppsal antages Præ-
numeration paa en curiøs Tractat, som
den Orientaliske Sprog-Mester ved Aca-
demiet i Uppsal, Mr. Christian Peter Löve
vil lade ved Trykken udgaa under denne

Overskrift: Speculum Religionis Judææ, eller Beskrivelse om Jødernes Religion og nu brugelige Ceremonier, paa Svendst, som bliver 16 Ark stor udi 4to. Liebhaberne kunde erfare den hele Bogs Indhold af Capitlernes følgende Op-tegnelse:

- Cap. 1. Om Jødernes Fødsel.
2. Om Ceremonierne, naar et Barn er 7 Dage gammelt.
3. Om Omstærelsen.
4. Om Ceremonierne, som bruges naar et Bige=barn er født.
5. Om Ceremonierne, naar et Barn ind-settes udi Skolen.
6. Om Ceremonierne, naar et Barn er 13 Aar gammelt.
7. Om Jødernes Tephilim.
8. Om Jødernes maade at bede.
9. Om Jødernes Religion.
10. Om Jødernes Omgiengelse med de Christne.
11. Om deres Vildfarelse og Mening om CHRISTO.
12. Bevises, at CHRISTUS er den rette Messias.
13. Om Aarsagerne, hvorfore Jøderne forarge sig over Messias.

14. Om Jødernes Mad-laven og kaagen.
15. Om Jødernes Thekupha.
16. Om Jødernes Sabbath.
17. Om Jødernes Paaske.
18. Om Jødernes Pinhe-Fest.
19. Om Jerusalems Forstyrrelse.
20. Om Jødernes ny Aar.
21. Om Forsonings-Festen.
22. Om Lovsalernes Fest.
23. Om Jødernes Fryde-Fest over Loven.
24. Om Jødernes Kenuka.
25. Om Purims-Festen, angaaende Haman, Mardochæus og Esther.
26. Om Jødernes Trolovelser.
27. Om Jødernes Vielser og Bryllup.
28. Om Jødernes Skilsmisses-Breve.
29. Om de Jøders Død, som ikke efterlade sig Born, og have en broder efter sig levende.
30. Om Jødernes Ceremonier ved og under Maaltiden.
31. Om Jødernes Mad og Drik.
32. Hvorfor Jøderne saa høiligt forarbeide sig over de Christne.
33. Om Jødernes Politie og Ret.
34. Om Jødernes sværer.
35. Om de fattige Jøders underhold.

36. Om Jødernes Skeg og deres ragen.
37. Om deres Neigler og deres afflærelse.
38. Om deres Mezuza eller Udg- og Indgang.
39. Om Jødernes Had imod dem, som falde fra deres Religion.
40. Om Jødernes Skriftermaal hos de Syge.
41. Ceremonier, naar nogen er i den sidste Døds stund.
42. Ceremonier, naar nogen er død.
43. Om den Dødes pine, naar Sorges Folket er hjemkommen.
44. Ceremonierne efter at de ere hjemkomne.
45. Om Paradiset.
46. Om Helsevede.
47. Om Helsevedes Beskrivelse.
48. Om de Dødes Opstandelse:

De Lyshavende prænumerere paa dette Skrivt tre Dlr. Kobber-mynt i Stockholm udi Factorens Hr. Lochners Boglade, og i Upsal hos Auctorem selv, som forsikrer, at Bogen skal med det første trykkes paa got Tryk-papiir og med reen Stiil, og at en hver skal paa det sted, hvor den prænumerer, rigtig bekræmme sit

sit Exemplar, saa snart det udi Adviserne kundgisres.

Nederlandene.

I blandt de mangfoldige, af Mr. de Forbin om det Kongerige Siam andragae, Curiositæter findes ogsaa følgende læs-værdige: Den Siamiske Konge selv lader exeqvere de strengeste Domme og Livs-Straf. Han harer til den ende altid hos sig fire hundrede Boddeleter, som udgjøre hans sædvanlige Garde, og hvis Arme ere omvundne med blaa Baand. De allermindste Forseelser affrasses med stor Strenghed. Kongens nærmeste Slegtbefries ikke fra saadan Straf; og intet er sædvanligere ved dette Hof, end at see Folk med Mundet opstaarne til Drene, fordi de ikke have taler nok, og med tilshyde, fordi de have taler for meget.

De, som ere uden for Slottet, i hvor fornemme og høje de end monne være, komme aldrig ind i den del af Slottet, hvor Kongen sig opholder, og de, hvilke een gang ere indkomne, gaa ikke mere ud igien. Endogsaa enhver Officerer harer saaledes tegnede Værelser, at han aldrig

Kommer ind i de ved siden værende Kamre, og disse Tegn tages saaledes i acht lige indtil de Gemakker, der beboes af Kongen, som næsten i sin hele Livstid forbliver der, holdende saadan Indgetogenhed for en Deel af Hans højperste Majestæt, og lader sig deraf ikke ganske siel den see.

Det hele Kongerige Siam, hvilket har et meget stort Begreb, er næsten ikke andet end en Uldørken. Saa snart forsier man sig ikke noget ind i Landet, førend man finder strax idel Moraster og vilde Dyr. Alle Undersætter boe omkring ved Strand-Bredden; og de opholde sig der fornemmeligen fremfor paa andre Steder, esterdi Jorden, som er oversvømmet af Vand i de syv Månedes omåret, fremfører næsten af sig selv og uden Dyrkelse en overslodig Mængde Ris-Grøn, som helst fremkommer af Vandet, og udgør dette Kongeriges største Rigdom.

Som dette Lands Indvaanere ere meget fattige; saa opføde de ikke saa af deres Børn, og skille sig ved de øvrige, hvilket ikke holdes hos dem nem for lastverdigt.

Ta-

Talaponerne, som ere Landets Præste eller Munke, leve altid ugitte og udi en idelig Eenlighed; de opholde sig af bare Almisser, hvilke de begiere uden at tale. De fremrekke ikkun deres Rose, og gaa ikke ud af deres Klosterne, uden for at tigge. De tage en meget noie og bestandig Afhold i agt, og de forandre den ikke, uden naar de ville forlade deres Munke-Orden, for at træde i Egte-Standen.

Siams Indbyggere holde hverken ofentlige Bonner eller Ofringer; Talaponerne forsamle dennem nogle gange i deres Afguds Huse, hvor de præke for dennem; deres Prækens sædvanlige Indhold er Kierligheden, en Dyd, meget versomd og i agt tagen i det hele Kongerige.

Konerne er gemeenligen af Naturen meget kydske; og Børnene deres Forældre saa lydige og underdanige, at de uden knur lade sig sælge, naar Forældrene nødes dertil af Fattigdom.

Det synes ligesom de Siameser hølde alle Religioner for lige gyldige. De lignende Paradiset ved en stor Ballast, hvor til de adskillige Religioner ere Østrene.

Hvorudaf det uden tvivl kommer, at Talaponerne aldrig twiste med nogen om Religionen. Dersom nogen vil tiltale dem om Guds Dyrkelse, samtykke de i alt det, som dennem siges; men om man vil fordomme deres Religion, svare de koldsin dig: Eftersom vi bevise eder den Høflighed og Føielighed, at approbere eders Religion, hvorfore ville I da ikke ogsaa approbere vor?

Siamenserne nyde store Dienester af deres Elefanter. De bruge dennem næsten ligesom Dieneste-Folk; besynderlig til at opvarte deres Barn. Disse Dyr tage Bernene med deres Snuder, legge dem udi Bugger og dysse dennem i sovn. Naar Moderen vil have et Barn til sig, begierer hun det af Elephanten, som da opsgør og tilbærer hende det. Man fin der udi Siam meget curiose Exempler paa disse Dyr's Begreb og Forsigtighed.

Engelland.

Udi London haver Hr. Payne overleves red Erke-Bisshopen af Canterbury tven de gamle meget rare MS., hvilke han har bekommet af hans Broder, den Engels-

gelse Nations Capellan udi Constanti-
nopol. Det eene er et fuldkommen Af-
skrift af det ny Testamente; men det an-
det indeholder ikke Apostlernes Gier-
ninger og Sende-Breve. Patriarchen
udi Jerusalem haver oversendt samme,
som en Forøring, til forberørte Erke-
Bisop.

For Videnskabernes Kongelige Sel-
skab haver man oplæst det af Hr. Halley
opsatte Udkast om Longitudinis Opfin-
delse til Soes, hvilket holdes for det
fuldkommenste og rimeligste iblandt al-
le, som hidindtil ere gjorde bekendte.
Hvorfore man meget længes efter at vi-
de, om det skal kunde staa sin Breve og
befindes tilstrekkeligt, da Auctor vist kan
vente den høje Belønning, som Parla-
mentet udi Engelland og andre Natio-
ner lønge siden have forjætted denne Kon-
stes Opfindere. Imidlertid haver ogsaa
Hr. B. Parker udgived et Udkast om Ha-
bets Længde.

Italien.

Efterat den berømmede Hr. Vallis-
neri for hans ypperlige Lærdoms skyld
var

var bleven gjordt til Ridder, lod han sin Tractat om Muskeler og andre Havets Legemer, som findes paa Biergene, i gien oplegge, og foiede dertil adskillige andre af sine Skrivter. Aar 1729 udgav han sin udi Academiet holdne Discurs om man skal tilstæde Fruentimeret, at øve sig i de Boglige Konster. Han var ogsaa begreben med at forferdige andre nye Tractater, da Døden Aar 1730 den 28 Januarii angreb og borttog hannen af de Levendes Tal, da han havde opnaaet sin Alders 68 Aar, 8 Maaneder og nogle Dage. Hans Omgiengelse var meget sindrig og angenem, hvilken tillige med Læge-Konstens lykkelige Øvelse forstiffede hannen endogsaa de fornemste Personers Undest, Venstebog Estime, i hvor han end opholdt sig. Han underholdt en sterk Brev-Bexel med mange lærde Mænd udi Italien, Frankerige, Engelland, Thysland, Holland og Schweiz. Han gav allevevegne og ved alle Leiligheder sin tilberlige Erbodighed imod den Guddommelige Magt og Viisdom tilkiende, hvilke man efter hans Tanker sillerst kan erklaende af Naturens Giers

Gierninger; omendssint han tilstod, at det, som nu os deraf er bekienbt, kan ikke regnes mere end som intet imod det, hvilket hisset skal for os aabenbares. Han var ikke egensindig; men naar han merkede Sandheden, fandt man hannem strax villig og ferdig, at igienkalde endogsaa oftentlig sin forige Meening. Han skrev meget net Latin; men pleiede, efter de Franskes Exempel, at farferdige sine Skrivter udi sit Moders-Maal med en behagelig og eftertrykkelig Skribemaade. Mange lærde Italiener have tilskrevet hannem deres Skrivter om Antiquitæter og den naturlige Historie, og Aar 1729 dedicerede en Udlændinger hannem de, udi Amsterdam trykte, Lettres Philosophiques sur la formation des Sels & des Crystaux. Han havør efterladt sig en Son, der ogsaa heder Anton, hen imod 20 Aar gammel, som er Ridder og Doctor Juris, og havør efter hans Fader arved et stort herligt Bibliothec og et af de skønneste Cabinetter udi Italien, bestaaende af Naturens og Konstens adskillige og mangfoldige Raritæter. Den Afsdødes Skrivter ere følgende: 1) Dialoghi sopra la curiosa origine di molti Insetti. In

Venezia 1700, 8. 2) Prima Raccolta d' Osservazioni ed Esperienze &c. cavata dalla Galeria di Minerva. Ib. 1710, 8. 3) Considerazioni, ed Esperienze intorno al credulo Cervello di Bue impietrito, vivente ancor l'animale, presentato dal Sig. Verney all' Academia Real di Parigi. In Padoa 1710, 4. 4) Considerazioni, ed Esperienze intorno alla Generazione de' Vermi ordinari del Corpo umano. In Padoa 1710, 4. 5) Nuove Osservazioni ed Esperienze intorno all' Ovaja scoperta ne' Vermi tondi dell' Uomo, e de' Vitelli, con varie Lettere spettanti alla Storia Medica e Naturale. Ib. 1713, 4. 6) Esperienze ed Osservazioni intorno all' Origine, Sviluppi, e Costumi di vari Infetti, con altre spettanti alla Naturale, e Medica Storia. Ib. 1713, 4. 7) Nuova Idea del Male contagioso de' Buoi partecipata dal Sig. Dottor Carlo Francesco Cogrossi &c. al Sig. Antonio Vallisnieri &c. e da questo con nouve Osservazioni, e Relfessioni confermata, cavati nuovi indicianti, e proposti nuovi rimedi. In Milano 1714, 12. 8) Istoria del Cameleonte Africano, e di vari Animali d'Italia. In Venezia 1715, 4. 9) Lezione Accade-

mica intorno all' origine delle Fontane.
In Venezia 1715, 4. 10) Raccolta di vari
Trattati del Signor Antonio Vallisnieri
&c. Ib. 1715, 4. 11) Istoria della Gene-
razione dell' Uomo, e delli Animali &c.
Ib. 1721, 4. 12) De' Corpi marini che su'
Monti si trovano; della loro origine, e
dello stato del Mondo avanti il Diluvio,
nel Diluvio, e dopo il Diluvio &c. Ib.
1721, 4. 13) Dell uso e dell abuso delle
Bevande, e Bagnature calde, o fredde. In
Modena 1725, 4. 14) Lezione Accademi-
ca intorno l'origine delle Fontane, se-
conda Edizione. Con la Giunta di varie
Lettere Dissertatorie, un' altra Lezione
Accademica, Osservazioni, Ragioni ed
Esperienze nuove, dimostranti la verità
del proposto sistema, con la Risposta alle
Objezioni del Sig. Dottore N.N. compila-
ta da Gaston-Giuseppe Giorgi, Medico e
Fisico Fiorentino. In Venezia 1726, 4.
15) Nuova Giunta di Osservazioni, e di E-
sperienze intorno all' Istoria Medica, e
Naturale, hvilken tillige med det andet
Oplag af Tractaten om Ormene i det
Menniskelige Liv er kommen for Lysset u-
di Padua Aar 1726. 4. 16) De' Corpi
marini che su' Monti si trovano, seconda

Edizione. Con nuove Giunte, Annazioni, e Raccolta d' Osservazioni spettanti all' Istoria Medica, e Naturale. In Venezia 1728, 4. 17) Orazione Problematica, se si deve concedere lo studio delle Scienze, e delle Arti belle alle Donne &c.
 Ib. 1729. Herforuden finder man ogsaa mange af Hr. Vallisneri Skrivter udi Galleria di Minerva, udi Actis Academiae Naturæ Curiosorum, udi Giornale de' Letterati d'Italia og dets Supplement, saavelsom udi P. Angeli Calogiera Raccolta d'Opuscoli scientifici e Filosofici, som ere udkomne udi Benedig siden Aar 1728. Man harer ogsaa et af Hr. Vallisneri Breve, som er udi Padua Aar 1709 udgaaed under hans Discipels Hr. Mastagni Navn med følgende Titel: Lettera di Raggiuglio di varie Osservazioni nuove ne' vermi del Corpo umano, intorno alla loro origine, propagazione, indicazione, e rimedi, fatte da Antonio Vallisnieri. Ellers harer han efterladet sig følgende, til Trykken ferdig strevne, Bøger: 1) Dizzionario Istorico, Naturale, Critico. 2) Dialoghi intorno l'origine curiosa di molti Insetti, con Aggionte &c. 3) Consigli Medici &c.

Sgye Sjænder

Om
Lærde og curiose Sager.

No.

39.

Den 27 Septembr. 1731.

Sverrig.

Indi Stokholm er Trimestre IV. A-
ctor. Liter. Sveciaæ in an. 1729. nu
ferdig trykt, og kan bekommes saavel der,
som i Uppsala. Da nu dette lærde Berks
andet Volumen er saaledes fuldkommen,
og Forleggeren inden October Maareds
udgang vil hortsende det udenlands, saa
giøres hermed til alles Ti neste bekjendt,
at hvo som haver de første Deele af dette
Skrivt, og vil eie det samled, den kan
anmelde sig hos Boghandleren Rus-
worm

worm, og hos hennem Continuationes
Actorum sig tilkøbe.

Thydstland.

Udi Berlin er følgende vakkre Skrift
nylig kommen for Lyset: Betrachtungen
über die in der Augspurgischen Confessi-
on enthaltene und damit verknüppte
Göttliche Warheit, welche theils aus
vernünftigen Gründen, allesamt aber
aus heiliger Göttlicher Schrift gele-
tet, und zur Übung in der wahren Gott-
seeligkeit angewendet werden, angestel-
let und herausgegeben von Joh. Gust.
Reinbek, Königl. Preussischen Consistor.
Rath und Inspect. zu Cöln an der Spree.
1731. in 4to. Forfatteren harver efter
hans sædvanlige Maade sat en meget
grundig og fyndig Historist Indledning
foran, hvorudi han fortæller den Aug-
spurgiske Confessions Historie. I det
øvrige hersmme alle kiendere Auctoris
grundige Forestilling med tydelige og
zürlige Ord i Almindelighed.

Nederlandene.

Mr. de Forbin fortæller os fremdeles,
at

at det hele Kongerige Siam er opfyldt med Aber. De opholde sig helst ved Flo-dene, og vandre udi hobetal. Hver høb haver sin Ansører, som er meget tykkere end de andre. Naar tvende adskillige høbe møde hverandre, nærmie de sig hin-anden paa en vis Distance, hvor de shues at holde stille; derefter forføie de tvende tykke Chefs sig til hverandre paa 3 à 4 Skrit nær, hvor de giøre adskillige Mi-ner og Geberder, ligesom de snakkede til-sammen; omisider vende de sig om i en hast, og gaa tilbage hver til sin Trop, hvorpaa de følge adskillige Veie.

Man finder udi Siam mange smaa Snoge af Solv-Farve, og om trent en Fods længde. Deres bidd er saa giftigt, at den, som er stukked af dennem, falder en Time derefter udi Convulsioner, og dør ufeilbarlig inden 24 Timers forløb, dersom den ikke snart hielpes. De Chi-nesiske Læger have en meget herlig Læge-dom, imod dette onde. De sammensette en vis Steen, hvilken man legger paa Stinget, og som strax hefter sig fast der-ved. Lidet derefter lader Convulsioner-ne af, og Stenen falder selv af, saa snart

den haver draged al Giften til sig. Det er ogsaa merkeligt, at denne Steen igien bekommer al sin forige Ønd, saa snart man haver udi 24 Timers tid blsdet den i Qvinde-melk.

Inedens vor Auctor op holdt sig udi Kongeriget Siam, geraadede han engang udi en øjensynlig Døds Fare, formedelst en hob Macassars, * hvilke han efter Hofsets befaling, skulde ødelegge, eftersom de vare indvirkede i en Stempling imod Kongen af Siam. Disse uforsagte Folk, omendskoent de ikun vare 54 i Tallet, joge dog mere end to tusinde bevæbnede Siamenser paa flugt, og dræbte udi en Dag 366 Mennisker, uden at de tabte fleste end som sytten Mand af deres frekke Staldbredre, og blev saaledes længer end som en Maaneds tid det hele Kongeriges Forskikkelse. Det er utroligt, med hvad for uforfærded Dristighed, else rettere, med hvad for grum og rasende Overgivenhed disse Folk fægter. Der var en iblandt, som, troffen af vores Au-

* Det er Indvaanere paa den Ø Celebes eller Macassar.

Auctore med et Spyd i Maven, med al mulig Magt og Flid trængede sig frem paa Spydet, ligesom han havde været følesløs, og var ufeilbarlig fremkommen langs ad Spydet til Mr. de Forbin, om ikke tver-Jernet paa Spydet havde forhindret hans ikke vel begribelige fremgang. En anden, som havde faaet sytten Sting af et Spyd, og der havde ligged en heel Nat ligesom død paa Marcken, funden om Morgenens udi saadan ynkværdig Tilstand, saae ikke saa snart sin Leilighed, at han jo strax greb efter et Spyd, og vilde endnu giøre Modstand, i hvor afmægtig han var, om man ikke havde forhindred og astived hannem. Man maa tilstrive en saadan aldeles usædvanlig Tapperhed og Bestandighed adskillige Aarsager. Forst indtrykker Optugtelsen disse Macassars Mandigheden, og det, som man kalder den største og berømmeligste Ere-kierhed, hvilken bestaar i at aldrig give sig tabt, saa hestig og idelig, at man ikke endnu harer noget Exempel, at nogen af dennem harer forseet sig imod saadan Optugtelse. Dernest er det en Troes Artikel hos den-

nem, at alle de, som de kunne ihielstag
Mahometanerne undtagen, (thi de ere
Mahometaner, endskient af en vis daa-
lig og meget vantro Sejt) skulle være der-
es Slaver, og tiene dennem i hin Ver-
den. For det tredie give deres Præster
selv dennem nogle Kager, hvilke de og selv
binde paa deres Arme, forsikrende den-
neim, at saa længe de bære samme Raad,
skulle de blive fri for at saares.

Indtagne aldeles af disse Præsters
Forsikringer, begiere de ikke, og give hel-
ler ikke Korteer; og ere saaledes, som vor
Auctor siger, meget farlige Fiender.

Til slutning vil man ikke kun andrage
tvende af Mr. de Forbin hans, det Franz-
iske Hof forestillede, Projecter, som fortie-
ne at merkes formedesst deres Synder-
lighed og Dristighed; thi om deres Udg-
gangs gisrlighed eller mulighed vil man
ikke her tale. Engelsænderne maa og
kan best domme, dersom de vil upartiell,
om den, som sightede til Londons Indtag-
else, var gisrlig. Dette kan man for-
sigre Læseren, at vor Auctor, som alle-
vegne giver gode Prever fra sig paa hans
gode Judicium, havde aldrig gjordt et

saal

saa urimeligt For slag om Amsterdams Overrumpling, der som denne Stads Situation &c. havde bedre vaaren hannem bekjendt. Hans Betænkning herom var denne: Han vilde i agt tage den beleilige Tid, medens de Hollandske Tropper havde nok at bestille udi Flandern, og da med 6000 Mand, indskibede i sinne Gartsier og Galerer, overfalde Amsterdam, opbrende alle i dens Havn liggende Skibe, og kaste Ild paa Staden selv. Siden skulde strax enhver af hans Folkestab, som kunde undsøbe; thi han sluttede rimeligt nok, at han ikke af dette urimelige og overgivne Foretagende kunde føre mange Folk tilbage.

Det andet For slag, som angik London, formeeredes medens Ryssel blev beleiret. Som de høie Allierede havde forsamlid deres hele Magt for denne magtpaaliggende mægtige Stad, og den franske Armee var i Nærvoerelsen, hvor den kunde indskibes til Engelland; raadte Mr. de Forbin, at man skulde lade 30000 Mand oversøres til London; han tilbød sig, at ville staffe dennem did udi 6, 12 eller 18 Timer i det høieste; og slo-

Iende paa, at Engelland da var fuld af misfornsiede Folk og mangfoldige Jacobiter, meente han, saa mange Engelsmaend skulde tage Transmændenes partii, som der til behov giordes, og at de 30000 saaledes nofsom kunde bemægtige sig Staden.

Engelland.

Hr. Isac Brach, Præceptor i de Fattiges Skole til Alton, havet foretaged sig og udgived en ny Undersøgning om Jordens Bevegelse. Han mener derudi, at han af visse beryndelige Astronomiske Anmerkninger, saavel som af Solens Forbeværelse og Solens og Maanens Bevegelse havet bevist ganske uigendrige, at Solen, og ikke Jorden, beveger sig. Han forsikrer ogsaa, at han formedlst beryndelige Machiner, som hverken Tychoni, eller Copernico, eller andre Stierne-Rigere have været bekendte, havet opdaget adskillige Jordens og Solens Hemmeligheder.

Frankerige.

Adi Paris er følgende Skrift udkommet

men : Description historique des Chateaux, Bourg & Forest de Fontainebleau, contenant une explication historique des Peintures, Tableaux, Reliefs, Statues, Ornemens, qui s'y voyent, & la vie des Architectes, Peintres & Sculpteurs, qui y ont travaillé. Enrichie de plusieurs plans & figures. Par Mr. l'Abbé Guibert, P.D.Q. du Roy.

Samme steds er ogsaa trykt Hr. de Voltaire hans Brutus, tillige med en til My Lord Bollingbrooke indrettet Discurs om Tragœdier. Fortalen, som udgiver 29 sider, er med al den Lystighed, Skrempt, Belevenhed og Kræsenhed sammenstrevet, som man kan vente af dens sindrige Auctore.

Iligemaade er der udgaaet : Histoire de Mademoiselle de la Charce de la Maison de la Tour du Pin en Dauphiné. Ou Memoires de ce, qui s'est passé sous le regne de Louis XIV. 1731. 12. Denne Titel er, som mange andre Bogers overskrift, behagelig og bedragelig, og dens sidste Ord kunne let forføre nogle læsere til den Indbildung, ligesom de her skulde finde en sandferdig og troværdig

dig Historie, da denne Bog er tvert imod en blot Roman, som indeholder Kull i stedet for Guld.

Udi Reims haver man mylig funden og opgraved en Lig-kiste af Sælv, hvori udi laae et Mennikes Been-rad tillige med Røgger, Pike, Skjold og adskillige af den Romeriske Julii Cæsaris Mynt.

Italien.

Den, af den forige Bave i de saa taldede Papistiske Helgenes tal indstrevne, Johannis Nepomuceni Livs Bestrievelse er nu udi Venetig udgiven af den Canonicus, Antonio Passi, som haver tilstrevet Cardinal Cinfuegos dette Skrifi. Han beretter derudi, hvorledes denne formeente Helgen haver først studeret udi Prag, og siden er bleven sammensteds Bræst og Canonicus, saavel som hvorledes han haver udsaged et Bisopsdømme, for at blive Dronningens Constantia Skrifte-Fader, ja hvor megen Trængsel og Gienvordighed han haver maat lide af Kongen Venceslaus, fordi han ikke har vildetaabenhære hanneim, hvad

Dren-

Dronningen i hendes Skriftermål havde givet tilkiende. Omſider er han, som gammel Snak gaar, blevet drogned i en Flod efter denne Konges Befaling. Om de mange Underverk, som skulle være stedte ved hans Grav, gier man ubi Bohmen, hvor han kaldes af de lettroende, en Thaumaturgus, græſſeligt stort Væsen; det synderligſte og puſſerligſte er vel dette, at man haver gjordt den, som maatte ſelv ned under Broen og blev drogned i Strømmen, til Broens Beſkermel, hvorfore ogsaa en vis flygtig Auctor haver fundet dette fornſdent at høſſe. Sa Glorification étant plus propre a rassurer, que ſon Exemple a intimider les Voyageurs.

Udi Turin haver Misforſtaaelsen ikke alſeenede imellem Kongen af Sardinien og Paven, men endogsaa imellem de Pa- viſtiske Geiſſlige indbyrdes aldeles ta- gen overhaand, og yttred sig i en aabenbar Fiendſlab saaledes, at de Turinſke Dominicaner ikke have undſet sig ved, at aabenbare tilſtaa den rene Sandhed, og at offentlig forſvare diſſe merkelige og imod den Romerske Stol ganſke ſtridige The-

Theses, hvilke her anføres ligesom de af
dennem ere udgivne: Propositiones Do-
ctrinæ dictatæ in Theologia à R. R. P. P.
Druits & Millet, Dominicanis Lectori-
bus in Universitate Turinensi.

- 1) Papa est fallibilis etiam in materia Re-
ligionis , qvamvis loqvatur ex Ca-
thedra.
- 2) Papa solus sine consensu universalis
Ecclesiæ non potest decidere articulos
in Dogmatibus de Religione.
- 3) Papa non est Caput & Minister alia-
rum Ecclesiarum , sed unaqvæque Ec-
clesia potest pro lubitu præscribere &
determinare particularem discipli-
nam.
- 4) Potestas Concilii est supra Papam , qvi
potest à Concilio deponi.
- 5) Potestas Principum secularium depen-
det immediatè à Deo , qvæ se extendit
supra sæculares & Ecclesiasticos.
- 6) Confessio auricularis est instituta per
Legem positivam , & subrogata anti-
qvæ pœnitentiæ publicæ.
- 7) Attritio propter motivum supernatu-
rale , non sufficit ad conseqvendam
gratiam justificantem cum Sacramen-
to

to pœnitentiæ, qvamvis conjungetur cum forti dolore & conversione ad Deum.

- 7) Contritio est donum Dei, qvod dat pro libero suo arbitrio, hæc tamen propositio sic explicatur, ut arbitrium humanum reddatur impotens, & inhabile ad servanda præcepta divina sine gratia efficaci.
- 8) Concilia generalia non sunt absolute necessaria, sed sufficiunt Litteræ Circulares Conciliorum particularium ad decidenda puncta religionis.
- 9) Sanctus Apostolus Petrus non est Caput Ecclesiæ, sed Potestas clavium & quantum ad Jurisdictionem fuit æquaverter communicata omnibus Apostolis. Hinc non est differentia inter Episcopum, Sacerdotem & Clericum, ad altare saltem, qvoad ordinem Hierarchicum, nisi solum respectu qvoad potestatem characteris.
- 10) In inferno non est ignis realis & physicus, & multo minus in purgatorio, de quo nulla erat cogitatio in primis Ecclesiæ seculis.

Propositiones dictatae in Jure Canonicō per Ab-
batem Caragnani, Lectorem in eadem
Universitate,

- 1) Episcopi non habent Jurisdictionem, de Jure antiquo solum habebant Episcopalem audientiam, hoc est facultatem voluntariam, quam ipsis dabant partes in Compromissis.
- 2) Jurisdictio Episcoporum non est de jure Divino, sed nata ex usurpatione & tolerantia venerabili Principum; quare Papa illam communicavit etiam foeminis, tanquam simplex jus profanum, non tanquam datum Papae & Episcopis à IESU Christo.
- 3) Hac tolerantia Principum Episcopi sunt abusi.
- 4) Episcopi non habent territorium nec subjectionem, nec circumscriptiōnem.
- 5) Non habent Fiscum, nec auctoritatem castigandi pœnam corporis afflictivam, sine facultate brachii secularis.
- 6) Immunitas realis, personalis, localis, est phantasma Cleri, hinc Jus Asyli spectat solum ad principem.
- 7) Ad Principem spectat assignare loca, quæ Cultui Divino consecrantur, quare

re in ipsius potestate est, concedere aut negare Asylum, vel dictam immunitatem localem.

- 8) Immunitas a Decimis & Tributis est pura Concessio Principum suppositio-ne; qvod Ecclesiastici non habeant alios redditus quam solas eleemosynas, & fidelium oblationes ad altare; quare debet cessare hoc præjudicium populi his temporibûs, qvibûs Ecclesiastici habent possessiones.
- 9) Immunitas personalis non oritur ex Evangelio, cum etiam Apostoli fuerint subjecti præfectis, & St. Paulus appellavit ad Cæsarem, hinc dicta immunitas interdicta est jure positivo Eccle-siae per bonitatem Principum.
- 10) Principes absqve dependentia à Papa possunt bonis Ecclesiasticis Tributa imponere.
- 11) Bulla cœnæ Domini est oppressio Principum & ideo non debet acceptari.
- 12) Excommunicationes & interdicta sunt abusus.
- 13) Hæc poena non potest admitti, nisi in materia Religionis, & disciplinæ acceptatæ ab Ecclesia universa, non au-tem

tem propter negotia politica, pertinen-
tia ad Papam & Episcopos, etiamsi a-
geretur de inobedentia erga ipsorum
constitutiones, qvando hæc cognoscun-
tur turbativæ & læsæ potestatis secu-
laris.

¶4) Excommunicationes injustæ infli-
ctæ non sunt implendæ & ideo censu-
ratus debet in publico & privato ex-
ercere actus pertinentes ad Christia-
num, qvi vivit in communitate Ca-
tholicorum.

¶5) Constitutiones Ecclesiasticæ non ob-
ligant, nisi acceptatæ à Principibus &
populo, si certò loquantur de discipli-
na Ecclesiastica.

¶6) Qvisqve Episcopus in sua Diœcesi po-
test stabilire particularem disciplinam
absqve omni dependentia à Papa.

¶7) Lex positiva acceptata, qvæ obligat
sub pœna peccati mortalis, potest vi-
olari, remotō scandalō.

¶8) Regula morum est propria cujusqve
spiritus, & unusqvisqve in sua consci-
entia potest regulari à suo arbitrio,
absqve metu culpæ, modò non fiat in
contemptum Legis & Principis.

Sgye Tidender

Om
Lærde og curiose Sager.

No.

40.

Den 4 Octobr. 1731.

Thyssland.

Udi Gottingen haver den grundlærde
og høibermommelige Hr. Doct. Heu-
man nylig udgivet og holdt en meget
næt og vel sammensat Disputation de per-
secutione Christianorum Pliniana, tre
Ark stor. Den i § viser den synderlige
Mytte, som man haver af Plinii og Tra-
jani Breve om de Christne udi Kirke-Hi-
storien; thi dersom ikke disse begge Bre-
ve af Plinii Epistlers sidste Bog vare reda-
dede fra deres Odeleggelse, i det de ikke
Kt fine.

findes i de gamle Codicibus MStis, men
ere først opdagede udi Angeli Decembrii
Tid, da havde man ikke et saa udferligt
og grundigt Bidnesbyrd om de Christ-
nes Forfælgelse under Plinio, og Trajan-
ni Tilbøjelighed til de Christne. Vel mel-
de Tertullianus, Eusebius og Orosius no-
get om disse Breve; men de anføre ikke
deres Indhold uden Mangel og Urigtig-
hed. I den 2 § haves Plinii Brevs kor-
te Inddeeling, som i de følgende His an-
føres efter dens Orden. Saaledis staae
i den 3 og 4 § de sande og langt nærmere
Aarsager, end som de ommeldte Patres
have, hvilke have bevæget Plinium til
Forfælgelsen. Nemlig a) de Hedenske
Præsters idelige Knurren og Klagen over
deres Indkomstes og Religions ideligen
tiltagende Afgang og Skade, (desolata
esse templa, rarissimos victimarum em-
ptores inveniri) hvis Had han søgte at
undgaa ved deres Begierings Hyldest-
giorelse; b) at Plinius saaledes kunde træ-
de i hans Formænds Fodspor, og ligele-
des naae den, af dennem erlangede, For-
fælgelses Bersommelse, hvis Efterladelse
kunde føre hannem megen Ulykke paa
Hal-

Halsen. Saaledes kunde Plinius meget vel lignes med Pilato, som ikke var den HErr EHRISTO ubevaagen, og aleneeste derfore fordomte Ham til Døden, fordi han befrygtede et Oprør oganden Uleilighed. I den 5 h beviises hvad Plinius haver domt om den Christelige Religion. Man kan merke ganske tydelig af hans Ord, at han i di hans Hierte har ver beleet den Hedeniske Religion; og derimod holdt de Christne for gode Folk, ja! at han haver anset den HErr EHRISTUM for den anden Socratem, og har ver havt den samme Meening med Plutarcho. Den 6 og 7 h forestiller hans lenifældige Adfær og Dom imod de Christne, og hvorfore han haver kælded dem gale Folk; thi han spurde de Anklagede vel tre gange og tiere, ikke om hvad de troede; men ikun om de vare Christne, hvormed han vilde give dem nem Anledning til at befri sig, og at sige nei, hvorpaa han da strax slap de negtende los; men de, som blev ved deres ja, lod han henføre til Rettersiedet og Døden, unddrende sig, at de ikke ville redde deres Liv ved en lidet Simulation, og

meenende, at saadan Egensindighed burde straffes hos dennem. Mange, som havde først svared ja, men siden af Skrelighed og Frygt for Døden negtede deres Christendom, adspurde han først, førend han gav dennem løs, hvad de Christne troede, og hvorudi deres Religion bestod? af hvilken Bekiendelse han, som af troværdige Bidner, siden blev overbevist om den Christelige Religions Sandhed, og om dens Bekienderes Uskyldighed, som kan sees i den 8 §. Da han nu saaledes havde fornummed de Christnes Troes og Levnets Bestaffenhed, lod han pine tvende gamle uskyldige Matroner, som man kaldede Diaconissas, for at erfare Sandheden desto vissere, hvilket fortælles i den 9 §; men han bekom den samme Troes Bekiendelse, og gav der paa selv i sine Ord tilkiende, at de Christnes Lærdom om CHRISTO vel syntes hannem at være en Overtro; men at deres Levnet var meget dydigt. Hvorfore ogsaa hans Bevaagenhed imod de Christne meget formeeredes. Efter denne Paraphrasis over Plinii Brev følger Trajani Sværks Forklaring, og det saaledes!

des, at i den 10^h fortastes strax Tertuliani umilde Meening om Trajano, som
 haver udviist sin virkelige Afsky for de
 Christnes Forfælgelse, og efter de Tiders
 Omstændigheder beviist sig noksom god-
 dædig. Herpaa godtgøres Trajani Be-
 vaaghenhed og Goddædighed imod de
 Christne med tilstrekkelige Bevisninger
 fra den 11 indtil den 14^h, beshynderlig at
 han ikke har vildet lade nogen straffe paas
 Livet for Religionens skyld; at han har
 forbudet de Christnes Opfælgelse og For-
 fælgelse; at han ikke haver lastet den
 HErrECHRISTUM, og om han jo ha-
 ver befalet at straffe de anklagede Christ-
 ne, saa haver han dog ikke forstaed der-
 ved nogen Livs Straf, og haver disfor-
 uden udtrykkelig forlanged, at det skulde
 voere beklaedte og lovmæssige Mænd, der
 skulde antages som de Christnes Avgive-
 re, hvilke under denne fromme Keisers
 Regiering ickan fandtes faa, eftersom
 de maatte frygte for, at fortørne hans
 kierlige og til Rolighed eller Eneighed
 tilbøielige Sind. Til Slutning findes
 begge disse Breves meget nette Thyske
 Oversettelse i den 15^h. Hvad denne hypers

perlige Doctor haver selv sagt i Disputationen, det har han udi korte Anmerkninger bekræfted, ved at ansøre Schribenterne selv. Man kan af denne lærde Afhandling, naar man efterseer Clerici hays Betænkning over dette Plinii Brev udi hans Hist. Eccles. II Seculo, tiendelig formimme, at den berømmelige Hr. Heuman haver udført denne Sag langt fuldstændigere og grundigere, end som hin; thi Clericus dommer ikke i Almindelighed, og betragter Plinium ganske anderledes, end han i sig selv har været.

Udi Myrnberg er denne saa opbygge-lige, som aanderige, Bog kommen for Ly-set: Das Krancken- und Sterbe-Bett mit dem Worte des Lebens beleuchtet von Bernhard W. Marperger, der Heil. Schrift Doctore, Königl. und Chur-Sächsischen Ober-Hof-Prediger, etc. anderer Theil an. 1731, s. 2 Alphab. 18 Ark. Den synderlige Belsignelse, som haver fuldt den første del hos mangfol-dige syge og døende, haver foranlediget denne Heierværdige Auctorem, til at udgive den anden Tome, hvormed han
ogaa

ogsaa haver besluttet alt det, som han
havde sat sig for, at anføre i denne Ma-
terie.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er denne Oversettelse
kommen for Lyset: Histoire des Insectes
de l'Europe, designées après nature &
expliquées par Marie Sibille Merian; ou
l'on traite de la génération, & des diffe-
rentes Métamorphoses des Insectes &c. &
des plantes, dont ils se nourrissent. Ou-
vrage, traduit du Hollandois en Fran-
çais par J. Marret, Docteur en Medicine
à Amsterdam 1730 i stor fol. pag. 84 og
93 halve Ark Kobberstykker. Insecter-
nes Historie ansees ubillig af mange, som
en unnyttig Curiositet. De af de hoi-
lærde Herrer, Redi, Malpighi, Leuven-
höek, Vallisnieri og andre derudi gjorde
Opdagelser vise os ganske andet, og vi
have dennem at takke, at vi endogsaa i
disse sinaa Dyr kunne erkende GUDS
uendelige Biisdom, i det at Naturen i
deres Legemers Bygning, Safternes
Omløb og Inddeeling, Senernes og Al-
renes Mechanismo, alle Deelers underli-

ge Proportion ic. haver anvendt langt mere Konst, end ved de største Verdens Legemer; saavel som og, at man ved des res Betragtelse bestries fra den latterlige Vildfarelse, ligesom at Forraadnelsen var godt for, at fremføre deslige smaa Legemer. Fru Merian uvgav den første Deel af disse hendes Opdagelser Aar 1679 udi Nyrnberg, og den anden Part 1683 i det thdste Sprog; og da hun siden satte sig ned udi Holland, lod hun op legge begge i det Hollandske Sprog. Hendes Dotter lod den tredie Deel længe der efter, og da Moderen alt var ved Døden afgangen, som hendes efterladte Verk udgaa. Nærværende Franske Oversættelse indeholder ikke alle eneste disse omtalte tre Deele, men endog saa alle Planfers Beskrivelse, hvoraf Insectorne sig føde, hvilken Hr. Marret, en Medicus i Amsterdam, haver hosfoied, saavel som og et Tilleg af 36 Kobberstikker paa 18 Blader tillige med deres Beskrivelse, som Forlegeren haver tilhandled sig af Boghandleren Gosse og Neaulme, der have forsikred hannem, at de vare komne fra Fru Merians Hænder; man finder ogsaa

i de fleste Tegninger Fru Merians Maade og Mancer. En bequem Kobberstikker har perfectionered dem, da nogle af dem kun vare Grundrisninger, og de 36 Kobberstikkers Beskrivelse er Oversettesrens Arbeide.

Frankerige.

Udi Paris er dette Verk udgaed: L' Histoire de l'Eglise Gallicane, dedié à Messieurs du Clergé, par le Pere Jacques Longueval, de la Compagnie de Jesus, 1730, 4. Tome I pag. 552. Forberedelsen pag. 64 og Registerne p. 38. T. II p. 580, Forberedelsen 28 og Registeret 38. T. III p. 584. Forbered: p. 30. Reg: 42. T. IV p. 547. Forbered: 30 og Reg: 34. Det første Bind bestaar af en Fortale; en Discurs om de gamle Galliers Religion og Sæder; en Afhandling om den Christelige Religions Indførsel udi Gallia, og af tre Boger om dens Kirke-Historie fra Christendomens Indførsel til A. 434. Hidindtil havet man savned en Frank Kirke-Historie, i det at nogle vel have foretaget sig den; men ingen har fuldført saadant foretagende. Hr. Bosquet, som for 100 Aar siden begyndte den Fran-

ste Kirke-Historie, og udførde den til Constantini M. Tid, har ikke oppvakt Folkes Længsel efter noget fuldsigendigere, eftersom hans Arbeide, naar man fra skiller de tiltrykte Sager, ikke udgiver 162 sider. P. le Cointe har for mere end 60 Aar udgived mange stærke Bind under Annalium Ecclesiast. Francorum Tidtel; men udeladt alt det, som haver mødt den Franske Kirke for den Franske Monarchies Tid, næsten udi 500 Aar, saavel som alt det, hvilket er skeet i de Galliae Dele, som høre til det Burgundiske Kongerige og Vest=Gothernes Rige, førend de Franske indtoge det; saa haver han og endet sit Verk midt i det niende Seculo. P. Longueval har foretaget sig langt mere, i det han samler alt det, som har tildraged sig i henseende til Religionen udi Gallia, under Romerne, under den Burgundiske Regering, under Vest=Gotherne og de Franske. Saaledes finder man i dette Verk Christendommens Indførsel udi Gallia, de sammesteds pinede Martyrets Historie, adskillige Kirkers Stiftelser, deres Bisopers

Skopers Folge, en Efterretning om alle
 udi Gallia holdne Conciliis, adskillige Kir-
 ke-Brug, Capitlernes og de berømme-
 ligste Klosteres Stiftelse, Munke-Orde-
 ners Indførsel, de Helliges og fornemste
 Geistiges sorte Beskrivelse, Kitterier-
 nes Historie, tillige med en Efterretning
 om de udi Gallia, om Religionen forfer-
 digede, Skrivter, og alt dette i en net til-
 sammenhængende Historie; thi omnend-
 skont Auctor haver taget Tidens Orden
 iagt, saa har han dog ikke vildet skrive Aar-
 Bøger, som vel ere bequeme til Critic, og
 tillige spare Auctori Ulinagen, i at sam-
 mensbie Materierne stikkelig med hinan-
 den; men derimod forvolde Læseren saa
 meget meere Fortred, som at han des ofte-
 re føres til de forige Materier tilbage;
 Auctor har læst de gamle Skrivter med
 Flid, og ført sig de nyeres Opdagelser til
 Nytte, noie eftersogt Sandheden, ikke
 afvasted de Gamles Beretninger efter
 disse Tiders Begreb, næsten anført alle
 Canones Conciliorum og hosføied Cri-
 tiske Anmerkninger under Terten ved de
 Steder, som havde dem behov, men har
 dog fattet dem fort, at man ikke derover
 ful-

skulde tage Historiens Sammenhæng. Hvor og nogle vigtige og curiose Materier ei udi Verket selv have kundet indrykkes; har han forfattet særdeles Discurser, som han vil sette foran i et hvert Bind. Om de alle kunne ligne de allerede trykte, da maa man tilstaa, at de materier ere vigtige og til denne Histories Oplysning tienlige. Han har ogsaa beslittet sig paa Korthed, og udelukt al unyttig Lærdom. Chronologiske Tabeller og Register findes i hvert Bind, og om de Lærde behage dette Verk, skulle de øvrige Bind snart følge; skient Auctor endnu ikke vist kan nævne deres Tall.

Italien.

Udi Venetia følges dette Skrivt: Senatus Consulti de Bacchanalibus, sive æneæ vetustæ tabulæ Musæi Cæsarei Vindobonensis explicatio, auctore Math. Ægyptio. Dette Verk bliver saavel Theologis, som Politicis og Antiquariis fierommen; de første fordi man seer derudi, hvor vidt Ugudeligheden kan drives i Hændommens Mørkhed, og hvor billig den. H. Skrivt taler om Afguderies Be-der-

der styggelighed og uteerlighed, som om
tvende foreenede Ting; Politicis, fordi
man deri kan merke, hvorledes en klog
Regierung skal afstaffe en saadan Fana-
tismi Uleilighed, og Antiquariis, fordi
man finder her en Forklaring paa en af
Antiquitætens curioseste Levninger; man
kan og føie dertil, at det vil behage alle
dem, som elste Humaniora, fordi det er
skrevet med Casaubonorum og Manutio-
rum deres Stiils nethed, reenhed og e-
rudition; ligesom det og med al tilbor-
dig Flid og Bekostning er trykt.

Udi Geneve er følgende curiose Brev
udkommen: Extrait d'une Lettre, écri-
te d'un Bourg près du Lac Majeur, au su-
jet de trois Oeufs de Poule, trouvés dans
un vieux mur. Herudi berettes, at man
haver udi Arcisate i Kirkens eller rettere
Sacristiens gamle Mur funded, da den
nedreves, tre Egg, de tvende paa hver-
andre, og det tredie noget derfra, ikke i
et Hull, hvor en Høne kunde legge dem;
men midt i Muren imellem Steenene,
paa alle sider med Kalk omgivne. Man
lod strax det eene Egg af en Betienter
aab-

aabnes, som dermed først maatte træde til side, af Frygt, at deraf noget giftigt kunde udkomme; men man blev meget forundred, da man fandt det Hvide og Blømnen i alle maader ligesom det pleier at være udi et ganske friskt Egg; hvilket ogsaa den fierde Dag derefter, da denne Efterretning blev freven, endnu var ligesaa got og friskt. De andre tvende Egg, der syntes lige friske, havør man stikked ursørte til Mayland, for at vise dennem den lærde Grevinde Celia Borromæa og andre Natur=kyndige Mænd. Man maa billig forundre sig over, at disse Egg have kundet holde sig saa lange friske; thi Kirken er over 500 Aar gammel, og man finder endnu Kjendetegn derudi af det elvte Seculo. Sacristiet havør ogsaa den samme Alder, og udi 300 Aar er intet derpaa forbedred, undtagen Taget, naar derudi nogle Steene ere gaaed i tu. Detzte veed man i det ringeste til visse, at dette Sacristi er over 160 Aar gammelt. I midlertid maa dette vides, at Kalken i det Land er overmaade fast eller tett, og bliver med Tiden saa haard som nogen Kampe=steen kan være. Da man havde op-

opgraved Grunden til en ny Mur, haver man funded imellem den og den gamle Mur et Hull, hvorudi vare over 20 Læster sukked Kalk, hvilken var ligesaa sten, hvil og til Bygning bequem, som den, der nylig er beredet, saa at man brugte den, ligesom anden Kalk, uden Forstiel. Af denne Hules Beleilighed og Omstændighed kunde man fornemme, at den var omtrent 300 Aar gammel; thi Taget var saaledes ophøjet med adskillige laug af Jord, saa at det, som nu er det øverste af Gaden, haver tilforn været Husenes første Etage, og i steden for at man tilforne haver opsteget til Kirken, da stiger man nu tvende Trin ned. Hr. Vernet, som besidder dette Brevs original, haver selv aabnet tvende af disse Egg otte Dage, efter at de vare fundne, da de endnu have vaaren ligesom det før ommeldte, omend stiønt ikke aldeles saa friske, men af lidet Sharp Salt angrebne, som et andet sædvanligt Egg, otte Dage gammelt, hvilket man paa den Aarets Tid kunde have ført ti Mile. Skallen havde ogsaa tabt noget af sin hvide Farve; men det var forundring værd, at
 Kals-

640 Nye Tid. om lærde og cur. Sager.
Kalken ellers ingen Skade havde gjordt
derpaa. Denne merkelige Hendelse er
tienlig, til at bekræfte det, som Boyle hans
Machine allerede haver lært os, nem-
lig at Luften er den fornemste Aarsag til
Legemernes Forraadnelse.

Spanien.

Udi Madrid er følgende Verk udkom-
men : Historia de la Iglesia i del mun-
do, que contiene los sucesos des de sa
creacion hasta el diluvio, Autor Don Ga-
briel Alvarez de Toledo, Cavallero de
la Orden de Alcantara, i primer Biblio-
thecario del Rei. En Madrid, en la li-
braria del Rei, por Joseph Rodriguez i
Escobar. 1731. fol. Dette Skrivtes
Auctor er en from og lerd Mand; men
han enten forstaar eller merker ikke de
Regler, efter hvilke en Historie skal skri-
ves; eftersom han blander meget frem-
med deriblandt, ofte twister meget om
adskillige Sager, og mere synes at væ-
re en Uddelger, end som en Historie-skriv-
er. Han bruger ogsaa en hoitrapende
Poëtisk Skrive-maade, som dog, naat
nogle fremmede Ord undtages, er mez-
get net og reen.

Sye Sider

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

41.

Den 11 Octobr. 1731.

Sverrig.

Di Stokholm ere tvende af den berømte Mollieres Comœdier, nemlig L'Avare, og dend saa kaldede Taruffe, begge i det Svenske Sprog oversatte, dend ene under den Titul: Dend Giruge, eller Jens Gniere, dend anden under den Opskrift: Dend Skenheliga, eller dend Skinhellige, i meget net Stil fra Trykken udgangne.

Ss

Tydse

Tydskland.

Udi Leipsig har Mag. Wolfgang Ben-
jamin Heydenreich Rector ved Skeelen
i Hagenau til den fattige og uformuen-
de Ungdoms Fordel, som ikke formaaer
at kiose mange Boger, laket efterfolgen-
de nyttige Skole- og Handbog, som dee-
lis i 4 Parter: ved Trykken bekendtgio-
re, under den Titul: Manuale Scholasti-
cum Quadruplicatum: Den første Part
indeholder Fabularum Phœdri første og
anden Bog, de første Imperatores af
Cornelio Nep. den første og anden Bog
af Ciceronis smage Epistler, og Disticha
Sententiosa Selecta af Ovidio og andre
Poeter. Den anden Part indebefatter
Vocabula, Phrases, Formulas loqvendi
og andre saadanne Ting. Den tredie
Partis Indhold ere det Græske Sprogs
Elementa, Democratis Sententiae Aureæ,
og Pythagoræ Carmina Aurea, tillige
med en Norma plenioris Resolutionis
Grammaticæ, og Clave Lexico - Gram-
matica til Democrat. og Pythag. Den-
sierde Part er et kort Begreb over
Den Tydiske Orthographie, over de La-
tinis

tinste og Franske Ord, som ere med brugelige i det Thyske, over Maaden at skrive thyske Breve paa, og til sidst over Geographien.

Sammesteds har nu efter igien Author til de bekendte Historiske Entreveues eller saa kaldede Todten-Gespræsche, begyndt at fare fort med sin Tractat. Den Rensende Chineser ladet: Da i det 4 Bind foruden een igentagen Beretning om forealdne Maerkvaerdigheder, iligemaade Talmuth og Rabbiniske Boger, hvoraf i Særdeelighed Isdernis falste og latterlige Religions-Meeninger sesis, hvad de om de Oodis Opstandelse, Det øvige Liv ic. og saa fremdeelis fabulerer, indeholdes ogsaa en Orientalist Rehse-Beskrivelse eller dend store Mogols og andre Ostindiske Lande, tillige med andre forrige Efterretninger. Man har og i det første Bind ladet den ganske Alcoran med indflyde, iligemaade og beskrevet det Forjette Land og det Kongelige China, og i det andet og 3die een Persianist Rehse-Beskrivelse, tillige med een Historie om Afguderne og andre saadanne Ting insereret, og endnu hidind-

til med Stædernis Beskrivelse continueret.

I Magdeborg er mand nu meget omhyggelig for, med det allersørste at bringe en god Oversettelse for Lyset af en Tractat, som fører den Titul: Die Glückseligkeit der Menschlichen Seele, hvilken Author har været en Engelsk Præst ved Navn William Benn; og i Henseende til de derudi afhandlede Materiers Raritet, saavelsom og Authors ansorte opbyggelige Betænkninger, vil give Liebhaberne stor Fornøjelse.

I Wolffenbyttel er Doctor Brückmann flittig i Verk med, sine Epistolas Itinerarias at fortsette, og kand mand liggeledis med det allersørste vente fra hans Haand efterfølgende, som allerede virkelig er under Pressen, og om de udvalgte Materier handler: VIII. Memorabilia Bambergensia; IX. De Lapidibus figuratis Pannoniæ. X. De Fungo Phallo. XI. De Gigantum Dentibus. XII. Animalia rariora horti Principis Eugenii.

Til Nyrnberg har Monsr. Friderich Roth-Scholtz indleveret et nyt meget curieus

rius Verk til den berømte Kaaberstikker
Johan Georg Eckstein under sammes
Forlag at komme for Lystet, og fører det-
te Verk efterfølgende Titul: Pinacotheca
Insignium, qvibus Academiæ per U-
niversam Europam celeberrimæ earum-
que singulæ Facultates, Societates, item
Literariæ, ut & Viri singularis Doctrinæ
laude Conspicui, ac deniq; Notarii Cæ-
farei Publici Jurati usi sunt, & adhuc u-
tuntur Curiosis intuentium oculis expo-
sita per Fridericum Roth-Scholtzum
Herrenstadio-Silesium in Folio. Norim-
bergæ apud Johannem Georgium Eck-
steinum, Lipsiæ. Prostat in Officina Tau-
beriana 1731. I dette Verk agter Au-
thor alle Universiteters Faculteters og
berømte Societeters Segl, saavelsom og
alle berømmelige Theolog. J. Consult;
Medic. og Philosophorum Baaben, og
Notar. Cæs. Publ. Jurat: deris Signeter
for den lærde Verden at fremstille. For-
leggeren forsikrer ogsaa, dette Verk i
saadan en Stand at udlevere, at de Lyst-
havende til fulde dermed skal vorde for-
nøjede, hvorom og de allerede forfærdi-
gede Sectioner et got Vidnesbyrd give;

Ss 3 thi

thi de ere saa vel reene og nette i Kaaberet stukne, som paa siest Skriippapiir trykte. Disse Sectioner ere baade i den Tauberiske Boglade, og hos Forleggeren Ark-viis, da paa hver Ark besynderlig tvende Sectioner findis for en billig Priis at bekomme. Saa vel Autor, som Forleggeren have sig saa meget mere Haab om dette Verks gode Fremgang at gøre, saasom af slig Samling endnu intet tilforn er bleven bragt i Kaaber, men vel af adskillige Lærde Mænd derom i deris Skrifter handlet. Mand har sat sig for, dette Verk med største Bindstabelighed at fortsette, og efter ald Muelighed Derhen stræbe, at mand det som et fuldstændig Verk kand bringe for Lyset, og skal derom med det allerførste een fortrykt Efterretning alle Lysthavende vorde meddeelet.

I Cöln bliver paa et meget siest og vigtigt Verk arbejdet, som skal bestaae af 6 Tom. in Folio, og med det allerførste vil komme for Lyset. Titulen er denne: Magna Bibliotheca Ecclesiastica, sive Notitia Scriptorum Ecclesiasticorum veterum ac recentiorum, in qua ordine Alphabetico continentur Cujus-

cunque religionis ac Sectæ Scriptores,
 qvi Christianæ Religioni vel patrocina-
 ti sunt, vel adversati: simul & Conci-
 lia omnia, tam Generalia, qvam parti-
 cularia, Pontifices Romani, eorumqve
 Vitæ, Scripta, & Bullæ indicantur, tum
 qvæ in Bullario, tum qvæ extra Bullari-
 um habentur, Religiosorumqve Ordi-
 num Fundatores, Scriptorum, ortus, æ-
 tas, doctrina, præcipuæ res gestæ &c.
 eorum Opera, genuina, spuria dubia,
 supposititia, deperdita, edita atq; inedi-
 ta, variæq; illorum Editiones, additis ut
 plurimum de singulorum doctrina ac
 stylo eruditorum judiciis; præmissis
 Historiæ Ecclesiasticæ, cum veteris, tum
 novæ, compendia cujuslibet seculi con-
 spectu, & Prolegomenis, necessariis.
 Cum duplici Indice Chronologico, al-
 tero Scriptorum, Conciliorum alte-
 ro. Omnia ab orbe condito ad nostra
 usqve tempora. Opera & studio H. P.
 D. L. Jur. Canon. Doctoris Coloniæ,
 1731. At Author har heller vildet be-
 tiene sig af deng Alphabetiske end deng
 Chronologiske Orden, skeer, fordi der
 findis mange Skribentere med i Verket,

hvis Alder mand paa ingen vis Tid veed
at sætte. Dog er hos de andre, om hvilke
man har vissere Efterretning, alletid
det Seculum, i hvilket de have levet, i bred-
den bleven anmerket. Foruden dette er
endnu ved Enden af Verket et Chrono-
logisk Index hosført, i hvilket en hver
Skribenters Alder, og deris Navne,
som just paa samme Tid have levet, ere
optegnede. I Verket i sig selv er om
hver Author tvende adskiltte Afshand-
linger skrevet, og i dend første hans Her-
komst, Religion, Maxime, og hvad sig
fornemmeligt med hannem har tildra-
get, anført, og i dend anden hans Skrif-
ter, saa vel de hand virkelig har forfat-
tet, som de mand tviler om at være un-
derstukne, tilgemaade Fragmenta og
MSpta, og endelig deres adskillige Editi-
oner ordentlig vordeu antegnede, og hvor-
det har kundet ladet sig giøre, ere de ef-
ter deres sandfærdige Værdie grundeligt
vorden jugeret. Efterretningerne ere
af de beste Fundamenter udtagne, og o-
ver alt end det mindste sein af Parthiſt-
hed eviteret. Men saasom Author for-
meener, at Verket endnu hifl og her,
for-

formedelst adskillige Tilleg kunde blive
bragt i bedre Stand, og i saa maade har
fattet den Resolution, ikke alleene om de
afdøde, men endog om de endnu levende
Skribentere at handle, saa falder
hans venligste Begiering til alle Lærde i
almindelighed, de formedelst deres gun-
stige Hielp nogle curieuse Efterretninger,
hvilke mand ikke allesteds kand ha-
be, for at giøre hans Arbejd meriteret,
og saadanne, saasnart som muligt, han-
nem vilde tilstille.

Nederlandene.

I den Haag er til deres Nytte, som
øve sig i Fortifications-Kunsten, et gand-
ste nytt Verk kommet for Lyset, hvilket,
for at giøre den derudi befindende The-
oriām des meere practicable, med 24
Raaber-plader er forsynet, og har Au-
thor givet det efterfølgende Titul: Nou-
veaux Plans de Projets des Fortificati-
ons, pour defendre & attaquer les Pla-
ces, avec une toute nouvelle Methode
pour faire des lignes & autres precauti-
ons, que l'on peut prendre pendant la
Paix, par le Sr. Landsbergen Ingenieur

au service de L.H.P. les Etats Generaux
in fol. Om dette Verk øelder ellers al-
le de, som ere kyndige i denne Konst, saa-
dan en Dom, at det all tilberlig Berøm-
melse kand fortjene.

Engelland.

I Oxford lader Monsr. Robinson ved
Trykken bekjendt giøre en ny Grædst og
Latinsk Edition om Hesiodo, i et Volum-
in 4to, som under Subscription vorder
Lysthaverne andraget, saaledes, at et
Exemplar paa sinat Papir skal koste 12
Engelske Skilling, og en Guinee paa det
store; da enhver ved Subscriptionen strax
betaler den halve part, og den anden hal-
ve deel, naar Exemplaret vorder den-
nem udleveret.

I London har mand allerede virkelig
begyndt at udlevere til Prænumeranter-
ne det 18 Volumen des Actes Publics de
Rymer, hvorpaa strax skal følge de tvene
de andre, som nu ere under Pressen.

Sammeseds er og hos Mrs. W. Innys
og J. Brindley til kiebs at bekomme den
tredie part af L'Essay sur l'Histoire na-
turelle des Isles de la Floride, de la Caro-
line, & de Bahama, par Mr. Caresby.

Saaom Author adskillige Aar havde op-
holdet sig i disse Americane Landstaber,
har hand haft god Anledning at bescri-
be og lade afrize, efter Naturens Egen-
staber, alle slags Fugle, Dyr, Fiske,
Slanger, Urter og Blomster etc. som der
befindes, at voxe.

Iligemaade har og Mr. Prevost i Lon-
don nylig ladet trykke en Piece, kaldet:
La Vie de M. Cleveland, Fils naturel d'
Olivier Cromwel. Hvilken Piece paa
Engelsk af hannem selv er sammenstre-
vet, in 8. 2 Vol.

Paa Bogladen hos samme Mr. Pre-
vost findes ogsaa til klobs: Quinti Horatii
Flacci Carminum Libri quinque. Re-
censuit & ex vetustis exemplaribus edi-
tionibus & Commentariis ad certissimas
Criticæ artis regulas quam plurimis in
locis emendavit Georgius Wade. For
at lade Læseren domme, hvor nødvendig
det har været, at Editor har rettet ad-
skillige Billeder i Horatio, meener man,
det er nok, at anføre et Exempel deraf,
og det vil vi tage af den første Bogs for-
ste Ode. Mr. Wade paastaar, at denne
Ode, saadan som den i alle Editioner fin-
des

des, forestiller ikke andet end en urimelig og latterlig Betydning, og foster det ham ikke mere, end tvende ringe Forandringer, for igien at sætte denne Ode i æstime og give den en langt bedre Anseelse. Vi vil da derpaa betragte de saae Ord hvorudi de bestaar.

I. I de ordinaire Editioner staar:

- - - - - Palmaqve nobilis,

Terrarum Dominos evehit ad Deos.
Mr. Wade vil meene, at efter det Ord nobilis burde settes et punctum, og at i steden for punctum, som staar efter det Ord Deos, burde settes et comma, som saaledes:

Sunt quos curriculo pulverem Olympi-
cum

Collegisse juvat: metaqve fervidis
Evitata rotis, palmaqve nobilis.

Derved, som Editor meener, beskriver Horatius de Bedrister, formedelst hvilke Grækerne stræbte, at indlegge sig Ere. Terrarum Dominos evehit ad Deos, Hunc, si nobilium turba Qviritium Certat tergiminis tollere honoribus Illum, &c.

Poeten ved disse Vers, om man folger

Mr.

Mr. Wades Meening, giver at forstaae,
at de Romere, som Hervære fast over den
heele Verden, opleftede sig selv lige ind-
til Guderne, naar de formedelst Folkets
givne Stemmer, blev holdt værdige til
at betræde vigtige Charger iblant Ma-
gistraten.

Den 2den rettelse, som er giort i denne
samme Ode, beviser disse Vers:
Me doctarum hederæ præmia frontium,
hvilket efter Mr. Wades Meening giver
en grov Plumphed tilkiende, og at det
skulde derimod være det allerbehagelig-
ste Indfald at flatere Mecenas med, om
der stod at læse: Te doctarum hæderæ,
tværtimod det, som følger efter, og sig-
ter hen til Horatium: Me gelidum ne-
nus. Over disse Forandringers Solidité
og Zirlighed vil vi overlade til Critici
at domme.

Frankerige.

I Paris har de, efter den i Aaret 1727
afdøde ivrige Appellant ved Navn Paris
hans afgang, efter en falsk og bedrage-
lig Føregivende skeede Underverke, en
stor Forvirring og Allarm forårsaget,
heldt

hølft siden mand det spillede Bedragerie
gandske øjensynlig havet opdaget, saa
det er blevet befunden, at i steden for en
forunderlig Helbredelse, et meget stort
Contrarium er paafuld, i det, at det
Qwind-Menniske, hvilket, efter at det var
bleven underkøbt, sig i Begyndelsen
gandske svag og krafteslos anstillede, og
siden git gandske sund og frist derfra, nu
virkelig og i højeste grad skal være ble-
ven syg og verlbrudden. Hvorudaf en
vis Person har taget Anleedning sine
Tanker i efterfølgende Latinse Vers
derover at udkaste.

Cernite Parisii qvæ sunt Miracula, nempe
Qvæ sana exivit, mox redit ægra do-
mum,

Parisi Sectam contemnite Parisienses
Hac etenim sanus, qvi fuit, æger erit.

Italien.

I Rom har Cardinal Imperiali hans
Bibliothecarius, ved Trykken ladet et
Værk udgaa, hvilket man forsikrer af
alle curieuses Lærde, at være værd at læ-
ses. Opskriften derpaa er denne : De
Liturgia Romani Pontificis in solemnni
celebratione Missarum; Libri duo, ubi

sacra Mysteria ex Antiquis Codicibus,
præsertim Vaticanis, aliisq; Monumen-
tis plurimū illustrantur. Curā & stu-
dio Dominici Georgii Rhodigini, Præfe-
cti Bibliothecæ Josep̄ i Renati, Imperia-
lis S. E. R. Presbyteri Cardinalis Amplis-
simi. 1731, in 4to 2 Vol.

Til Venedig seer mand en ny Edition
at være kommet for Dagen af den Bog,
de Romana Republica, sive de Re Milita-
ri & Civili Romanorum ad explicandos
Scriptores Antiquos. Auctore Petro Jo-
sepho Cantelio, è Societate Jesu, in 8vo.
For at giøre dette Verk des meere fuld-
kommen, har mand der til sejet Raaber-
stykke, og twende Dissertationer, den for-
ste, de præcipuis Veterum Romanorum
Sacrificiis, den 2den de Ipsorum Nuptiis.

Til Verona er den berømte Tumer-
manni, sem Aar 1723 udgav den smukke
Edition af Cardinal Noris hans Skrif-
ter, nu omstunder i Verk med at lade
trykke under Prænumeration een Piece
kaldets Acta Martyrum sincera & sele-
cta, par Dom. Ruinart, efter den Holland-
ske Edition, forsøget med de Acter om St.
Ferme og St. Rustice, hvilke Mr. Maf-
fej

656 Nye Tid. om lærde og cur. Sager.
fej i Slutningen af sin Hist. Diplomatica
har ladet bekjendt giøre.

Spanien.

I Valentia har den meget habile og
særdeles vindstibelige Bogtrykker Anton
Bordazar, for nogen Tid siden ladet en
Piece komme for Lyset, som fører denne
Titul: Ortografia Latina fijamente a-
justada, al usu regular de los Antiqvos
Latinos, i eruditos modernos. La Escri-
via Antonio Bordazar de Artzau. En Va-
lencia en Imprenta del Autor. 8. Mand
maa billig forundre sig over, hvorledes
Mr. Bordazar har fundet sammenstrive
en Latinse Ortographie (saasom hand og
virkelig og i Gierningen selv er Author
der til,) da hand dog ikke forstaar den
Latiniske Grammaticam. Men endnu
langt meere forunderligt er det, at hand
endda kand være det Latiniske Sprog saa
temmelig kyndig, siden hand dog hver-
ken har lært det efter Reglerne, ikke hel-
ler af at tale Latin, men alleeneste af
Bogers idelige og flittige Læsning, hvil-
ket hand for sig selv alleene i Centrum har
forrettet, saa at deraf denne Mands go-
de Ingenium og store Judicium des bedre
er at kiente.

Sgye Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

42.

Den 18 Octobr. 1721.

Sverrig.

I Stokholm har Mr. Biørne den lærde Secretarius in Collegio Antiquitatum en vindstibelig og dybsindig Erforstere i Antiquitæter, allerede i adskillige Aar arbejdet paa et fuldstændig, og udaf omrent 17 Alphabeter bestaaende Verk om de Svenske Antiquitæter, og tot inueligt med det allerførste lade samme komme for Lystet. De hidindtil leverede Prover paa hans Capacité, iblant andre det for nogle Magneder siden udgivne Et

givne Latiniske Schediasma om Staden Stockholm, hvorudi sammes Oprindelse, Opkomst og hidindtil stede Afverxlinger paa en saer behagelig Skrive-maade ere udferte, give herom ikke en gemeen Forhaabning. I særdeleshed har hand lagt sig meget efter Rune-Skrift, saasom hand og for den Aarsag styld en temmelig haard Dispute med Professor Olao Celsio til Upsal meget vel har vidst at føre. Spørsmaalet bestod derudi, om man kunde sette Rune-Skriftens Be- gyndelse og Brug hen ud til Syndflodens Tider, eller ikke, hvilket denne imod hin har vildet paastaa. Skrifterne der om ere alt gangne i Trykken.

Thysland.

I Hamborg har Joh. Alb. Fabricius, S. S. Theol. D. & Profess. Publ. in Gymnasio Hamburgensi i Aar ladet udgaa et Skrift, bestaaende af 5 Alphab: 13 Ark, som kaldes Salutaris Lux Evangelii roti orbi per divinam gratiam exoriens; sive notitia Historico-Chronologica, Literaria & Geographica Propagatorum per orbem totum Christianorum Sacrorum.

Inde

Javdecuungen af det gandiske Verk bestaar i 50 Capitler; af hvilke det I. meddeeler de om Evangelii Fortplantelse over den gandiske Verden i Skriften sig befindende Spaadomme, Befalinger og Bidnesbyrd. I det II. staar de gamle Jøders og Hedningers Bidnesbyrd herom, tillige med de nyere Skrifter, som handler om denne Fortplantelse. I det III. om Jødernes og Samaritanernes Omvendelse, Apost: Petro og Nazaræerne. Det IV. handler om Hedningernes Omvendelse. Det V. om Evangelii hellige Fremgang i blant Hedningene, tillige med den i Alphabetiske Orden satte, af Apostlerne indrettede Kirke, saavel som om Apostlerne selv, og de Lande, hvilke de, som den almindelige Sagn gaar, velselig skal have besøgt. Det VI. om de imod Evangelium ergangne Guds Bespottelser og Forfolgelser, saavel som Jerusalems Forstyrring. Det VII. indeholder Kejsernes over 300 Aar vedligeholdte Forfolgelser. Det VIII. de Verdselig Viise og Kiettere, som sig den hellige Lærdoms lob have imodsat. Det IX. den Berømmelse, Lærerne derved have

erlanget, den første Kirkes Under=Verke, og den da brugte Borne=Lærdom, og holdte Skole=Forsainling. Det X. handler om de første Christnes Skikke og Sæder, i sær om hvad Athenagoras plejer at sige: *Wir machen nicht viel prahlens, sondern lassens auf die That ankommen.* Det XI. om den Ere Martyrerne sig have indlagt, og hvorledes Kirken derved har voret og tiltaget. Det XII. hvorledes Kejserne selv have sattet Tilbøjelighed til den, i sær Constantinus M. XIII. De imod Hedningene udgivne Befalinger, og den Maade, paa hvilken Kejserne dens Fortplantelse have foretaget. XIV. Om Kejser Juliani Afsald og Forfolgelse, og den derpaa fuldte Christendommens større Tilvert, saavel som og de 4 Morgenlandske Patriarcher. Her hos findes pag. 315. nogle, Autor af Sal. Hr. Greve Christian Danneskiold Samsoe, (der om trent for 5 Aar siden hannem paa sit Bibliotecq besøgte) loveude, og siden tilsendte, enten gandisse ikke, eller og endnu ikke saa fuldkommen publicerte af Juliano Strevne Grædste Breve,

be, hvilke forhen den berømte F. Rostgaard i Italien udaf troværdige gamle Msptis havde affrevet. Derud i forekommer adskillige curieuse Sager. Mand seer nok, at en Hedning dennem haver skrevet, i det over alt, (naar man alleene deraf vil dømme) det Navn Guder, sig indfinder, som for Exempel: I et af den nem staar pag. 330 disse Ord, som af det Grædste i Tydster ere oversatte, og nu saaledes fordanskede: Jeg veed alle Gu-
der og Gudinder stor Tak, at de have draget mig fra hans : Christi Gemeenskab etc. I det XV. Capitel inledes om Christendommens Oprindelse i Italien, om de Romerske Bis-
kopdomme, og de saa kaldede Suburbi-
cariis Regionibus, det er: De den Pave-
lige Stoen underkastede Biskopdomme
og Provinkier. I de øvrige Capitler ind-
til det XXIV. tales om Christendommens Opkomst og Fortgang i Spanien,
Frankerige, Engeland, etc. I det XXIV.
tales om de truende Ord, GUD bruger
i Aabenb. II. 5. at hand nemlig vil om-
skede Evangelii Lysestage. I det XXV.

om Saracenernes Forfølgelser, og hvorledes de deres Lærdom have fortplantet. Det XXVI. handler om daarlige og uretmessige Midler, at fortplante Religionen paq, nemlig Gewalt og Forfølgelse. Det XXVII. derimod om de retmessige og billige Midler. Det XXVIII. om de Midler adskillige Konger og Fyrster bruge, hvilke meere staa til at undskynde, end at billige etc. saavel som i de efterfølgende Capitler om den saa kaldede Disciplina Arcana, eller Lærdommens hemmelige Fortplantelse, og anden Fortplantelse formedelst Giftermaal etc. Det XXX. taler om de saa kaldede Creutz-Züge, og deres bedragelige Udgang. Det XXXI. om de hid hen hørende Ordens Stiftninger. Det XXXII. om de saa kaldede Missionibus Religiosis, fornemmelig Jesuiternes og Dominicanernes, og deres siden Aar 1542 indtil denne Dag publicerte Efterretninger, hvilke denne høbereomte Autor alle sammen har i Eje, og besidder. Det XXXIII. om den Congregation de propag: fide. Det XXXIV. om det dertil hørende Seminario til Rom. Og efter at i det XXXV. om Protestant-

ternes, i besynderlighed de Kongel. Kjøb-
benhavnske og Londoniske Missioner, saa-
vel som og om Mahumetanernes og Je-
dernes Omvendelse, og de derhen paa zii-
lende Skrifter, er blevet handlet, og i
det XXXVI. og de andre følgende Ca-
pitler om den i Indien, Persien, Arme-
nien etc. anlagde Christendom, samt og
Jedernes endnu forhaabentlige Omven-
delse er blevet talet og givet Efterret-
ning, følger et Index Alphabeticus Epi-
scopatum Christianorum per totum
orbem, amplius quatermille cum noti-
tia scriptorum, qui extant de singulis
&c.

Hos Ambrosius Hauden i Berlin er Ef-
terfølgende kommen for Lystet: Son-
derbahre Nationen-Gespräche, oder cu-
rieuse Discourse über die jetzigen Con-
juncturen und wichtigsten Begebenhei-
ten; acht und zwanzigste Entrevue zwis-
chen einem Türk en und einem Maltheser
Ritter; Mand finder i denne Samtals
1) en Undersøgning, hvorfra det kommer,
at Tyrkerne nu i vore Tider ere faldne
paa Bidensfaber og Bogtrykker-Kon-
sten. 2) Efterretninger om de Tyrkiske

Pager i Seraglio deris nu svende Sct-
deringer, om dette Hoffis høje og nedris-
ge Betieninger, om Fruentimmeret, de-
hvide og sorte Slaver, og andet mere.
3) En Beskrivelse over Tyrkernis Eg-
te-Stand og deris Slave-Handel. 4)
En Forligning imellem Sultanens Ver-
slige og Pavens Geistlige Monarchie. 5)
Efterretning om den Tyrkiske Krigs-
Magt. Og 6) en føldet Raisonnement
om den forhen værende General Bonne-
val, nu saa faldede Ibrahim Bassa, og
saa freimedes.

Iligemaade seer mand til Berlin tvæn-
de lige saa curieus som ziirlig udkastede
og deels i bunden, deels i u-bunden Tas-
lemaade forfattede Ark: Faldet: Das kö-
nigliche Lob, nebst beyfügten Kern und
Auszüge von einem verfertigten Russi-
schen Hoff- und Stats-Spiegel Sr. Kö-
nigl. Majest. in Preussen allerunterthü-
nist überreicht, von J. T. Wagner.

Den fornemme og lærde Author har
først, som bekjendt er, paa Universitetet
til Halle, som en habil Lærere, dernest
deels til Petersborg, som en Fremmede
og en den der værende Stat udforstende
Po-

Politicus, deels under de Preussiske Fa-
ner, sig som en Krigs-Mand opholdt.
Saasom hand nu faae sig dygtig til, sin
Konge i een høyere Stand at kunde tie-
ne, og sammes blomstrende Stat, en-
ten formedelst sin Pen eller paa andre
Maader maa skee at kunde befordre: har
hand understaaet sig med disse faae Bla-
de Hans Majest. under Øyen at træde, og
hannem sin Tjeniste i Underdanighed at
andrage, da hand efter nogen Lof og Be-
vismelse, som hand legger paa Hans
Majest., imod Enden flutter med disse
Tydste Vers saaledis:

Du deinem Ruhme trag ich Küris, Helm
und Schwerdt,

Die Feder achtet dich des grösten Lobes
wehrt.

Drum las mich Vater nun nicht in dem
Dunklen schweben,
Ein einziger Befehl kan schaffen neues
Leben.

Damit ich wiederum aus der bewölkten
Nacht,

Durch deine Sonne werd' ans Tages
Licht gebracht.

Herpaa folger det foromtalte og af
Et 5 haim

ham forfærdigede Hans Kongel. Majestet i Preussen tillegnede Kern und Auszug des Russischen Hoffs und Stats-Spiegel. Autor giver derudi ikke en Afrihning af et Verk, som han selv har udarbejdet, og hvorudi han Stats og Fornuft-mes-
sig har udkastet alt hvad han imedens
hand sig til Petersborg opholdt, af
Stats-Klogstaber har anmerket, og deels
af Russernis Egne, eller og af de der i man-
ge i Aar sig opholdende Thyske Folk des-
ris Munde har hørt og bragt i Erfa-
ring. Hans Hoved-Afsigt ved dette Verk,
skriver hand, sigter der hen, Hans Ma-
jestæt sin suurt erhvervede, og sin ved
Verdens Kundskab formeerede Videns-
kab, at bekendt giøre, og fremdeles det
til Hans Heje og Naadige Skionsem-
hed at henstille, om dette hos hannem
nedlagde Pund aldeles skal forrusse, el-
ler igien til Hans Majests. Stats Beste
og Nytte herefter vorde anvendt. Der-
nest folger en Extract af følgende Hans
Majestæt ligeledes overleverede og for-
medelst hans egen Ven forfærdigede Bog:
Der Russische Sejan, d. i. Die Geschicht
Erzahlungen von des Fürsten von Men-
zi-

richof, eines Czarischen vertrauten Raths und Lieblings, rechten Herkommen, geschwinden Steigen, bösen Grifßen, übeln Anschlägen, grossen Schärffe und Stoltz, und seiner darauf erfolgten Stürzung und Unglücks falle. Autor, som ved dette har aabnet sig Derren til sin Konges Maade, og en fornemme Æres Betiening, har i sinde, dette sidste Verk ved offentlig Tryk med det første at lade bekjendt giøre.

Nederlandene.

I Amsterdam selges en rar Piece kaled: Das vortrefflige Cabinet von Anatomischen Präparatis und andere Curiositeten, hvilket den afdøde Friderich Ruysch, Doctor Medicinæ og Professor Anatomiæ, Botaniæ og Chirurgiæ &c. med saa stor Flid og Uimage har sammenjamlet.

Sammested har og Monsr. Mortier Boghandler bekommet Efterfølgende Tractat færdig fra Pressen, som fører denne Titul: Histoire des Revolutions de l'Empire de Maroc, depuis la mort du dernier Empereur Muley Ismael, qui con-

contient une Relation exacte de ce, qui s'est passé dans cette Contrée pendant l'année 1727 & une partie de 1728 avec des observations naturelles, morales & politiques sur le Pays & les habitans, traduite du Journal Anglois, écrit par le Capitaine Braithwaite, qui a accompagné Mr. Jean Russel Ecuyer, Consul General de Sa Majesté Brittannique en Barbarie, & qui a été témoin oculaire des plus remarquables evenemens mentionnés dans cet Ouvrage 1731. in 12. Titelen alleene paa dette Verk giver tilkiende, at det mange rare Sager i sig maa indbefatte. Hvorefster den curieuse Verden i Nord vel kunde opinuntris til Længsel i det ringeste til at vide Contenta herudaf; Thi mulig ikke kand, det lærde Public: med en fort Extract deraf i de Ugentlige Lærdede Tidender at vil fornøye.

Boghandlerne i Amsterdam Wetstein og Smith ere nu i Verk med at udlevere til Prænumeranterne den VII. og VIII. Tome af det Verk Corps Diplomatique du Droit des Gens: par feu Monsr. Dumont: Da nu disse gode Maend have gjort
dec

deris Pligt fyldest, ved at publicere disse otte Volumina ved Prænumeration, hvilket vilde sig efter igien paa at udgive end een anden Samling af samme Author, hvilken ikke vil blive mindre curieus og fortreffelig end denne, hvilken mand nu ved Trykken har ført til Ende. Den bestaaer af 2de Parter, af hvilke den første er et Supplement au Corps Diplomatique, og den anden et Corps Ceremonial Diplomatique, som vil blive forøget med et Verk paa hvilket den beremmelige Monsr. Barbeyrac i lang Tid har arbejdet, og som næsten er fuldendet. Det følger denne Titul: Introduction & Supplement au Corps Diplomatique du Droit des Gens, hvilket alt vil komme til at bestaae af 6 Volum. in Folio. I øvrige naar disse renomerede Boghandlere en gang i Tiden vil lade Prænumerations Bilkaarene publicere, kand mand og give de curieuse Liebhabere en omstændeliggere og meere nøagtig Underretning om dette Verks Indhold tilkiende. De forsikre ellers, at Pressen allerede er i sin fulde gang, og at de kunde trykke disse 6 Volum. meget snarere, end de forige 8, om hvilke mand nylig har talet.

Iligemaade finder mand samme sted hos Monsr. Waesberge et nyt Verk, kalt det Histoire de Dannemarc, avant & depuis l'establissement de la Monarchie par M. J. B. des Roches, Ecuyer, Conseiller & Avocat General du Roi tres Chretien: Denne Dannemarks Historie meenis, at skal blive af Publico saa meget desbedre optaget, saasom den skal være den første, der i det Franske Sprog om samme Materie er kommen for Lysset. Og var det at hysse, mand her kunde blive dette Verk mægtig, for at see, hvorledes denne Skribent derudi sig haver opført, i det mand confererede hans Skrift med de andres, som forhen dette Nordiske Riges Historie have bestreven.

Italien.

Til Florenz har mand foretaget sig at lade i Kaaber udstikke ikke alleniste alle de Monumenter af Antiquitæter, som i Store-Hertugens Cabinet blive forvarede, men end og alt det som af slige Ting i andre Cabinetter og particuliere Huuse i Florenz findis rart og kostbart. Kaaberstikkerne i denne Stad, Michel Ne-

ste-

stenus og Franciscus Mouche ere allerede i Verk med at trykke Kaaberstykkerne, hvorhos skal tilføyes Monsr. Goridens berømte Profess. Histor. hans der over giorde Forklaringer. Dette curieuse Verk, hvilket mand for at beregne det, her har ansæt, saavel som og for at derved, opmuntre Publicum og de Lærde til Opmerksomhed og Begierlighed derefter, vil lade sig til synne under den Titul Musæum Florentinum, og kommer til at bestaae af 10 Volum: in folio: paa Regals Papir, da hvert Volum: skal i det mindste indeholde 100 Kaaberstykker, dog, at Forklaringerne over denneim ikke derhos optegnis, saasom de a parte for sig selv blive trykkede.

De tvende første Volumina viser de gamle udgravede Steene af alle slags Sorter.

Det 3de er destineret for Marmor-Statuer, hvilke efter deris ordentlige Rang blive anførte.

Det 4de for alle slags Billeder.

Det 5te for sineae Statuer, og andre Monumenter af Erh.

De 6. 7. og 8. Volum: skal indebefatte de udbaldeste og rareste Medailler, især

de, som endnu aldrig tilforne har været bekendte.

I de 9de og 10de Volum: skal indføres
de allerberømmeligeste Skildrere, deres
Pourtraits, som sig selv have afskildret,
og hvilis Original-Skilderier ikke til enlia-
den Brydelse i det Mediceiske Palæet ere
at finde.

Mand forsikrer, at alle Kaaberstykker
af hvilke dette Verk skal bestaae, ere af-
rihede af en meget habil Mester, og der-
efter udstukne af de allerfortreffeligste
Graveurs, som mand i Italien har kun-
det oplede, hvilke mand expresse for det
samme til Florenz har ladet indhendte,
for at giøre deris Arbejde desmere fuld-
kommen, efter de sig der befindende O-
riginaler.

Frankerige.

Udi Paris har Monsr. Annisson, Di-
recteur over det Kongel. Bogtrykkerie,
præsenteret Kongen en sien nye Bog,
som kaldtes Bombardier François: hvil-
ken af M. Polidoro, Professor i Mathe-
mat. i den Kongel. Artillerie-Skole, er
bleven sammenstrevet.

Num. 61.

Extraordinaire

RELATION,

København den 19 Octobr.

1731.

Min Herre!

Gra

Constantinopol
indberettes, at den Store Sultan under tiden af stærke Convulsioner er incommoderet, hvorover de, som ere af hans Partie, ere blevne heftig alsterede, og frygte, at Sultan Achmets Favoriter skal bringe det saa vidt, at hand i et langvarig Fængsel torde blive hensat, hvilken Handel vel endnu en meget stor For-

andring ved det Ottomanniske Hæft tor-
de foraarsage, hvor Affairerne i Hense-
ende til de gamle Tyrkiske Conquerter i
Persien at soutenere, syntis at være me-
get forvirrede og tvivlagtige.

Fra

Livorno

Skrives, et fra den Engelske Flode deta-
cheret Krigs-Skib sid hen at være ankom-
men, fra hvilket Lord Essex skal været gaaet
i Land, og med Depeches fra Admiral
Wager til det Florentinske Hoff sin Rey-
se videre fortsat; saa vidt mand deraf
kannd erfare, skal samme være beordret,
Store Hertugen den Tidende at over-
bringe, at foromrerte Flode havde til Ca-
dix allerede indtaget 1500 Mand, og
var nu under Vejs til Barcellona, Re-
sten der at indskibe; Og menis der, at
samme Lord ligeledis skal gaae til Bar-
ma med Keyserlig Ordre til General
Stampa, at hand, saa snart de Spanske
Troupes i Havnen ved Livorno vare
ankomne, skulde strax lade de Thysse
Soldater udaf den Parmesaniske Stat
afmarskere.

Fra

Genua

indberettes, at Troublerne paa den Ø
Corsica synes endnu længe at vilde ved-
vare

bare. At Monsr. Jerome Parthenego
Commandant i Bastia og Salvateur
Giustiniani i Fæstningen Aleria, som
havde gjort Landgang paa Kysterne af
St. Pelegrino, for sammested en vis
Commission at udføre, vare af Rebel-
lerne eller de Misfornødte blevet tagne
til Fangne. Igjemaade og, at et vist
Sahrtshy der skal have udstibet og i Land
bragt en stor Krigs-Ammunition til Re-
bellernis Tieniste, og at de Syge og Bles-
serede i Bastia vare saa mangfoldige, at
mand dem i 3 Kirker maatte indlogere,
af hvilke mange dog ved Døden afgik. Fra

Lissabon

haves Underretning; Breve fra Rio de
Janero med de Tidender at være indløb-
ne, det mand paa et vist Sted imellem
denne Stad og Bergverkerne skal have
opdaget en hemmelig Mynt, hvorudi
mand paa to Aars Tid skal have slaget
Penge: Mand fører dette dertil, at man
sammested skal have fundet en Million
myntede Cruzader, og 70 Pund Guld i
Erz-Sand, i hvilken hemmelig og for-
borgen Handel, meer end 40 Kibmænd
skal have været interesserede, som deraf
stor Fordel havde draget, ja at og ad-

skill-

Stille Geistlige, Præster, Munke og andre Personer ved denne Anledning vare blevne paagrebne, og med Fængsel belagde.

Fra

Paris

meldes, at de Franske Tropper, som Gouverneuren til Landau i Berg-Bævern har indlagt, skal der saalænge forblive, indtil mand seer, at de Prætensioner, som Thur-Syrsten af Pfalz, og Hertugen af Birkenfeld gjøre paa Hertugdommet Zweibrückken fuldkommen ere blevne deciderede.

Breve fra

Air,

som til Paris ere indlebne, indberette, at den bekendte Mademoiselle Cadiere skal afvigte 28 Sept. have indgivet en Supplique, om at maatte blive med Pater Girard konfronteret, hvilket mand henvide og med 22 Stemmer imod 2 skal have tilstaaet: Da og denne Pater samme Dag af Ober-Præsidenten i 2 Timer er vorden examineret, hvorved mand synes meget vel tilfreds at have været.

Fra

London

Scriver mand, at Hendes Majest. Dronningen for fort Tid siden i Folgestab af Hertugen af Cumberland og de 3 ældste Prins-

Princesser skal have giort en Tour hen
at see en saa kaldet Madame du Simp-
son, hvilket Fruentimmer skal være en
Kone 106 Aar gammel, født i den Stad
Cardignan Aar 1625. Denne Kone,
som endnu er ved god Sundhed og Hel-
sen, og har alle sine Sandser, undtagen
Herelsen, skal have giort en vigtlig
Fortælling for Hendes Majestæt om den
Diet og Leve-Maade hun hidindtil hav-
de ført, ved hvilken hun denne heye Al-
der havde opnaaet, hvoreover Dronnin-
gen er bleven saa vel fornøjet, at hun
hende en Guld-Bors havde foræret. Fra
Muscou

berettes, at Hendes Majestæt Czarin-
den shnes meget tilbøelig den sidste
Stenerske Alliance at tiltræde, paa visse
i Henseende til Hendes Rige angaaende
fordeelagtige Conditioner; hvorover al-
lerede adskillige Conferenzier, imellem
Vice-Canzleren Greven af Osterman,
og den Kenserlige Ambassadeur Greven
af Bratislau skal være blevne holdne; Og
skal mand i den henseende ikke efterlade
noye at iagt tage Alliancen, som imel-
lem begge Riger er oprettet. Fra

Regensburg
har mand at berette, det mand til det

der værende Evangeliske Corps, og Sta-
dens Magistrat har indgivet en Memo-
rial i Anledning af de Salzburgiske Pro-
testanters Affaires, som er omtrent af
denne Indhold: at deris Antal beløber
sig til mere end 20000. At deris Forfæt-
rige ikke er, nogen Troubler at opveke, saa-
som de ikke søger andet, end deris Sam-
vittigheds Frihed efter Billighed at er-
holde, og at deres Besværinger bestode i
7 Artikler, nemlig: 1) At de være stedse-
varende Forfolgelser undergivne. 2) At
man havde frataget dem Bibelen, og
andre Evangeliske Bøger, de til deris
hemmelige Religions Øvelse kunde ha-
ve nødig. 3) At mand ikke vilde tillade
dem, at have Skolemestere og Evange-
liske Præster. 4) Mand forbud dem at
rense ud af Landet, eller at sende deris
Børn til fremmede Skoler at opdras. 5)
At mand af Fienstab til deris Reli-
gion, under godstille Præterter for-
holdt dem deris Arvedeel, som dennem:
efter Testament kunde være tilfalden.
6) At mand ikke vilde tillade dem at be-
grave deris Øde paa de offentlige Kir-
ke-Gaarde. Og 7) at mand forbud, de-
res Religions-Forvante som Faddere ved

des

deres Berne-Dagb at assistere. Over disse Poster skal være blevet holden Conference, og besluttet, en nvhagtigere Underretning om disse specificerede Beværinger at indhente.

Jeg forbliver

N. N.

Avertissements.

1 Gives tilkiende for alle og enhver at Husum Gaard beliggende paa Københavns Amt i Søgelunds Herrids Brændshov-Sogn/ og i Husum Bye tillige med 7 Boder-gaarde / 7 gade Huse/ til 10 Dypiddere indrettet / item Kriden der i Byen / hvilket alt bestaar udi Hartkorn / Uær og Eng boend nye Matrikel 65 tdr. 3 sep. i alb. god Bonite med sion Torvesier og god Fiskerie/ samt indeværende Aars til Gaarden indavlede Korn / et halv Weggerom Augs 12 tdr. 1 orsker Aug / 1 Weggerum Bng / 3 Weggerum Havre foruden 8 Spender Hoe/ og 5 Spender nye Rughalm. Item 50 Læss Tørvskaal ste og sidste gang Torsdagen den 25 Oct. forsinkende om Estermiddagen imellem 1 og 3 slet udi Blinhandshanders Sr. Mathias Nordrupps Huns i Høybroesrådet i København ved offentlig Auction til hysstbydende absolute bortsælgis og forhandlis. Conditionerne klike paa Auctionsstedet oplystes / og kand ellers hos Sr. Jens Gossling i Ballerup / hos Procurator Lilleman Evertsen i København / og hos Hr. Lieut: Mylhard paa Husumgaard til Eftersyn beskommes / om Liebhaberne sig til senme Stæder vilde behage at addressere / og sig paa bemeldte Tid til Auctionsstedet indfinde.

2 Landstings-Hører Søllings Gaard / grundmuret til store Færgestræde / 5 Etager vel indrettet med 2de Riolener og Kielder under hele Huuset; Bindingeverck til lille Færgestræde / 3 Etager vel betrockene Logementer / Stalderum til 4 Heste / Kielder under Huuset / indrettet til en Familie / er at

faae tilkiøbs undrr haanden / og Liebhaberne vilde self tage
Saarden i Dyestun. Priisen faaes at vide med de ovrigte Com-
ditioner hos Stads-Kemner Sr. Otte Lereke i Compagnie
Stræde.

3 Givres hermed bekjendt/ at Tisdagen den 6 Nøvembr.
førstkomende om Formiddagen imellem 10 og 12 set skal ubi
Wadsbye ved offentlig Auction første gang opbydes Hr. Ma-
jor Hendrich Julius Timmis tilhørende Auctgaard / belig-
gendet paa København's Ampt i Sengeløss Sogn udi Wads-
bye / af Hartkorn 11 Tdr. 7 Skp. 1 Ulb. Gaardens Bygning
i god og forsvarlig stand. I Jorden er forsvarlig og vel
saad 12 Tnder Ruug / og i den øvrige Jord til Baar. Sv-
den land faaes 20 Tdr. Byg og 40 Tdr. Harre. Ved Ste-
det findes skion Torve Jord og god Engbond og Hoebierung.
Med Gaarden følger 6 dygtige Plov-Bester / en Vogn / en
Plov med behør / en Jern Harre og en Krog til Besætning.
Og ellers videre efter Conditionerne / som paa Auctions-sti-
det bliver bekjendtgjort / og forinden land sees hos Eyeren i
Wadsbye Hr. Major Timm / og i Ballerup hos Birckedom-
meren Jens Gyding.

4 Gives hermed tilkiende / at den 9 Nøvembr. førstkom-
mende Formiddagen Kl. 10 set skal bortselges afg. Kammerier
Raad Sofren Kierulfs 4re efterladte Saarde / hvorom land
sees nemmere Efterreining indi høfølgende Notification.

5 Gives tilkiende / at Fredagen den 26 Decbr. Kl. 1 til 3
Estermiddagen skal 4de og sidste gang paa offentlig Auction
opraabes / sælges og forhandles / Franz Bernt Gynters paa
Klobmagergaden beliggende Huus og Ejendom / som efter
Dom er blevet Belbaarne Frue Admiral inde Judichærs til
Betaling for sin Prioritets Fordring udlage / bestaaende udi
Muur og bindingsverk / bygning / 3 loftt højt til Gaden
med en Quist over 2 sag / og et Sidehuus i Gaarden 3 loftt
højt / med ligeledes en quist over / og et Toerhuus 2 loftt højt
med Kielder under / overalt bequemme Bæreiser med 4 jern
Fackelovne udi og løfferom / samt boed til kramboen / og
Gaardsrom.

Sye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

43.

Den 25 Octobr. 1731.

DANEMARK.

For at pligtshyldigst fyldestgiøre des
Løffe, mand afvigte Uge af dato 18
Octobr. i de da udgangne nye Tidender
om lærde og curieuse Sager, har forbun-
den sig til, Indholden af den da anfør-
te Historie Des Revolutions de l'Empire
de Maroc, for den curieuse Læsere i Nord
at vilde bekjendtgøre, foredrages efter-
folgende, som en Begyndelse deraf, og
skal dermed til Enden hver Uge conti-
nueres:

I blandt alle Skrifter ere Reysse-Be-
skrivelser de nytteligste, opbyggeligste, og
uu aller

aller behageligste man kand læse, helst
naar de af en oprigtig og troværdig rey-
sende Persons egen Pen udstyde, som uden
at betiene sig af Geographiske Dictionai-
res, eller uvisse Relationer, ikke beretter
andet, end det den selv har været Bidne
til, og med egne Øyne seet: Men hvor
mange findes der vel til af dette slags?
Jeg tor vedde, at iblandt 100 neppe
Sal findes fire, iblandt hvilket lidet Tal
dette Verk, hvis Titul er oven anført,
billig fortienner sit Stade, i hvorvel det
ikun indeholder een simple Efterretning
om en Rejse fra Gibraltar til Miquevez
igienem Tetuan og igien tilbage fra Mu-
quenez til Gibraltar igienem Tanger, i en
usædvanlig og merkelig Oprørs Tid, om
hvilke Author fortæller nogle Omstæn-
digheder.

Denne Historie har Capitaine Braith-
waite forfattet i Skikkelse, som en Jour-
nal, der indeholder en noyagtig Relation
om alt det, som er vederfaret Mr. Jean
Russel, Hans Store Brittanniske Ma-
jestæts General Consul i Barbariet, hvil-
ken Author gørde Folgeskab med paa
Rejsen til Hoffet i Miquevez, efter den
gamle Keyser Mulay Ismael hans dode-

lige Afgang, i den Afsigt, at fornive Træsterne med hans Successore Muley Ha-
met-Dahobby.

Author begynder da sit Verk, først med at give Efterretning om den gl. Muley Ismaels Død, hvilken er den samme, der under Lud. XIV. Regiering havde sendt sine Ambassadeurs til Frankerig. I blandt denne Keyzers snart u-naturlige store Antal Born, fandt Author ikke fleere end 3. som var værdige til, han nem at succedere, og som hans Val kunde falde paa. Muley Abdelmelek var den ældste, der alt da i lang Tid havde været Vice-Roy i den Provinz Sus, hvor han sig på saadan souverain Maade opførte, at hand og til sidst vegrede sig at erlegge til sin Fader den tilbørlige Skat, hvorudover hand blev heftig vred paa hannem, da hans Moder desforuden ikke heller stod i ret synnerlig stor Credit hos Keyseren. Man kunde ellers sige meget got om denne Prinz, at hand, nemlig kunde passere for at være meget Gudsfrugtig, den allerbilligste Herre, og en god Soldat, men de, som vilde vide bes dre, paastaae, at hand under et udvortes

got Skin skiuede alle sin Faders Laster; nemlig Bedragerie, Gierighed, og Grumhed.

Den anden Son, hvis Moder var i større Naade hos Keyseren, var Muley-Hamet-Dahebby, et ret Monstrum i Uppighed og Eiderlighed, og i Tyrannie den aller afstapeligste, mand sig nogen Tid kand forestille.

Den tredie var Muley Abdahllah, den beste iblandt de 3, som var begavet med en sund Forkuft, men derhos en Son, som Faderen ikke eengang tænkte paa; thi da hand døde, udnævnte hand Muley-Hamet Dahebby til sin Successor, til hvilken hand og heftig recommendedede sine Ludyres, det er, sine Keyserlige Forvandte, og ellers ere, de saa kaldede Negres, af hvilke Muley Ismael havde oprettet et Corps de Milice, ligesaa redoutable, som de Tyrkiske Janitskarer, under det Navn de Gardes de sa Bibliotheqve, hvis Antal sig tilmeer end 40000 Mand beløber. Ligeledes anbefalede hand og denne sin Son Bacha Empsael, som den fornemste af denne Familie, hvilken hand gjorde til sin Premier-Mini-

nister. Paa denne Efterretning om dette Monstri Ophørelse paa Thronen til Miquelez følger Bacha Hamet Gouverneur til Tetuan hans Afsættelse, i hvilket Sted Hoffet indsatte Bacha Busfra, i det Gouvernementet til Tetuan blev deelt i to Parter, af hvilke Hamet, som var reguleret til Tanger, erholdt den ene Part, og Busfra, som residerede til Tetuan, den anden, hvoraf i Tiden gaves Anledning til en indbyrdes Borgerlig Krig i denne Provinkie. Continuatio skal følge næstkomende Uge.

Sverrig.

Til Upsal lader Professor Celsius sig det endnu være meget angelegen, sit store Botaniske Verk, Flora Uplandica fældet, at forfærdige. Allerede for nogle Aar siden har han udgivet en foregaaende, af nogle Ark bestaaende Efterretning om nogle paa et ganske lidet Eiland sig befindende Geværtier og Urter, hvorpaa han ved 500 Slags, og i blant dennem over 20 ganske fremmede og ubekendte har fundet, med høstede Kaaberstykker- og overleveret den-

ne sin Efterretning til Hendes Majestæt Dronningen i Stockholm, som var saa naadig, den at igienremlese, og lod sig den saa vel befaide, at hun forlangede dette Werk at maatte blive fuldbyr det. Autor er vel i henseende til sin Profession meere en Theologus, end Botanicus, ikke desmindre har hand saa særdeles meget lagt sig efter denne Videnskab, at hand frem for mange andre en god Kundskab derom har erlanget.

Tydsland.

Til Halle under Weisenhuusets Ferlag er efterfølgende gandstæ nyttig kommen for Lyset : Versuch einer Einleitung zur Römisch-Tentschen Historie und Geographie in Chronologischer Ordnung, nebst zugehörigen Land-Charten der alten und mitterlen Zeiten, heraus gegeben von P. Georgisch, 2 Alphab. nebst 7 stück Land-Charten in 4. Author har holdet fore, at de gamle Tydskes Historie paa ingen anden Maade ret stikkelig kunde vorde foredraget, end naar mand tillige med den Romerske Historie, og de i den samme forekommende vigtige

tigste Hændelser dermed sammenhnyttes. Hand har alt saa her gjort et Forseg derpaa, og haaber, hans Arbejde af de forstandige Læsere med got Biefald skal vorde optaget. Tillige med har hand den gamle og mellemste Geographie i en Chronologisk Orden fremsat, og til sammes desbedre Oplysning ettersølgende Kort ladet høfve: Tab. I. Roma sub septem Regibus, & Italia antiqua. Tab. II. Imperii Romani Pars Occidentalis. Tab. III. Imperii Romani Pars Orientalis. Tab. IV. Imperium Romanum Orient. & Occident. Tab. V. Gallia & Germania ultimorum Romani Imper. temporum æqvalis. Tab. VI. Regnum & Imperium Merovingo-Carolingicum. Tab. VII. Divisio Regni Lotharii anno 870. una cum divisionum anteriorum anni 843 &c. rationibus.

Sammesteds er sidst fra Pressen udgangen en Piece kaldet: Christliche Gedancken von guter Kinder-Bucht in einigen Regeln und bengefügten Anmerckungen verfasset; so wohl den Eltern selbst, als auch andern, die mit Auferstehung der lieben Jugend zu thun haben.

ben, zu ferneren Nachdencken auffgesehet von Friderich Eberhard Colin Weyl, Hochgräffl. Reus: Hoff-Prediger in Lohenstein in 8. Det gandste lidet Verk er beattet i 3 Capit. af hvilke det første indeholder nogle kraftige bevægende Fundamenter, formedelst hvilke Christelige Forældre skulde opmuntres og opvækkes til, med Alvorlighed for deres Børns Belfærd at sørge. I det andet læres, hvorledes mand skal holde Born i Aves, og i det tredie, hvorledes man skal anføre Born til det Gode og dennem i Herrens Formanelse optugte.

Iudi Dresden er efterfølgende lidet Verk kommen for Lyset, Carl Heinrichens wahre Absicht der Menschen nach der gesunden Vernunft gezeiget, mit einer Vorrede und einem Register versehen, in 8vo. I hvilket Verk, i hvorvel ikke mange nye Beteenkninger forekomme, saa gior dog den derudsig befindende ikke uangeneim Materie samme meget nyttelig til at bruge.

I Leipzig har en vis Skribenter, som endnu ikke vil give sit Navn tilkiende, leveret under Pressen at trykkes efter-

fel-

selgende nye Journal, kaldet: Der mit Historischen, Politischen und andern importanten Sachen beschäftigte Staats-Mann. Hvilket er en grundig Fortælling af alt hvad vigtigt og bemyndiget, saa vel i Freds, som Krigs-tider om Større Potentaters, mægtige Fyrsters, og andre fornemme Huuses Hoffer bliver forevet, og hvad ellers sig i Verden tildrager, med der over hosføjede fornustige Grundige Raisonnements. Første Bog.

I Wien har en vis Pen efterfølgende Chronographicum om den yngste Enke-Hertuginde af Parma hendes forsvundne Frugtsommelighed ladet publicere:

qVæ tanto teM pore graVIDA fVI
nIL nISI fLatVs proCreaVI.

Til Harlingen er for fort siden nedestaaede kommen for Lyset: Hermanni Venema Dissertationum Sacrarum Libri tres; in quibus de rebus varii & selecti argumenti libere disputatur, ac nova vel uberior lux tum illis; tum multis Scripturæ locis infunditur, 1731. in 4to. 3 Alpb. 19 Ark. De herudinden besattes

De Disputationes, ere af Autore deels for-
hen paa Cathedra blevne defenderede,
deels nu gandske nye forfattede. Det
gandske Verk har hand i 3 Bøger, og
disse igien i adskillige Capitler inddelte.
I samme finder man fornemmelig 3 Ho-
ved-Materier at være udførte, og hand-
les i den første Bog de gloria Mosis fa-
cie, ad Exod. XXXIV, 29. 30. I den
anden de Fædere externo Veteris Testa-
menti, og i den tredie de Infantum in pa-
rentibus fidelibus statu gratiae relativi.
Maaden paa hvilken dette er foredraget,
er over alt veltilkørt og tydelig, og Sa-
gernes Udførelsel saa bestaffen, at man
saavæl Autors store Videnskab i Philolo-
giu, som grundige Indsigt i de merkeste
Theologiske Materier derudaf kand er-
kiende. I Fortalen bekiender hand selv,
at have mange Menninger, sem man
hidindtil over adskillige Steder i den
Hellige Skrift sig falskelig har gjort, i-
giendrevet, og haaber, at Lexseren efter
hans Ords nojagtige Undersøgning skal
erklaede, det hand saadant meere af Kier-
lighed til Sandhed, end af en u=artig
Drift til myt at fremfore, har gjort.

Hand

Hand lører og til dennem, som ham paa
en besceeden Maade, og u-imodsigelige
Fundamenter noget bedre kand lære, en
offentlig Taksigelse at vil aflegge. Skul-
de dette Verk af de Lærde blive vel opta-
get, saa kand man endnu i fremtiden
have fleere saadanne Dissertationer fra
hans Haand at vente, da hand udi Sam-
me øgter at bevise, det hand ikke allee-
neste er vel belæst i Kirke-Historien og
Philologien, men end og i den Materie de
Patrum Systemate circa Ecclesiam, hvil-
ken hand i Slutningen af nærværende
Verk ikkun saa løselig og oven her har
fundet trætere, udførligere at vil af-
handle.

Nederlandene.

Hos Peter Hondten i den Haag vil med
det allerførste efterfølgende rare Verk
komme for Lyset: Johannis Marianæ Hi-
storia de Rebus Hispaniæ, cui accedit
eiusdem Historiæ novæContinuatio usq;
ad initium regni Philippi III. Autore Jo-
sepho Mignana, Trinitario. Efterdi den-
ne Fortsettelses Forfattere ikke er meere
i Live, saa vil Mr. Majensius til Valentia i
Spa-

Spanien, dette Verks Besordring besørge. Mr. Mignana var en særdeles flittig, fornuftig og vindstibelig Mand, der sig ogsaa, som en Historico tilkommer, i alle sine Fortællinger sig paa Sandhed beslittede. Hans Maade at skrive paa, var velklingende, men derhos og med Plauti Tale-Maader og nogle Archaismis alt for meget opfyldt. Som hand og i at læse Platum var saa omhyggetlig, at hand den smart Ord fra Ord uden kunde oplæse.

Sammesteds er Samlingen af Monsr. Bayle hans Skrifter nu fuldkommen blevne faerdig, efter at for kort Tid siden det fiederde Voll. deraf er udkommen; der findes mange Stykker der udi, som endnu aldrig har været trykkede, som for Exempel: Corps de Philosophie, mange nye Sende-Breve, en historisk Discours over Gustavi Adolphi Liv og Levnet etc. Ved Slutningen er hosfojet et vidtloftig Register over denne heele Samling, som nu indeholder foruden et Dictionnaire Historique & Critique, alle denne berømte Mandes Skrifter.

I Am-

I Amsterdam har mand paa nye igien
oplagt den berømte Fenelons Beweis
bon der Göttlichen Existenz, og dertil
hosføjet den anden Deel, som i disse Lan-
de endnu aldrig har været trykket. Ti-
telen derpaa er denne : Oeuvres Philo-
sophiques, ou Demonstration de l'Existen-
ce de Dieu, tirée & de l'Art de la Natu-
re, dans la premiere partie, & dans la se-
conde, des Preuves purement intellectu-
elles, & de l'Idée de l'Infini même par
M. François de Salignac de la Motte Fe-
nelon. L'on y a joint ses Lettres sur di-
vers sujets concernant la Religion & la
Metaphysique, & ses Sermons à Amster-
dam, 1731. 8. II. Vol.

I Rotterdam er udkommen efterføl-
gende : Apologie pour les Synodes &
pour M. Saurin, dans la quelle, sans tou-
cher à la Question du Mensonge officieux,
on justifie les Procedures de ces Assem-
blées, & où on demonstre, que cet Au-
teur a pleinement rectifié l'explication,
qu'il avoit donné, comme la plus natu-
relle sur 1 Sam. XVI. 2. par Jér. Fresca-
rode, 1731. 8.

I Leiden seer mand nærværende at
være

være fra Pressen udgangen: Reflexions sur la Declaration, que Mr. Saurin a donnée au dernier Synode; & Idée juste qu' on doit avoir de l'Apologie pour ce Pasteur, composée par M. Jeremie Frescarode, par un des Pasteurs de l'Eglise Wallone de Leide, 1731. 8.

I Utrecht er understaaende at bekomme: Le Triomphe de la Verité & de la Paix, ou Reflexions sur ce, qui s'est passé du plus important dans le dernier Synode au sujet de Mrs. Saurin & Maty, par Jean Louis Bonvouloir, 1731. 8.

Sammesteds er og nylig kommen for Lyset: Everhardi Ottonis de tutela viarum publicarum Liber singularis. I det første Capitel handler hand de Düs viabilitus. I det andet de Magistratibus viæcuris. I det tredie de Legibus viarum securitatem pertinentibus.

Til Dordrecht bliver trykket F. G. Westkovii Eloqventiae Professoris Sylloge Antiquitatum Romanorum, in 4to, og kommer med det første for Lyset.

Til Leeuwarden er nylig en Piece bleven trykket in Quarto, ved Navn: Johannis Caroli de rebus Caspari à Robles Bilæi

læi in Frisia gestis Commentariorum Libri IV. ad Catholicum Hispaniorum Regem, Philippum Austriacum, Caroli V. F nunc primūm vulgati.

Engelland.

Den bekendte Bonde-Poët i London Stephan Duck, har giort saa stor Opsigt iblant Folk, at mand allerede hans Livs og Levnets Beskrivelse har forfattet, hvilket Verk under efterfølgende Titul er blevet trykt: Full and authentick Memoirs of the Life of that celebrated Stephen Duck.

En anden har under Navn af een til Guds tjenende Soldat ladet et Sendskrift til den samme formedes Trykken publicere, under denne Titul: Epistle from a Footman in London to the celebrated Stephen Duck.

Til Slottet St. James i London blev for nogen Tid siden en Presse og en Skrift-Kaste henbragt til Hans Majestæts og det samtlige Kongelige Huuses Tjeneste, for den Edle Bogtrykker-Konst og dens Bestaffenhed selv i høje Djesyn at

at tage. Hans Kongelige Højhed Her-
tugen af Cumberland har allerede selv
givet sig i ferd ved en af Sette-Kaster-
ne, for at med sin egen Haand sette et af
ham selv til Tids=fordriv forfærdiget
Skrift, kaldet : The Laws of Dodge
Hare, og det til sin Fornøjelse at aftryk-
ke. De tvende yngste Printhesser have
ogsaa under Hof-Bogtrykkerens Samuel
Palmer hans Anordning allerede fået de-
res egne Navne.

Sammesteds er og for omrent tre
Maaneder siden et meget lerd Fruen-
timmer, ved Navn Elisabeth Thomas,
een med stor Forstand begavet Adelig
Person ved Døden afgangen. Mr. Dry-
den og Mr. Norris have for nogle Aar si-
den selv verlet Breve med hende, af hvil-
ke hendes allerede fra Pressen ere ud-
komne. Desforuden har hun og udgi-
vet til de fornemste i blant hendes Fami-
lie en vis Samling af Vers, og er det
ikun meget saae Maaneder siden, da
hun selv opsatte et gandske Digt, under
den Titul: The Metamorphosis of the
Thowm, eller den metamorpherte
Stad.

Syge Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

44.

Den 1 Novembr. 1731.

DANMARK.

Continuation af den, afgigte 25 Octobr.
afnoede Histoire des Revolutions de
L'Empire de Maroc.

Gaasom nu just den foromrerte Pro-
vintz var den rette Vej hvor igien-
nem Mr. Russel skulde rejse, for at begive
sig til Hoffet i Miqvenéz, saa tager Au-
thor deraf Anledning, at give en vidtlofs-
tig Underretning om samme Tvedragt,
hvilken Hoffet overlod til de Interessere-
de selv, derudi at decidere. Denne Un-
derretning beviser, hvad store Ulykker
Undersætterne vare exponerede, imel-

Xx

dens

dens et saadant u=ordentlig Regimente
uden Ansættere varede; Enhver favorise-
rede sit Parthie, og Chefferne plyndrede
og børøvede lige saa vel deres Venner,
som deres Fiender.

De Tetuaniske og Bacha Hamet hans
Affaires giver Author Anledning, at gi-
re et Omssæb, i henseende til Aboggly,
Muley Ismaels Ambassadeur ved det Sto-
re-Brittanniske Hof og ellers et Crea-
tur af Hamet, og mand finder da der al-
le de Alarsager, som forvoldte, at denne
Ambassadeur saa lenge sig til Gibraltar
maatte opholde, og forhindrede ham, at
fortsætte sin Rejse tilbage igien til Bar-
bariet, for at giøre sin nye Souverain Re-
genskab for sin havde Commission, som
syntes ikke engang at vilde erkende ham
for Minister: hvoraaf det lader sig ansee,
at hand har været sendt til London, ikke
saa meget af den Marociske Konge selv,
som af denne Baccha til Tetuan, for af
det Store-Brittanniske Hof endel For-
ærlinger at erhölde og opjage.

Capitaine Braithwaite taler meget om
Admiral Hadgo Abdelcader Perez, hvil-
ken man i slutningen af det sidste Aar
saae

saae at være Ambassadeur i den Haag, og nest Aboggly en i blant alle Mohrer den eeneste hand synes at bære mest æstime for. Paa adskillige Steder i hans Relation, giver hand en Afritzning paa denne Admirals Caracteer, og afmaler ham som et stikkeltig Menniske, der ikke kun havde et meget lidet Væsen hos sig af Hoffets Sæder, men derimod kiedte og var Afsky for alle dets Lyder og Laster. Paa den 213de pag. i dette Verk viser Author Aarsagen, hvor af det kom, at man i Begyndelsen af det sidste Aar maatte see 3 a 4 Ambassadeurs fra Maroc til Holland at ankomme, nemlig: Perez, Mesquita og Ben-Zecki. En Jede, som var en Broder af denne sidste, havde indgaaet en Contract med Kejseren, at være Mester over, og raade for alle de Hollandiske Fanger, som paa den tid belob sig til halvfemsindstive i Tallet. I Betragtning af denne Contract, havde Jederne forbundet sig til, at forsyne Kejseren med Krud og andre Krigs-Ammunitioner, til Cadix, med det Beting, at de derimod maatte giøre sig disse Fanger saa myttige, som de best vidste,

og som de dennem selv egentlig tilhørte, i følge af hvilken sidste Artikel Ben-Zeckierholdt Credenzial-Breve for sin Broder, som forhen er blevet omtalt, og for en anden Jøde, hvilke blevet committerede at gaae til Holland under Titel af Ambassadeurer, for at handle om disse Fangers Løsning, hvorudaf de ventede sig en meget considerable Profit at gisere. Denne Model af Kibmandskab kand give Anledning at dømme om den Idée man har om en Ambassadeur ved Høfset til Miqvenetz, og skulde man da vel forundre sig over, at mand med saa liden Forsigtighed handler om dem, som blive sendte til Europa?

Monsr. Russel var aldrig saa snart rejst fra Gibraltar til Tetuan, førend hand saae sig exponeret alle de Fortrædeligheder, som folger en honorabel Charge i et Land, hvor mand gør Profession af samme ikke med Høflighed at begegne. Denne heele Relation er en kort Begreb paa ald den Fortræd denne Minister har været exponeret, saa vel i henseende til den gemeene Mand, som den, hand af Gouverneurerne og Hof-Betienterne maatte lide.

Mr.

Mr. Braithwaite gør sig stor U-mage, for at nøje bestriue alle de Stæder, hand har igiennem passeret, da efter hans Meening, Tetuan er det behageligste Sted at opholde sig paa, i det mindste skal det være den smukkeste Stad i Mau- ritanien, og den Bestrivelse hand har gjort over Pallatzen, og Baccha Hamet hans Lyst-Huus, igienkalder den Ind- biling man har om disse Pallatzer, hvil- ke de Fetziske i forдум Tid i samme Land med mindre Strid end mand dem der- om kunde gisre, have saa højt berom- met.

Paa et andet sted anfører hand en Be- strivelse over et herlig Maaltid, og der- ved de Mohrers maade, som er aldeles bekvem til at opvekke Appetit, deres Cus- cuci, hvilket Mr. de St. Olon kalder Cou- scous, efter det almindelige Privilegium, som de Franske har fremmede Ord at forandre, forekommer Author over alt, som en lekker Indsyldning. Det er, siger hand, et smuk Blomster med et Frøe- Korn, som er mindre end et Korn Han- pe-Frøe, hvormed de bestrører all deres Spise, som Fugle-Bildt, Lammie-Stee-
Ex 3 ge,

ge, og andre saadanne ædende Zahre, og naar da alting er færdig, giøre de et Kors midt adi denne Bestrælse, hvor- ester de Suppen eller Souffen derover udgyde. Døssforuden melder hand, at saasom de ikke vide af Gaffel eller Knive at sige, stryger enhver sine Armer op og tager med Fingerne ligesaa stor en Mundfuld, som de i Munden kand føre, dog siger Author derhos, at de ere saa reensfærdige, at de, førend de gaae til Bordet, toer deres Hænder gandiske ree- ne, og at baade deres fogte og steg- te Spise er paa saadan maade tillavet, at de den uden for megen stor U-mage kand i sonderbryde.

Sverrig.

Til Uysal har den sig allerede der i man- ge Aar opholdende Orientaliske Sprog- Mester, Mr. Christian Peter Lowe i sinde med det allerførste, formedelst en nyttig og i det Svenske Tungemaal endnu ikke tilforn udkomne Bog, bestaaende af om- brent 16 Ark in 4to, sig at lade beklaadt giøre, hvilken Bog hand agter denne Ti- tul at give: Beskrivning om Ju- dars

darnas Religion, och nu bruke-
lige Ceremonier; Det er: En Be-
skrivelse over Jødernes Religion, og de-
res nu brugelige Saedvane: paa Latin:
Speculum Religionis Judaicæ. Den
gandiske Foraelling vil sig i 48 fort befat-
tede Capitler fremstille. Det (1) handler
om Jødernes Hødsels-Fester. (2) om de-
res Brug og Skikke, naar et Barn er 7
Dage gammelt. (3) om Omstærelsen.
(4) om deres Skikke, naar et Pige-Barn
kommer til Verden. (5) hvorledes de bæ-
rer sig ad, naar deres Born først blive
bragte til Skoole. (6) om deres Brug,
naar et Barn er 13 Aar gammelt. (7)
om Jødernes Tephilim. (8) om Jøder-
nes Bonner. (9) om den Jødiske Reli-
gion. (10) om Jødernes Omgang med de
Christne. (11) om deres fordommelige
Superstition og galne Meening om Chri-
sto. (12) Beviis, at Christus er den ret-
te Messias. (13) Aarsagen, hvorfor de
forarge sig paa Christum. (14) om Jø-
dernes maade, paa deres Mad at kaage
og tillave. (15) om Jødernes Thekupha.
(16) om Jødernes Sabbath. (17) om Jø-

dernes Paaske. (18) om deres Pinke-fæst.
 (19) om JerusalemsForsterring. (20) om
 Jødernes Nye Aar. (21) om Jødernes
 Forsontings-fæst. (22) om Lev-Salernes
 Højtid. (23) om deres Jubel-fæst over
 den givne Mosaiske Lov. (24) om Jøder-
 nes Kenuka. (25) om deres Purim-fæst,
 som angaaer Haman, Mardoch: og Esther.
 (26) om deres Forlovelse og Ja-Ord. (27)
 om deres Bryllupper. (28) om Jøder-
 nes Skilsomme-Breve. (29) om de Jø-
 der, hvilke, naar de døe, ingen Born, saa
 velsom og de, som Besvare sig efterlade.
 (30) om Jødernes Sædvane med og ved
 deres Maaltider. (31) om Jødernes viis
 og maade, at ernære sig paa. (32) hvor-
 fore Jøderne sig saa strelig paa de
 Christne forarge. (33) om Jødernes
 Stats og Rets Forfatninger. (34) om
 retmæssig Ededemaal. (35) hvorledes
 man de Fattige og Nedtorftige hos den-
 nem forsyne. (36) om deres Skiegs af-
 ragelse. (37) om deres Neglers affia-
 relse. (38) om deres Mezuza, eller Ind-
 gang, og Udgang. (39) hvorledes de hade den-
 nem, som fra deres Religion affalde. (40)
 om deres Syges Berettelse. (41) om de
 Ce-

Ceremonier de bruge ved de af deres Religion, som ligge i Døds Angest. (42) de deres Skifte ved deres Døde. (43) den latterlige Omgang de bruger ved deres Døde, indtil Følgeskabet fra Begravelsen er hjemkommen. (44) hvad man da ved Hjemkomsten bruger for Ceremonier. (45) om Paradiis. (46) om Helvede. (47) om dets Beskrivelse. (48) om de Dødes Opstandelse. Mange maatte sig forundre, hvorledes man i Sverrig noget troværdigt om Jødernes nu omstunder brugende Ceremonier paa Papiir har fundet frembringe, helst da man i samme Rige, som bekjendt er, saa lidet taaler baade Jøder og Jesuiter. Men man maa vide, at Author til dette Verk er selv en indfødt Jøde, der til sidst sig til den Evangeliske Religion har omvendt. Han forstaar det Rabbinske og andre Morgenlandske Sprog temmelig vel, og har de Svenske Studentere ved Academiet til Upsal hidindtil derudi undervist, og i saa maade kand man have Aarsag til disse hans Efterretninger desto meere at troe, og for sandfærdige at holde.

Tydtland.

Til Frankfurth am Main er en sel-
som og eventyrlig Historie kommen for
Lyset, ved hvis Læsning alle nyegierige
Gennitter kunde finde Anledning deres
Lyst at fornøje, og har Historien denne
Opstift bekommet. Wunderliche Be-
gebenheiten des Abdallah, ein Sohn des
Hanif, welcher von dem Indianischen
Sultan war abgeschickt worden, die ver-
borgene Insul Borico zu entdecken, auf
welche die wunderbare Fontaine zu fin-
den, dessen Wasser wieder jung zu ma-
ehen pſeget; nebst der Rouschen einer
Persianischen Dame, Rejse-Beschrei-
bung in obgesagte Insul 2 Tom. in 8vo.
Det eemste, som ved denne Bog er at be-
klage, er at ved saadant et ellers nyttigt
Verk ingen Landkorter ere høſeyede
at mand desbedre dends Indhold funde
lere at forstaae, og sig i Landet derefter
desbedre Bey-leede.

Dormunth i Westphalen.

Den Lærde Gymnasiarcha og Profes-
sor Theologiae Doctor. Joh. Dan. Kluge
har for nogen Tid siden begyndt en me-
get

get nyttelig og Forklarings værdig Theologiske Materie, nemlig Mutationem Augustanæ Confessionis privato Philippi Melanchthonis ausu temere suscep tam, Disputationes viis at igienem gaae, saa som og nyelig først dend 3. og 4. Hin af Carol. Nic. Borberg aus der Mark, denne af Joh. Franc. Fleg. en Dordmunder offentlig er blevet undersøgt og ventile ret. Den 3 Disput. bestaar af et Ark, og begynder med den 8 Sect. hvorudi hand deels den af Peucero sin første Oprindel se tagende Beskylding, ligesom deng af Melanchtonne med den Auspurgiske Confession foretagne Forandring med Luthei ri Samtykke skulde være stæet, som u-ret messig forkaster, deels og den af Gud inspirerede Meening, som har bevist Contrarium, Arnoldi Foreri og andres u-nyt lige Svalder imodsetter. Den efterføl gende 9 Sept. angaaer Arnoldi Instantzer, og bevidner iblant andet, at i Confessio nen ikke med det ringeste Ord bliver mel det om den Pavelige Transubstantion, med mindre mand Papisternes μεταστοι ον, og Grækernes μεταβολην, for lige hæ dende Ord vilde holde.

Svi

Svižerland.

I Tubingen er for kort Tid siden fra Pressen udgangen, og nu til kiebs at bekomme efterfølgende Piece; Kurher Unterricht von dem nachtheiligen Beginnen Pabsts Benedicti XIII. Das Objectum Sacrum Pabsts Gregorii VII. vulgò Hildebrindi, durch völlige Eintragung in das Breviarium und Missale Romanum in gesamte Catholiske Kirchen einzuführen, nebst der Legende selbst, den Mandements der Frankofischen Bischöffe, und andern ältern und neueren Documentis, dargelegt von Andreas Christoph Zeller Hochfürstl. Rath und Abte des Klosters Anhausen an der Brenz, 8. Denne lille Tractat er i 3 Capitler afdeelt, af hvilke det første indeholder alle Historiske Omstændigheder, hvilke Author har fundet i Erfaring bringe. I det andet Capitul bliver viist, at denne Omgang 1) Et uhellig og ansidelig. 2) Et for den verdslige Øvrighed farlig, og 3) et ilde overveyet og u-betænksom Forsæt haver været, hvilket alt med gyldige Bidnesbyrd

bryd udaf gode Skribentere er blevet be-
vist, og derved Legenda selv med Anno-
tat. forklarede. Det tredie Capittel be-
staar udaf de Franske Biskopper til Au-
xerres, Montpellier, Meš, og Troyes
deres Mandements, de Franske Parla-
menters Declarationer, Statterne af
Holland og Ost-Friesland deres Placat,
nogle Lærdommie af Jure Canonico, som
synes den Verdslige Øvrighed betænke-
lig, af Decretis Synodalibus imod Hil-
lebrandum, nemlig de til Worms,
Maynz, og Briren, saa vel som og Pau-
li V. og Benedicti XIII. Buller, saa vel
dette Officium, som Biskoppen til Au-
xerre hans Mandement angaaende, af
P.P. Dominicanorum Denitz og Müllers
Propositionibus Taurinensibus ex The-
ologia, og Abbed Carignani hans ex Ju-
re Canonico, &c. I Fortalen bliver de
øvrige Benedicti XIII. Buller anførte,
hvilke hand i henseende til nogle Hellige-
s Canonisation og Beatification havde
udgivet, saa at mand alt saa en Omstæn-
delig Efterrætning om disse Legend. til-
sammen kand finde.

Ne-

Nederlandene.

I Amsterdam skal en Roman i indeværende Aar være fra Trykken spæret, under den Titul: Hyacinthe, oule Marquis de Geltas Dirorgo, Nouvelle Espagnolle 1731. i tvende Vol. in 12. hvilken Author derved søger at giøre behagelig, at hand forsikrer Læseren, at alt, hvad derudi anføres, skal virkelig være passeret, og formedelst et Anagramma, som mand let kand giette, sin anførte Heltes Navn har beklædt, for derved at give tiltiende, at hand samme som et Contrarium imod L'Histoire Secrete du Marquis de Castol-Rodrigo vil sette. Men endogsaa de, som med flige unyttige Bøger pleye Tiden af forderve og spilde, tilsigte denne Bogs Opleggere ikke slet Fremgang.

I Leyden er under Mr. de Gravesando hans Opsigt efterfølgende kommen for Lyset: Isaaci Newtoni Arithmeticæ Universalis sive de Compositione & Resolutione Arithmeticæ Liber. Accedunt de Resolutione & Constructione Æquationum Scripta varia, ex Transactionibus Philosophicis excerpta.

I den Haag er i Anledning af den
Strid med den afdøde Mr. Saurin mange
Skriffter udkomne, blant hvilke foruden
de foromnede endnu efterfølgende sig
befinde.

Reflexions sur l'Etat présent de l'Egli-
se à Amsterdam 1731, 12.

Reflexions simples & naturelles sur ce,
qui se passe aujourd'hui dans l'Eglise par
l'Auteur du Parallel, 1731, 12.

La Femme Docteur, ou la Theologie
Janseniste tombée en Quenouille 1731, 8.
Dette sidste Verk skal være en Efterab-
ning af nogle Scener i den bekendte Mol-
lieres Comœdier, Les Femmes Scavan-
tes, Le Malade Imaginaire, & le Joueur,
men i Særdeleshed Tartuffe. Comœ-
dien i sig selv er vel sindrig nok forfattet,
men hun grunder sig dog allene mest paa
Bagværelse, og er med en Vederstygge-
lig Ondskab opfyldet.

Engelland.

I London har man for alle de, som
ere Elßere af Blomster bekendt gjordt,
at med det første 12 Kaabershyller skal
komme for Lyset, hvilke een Afrisning
af

af de rareste, og i deres fuldkomne Skion-
hed og Gestalt afbildede Blomster, som
alle 12 Maaneder i Aaret florere, skal
indbefatte, hvilke mand og, efter deng
curieuse Urtegaards-Mand Robert Fur-
ber til Kensigton hans Samling har la-
det i Kaaber stikke, og dennem efter des-
res Art i Orden sætte. Paa et hvet Kaas-
berstykke forestilles omtrent 30 slags ad-
skillige Blomster, da et hver Blomsters
Navn derhos bliver snyet, og med Ziffer
paa et hvert anviist. Hvo som hver Maan-
net disse Blomster efter deres egentlige
Natur og Farve fulde vilde affildrede
forlange, betaler derfor 2 Guineer, først
een ved sin Anmelding, og den anden,
naar Kaaberstykket bliver hannem over-
leveret. Men hvem som dem uskildrede
vilde forlange, kand dennem for en Gui-
nee bekomme. Mand haaber med dette
Verk ikke alleene dem, som ere Elstere af
Blomstere, men i saer Fruentimmeret,
som omgaaes med Stikke-og Broder-
Arbeyde, een særdeedes Tieneste at giøre,
et Verk har ynsket, at kunde overkom-
me, men endnu aldrig tilforn i saa god
Fuldkommenhed er bleven forarbejdet.

Søge Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

45.

Den 8 Novembr. 1731.

DANNEMARK.

Continuation af Histoire des Revolutions
de L'Empire de Maroc.

Sørend vi nu forlader Tetuan, vil vi
være om noget af det her findes i den-
ne Relation angaaende de Fordeele, de
Engelske kunde derfra tildrage sig, naar
de Spanske belejre Gibraltar; vi kand
da see, at de derfra kand have nesten ald-
deres Provision, allehaande Verkten
som dem kunde fattes, ja end og gode
Skibe. Saa at mand deraf bør slutte,
det at være Store Brittannien en henvist
Magt=paaliggende Sag, om den vil con-
ser-

Ny

servere Gibraltar, at leve i god Fred og Enighed med Maurerne, i hvor lidet Frygt de end kunde have af Spanien at vorde angreben, helst siden den Provinz Tetuan altid kand tiene dem til et oversædigt Magazin, og i den Henseende er det alt nok for dem, at leve i god Forstaelse med Gouvernenren over denne Provinz, der ikke pleyer stort at vegre sig ved at imodtage de Foræringer ham blive budne, og ligesaa lidet bekymrer sig om de u-roelige Cossarer og Saletiner, som Hoffets Ordres.

I medens Monsr. Ryssel sig till Tetuan opholdt, blev en Staden angrebet af Bacha Hamet, om hvilken Expedition mand kand læse Efterretning i et Brev fra Author pag. 127 til Obrister Hargrave. Mand seer deraf ret livagtig hvorledes disse Folk bærer sig af ad føre Krig og hvad mand skal giøre sig for Tanker over de prægtige Beskrivelser Nouvellisterne undertiden meddeeler os om deres Treffninger og Feldt-Slag.

Den 2 Nov. reyste Ambassaden en Carravanne, eller i et Kiesmands Selskab, til Miqvez ledsgaget af den Bacha til

Letuan ved Navn Busfra, da den, nest-
 paafølgende 4de passerede igiennem Ha-
 rach, hvor Bacha dreven af en Vantroi-
 ske Drift sit i sinde sig hos den i det gand-
 ske Keyserdom berømmeligste saa kaldede
 Santon eller Hellige at raadføre: Hvor-
 om Author taler saaledes: * Hand for-
 blev til Harach, hvor mand i alting gør
 sig ll-image at spørge om en Sags Uld-
 fald hos dem, som blive anseet, som O-
 racler. Ved Middags Tid ankom vi til
 Staden, hvis Situation i Betragtning
 af en Klippe, som derudover henger, er
 meget behagelig. Da vi kom derind, bes-
 fandt sig denne Hellige paa Gaden, hvor-
 paa strax Bacha, og de andre Deputere-
 de stege ned til Fods, for at kyssé ham paa
 Hænderne, og hand syntes at imodtage
 denne deres ydmyge Erbødighed med
 en foragtelig Kold sindighed. Jeg mer-
 kede og, at den ganske Hemmelighed af
 hans indbildte Hellighed bestod i kun i
 nogle latterlige Legemets Ophævelser, som
 af een der bliver dragen af Krampe, hvor-
 ved hand og lod, som at Aanden gif ham
 af Halsen, og derved paa een særdeles
 Maade drevede Dynene i Hovedet. Den-

ne Hellige havde før os, aldrig seet no-
gen Christen, og Landet havde den galne
Indbildung, at aldrig nogen tilforn var
der i Staden indkommen. I følge da-
af dette, saasom voris Ankømst foraarsa-
gede ligesaa stor Forundring, som Frygt,
at dette efter deres Tanker saa u-sæd-
vanlige Syn maatte have i Tiden far-
lige Suiter, holdt hand det for raadeligt,
at lade os en lidet Distance fra Staden
uden fore campere. Der maatte vi alt
saa opholde os Natten over, og en stor
Deel af den efterfølgende Dag, for at
Tiden kunde blive destilstrækkeligere at
indhendte denne Helliges Prophetie om
vor Reyses Fortgang. Endelig force-
rede vi Bacha og de Deputerede saa læn-
ge, at de overtalte ham til at gaae med
os til Miqvenez, ved Midnats Tid send-
te hand os en temmelig stor Quantité af
Levnets Midler, og lod os derhos sige, at
hand vilde lade 100 Brød til vores Pro-
vision bage, da og desforuden 50 pd. af
det fineste Hvedemeel, og endnu 50 til
vores Domestiqvers Mund-Portion ble-
ve uddelede, foruden Faare-Ris, og en
god Deel Fugle-Bildt, &c. U-anseet nu
dens

denne Hellige passerer der for en Art af en Guddom, og u-agtet den gemeene Mand saa got som tilbeder hans indbildte Hellighed, indfandt sig dog en stor Mængde af Syge og Skræbelige hos vores Doctor, som de havde faaet at vide, sig i vores Suite at befindre, for hannem i deres Svaghed at consulere, saa den samme havde dermed nok at bestille.

Vi lode vores Folk og Bagage gaa for i Venyen, og bleve selv tilbage for at led-sage denne Helgen, som havde beviist sig saa genereux imod os. Denne lod sig ikke tilsyne, først klokken 10 om Morgen-en, da vi kom til ham med Bacha Busfra: hand gav os Audience i hans Forgemak, hvor Almuen, ligesom ræsen-de løb til at kyssé hans Kiortel og Fødder, imedens Bacha og de Fornemste Mohrer sikkede hans Hænder. Admiral Perez vores sædvanlige Folk forklarede os alle denne Helgens Ord, som forkyndede een hver af os i meget høflige Terminis een lykkelig Fremgang. I sær forsikrede hand Mr. Russel, at den Lykke hand havde haft, at være det første ChristenMennisse, som i hans Stad var indkommen,

var for ham et ufeylbarlig lykkelig Prognosticon, og at Keyseren i des Henseende skulde giøre ham til gode med alt hvad hand kunde have nødig. Busfra Opførsel forbundt denne Hælgen meget, saa at hand, beveget af denne Bacha hans Ædmynghed og beviste Respekt lovede ham, at giøre Folkestab med os paa Keysernihvorvel hand aldrig tilforn havde været til Miqvez, da denne nye Tidende foraarsagede en usædvanlig Glæde iblant de Medreysende, og en hver indbildte sig, i saadan en hellig Persons Folkestab ikke kunde have noget sig for at frygte.

Hand lod os paa Keyser med adskillige nydelige Retter vel tractere, og gav os en meget angenem Liqveur at drikke, som var blandet af Honning, og med vores Lands Miod var meget overeenstemmende, hvorfaf vi sluttede, at hand fuldkommen vel vidste, et delicat Levnet at føre.

Hvad hans Persons Skikkelse er angaaende, da var hand velskabt, sterk i Lemmer, høj af Statur, af en god Physiognomie, og syntes at være næppe 40 Aar

Aar gammel. Lever i een Egn i Landet hvor alting findes i Overfledighed. I Byen beboer hand et stort og prægtig Huus, er som en Souverain Herre over alle Indbyggerne, og ejer et absolute Herredom over alle omliggende Folkes Gods, og Eyendom, saa ingen betaler Skatt uden til hannem alleene, hvoraf det og kommer, at hand allerbest kand herbergere og underholde alle de Piligrime som kommer hannem at besøge, helst siden det seer paa de arme Undersaatters Bekostning.

Ellers er denne Helgen ikke lidet genereux og af et excellent Naturel, hvorfore og Mohrene hannem høylig beremmer, og er det dend største Motif, hvor ved hand conserverer sin Lykke og Reputation iblant Folk; thi naar nogen i Be tragtning af hans Høflighed vil hyde ham Gaver, vægrer hand sig ved, den nem at imodtage.

Men man maa dog ikke derhos indbilde sig, at alle dette Lands Helgen ligner denne, thi der er kun faae, som fører det saa højt ud, saasom endee af dem ere ikke kun et slags Bellystige Eremiter, iblant

hvilke endogsaa nogle leve et meget e-
lendig Levnet.

Sverrig.

Udi Stockholm er nylig en Piece ble-
ven bekiedt, under den Titul: Kort
Doch grundelig Anledning til Universal-
Historien, hvaruthi først alla Råysare,
Konningar, och Thur-Fyrstar, som iz-
från Begynnelissen til närvarande Tid-
ic. Det er: En kort og grundig An-
ledning til en almindelig Historie, hvori
alle Rensere, Konger og Thur-Fyrster,
som fra Verdens Begyndelse, indtil nær-
værende Tider i Europa have regieret,
med een høfsøhed Tid-Regning, hvor-
af mand kand viide, hvilke tilsammen
have hersket, ere indbefattede. NB. Au-
thor til dette Verk, veed mand ikke e-
gentlig, hvem er, dog har mand faaet
saa meget udspurt, at en vis Provst til
Nortelgen, nogen Tid paa en Univer-
sal-Historie har arbejdet, og givet For-
haabning, at den skulde vorde til Tryk-
ken befordret.

Thys-

Tydskland.

I Dresden har Rector Schöttgen hidtil i 7 Programmatibus, de saa kalde Origines Russicas afhandlet. Indretelsen af dette Arbejde er paa efterfølgende Maade inddeelt. Sect. I. handler de Muscorum Originibus, og viser, at Meslech har været deres Stam-Fader, at de under dette Navn Moscor: og Mosynæc. i Asien have boet, og endelig til sidst i Muscou indrykket. Den II. Sect. handler de Tobolensium Originibus, som fra Tubal afstammer, og herefter under Navn af Tibarener have været bekendte, og sig endelig til Tobolsky i Sibrien henvendt. Den III. Sect. de Rutenorum Originibus, bestaar af 3 Capitler. I det første bliver handlet om deres Stam-Fader Rosch, hvis Efterkomme re sig først ved den Flod Araxen, siden Wolga, have nedsat, fremdeles med de Alanis, under Navn af Rhoxalaner, sig forenet, og hen imod Pal. Mæotic. sig hentrekket. I det andet Capitel bliver forebragt, hvorledes de fra Asia ind i Europa have vandret, og der deelet sig

i 3 haabe, hvoraf den første haver boet ved Pont: Euxin, den anden rejste til Prinsl: og Lemberg, den 3die til Kio-vien, og ere samme 3 slags Folk, dog en hver for sig til den Christelige Religion blevne omvendte. I dette Capitel stikker et stort Arbejde, saasom de fleste Skribentere disse 3 slags Russler med hinanden have beblendet. Det tredie Capitel beviser, at Russerne i blant den Slavoniske Nation kand regnes. Den IV. Sect. handler de Russorum Synonymis, eller om de adskillige slags Navne dennem baade i de ældste og midlere Tider er vor-den tillagde. Den 5 Sect. handler de Antiquissimis terrarum Russicarum in-colis, hvor udi mange særdeles Anmerkninger forekomme. Disse 7 Program-mata udgiøre til sammen i 3 Ark, og kand nogle Exemplaria derudaf endnu i den Heckliske Boglade bekommes.

I samme Boglade findes og et Verf til kies at bekomme, som kaldes: Ver-thendigung der Wunder-Wercke des Herrn JESU wieder Woolston in 4 Theile abgefaast, seiner Nothwendigkeit wegen aus dem Englischen übersetzet von Ge-

George Paul Strobel, Diacon. in Roswein, nebst einer Vorrede, Tit. Sr. Hochwürd: und Magnificentz Hrn. Valentin Ernst Löscher, Ober=Consistorial und Superintendent in Dresden, in 8vo 18 Ark.

I Nürnberg et af Johan Heinrich von Falchenstein bleven under Pressen levet en Extract af et historiske Verk, som fører efterfølgende Titel: Nordgauiske Merckwürdigkeiten, oder vollständige Historie von dem alten Nordgau, und dem darinnen errichteten Burg=Graff=thum Nürnberg, Ober und Unterhalb Gebürges, in 4 Theilen abgefasset, in folio. Den første Part handler om dette Lands Folk i de ældste Tider, deres Hedniske Afguds Tjeniste, hvilken de gamle Hedniske Præster, de saa kaldede Druider, i det samme Land have øvet, deres grusomme Menniske= og andre Offringer, deres Altare, paa hvilke disse Offringer stede, deres Lunde, Afguds Træer, Overtroiske Ege=Lium, Afguds=billeder, og samles her og der sig endnu befindende overblevne Levninger. Deres Omvendelse til Christendommen, hvorledes den fra et

et Seculo til et andet efter Christi Fødsel
 ved adskillige dighen komne hellige Mænd
 formedelst de 3 Nordgauiske Bisshopdome-
 mers, Regensburg, Eichstedt og Bam-
 berg deres Indstiftelse, er blevens stadsfæ-
 stet. Den anden part indeholder de gl.
 Nordgauiske Regientere, hvorledes de
 hinanden have succederet, og de derud-
 den alt efter haanden opkomne Mark-
 Landt-Burg- og Grevskaber, men i beo-
 synnerlighed Oprindelsen til det Burg-
 Grevdom Nürnberg. Den 3die Part
 beskriver Greverne af Zollern deres høje
 Herkomst, og de af dem nem udstammende
 Herrer Burg-Grever i Francken, ind-
 til nærværende Tid. Og den fjerde Part
 forestiller en Codicem Probationum s.
 Diplomaticum. Alle disse Ting ere ud-
 af de allerrreste Antiquitæter fra de be-
 rømmeligste Skribentere og meest Au-
 thentiques Beviisligheder tilsammen-
 dragne, med adskillige Kaabersyfker pryd-
 dede, og af ovenmeldte Authore i Orden
 forfattede.

Til Weymar i Sachsen har Hof-Præ-
 dikanten, Hr. Johan Christian Collerus

nøe

nogle af sine holdte Prædikener til Trykken ladet befordre, under den Titul: Heilige Wahrheit der Lehre JESU Christi, hvorudi Forfatterens Pen søger, Tale-maadens Juirlighed med Sagens Grundighed at forbinde. Indholden af disse Prædikener er I. den Christelige Religions Guddommelighed, beviist af dens Virkninger. II. det skulte Evangelium. III. den fromme Simeons sidste Time. IV. en Forsikring om Syndernes Forladelse. V. de Troendes nye Navn. VI. en Boed og Bedrings Prædiken. VII. en Reformations Prædiken. VIII. en Evangelist Jubel-Jhukommelse.

Til Frankfurt am Main er nylig blevet færdig, og til kobs at bekomme: Joh. Jacob Mosers von Filseck und Wehlerberg Commentarius ad Articulum VI Instrumentum Pacis Westphalicæ, som bestaar deels af en historiske Bestrielse, hvad sig i henseende til de lovlige Sveitseriske Cantons Extention fra det Romerske Rige, ved og efter de Westphaliske Freds-Tractater havet tildraget, deels en grundig Bevis, at i ertmeldte West-

Westphaliske Fred af det Romeriske Rige
de lovlige Cantons ikke alleene en Exem-
ption fra den højeste Rigs-Rets Juris-
diction, men endog en fuldkomnen Sou-
verainité og Independence af ovenm. Id-
te, ikke alleene in possessorio, men endog
in petitorio, er vorden indrømmet og
tilstaaet, tillige med en Besvarelse over
de gamle og nye, derimod hist og her
giorde Instancer, in 4to. 1731.

Nederlandene.

I Amsterdam ere efterfølgende Bo-
ger fra Preussen udkomne: Traité de l'
Excellence de la Religion, par feu Jaques
Bernhard, Professeur & Pasteur à Leide
augmenté de la Vie de l'Auteur, in 12°
II. Vol.

Idée d'une Republique heureuse, par
Thomas Morus, Chancelier d'Angleter-
re, in 12. med Raabershyller.

Dictionnaire de la Langue Françoise an-
cienne & Moderne, par Pierre Richelet,
Nouvelle Edition considerablement aug-
mentée, i tvende qvart bind.

I den Haag vil ved tilkommende Aars
Begyndelse det 5te Vol. af de saa falde-
de

De Ceremonies & Coutumes de tous les Peuples, med sionne Kaaberstykker, vist komme for Lyset.

Engelland.

Udi London har en u-bekjendt Person ladet et Skrift udgaae under den Titul: The Original of Pain and Evil, hvorudi hand bestroeber sig, de Sporsmaale, om Helyedes Straf for en Syndere, og dens Overeensstemmelse med Guds Barmhertighed, saavel paa en Philosophiss, og Historiss, som og Theologiss maade, at undersøge, og alle derved forekommende Besværligheder at op løse.

Sammesteds er og et vis Skrift, som under den Opskrift: Christianity as old as the Creation af Mr. Tyndal er publiceret, ved et andet igiendrevet, under den Titul: The Usefulness, Truth, and Excellency of the Christian Revelation defended against the Objections contained in alate Book &c. eller den imod de i foromtalte Bog indbefattede Instancer forsvarte Geistlige Religions Nutte, Sandfærdighed og Fortreffelighed. Author har og Bogens Indhold ladet à parte

720 Nye Tid. om lærde og cur. Sager.
parte trykke, og samme et Appendix om
Christi Offring hosfoje.

Ligeledes er Samuel Parckers Engelske
Oversettelse af Ciceronis Bøger, de Se-
nectute, de Amicitia, Paradoxis og So-
mnio Scipionis, nu 3die gang forbedret
og paa nye oplagt.

Nok samme steds er og efterfølgende
udkommen: The new Law of Fluids,
or, a discourse concerning the Ashent
of Liquors, in Exact Geometrical Figu-
res, between two nearly contiguus
surfaces.

Spanien.

Til Valencia har den berømte Grego-
rius Mayensius sat sig fore, et Bibliothe-
cam Juridicam at lade bekjendt giøre,
hvoriudi hand har i finde, at anføre alle
de Skribentere, som sig formedelst Juris
prudentzen have giort meriteret, og ikke
alleene om dem selv over Hovedet, men
end og om alle deres hidhørende Skrif-
ter i besynderlighed, en kort Slutning vil
hosfoje. Denne Mands habilité og Lær-
dom, er bekjent for at være saa stor, at
mand end og af dette hans Arbejde sig
meget got land forsikre,

Syde Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

46.

Den 15 Novembr. 1731.

DANEMARK.

Siden afvigte 20 Septembr. har man ikke haft Anledning, efter Løfte, i de Ugentlig udgaaende Syde Tidender om lærde og curieuse Sager, at kunde vedligeholde med de begyndte Notificatiorer om Danske curieuse Ting, i Mangel af den Efterretning man fra en vis fornemme brav Mand derom plejer at have, da den sidste Notification under No. 4. findes indført i den forhen udstedte Lærde Avise af No. 38. Men saasom nu fra foromrørte brave Mands Haand at-

ter igjen en nye Notice om flige Ting er
indløben, finder man det for billigt der-
med fremdeles at continuere, og gives
derfore ved nærværende det curieuse Pu-
blic: tilkiende efterfølgende:

**Notification om Danse curieuse
Sager. No. 5.**

I Vibhe Kirke udi Aarhuns Stift fin-
des en Tavle oprejst over St. Hr. Jens
Lauridsen, som skal have været Præst til
Vibhe og Lüsing Sogner udi 51 Aar, og
døde Aar 1672 den 12 Septembr. Hand
staar afbildet paa Tavlen tillige med
sine twende Hustruer, saa og fire Sonner
og fire Døtre. I blandt de 4 Sonner,
som staa bag ved ham, sees de twende i
Geistlig habit; men dette er især at ob-
serve, at næst ved ham er intet mere
at see af den eene Søn, end det bare Ho-
ved; saa og, at Præstens højre Øje er af
Maler-penselen med røde Blod-pletter
gandiske overstrøget, hvilket siges sagte-
des med suud at være gjort af Mesteren.
Dets betydning skal, eftersom der i al-
mindelighed fortælles, være denne: At
een af forbemalte Hr. Jenses Sonner
skal

Sal have givet Faderen dette Merke ved sit Øje, og at samme Son siden i København begik en Forseelse, hvorfør hand mueligen havde bleven pardonneret; men da det blev den Høje Øvrighed forebragt, at hand havde slaget sin egen Fader, blev hand derpaa, uden ald Maade halshuggen.

Slutningen af den forhen nogle gange
ansørte L'Histoire des Revolutions
de L'Empire de Maroc.

Efterat den foromtalte Caravanne el-
ler Købmands-Selskab var rejst igien-
nem Staden Fez, forestiller Author pag.
205. en Beskrivelse over det gamle og
nye Fez, og gør sin Begyndelse, ved at
vise os, at alt hvad de gamle Geographi-
derom have berettet, er ikke en puur
Roman; Og kunde derom ansøres ada-
ffellige Ting saavel om baade det gamle
som det nye Fez; men vi vil lade alt saa-
dant, for at undgaa Bidtletsriged, fare,
og igien vende os til den begyndte Ex-
tract at fuldføre.

Rejse-Caravannen var 18 Dage på
Rejsen fra Tetuan til Miquenéz, da en
forstrekkelig Allarm af Hunde-tuden gab

dem tilkende, at de varer nær ved Stanzen: Mohrerne i henseende til en stor Drift baade af deres Religion og Samvittighed, underholder i deres Huse en utroelig stor Mængde af disse Creature, sasom de gisre sig de Tanke, at det er en Hoved-Synd, dennem at edelegge, og deraf kommer det og, at denne overmaade Mangfoldighed af disse Hunde, somme med saa stor Samvittighed ere saa omhyggelige for at holde ved lige, gisre hver Nat saa stor en Allarm, som aldrig noget sig skulde kunde indbilde.

Vi vil ikke indlade os i den Bitloftighed, sylvis at fortælle hvad Mr. Russel hans Negociationer have bestaaet udithi de skal ikke have haft hensigt paa andre Ting, end at fornemme de gamle Tractater, at trefse nogle nye Forandringer i henseende til Commercien imellem Tyskland og Gibraltar, og igien sae nogle Slaver tilbage fra Corsairernes Hænder, som tvært imod Tractaterne, endee Engelske Skibe havde optaget. Hand forblev altsaa til Miqvenéz fra den 20 Novembr. intil den 17 Januarii Derefter, da hand imidlertid stedse maatte leve

Leve i Frygt for, at lide, alt hvad u-for=
 stammendhed, Skielm-stykker, Gierrig=
 hed og en falsk Parol kand paabyrde et
 honet Menniske til at udstaae. Saa at
 man med Billighed kand sige; at hand
 var der ligesom en Mellem-penge iblant
 baade Store og Smaa, og fandt hverken
 Troestab eller Redelighed i nogen anden
 uden hos den eeniste Admiral Perez.
 Dernest folger en livagtig Beskrivelse
 paan disse Folkes Staaderagtige Ziggeries;
 thi siger Author, Een af Keyserens Sul=
 taninder, som hand holdt meget af, paa=
 tog sig, at insinuere Keyseren en Missive
 for et stykke Cammerdug, hende gaves til
 Foræring, og en anden gang, at forstaffe
 os Audience hos Hannem for en Cruza=
 de, hvilken man bød hende til en Present,
 og staak hende mægtig i Ojnene. Ja, da
 man gif endelig ud fra Audiences igien,
 blev Author overfaldet af alle, som stære
 ham alle Knapperne af Kiolen, fordi de
 bildte sig ind, de ware af Guld, da de dog
 ikun ware giorde af Metal: og følder
 Author her over denne Dom, at som det
 er en pure u-muelighed, ret at kunde be=
 skrive disse Canaille efter deres Natur,

Kand man aldrig giøre bedre, end ligné
Hoffet til Miqvez ved en Stald, hvor
man forvarer en Hob Doguer eller store
Hunde, som ere bestemmede til at kiem-
pes med Børne.

Hvad Keyserens Dahebby egen Person
angaaer, hvilken Author falder hans Be-
stialske Majestæt (saasom hand og virke-
lig lever som et Baest), da beskriver hand
ham saaledes: Denne Printz, siger hand,
er meget høj af Statur, omrent 48 til 50
Aar gammel, har en Barbarisk Physiolo-
mie, og er forskelligt kopræret: Tæn-
derne, som staae ham ud af Munden, og
hans lemme Farve, forestiller en ret van-
kabt Figur. Gevandtet omkring hans
Turban var af gront Silke-tøj, men
saa lidetlig omset, at man snarest kunde
ansee ham for en fuld Compan. Hans
Sabel var meget prægtig, og det eeni-
ste, som derpaa var værd at tage i Con-
sideration, var dette, at den havde til-
hørt den gamle Muley Ismael, helst siden
Skeeven var besaaet med Diamanter og
dyrebare Steene.

En Spanier, som var Liv-Medicus hos
denne Printz, og som havde kiendt ham
fra

fra hans Ungdom op, sagde til Mr. Rüffel, for at give hannem en fuldkommen Idee om hans Person, det Nero, Caligula, Heliogobalus, Commodus og andre Tyranner, som Historierne saa meget have ommeldet, vare som Helgene at regne imod Muley Hamet Dahebby.

Den Beskrivelse Autor gør over Empfael Bacha hans Premier-Minister, er ikke meget smukkere, og hans Caracteer er snart ikke bedre end hans Herres.

Førend Reisen gif an fra Miqvenéz, gør Autor derover iflkun saa løselig hen en Beskrivelse; Slottet i sig selv, figer hand, som i adskillige Relationer har giort saa stort et Rygte, er ikke andet at see til end en u-anseelig Dynge, som indtager storre Platz, end Resten af den heele By, og det smukkeste, som findes deraa, ere Klokke-Taarnene og Tagene; thi hine ere forgyldte, og disse takte med glasserede Tagsteene, og inden for denne 4 kantede Dynge holder Keyseren sine Kvinder, hans Handverksfolk, Garder, Canoner, Baaben, Krudt og ald Krigs-Ammunition, ja med et Ord, der er hans Skat-Kammer, Jagt og Arsenal.

Mr. Rüssels Tilbage-Reise igennem Tanger, giver Author Anledning, at beskrive denne Route, paa hvilken befandtes det platte Land af Mamora, Alcasar, Larach og Arzilla, som ere meget neje beskrevne. Et Supplement af nogle Breve giver en Relation om Muley-Hamet-Daherby hans Afsættelse fra, og Muley-Abdelmelech hans Ophøjelse paa Thronen. Hver da endes denne Efterretning om de Revolutioner, som sig i Dette Kejserdomme have tildraget, hvor af denne Extract er udtaget.

Sverrig.

Med det i Stockholm saa længe af det gandste Niige savnede Skrift-Støberie er mand nu omstunder i temmelig god Stand kominen, saasom en vis i denne Konst vel erfaren Mand ved Navn Michael Nürnberg, sig sammested har nedsat, og efter erholtte Kongelig Privileg. Det allerede saa vel indrettet, at han er i stand alle i Riget sig befindende Bogtrykkerier med nødige Matricer, og gode Svenske, Latinske og Thyske Skriffter at forsyne. Saasom nu dette hidindtil har været

vøreret en af de ting, som det lærde Societet her i Riget ikke lidens Hinder har for-aarsaget, alt saa kand mand nu i Fremtiden om dets Fremsgang sig des større Forhaabning giøre.

Thysfland.

I Hamborg komuer med det snareste under Pressen at trykkes: Joachimi von Friccius Tractat von Kiebler Umschlag, worin er von dessen Ursprung, Alter Gerechtigkeiten, Beschreibungen, vor Antonie-Tag, Octaven der Heiligen 3 Könige meldung thut; auch viele besondere dazu gehörige und im Gerichte vorgekommenen Fragen, nebst curieußen Anmerckungen der Herzogthümer Schleswig-Holstein belangend, gemacht. Author til dette Verk er Land-Cantler og Kongel. Dansk Etat-Raad von Friccius yngste Son, der ellers, i henseende til andre sine udgivne Piecer, er bleven vel bekjendt.

Mand har erfaret, at i Hannover skal for fort Tid sidea et meget nyttigt Verk bleven bragt for Lyset, hvilket alle rey-sende Personer mange og gode Efterret-

ninger meddeeler; Samme Verk fører denne Opskrift: Joh. Basilii Küchelbeckers J. U. D. allerneueste Nachricht vom Römisichen Kaiserlichen Hoffe, nebst einer ansführlichen Historischen Beschreibung der Kaiserlichen Residenz-Stadt Vien, und der umliegenden Dörthertheils aus den Geschichten, theils aus eigner Erfahrung zusammen getragen, und mit saubern Kupffern ans Licht gegeben: in 8vo. Verket er i tvende Deele gaffattet. Den første begriber i sig de allernyeste Relationer om det Keyserlige Hoff, som i 12 Capitler omstændelig og udførlig ere anførte. Den anden Deel indslutter i sig een besynderlig Historiske og curieuse Beskrivelse om den Keyserlige Residenz-Stad Vien bestagende af 13 Capitler. Da for alting det gandske Verk om Authors Erfarenhed og Opmerksomhed et stort Bidne fra sig giver.

Til Goslar har en lerd Cavalier, som sig Aar 1725. formedelst et opus, Clenodiographie kaldet, allerede har bekjendt gjort, i dette Aar atter igien ladet et lerdet Verk for Lyset komme. Samme er med efterfølgende Opskrift betegnet:

Aug:

Aug: Friderich von Zanthiers Stats Erörterung des heiligen Römischen Reichs Deutscher Nation , dessen remarqvabelste Stats=Veränderungen , älterer, mittlerer und neuerer Zeiten , wie auch des Landes Gränzen , Etendue , Eintheilung &c. &c. aus gründlichen Nachrichten beglaubter Geschicht=Schreiber vor gestellet werden. Nebst einem Vorbericht von den vornehmsten teutschen Geschicht=Schreibern , in 8vo. IJigemaa de har mand og en Stats=Opvisning om alle høye Chur=Fyrstendomme i Thysland fra samme Authors Haand at vente.

I Leipzig bliver med det første efter folgende Piece tifkobs at bekomme: Erkäntnis der Weisheit, Macht und Güte des Göttlichen Wesens , aus dem rechten Gebrauch der Betrachtung aller Erdischen Dinge dieser Welt, zur Überzeugung derer Atheisten und Ungläubigen vor gestellet durch Bernhard Nieuwentyt, M. D. mit Kupffern. Tillige med en Fortale af Hr. Christian Wulf, Kongelig Svensk og Fyrstlig Hessiske Hoff=Raad og Mathemat. ac Phil. Prof. Prim. Verket

Det har tilforn været oversat af det Hollandske i de Franske og Engelske Sproger, og indi disse allerede 5 gange til trykken blevet befordrede, men denne sindes formedelst sit store Verdi afsit eget oprindelige Sprog efter manges Begiering i det Høy-thdske troeligen fremstillet, og med mytige Registere forsynet.

I Wittenberg findes een temmelig merkelig Satire tilkøbs at bekomme, hvilken fører denne Titul: Müffel der neue Heilige nach dem Leben geschildert: in einem Gedichte in 8vo.

Nederlandene.

I den Haag lader Bogforerne P. Golle, J. Neaulme og P. de Hondt Mr. Gerard van Loon hans prægtige og kostbare Verk om de Foreenede Nederlandes Mynt af det Hollandiske i Fransk oversætte, og haver i sinde samme under efterfølgende Titul at lade udgaae: Histoire Metallique des XVII, Provinces des Pays-Bas, depuis L'Abdication de Charles Quint, jusq' à la Paix de Bade en MDCCXVI. traduite du Hollandois de Monsr. Gerard van Loon. Dette Verk er

er ikke alleene som en Mynt-Historie, men og tillige med som een Stats-Krigs- Kirke- og Siegte-Beskrivelse i de 17 Nederlandiske Provinzier at ansee. Author har udtaget altting saa vel af de beste og troeværdigste Skribentere, som af General-Staternes i Almindelighed deres offentlige Forfatning- og Slutninger, og de andre Provinzier deres i Særdeleshed, af Stædernes Statut: Ordonnantzer og deres Politie, Kirke- og Kloster-Diplomat. Store Herrers Testamenter, de fornemste Familiers Genealogiske Esterretninger, de berømmeliggste Mæneds Levnets-Beskrivelser, og, med et Ord af alle offentlige Acter og Documenter, som den Hollandiske Staat angaae, og Author har fundet overkomme. Maar mand dernest overveyer den store Omfang af Tiden, hvorudi sig denne Historie fordyber, den Mængde af mærkværdige Hændelser, som den indeholder, Bevæsernes Gyldighed, af hvilke den bliver understyttet, de derved brugte Skribentere deres synnerlige Baerdie, og fornemmelig den i visse Maader Forundrings-værdige Antall og Raritet af Mynt-Sorter, som tienet
den

den til et Fundament, saavel som den u-
beskrivelige Ullage, mand har maat have
i at dennem fra de berømmeligste Cabiz-
netter at frembringe, saa skal man in-
genlunde drage det i Betænkning at hol-
de denne Historie bedre end alle de, mand
endnu hidindtil har havt om Nederlande,
end ogsaa de, som til dat: er blevet
holdne for de meest curieuse af dette slag.
Det almindelige Biefald dette Verk i
det Hollandiske Sprog har erholdt, har
beveget Opleggeren til, det i Fransk at
lade oversætte, og de Lærde deraf et nyt
Oplag at tilbyde. Det kommer til at
bestaae af 5 Tom. in folio, og 675 Ark, og
bliver saa vel paa got Paptir, som med
nye Skrifter trykede. Dernest vorder
ogsaa 2945 Medailler med deres Rever-
ser, som af de beste Hollandiske Mestersc
re skulne, og af Authore paa det omhng-
eligste forklarede, iligemaade ogsaa
nogle andre Kaaber-slykker som derved
ere umistelige, dertil annexerede.

Engelland.

I Londen er nylig en Piece udkom-
men som fører denne Titul: Free Parla-
ments,

ments, on ar Argument on their Constitutions, proning some of their Powers to be Independent, to wich is added An Appendix Containing several Original Lettres and Papers, wich passed between the Court of Hanover and a Gentleman a London in the Years 1713. and 1714.
Det er: De frie Parlamentter, eller en Beviis-Grund, i Henseende til ders Constitutioner, ved hvilken beviises, at deres Gevalt i visse Maader er Independent. Dertil er øget Appendix senet, som adskillige imellem det Hannoverste Hoff og en Adels-Mand i London verlede Breve og Skrifter indeholder.

Sammesteds er øgden nylig omtalte Boende-Poët, Stephan Duch, som hos Hendes Majest. Dronningen skal stage i særdeles Maade, hans Poesie formedelst Elykken blevne bekjendt gjort, og bestaar af 2 Ark in 8. Den første Digt bliver kaldet: The Saunamite, eller den Sunamitisse. Den anden Digt: The Threshchers-Labour: eller Tersker-Arbejdet. Den tredie: On Poverty: eller Armod og Fattigdom: Derpaa følger en Tale til Hans Majest. Kongen, paa Vers. Og Slutningen indeholder 2de sorte Vers

til denne Bondes Ere forfærdiget.
 I ligemaade har og den formedelst sise
 ne mange curieuse Skrifter saa bekjendt
 blevne Doctor Richard Blachmore, een
 Medlem af det Kongelige Societét des
 Sciences efterfølgende ladet publicere.
 A Teatrise of Consumptions and other
 Distempers, Denne Afhandling om
 Svindsot og andre Bryst- og Lunge-
 Svagheder bestaar af 2 Deele: Den før-
 ste handler om 1) Svindsots Natuur og
 Egenskaber. 2) Om Alrsagen dertil. 3)
 Om dens Fremgang og Tiltagelse. 4)
 Om dends mange slags Arter. Og 5)
 om Arve-Svindsot. Den anden Deel
 indebefatter ligeledes 5 Capitler. I det
 1) bliver viist, hvorledes mand skal stille
 Blodstrytning, som i Almindelighed er
 et Forbud for Svindsot. I det 2) læres,
 hvor hon-nødvendig mand den dertil
 brugende Esels-Melk skal holde. I det
 3) om Luftens Forandring. I det 4)
 om Legemets Bevægelse. Og i det 5)
 handles om Trængbrystighed. Slutnin-
 gen af Verket indebefatter adskillige Dis-
 courser om den flyvende Ziet, og dens ad-
 skillige Arter, saavel som og den saa kal-
 dede Krop og Cholica.

Seje Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

47.

Den 22 Novembr. 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 6.

Nim Tistrup Kirke i Aarhuus Stift
ere adskillige curieuse Ting at mel-
de. Over Alteret er en gammel Alter-
Tavle fra de Catholske Tider med Joseph
og Maria, saavel som et Crucifix midt u-
di, og andre Positurer der omkring aldt
suer-forgyldt. Der findes og en gandstæ
forgyldt Kalk og Disk, hvorpaa staar nes-
den omkring: Waldemarus, Dei gratia
Aaa Da-

Danorum & Slavorum Rex. Prædike-
stolen er af en heel Marmor-Steen, med
udhugne og forgylde Blomster paa, be-
trækkeb oven om med Flæsel. En Deel
Tavler findes med gammel Maling og
forgyldt Munke-Skrift om de gamle
Her. Her. Rosenkrantzer, som har boed
paa Børnholm, nu Høgholm kaldet,
saasom Her Niels Otthesøn, Hr. Erich
Rosenkrantz, og andre med deres Fruer.
Paa den Nordre side findes deres Navne
strevne paa Muuren, som har været Præ-
ster her til Meenigheden fra Reformatio-
nen til Aar 1686. og derhos denne Inscrip-
tion: Ao. 1465. er denne Tempel op-
bygt efter Velbr. Hr. Otto Nielsens Ro-
senkrantzes Ansøgning udi Pave Pauli
II, Liid, og ved 4 Cardinaler gived
Indulgenter til dem, som hialp dends
Bygning og Prydelse, og blev kaldet
Hellig Tre Kongers Kirke: At mand her
skal forbigeaa adskillige andre sinaa Cu-
riositeter, som ellers om denne Kirke kun-
de optegnes.

Sverrig.

I Stokholm er i disse Dage Greve
Jo-

Johan Oxenstierna hans Betragtninger
i Enlighed (paa Svensk Betrachtelser i
Eenslighet,) fra Trykken udgangen.

Sammesteds er og de nye Stads-Los-
ve ined Borgemester Arnels Anmerknin-
ger, saabelsom og den 3die Deel af Mr.
Hophofs gamle og nye Svenske Historie
tilføbs at bekomme.

I Carlscrona vil Commendeur Tho-
mas Rajalin hans curieuse og meget
fvidstændige Bog om Skibs-Bygger-
Kunsten eller Architectura navalis, (paa
Svensk om Skieps-Byggeriet kaldet)
snarlig med adskillige nødige Kaaber-
stykker og Tabeller komme for Lyset.
Prænumerationen paa dette Verk giel-
der 2 Mk. hvilken indtil Novembr. Maas-
neds Udgang i Stockholm hos Artillerie-
Lieutenant Lorentz Richter bliver an-
taget.

I Gottenborg er og gandsté nyelig
efterfølgende tvende Skrifter udkomne
fra Pressen.

1) D. Georg. Frid, Nihenckii Curæ
Pœnitentiales exegeticæ Thetico-Pole-
micæ & Homileticæ in Textus pœniten-
tiales Coloss. III. 14, 15. Jerem. VI, 16.

Psalm. LXXVIII. 37, Amos V. 14, Anni 1731.

2) *Dissertatio de Eloquentia Latina in Scholis Christianis comparanda & sedulo colenda*, quam ex præscripto constitutionum regiarum, pro loco examini publico modeste submittit Olaus Erich Tornsteen, Conr. Schol. Trivialis, Respondente Nic. Nabelio in Audit. Super Gym. Gothoburgi de 3 April Ao. 1731. hor, antemerid. Sol. in 8v. Denne til Gothenborg holdte Disputation er som noget nyt og usædvanligt at ansee, saasom det i Sverrig hidindtil ikke har været Skit paa Gymnasis at disputere. Præses for dette Gymnas. er Bisshop Ericus Benzelius, hvilken desforuden vel-meritered Mand, dette ellers berømte Gymnasium formedelst sin Gliid og Omisjorg har sat i saa god Stand, at det mangen et Universitet i Anseelse ikke meget efter giver.

Thyssland.

I det Altonaiske Bogtrykkerie er for kort Tid siden efterfølgende meget opbyggelige Skrift blevet publiceret: Antho-

thon Wilhelm Böhmens, Weyland Selner Königl. Hoheit Prinz Georgens von Dännemarck Hoff-Predigers zu London, sämtliche erbauliche Schriften, anfänglich einzeln, nunmehr aber zusammen, theils in Deutscher, theils in Englischer Sprache, aus welcher sie mit Fleiß ins Deutsche übersetzt worden, ans Licht gestellt, und mit einer Vorrede vom dem Leben des Verfassers begleitet, von Joh. Jacob Rambach S. Theolog. Profess. Ord, in Halle. Altona 1731. in 8vo. 3 Alphab. 7 Ark.

I Hamborg er efterfolgende stienne Verk bleven Publico stillet for Øjne, som kaldes: Johan Friderich Pfeffingers, ehemaligen Königl. Groß-Brittannischen Inspectoris bey der Ritter-Schule zu Lüneburg, Historie des Braunschweig-Lüneburgischen Hauses, und selbiger Landen, bis auff gegenwärtigen Zeiten, mit Benfügung der darin befindlichen, Hoch-Gräflich-Frey-Herlich- und Hoch-Adelichen Geschlechter, Stiffter, Clöster, Ge-rechtsahmen der Städte, Beschaffenheit der Sülze und der Soth-Meister-Wahl, nebst andern Sonderheiten der Stadt

Lüneburg, mit vielen Anmerckungen aus alten glaubwürdigen Urkunden genau untersuchet, beschrieben, und mit einem vollständigen Register versehen von dessen Bruder-Sohn Joh. Frid. Pfeffingern Agent JCt. Erster Theil in 8. Den anden Deel loves ligeledes tilkommende Paask, at skal vorde bekjendt giort, og haaber man, at dette Værk saa meget des bedre skal blive anseet, som det alle de rareste Efterretninger om de Bruns-vig-Lyneborgske Adelige Familier, deres Genealogie og Antiquit, i sig befatter, hvilket alt med kraftige Documenter er oplyst og bevist worden.

Fra Leipzig haver Doctor Johan Ernst Hebenstreit, tillige med 4 Studiosis Medicinæ og en Malere, afgigte 30 Octobr. den hanne in af H. K. Polste Majest. og Chur-Fyrstlige Durchlauchtighed i Sarsen opdragne Reysse til Africa virkelig antrædet, efter at hand forhen havde hørt den Lykke, særdeles Prever paa Hans Majestæts høye Gevaagenhed at nyde. Denne Reyses fornemste og eeniske Øyemærke bestaar fornemmelig derudvi, at hand med ald Flid og Omhyggeslig-

lighed nye skal opføge, og sammen samle allehaande Curiositeter, i Særdeleshed saadanne, som til Natur: plejer at kunde henregnes, og i denne Verdens Deel i Overflodighed ere at finde, paa det at slige Ting det vidtberømte Dresden-ke Natural-Cabinet eller Kunst-Kammer, der i Henseende til de sig derudi alle rede befindende Rariteter neppe har sin Liige, til een nye Ziirlighed kand tiene.

Sammesteds har D. Christian Heinrich Zeibich, baade i Betragtning af sine forrige Tilhørere, som og andre, der sig paa een fornuftig Homilie vilde beslittige, deres Forlangende, Efterfølgende ladet trykke: D. Christian Heinrich Zeibichs von Ao. 1706. bis 1731. in seinen Aemtern geführte Jahr-Gänge; in 8vo.

I Jena er for meget fort Tid siden efterfølgende Piece kommen for Lyst-Burcardi Gotth. Struvii Schediasma de Partu supposito & custodia corporis fœminarum Illustrium Jenæ 1731. in 4. Den berømte Author har i dette Skrift givet en nye Prøve paa sin Lærdom og Historiske Videnskaber tilkiende; og synes

det, de ved den yngste Enke-Hertugindes af Parma nylig spargerte Frugtsommeslighed forefalde. Omstændigheder han nem Anledning til denne Materie at have givet. Hånd har herudifra de gamle Tider af sammensæt mange saadanne Exempler, hvis Fødsel og Herkomst ikke har været nær saa edel, som mand har vildet foregive, og om hvilke det i Tiden er noksom blevet bekjendt, at de ikke kun i Henseende til allehaande Stats-Maximer, som Kongers og Fyrsters Born paa det Store VerdensTheatro ere blevne forestillede. De Hændelser, som sig endog i vore Tider med den Engelske Præsident havet tildraget, fortæller hendi Særdeleshed meget omstændelig, dog allene ikke med den Engelske Scribent Gilbert Burnets egne Ord, af hvis Memoires hand nogle hid henhørende Steader, som snart i Ark udgiver, troeligen anfører. Tillige med frembringer hand og meget af Historierne, om de Sædvarner og Brug de Største Fyrstinder sig har maatt ladet besfatte, nemlig i Nærverelte af de fornemste Rigs-Stænder deres Barsel-Seng at opslaae, for derved sig fra

fra den Mistanke at befrie, at De mueligt ellers havde i sinde en bedragelig og falsk Stats-Intrigue at spille.

I Jena er en meget nyttig Tractat under efterfølgende Opfrift fra Pressen udgangen: Joh. Leonh; Rechenbergeri Philos: Magistri Tractatus de Studio Sacrae Hermeneuticæ, in quo de ejus natura & indole absoluta, in omnibus Theologiæ partibus, necessitate, impedimentis ac Mediis agitur, cui Specimen Demonstrationis Exegeticæ annexitur, in 8vo.

I Nabøelauget omkring ved Schneberg har en Præst nylig ladet efterfølgende komme for Lyset: Des hoherleuchten Mannes Ottes D. Martini Lutheri Licht im Licht: Eller forte Anmerkninger, hvilke hand til hans Nye Testament ved sammes flittige Igienemlæsning, med egen Haand i bredden har tilsat, tillige med nogle om Retfærdiggjortelsen givne gode Lærdomme, hvilke hand ligeledes baade for og bag haver indstrevet, med Approbation af det Theologiske Facultæt i Leipzig til Trykken befordret in 4to. Foruden D. Luthers Anmerkninger, har Author foran tilføjet

en vidiſtig Fortale, til disse Anmerkningers Authentie at bevise.

I Helmsted har den vidt berømte Abbé Mosheim et meget særdeles lerd og grundig forfattet Skrift imod den bekiendte Erke-Biskop i Muscou Stephanum Javorschium under følgende Titul udgivet: Joh. Laur. Moshemii Abbatis Mariæ Vall. & Michaelstein, de Poenis Hereticorum cum Stephano Javorskio, Archiepiscopo Rezanensi & Muroniensi, Disputatio. Helmstadii 1731, in 4to, 15 Afl. Det var at ønske, at denne nye Folke-Forsørere kunde over alt finde saa stærke Modstandere, som hand nu i Mr. Mosheim har bekommet, saa havde man ikke, i hvor farlige hans Meeninger end synes at være, i det ringeste fornøden at frygte, at den Christen Kirke skulde lide nogen Anstødelse. I dette Skrift ere, (som det i alle saadanne Strid-Skrifter, der til Sandheds Bekræftelse vorder befattede, udfordres.) De Grunde, som Javorskius til sin Meening at retfærdiggøre, har forebragt, ordentlig anførte, og saa vel med Historiske, som Theologiske Bewiisligheder saaledes igjendrevet,

at

at Læseren, naar hand det næje vil overveje, lettelig skal kunde kiende, at Javor-skii Lærdom er falsk, u-grundet, og et pure Intet. Hvorved og Author efter sin sædvanlige Maade har vidst alting i en tydelig, angenem og reen Latinst Skrive-Maade at indklæde.

Til Wolffenbyttel har Johan Julius Bytemeister, Pastor til St. Andreæ Kirke i Brunsvig, følgende Piece ladet ved Trykken bekjendt giøre: *Viri olim celebris & eruditio, ac sine dubio Philippi Melanchtonis Vaticinium memorabile & accusatum ante C. C. prope annos de glorioſiſſimo nunc regnante Cæſare Ca-rolo Sexto, Romanorum Imperatorum ſemper Auguſto, editum, è monumen-to antiquitatis erutum, brevi Commen-tatione-Historica & Scholiis illuſtratum à Joh. Julio Bytemeister Paſt. ad D. Andr. Brunswick, Guelpherbyti 1731. in 4.* Denne Spaadom om den nu regierende be-remmelige Keyser Carl VI. er i Johannis Manlii Locis Communibus at læſe, og efter Author Meening Philippi Melanch-toni tilſtreven. Forfatteren anſerer herom alle Historiske Omſtændigheder
paa

paa det omhyggeligste, og viser, at der
udi endnu ikke det ringeste befindes, som
jo nu virkelig i vore Tider har indtrof-
fen. Mand kand altsaa, ferend mand
begyndet dette Skrift at igennemlaese,
forud domme, at den største Deel deraf
en Historiske Beskrivelse og Beremmel-
se over Caroli VI. Priisværdige Bedrif-
ter forestiller, som af Melanchthon af en
særdeles Drift er forud blevet seet, og
nu efter alle deres Omstændigheder rig-
tig have indtroffen.

I Nurenberg har nylig fremstillet sig
efterfølgende Piece, som giver sig denne
Titul: Compendieuses Kirchen- und Ke-
her-Lexicon, in welchem alle Kezereyen,
Keher, Secten, Sectirer, Geistliche Or-
den, und andere zur Kirchen-Historie
dienende Termini auff das deutlichste
erkläret, und insonderheit die Urheber
und Stifter jeder Secte angezeigt wer-
den; den angehenden Studiosis Theolo-
giæ zu Erleichterung der Theologiae Po-
lemicæ, aus den bewährtesten Scriben-
ten und Historicis zusammen getragen,
und mit einer Vorrede versehen von J.
G. H. in 8vo.

I Frankfurt am Main er gandske ny=lig efterfølgende Verk komnen fra Pres-
sen: Ceremonialia Electionis & Corona-
tionis Pontificis Romani, & Ceremonia-
le Episcoporum, juxta prima, genuina
ac rarissima exemplaria, Romana, Ve-
neta, ac Tauriensia, cum figuris neces-
sariis, una cum curiosa *avendōjω* de crea-
tione Papæ Pii II. & Leonhardi Aretini
perraro exq: MS. Codice emendato opu-
sculo de temporibus suis, nec non Au-
gustini Oldoini Catalogo Auctorum, qvi
de Romanis Pontificibus scripserunt, col-
lecta, edita & Præfatione illustrata à Joh.
Georgio Meuschen, Sereniss: Saxon: Ice-
nacens: & Coburg: Ducibus à Consiliis
Eccles: & Consistorii, Ecclesiarum Du-
catus Coburg: Generali Superintend:
Scholarcha, Prof: Theol: Primario Pa-
storeq; P. Coburg: Regiæq; Borussicæ
Scientiarum Academiæ Membro Fran-
cof. in 4. z Alph. 20 Ark.

Sammesteds har Mr. Warrentrap le-
veret hen under Pressen til at trykkes,
en Tractat. som tilkommende Aars Vaa-
sse 1732. skal vorde færdig, og kaldes:
Caspari Sagittarii gründliche und aus-
führ.

führliche Historie der Graffschafft Gleichen, aus unterschiedlichen Fürstlichen Gräfflichen, Frey = Herlichen Archiven, auch geschriebenen und vielen andern gedruckten Monumenten mit Fleiß zusammen getragen, worinnen viele Kaiserliche, Königliche, Fürstliche, Gräffliche, Adeliche Geschlechts = und sehr viele andre, insonderheit aber Thüringische Geschichte, erläutert werden, mit nöthigen Kupffern und Stamm-Tafeln geziert, nebst einer historischen Einleitung aus des Authoris Autographo ans Licht gestellet von Ernst Salomon Cyprian: der Heilg: Schrifft Doct: und Hochfürstl: Sachsen Gothaischen Consistorial-Rath:

Ludevig Christian Woherodt, det Kongelige Pædagogii Collega til Glauchen ved Halle, har for fort siden ladet udgaae: Meditazione sopra l'abondanza de' doni dello Spirito Santo, in 12. 3 Art. Dette lidet Skrift kand, saa vel i henseende til sin opbyggelige Indhold opvække mange andægtige Tanker hos den opmerksomme Læsere, saavelsom og i henseende til sin reene og vel findende Skrifte = Maade, være dennem meget tienlige, som

som begynde sig i det Italieniske Sprog at vilde lade informere. Saasom og Author til samme Ende allerede har den berømte D. Speners stienne Skrift, Evangelii reene Melk kaldet, i Italienske oversat, færdig, og ved Leilighed agter, det til Trykken at lade befordre.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er nu det fuldkomne Verk af Thucydide gandske færdig tilkøbs at bekomme, under denne Titul: Thucydidis de Bello Peloponnesiaco Libri octo. Cum adnotationibus integris Henrici Stephani & Joannis Kudsoni. Recensuit & notas suas addidit Josephus Wasse. Editionem curavit suasq; animadversiones adjecit Car. Andr. Dukevus. Cum variis Dissertationibus MS. Collationibus & Indicibus novis locupletissimis, 1731. in folio.

Sammesteds har en sær habil Jurist ved Navn Herman Nordkerch ladet efterfølgende Lærde Verk stille for Lyset, som fører denne Titul: Hermanni Nordherch, Juris Consulti, Specimen Lectiōnum, seu Disquisitio de Lege Petronia Amstelodomi: 1731. in 8vo. Dette Skrift

752 Nye Tid. om lærde og cur. Sager.
er med stor Flid og Bindstibelighed ud-
arbejdet, og viser, at Forfatteren for-
staar Konsten ret, ganske Love paa en
grundig Maade at forklare.

Fra samme habile Author har mand
og Efterfølgende erholdet: Hermanni
Noordkerch Juris-Consulti, Observati-
onum Decas, in quibus Varia Juris Ro-
mani Capita exponuntur aut emandan-
tur Amstelodami 1731. in 8vo. Disse
Anmerkninger ere mestendeels critiske,
og give Authors Skarpsindighed og vel-
belæste Erfarenhed tilkiende.

Italien.

Fra Volaterra meldes, at man i en Al-
ger paa Marken, Doct. Franceschini til-
hørende, adskillige Underjordiske Grotter
skal have opdaget, og i en af de samme
40 paa Steen-Stoelle meget net staaen-
de og af fortreffelig Arbeide gjorde Ur-
nas eller Potter have fundet. Over saa-
dan en kostbar Opdagelse skattere de Lær-
de sig særdeles lykkelige, og meene derved
til Landets gamle Historie, hvilken de
have i sinde Publico at bekjendt giøre, en
stor Oplysning at skulde overkomme.

Søye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

48.

Den 29 Novembr. 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danse curieuse
Sager. No. 7.

Gugelslef Kirke, som er Annexet til Tistrup Kirke i Aarhuus Stift, skal, efter eendeels Beretning, være den ældste, og har været den største og best prydede Kirke i gamle Dage. Den er kaldet vor Frue Kirke, og ved den har været Afslad at bekomme i Pavedommet i forrige Tider. Nu findes der et Altar uden Altar-tavle, alleene med et Crucifix midt

Bbb

paa,

paa, hvorfaf Corpus er alt forgylt tillige med Overstiftsen. Men under Korset sees Mariæ og Johannis Billeder udskærne i Træ og Sølv-forgylte, saavelsom en stor Orn, der paa sine Vinger holder Lysene, og skulle muligt være Emblema til det Sprog hos Evangelisten Matth. XXIV. 28. **Hvor** Aadsælet er, der forsamlles Ornen.

Tydsland.

I Hamborg har de Nord-Lys, som for nogen Tid siden paa Horizonten have ladet sig tilsynne, givet den der værende Past: Crusiche efter sin Sædvane, Anledning til følgende nette og Poëtiske Betænkninger, hvilket mand saa meget desmeere holder for billigt, i de Danske Ugentlig udgaaende Lærde Aviser at insere, som man hidindtil om denne Matterie i bunden Stiil intet finder at være kommen for Lyset.

IN AURORAM BOREALEM.
Ante diem Matuta venit, cœlumq; serenat
Auroræq; vehit Vesper amœnus opes. I
Per tenebras tenebræ fugiunt, & gratia

Noctis

Rel-

Relliquias lucis luxuriantis amat.
Jam sese Natura movet, primiq; laboris
Pertæsa obscurum tangit amica latus.
Multæ coruscantis miracula stupemus O-
lympi,

Dum vetus in partes scinditur aura
novas.

Umbræ mutatur facies fugientibus astris,
Atq; duplex Phœbes cornua robur ha-
bent.

Albescunt nimbi, longos dat linea tractus,
Et varias niveo disjicit orbe faces.

Laetæa carentes via dilatatur in arcus,
Et referat tepidas Iris opaca sinus.

Credimus adversæ nocti tenuisq; coloris
Forma placet, creperæ forma diurna
plagæ.

Vertitur in gyros motu lux sparsa re-
torto,

Lucidus & crebro rumpitur igne polus.
Crescere nunc radios, rursum decrescere
fessos,

Mox alia videoas sede redire jubat.
Evomit accenso flamas sic forte ca-
mino

Mulciber, aut plenas urna refundit
aqvas.

Vii
Bbb 2

Vibrata exsiliunt non longe fulgura, nubes

Nunc iterum maculis ingruit atra suis.
Materiem vortex pellitq; trahitq; rece-
ptam,

Ad fontes tandem dum revocata perit.
Pulchra renascentis salvete crepuscula
sphæræ,

Ætheris insolitum parturientis opus.
Scilicet Arctoum torpens fovet *Ursa* ni-
torem,

Atq; suos ignes frigidas *Axis* habet.
Exsurgunt *Boreæ* Veneres, & durior aula
Hospitii campo liberiore patet.
Nox terrore vacat, rarescunt pendula
senfim

Corpora & Hesperiis lumen inerrat
agris.

Singula quid memorem? Sensus ocu-
losq; fatigant
Resplendentis chasmata sicca globi:
Quid sibi signa volunt? superas quis car-
mine tentat

Ædes, & certus fata futura docet?
Ite leves nugæ! non hic interprete gaudet
Ancipi & dubiis mascula Musæ notis.

Ex-

Explicat Uranie sortes & viribus auctas
Nubes & terris Numinia prompta
monet.

Oværite, mortales, lucem, pulsisq; te-
nebris

Neqvitem nigræ linqvitæ noctis opus.
Illustrent puri mentes oracula Verbi,
Sic tandem æterni luminis usus erit.

Sammesteds er foruden de forhen i
de Lærde Aviser anførte Anton Wilhelm
Böhmens opbyggelige og Aanderige
Skrifter, endnu fra Pressen udgangen
af det Engelske oversat en Piece kaldet:
Anton Wilhelm Böhmens Geistreiches
Gebet-Buch, auch mit einer Vorrede des
Hrn. Joh: Jacob Rambachs. I hvilken
Fortale saavel om dette Skrifts Fortref-
felighed, saavelsom og om Authors be-
sunderlige Naadens-Gaver vidtloftig
bliver handlet.

Udi Kiel er efterfølgende fra Trykken
udgangen: Illumination, durch welche
der höchstschuldigsten und allerunterthå-
ngisten brennenden Eyffer aller getreuen
und redlich gesinneten Unterthanen, für
die höchst beglückte Wohlfarth Ihro Kø-
nigl. Majestäten Christiani des VI. und

Dero Durchl. Gemahlin, Sophien Magdalenen, Souverainen Erb-Königs u: Königin zu Dånnemarck etc. am solennen Salbungss-Tage 1731. d. 6 Junii. I blant andre Ting præsenterer sig i dette Verk, Øresund fuld af Krigs- Kibmands- og Eof-fardie-Slike imellem de Danske og Svenske Kyster og Fæstninger, og efterdi og nogle Slike forestilles, som ere færdige til fra Stapeln at udlobe, saa findes Inscriptionen at være denne:

Curet sanare Res

Solutas Marinas.

Was schützt unser Reich und Land

Da dessen weiter Strand

Mit Wasser ist umflossen?

Die Frag ist leicht, man kann mit Augen schauen,

In dem der König uns lässt Kriegesschiffe bauen.

I Hannover skal nyelig et Verk fra Pressen være udgangen, som iblant mange stor Approbation har fundet. Samme bestaar af 3 berømte Mænds Liv og Levnets Beskrivelse, som Mr. Bayle i forrige Tider har forfærdiget, og nu i det Nydste er blevet oversat under denne Titul:

tul: Die von dem klagen und gelehrten Herrn Peter Bayle verfertigten so angenehen als grundlichen Lebens-Beschreibungen dreyer merkwürdiger und gelehrter Männer, I. Desiderii Erasmi, II. Johannis Calvini, III. Rob. Bellarmini, aus dessen Welt-bekanten Dictionnaire Historique & Critique ins Deutsche übersetzt, und mit einigen Anmerckungen vermehret, auch zu bequemen Gebrauch in neue Abseße vertheilet, und mit Marginalien versehen durch Georg: Frid: Schmidt, in 8vo. i Alph. 8 Ark. I hvilken Oversettelse Mr. Schmidt saavel som og i de af ham selv anbragte Anmerkninger sig særdeles thdelig og accurate har udladet.

I Franckfurt ved Main er esterfolgende kommet under Pressen: Ferdinandi Neyburgi curieuser Hoff-Meister zu allen herschenden Staaten in der bekandten Welt, worinnen der Käyser, Könige, Päbste, Thur- und Fürsten, Erzbischöffen, Bischöffe, Aebte und Aebtissinnen, wie auch Grafen und übriger Republiquen Lande, nach heutiger Eintheilung, wie nicht weniger der jetzigen Regen-

genten Geburths-Zeit, Vermählungen, Kinder, Geschwister und Anverwandten, desgleichen eines jeden Stats merckwürdige Geschichte, von dessen Ursprung bis aufs jetzige Zeiten, so wohl Religions als Staats-Veränderungen und Regierungs-Maximen, Prætensiones, Münzen, Wappen, Ritter-Orden und fürnehmste Ehren-Stellen. Ferner Große Helden, Staats-Ministri, berühmte Gelehrte, und derselben Societäten, mit Beyfügung der besten Sribenten von jedem Staat aus der Historia Civilis, Sacra, Literaria, Chronolog. Genealog. Geograph. Heraldica &c. in angenehmer Fülle und Deutlichkeit, bis aufs gegenwärtige Zeit vorgestellet werden: Nebst einer kurzen Einleitung zum Erd-Kreys, wie auch dreifachen Register, zum vierfach mit Fleiß übersehen, und durchgehends verbessert von M. Theodor. Berger.

Nederlandene.

Det berømte Moralske Verk af det Hen-anseelige Patriotiske Selstab i Hamborg som Profess. Richey i 3 Bind in 8.
for

for fort Tid siden gandste net og accurat med en skøn Fortale til anden Tryk har befordret, er nuromstunder i Leyden i lige saa mange Bind paa Hollandst kommen for Lyset, og fører den Opstrift: De Patrioth, of Duitschen Zedemeester, aus dem Hoch-teutschten übersehet von Mathæus Ruscher.

Iligemaade er og saminsteds en Piece Henriette Boston Onverzagde Heldin, eller meer end seidsomme Reyse runden om Verden, af det Engelsse i det Hollandst oversat, til kiebs at bekomme.

In Amsterdam er ligecledes efterfolgende Dictionaire paa Hollandst oversat kommen for Lyset: Curieuses Natur-Kunst-und Handlungs-Lexicon, darin die in der Philosophie, Physique, Medicin, Botanique, Chymie, Anatomie, Chirurgie, und Apothecker-Kunst, wie auch in der Mathematic, Astronomie, Mechanic, Bürgerlichen und Kriegs-Bau-Kunst, Schiff-Fahrten ic. ferner bey den galanten und Ritterlichen Exercitzien, bey Bergwercken, Jägerey, Fischerey, Gärtnerey, wie nicht weniger bey Künstlern, imgleichen in der Kauf-

manschafft bey Buchhalten, und in Wechsels Buchhalten üblichen Termini, nebst einer ausführlichen Vorrede Hrn. Johan Hübners, samt einen Anhang, darin unter andern auch die Beschreibung derer Handwercker, und der bey ihnen gebräuchlichen Wörter, enthalten.

Iligemaade har og Mr. Clerc ladet for fort Tid siden 2de nye Vol. over det gamle Testamente udgaae, hvilke og formodentlig vil blive de sidste. Det første fører denne Titul: Veteris Testamenti Libri Hagiographi, Jobus, Davidis Psalmi, Salomonis Proverbia, Concionatrix, & Canticum Cantorum, ex translatione Io. Clerici, cum ejusdem Commentario Philologico in omnes memoratos Libros & Paraphrasi in Jobum & Psalmos.

Det andet er betitlet: Prophetæ, ab Esaia ad Malachiam usqve ex translatione Jo: Clerici, cum ejusdem Commentario Philologico & Paraphrasi in Esaiam, Jeremiam, ejusqve Lamentationes & Abdiam, cum Dissertatione Joh. Smith de Prophetia, & ipsius Authoris de Poësi Hebræorum.

Frem-

Fremdeles har og Sammested Messieurs Wetsteins, Hr. George Beveridge, Doct. Theol. og Bisshop til St. Asaph, hans adskillige Betragtninger i 2de Deele ladet udgaae. Dend første Deel indeholder Penséer over Religionen, tillige med de deraf uddragne praktiske Decisioner, og den anden indbefatter Betragtninger over den Christelige Vandel.

Udi Dordrecht har Fr. G. Westhow, Rector og Prof. Eloqv. paa Gymnasio til Gorcum, ladet et fort Compendium over de Rominerske Antiquitater under den Titul: Sylloge Antiquitatum Romanorum, udgaae.

Engelland.

Den store Estime den bekendte Bonde-Poët Stephan Duck for sin Poesie har opnact hos Hendes Majestæt Dronningen, har givet nogle Anledning hans ganske Levnets-Løb ved Trykken at lade udgaae, hvoraf mand synes, et fort Udtog 'den curieuse Verden hermed at vilde meddele. Samme Stephan Duck er Aar 1705 i det Land Wiltschier ikke langt

a ngt fra den Adelsmaad til Clarendon Parck hans Herre-Sæde afærlige og ar- brydsomme Forældre bleven født til Ver- den. I hans Ungdom lærde hand fast uden Grammatic ikkun lidet at læse og skrive; Thi da hand neppe havde op- naaet Syntaxin, bragte eengang hans Moder efterfølgende Klage frem over ham for hans Skole-Mester: at nemlig hendes Søn lærde alt for færdig sin Lec- tie, og snart bedre, end Skole-Mesteren ham den kunde foresætte. Faderen var strax færdig dette tilværende Onde at af- hielpe, i det hand lod Sonnen sin Skole med en Bloug omverle, af Frugt for, hand fulde blive lærdere, end det sig for hans ringe Familie kunde stikke, dog alligevel var denne unge Blougdriveres eengang fattede Eyst til Studeringer paa ingen Maade at udrydde; thi hand arbeidede daglig ligesaas stærk med Hovedet, som med Hænderne. Den berømte Milton, var saavel paa Marken, som i Laden hans bestandige Compagnon, hvortil hand og forstafede sig den saa kaldede Spectator, (hvilk er et Moralsk Skrifft af

af den lærde Engellænder Richard Steel,) og Mr. Bayle hans i Engelsk oversatte Dictionaire, og læste samme Bøger meget flittig. Da han for nogen Tid siden det sidste Barn i blant 3. blev født til Verden, tildrog det sig, at en vis Adels-Mand forrettede Fadderskabet ved Barnets Daab, til hvilkenen af de nærværende kommer par Discours til de efterfølgende Ord: som efter det Engelske Sprøgs Lydelse, ere paa Dansk disse: * Monsr. Duck var een Mand af stor Lærdom, og havde Forstand nok til at kunde være Præst, saasom haud gjorde Vers saa gode, som nogen, og haade hun hendes Livstid aldrig hørt dem bedre. * I Anledning af disse Ord tog en anseelig Person, som var Doctor ved Universitetet til Oxford, Leilighed en og anden Discours med Mr. Duck at føre, og ham med et Thema at gaae til Haande, hvor efter hand sig stulde rette; Men da Mons. Duck bragte Docteren sine Vers, i Tanke dermed Ere at indlegge, kaste hand dem paa Ilden, hvorudover Duck blev saa kleinmodig, at hand i lang Tid var lige-

lige som fra sig selv. Snart krev hand
nhe Vers, snart faste hand dem selv paa
Ilden igien, saa at og hans egen Kone
hver Dag, fordi hand forsommide alt
andet sit Arbejde, stieldede ham Huden
fuld, ja og vel ofte, naar hand havde
meest at bestille, med sine Vers at scan-
dere, kaldede Naboerne tilsammen, og
klagede, at hendes Mand maatte have
med den Slemme at bestille, eller og
være bleven forrykt i Hovedet, saasom
hand den gandske udslagne Dag ikke an-
det gjorde, end sad og snakket for sig selv
og tællede paa Fingerne. Alt dette u-
anseet bragte dog Rygtet ham i saa stor
Anseelse hos andre af de omkring-boende
Adels-Folk i Wiltskier, at hand ofte til
Giest blev indbudden. Paa samme Sted
forfærdigede hand sine forhen anførte
smaae Piecer, nemlig: Den Sunamiti-
iske. Armod og Fattigdom, og Tærster-
Arbejdet, hvilke 3 Tractater in Manu-
scripto ere blevne meget vel optaget, og
med Begierelighed igennemlæste. En
Copie deraf blev hensillet til Windsor
til Grevnen af Tankerville, hvor Monsr.
Clayton, Dronningens Cammer-Tie-
ner.

ner, som sammetid fik det at see, overleverte den til Hendes Majestæt Dronningen: Ved denne Anledning geraadede disse Vers hos alle paa Poesien Forstandige ved Hoffet i stor Anseelse, og maatte Autor strax hos Dronningen til Windsor sig indstille, der sig naadig og ret Kongelig imod hannem beviiste, at ham indtil videre Anordning en Aarlig Pension af 30 Guineer blev tillagt, og et lidet Huus til Richmond blev indremmet.

Af en vis Greve blev hand eengang ombedet, noget over Soelen at opsette, men derpaa svarede hand: at saasom hand om samme ingen ret sikker Videnskab havde, mindre læst nogen Bog om dette Store Lyses Natur, holdt hand sig ikke habil til saadant Arbejde at kunde paatage. Milton, som hand holder for den største Engelske Poët, har hand med saa stor Flid igjennemlaest, at hand dens gandste Bog uden ad land opregne. De saa kaldede Spectatores, siger hand, have bragt ham stor Fordeel, som Mr. de Bayle hans Dictionnaire i alle ham ubekendte Ord haver givet ham Underretning om. Dem som vilde tvivle paa at hand ikke

ikke selv er Author til disse Vers, ved hand formedelst sine Giensvar ald Mis- tanke at betage. Saasom det og i Hen- seende til alle andre Omstaendigheder er ustridig vist, at alt hvad som hidindtil om hancem er blevet bekjendt, virkelig fra hans egen Pen er udsløden.

Til London i Dr. Bentleys Huus, som nu til sidst var beboet af den seenist af- døde Greve af Asburnham strax hos den Kongel. Skole ved det West-Mynsteriske Abbedie, hvor det Kongelige og Coton- nianste Bibliotheqve bliver forbaret, op- kom for meget faae Dage siden en u=lyk- kelig Ilds-Baade, da den Deel af Huu- set, hvor Bibliotheqvet stod, afbrændte, saa at alle trykte Bøger af begge for- ommeldte Bibliothequer, tillige med ad-skillige curieuze Manuscripter af Ilden bleve fortørerede. Ikke desmindre ere dog alligevel eendeel Skuffer med de for- nemste MSpt. i hvorvel med største Moje og Fare blevne reddede, i sær det Alexan- drinske Bibliotheqve, som stod paa een der strax ved anstødende Sahl, og i gl. Dage af den forrige Patriark til Constantino- pel skal være Jacob. I. blevne foræret.

Syue Sider

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

49.

Den 6 Decembris 1731.

Sverrig.

G Stokholm har Joh. Georg Rydling
med Kongel. Majestæts allernaadig-
ste Privileg. oplagt og til Dieneste udgi-
vet et Verk, bestaaende af et Alphab. eg
nogle Ark, som fører denne Titul: Det i
Flor stående Stokholm eller korteligen
författad Beskrifning öfver den nu för
Tiden widt berömda Kongl. Svenska
Residence-Huswad och Händels Sta-
den Stokholm, alt ifrån des Begyn-
nelse in til närvarande Tid, utur åtstil-
lige trowärdige Historie Böcke og gamle
Ecc Mo-

Monumenter med Gliit og mycken Mede
salmmendraken. Dem til Dienst, som era
Elssare af Historier og Antiquitater.
Denne Bog er til kisbs at bekomme hos
den Kongl. Ant. Arch. Bogtrykker Mr.
Joh: Laur. Horn, som boer paa Wester
Lang-Gaden i Stockholm lige for Biin-
huuset Rostok, og er Prisen for et Exem-
plar paa Tryk-Papiir 5 Daler, og paa
Skriv-Papiir 6 Daler Kaaber-Mynt.

Thysland.

I Berlin er afgigte 29 Aug. 1731. et
Kongelig Forbud angaaende Privat-
Communion vorden publiceret, i folge
af hvilket Forbud, det alle Bræster over-
alt, være sig enten Reformerte, eller Lu-
therske strængelig er blevne anbefalet,
med det H. Alterens Sacramentes Ad-
ministration her efter fornuftig, og vel-
betænksom at omgaae, med Forbud, in-
gen svag Person, som allerede Fornuft
og Forstand har forloret det at commu-
nicere, med mindre de det selv skulde for-
lange, da de dog skulde være forpligtede
til, samme Person 2 eller 3 Dage forhen
der til vel at forberede. Iligemaade
for-

forblydes derudi haardelig, at ingen Præst herefter under Straf af Cassation maa understaae sig meere et frist Menniske, i hvem det og være maa, enten i Husene eller Sacristerne, det at administrere, men eenhver skal være forbunden til, det offentlig i Kirkerne efter at Hov-Messen er til Ende, for Bord, eller Altar med andre Communicanter at nyde.

I Leipzig er og Efterfolgende blevet kundgiort: Zusätzliche Gedanken über die wegen der Succession in die Herzogthümer Florenz, Parma und Placentia vorzugsallene Begebenheiten, und deren Erörterung durch den neuen Frieden zu Wien, 1731. 8.

Ligeledes er og det at bekomme: Dr. Joh. Fr. Pauli Ganseri Hygieni, sive Tuttonis corporis humani, modum ostendens, quo homines absque Medicamentis aetatem suam in statu naturali sano ac Vegeto in seram usq; senectutem protrahere valeant 1731. 8

Enderudi Leipzig eftersølgende lærde og henvigtige Verk kommet for Lyset: De Origine & Progressu Archipincernatus Bohemici in Sacro Romano Imperio

rio, ac summis inde derivandis Juribus Disquisitio Historica. Adjecta sunt in fine Diplomata Rudolphina huc pertinentia. In 8vo. Dette tresflige Skrift giver fuldkommen Bidnesbyrd, at dets Author er en stor Kiendere af Historier, der omendskjont hand ikke har vildet give sit Navn tilkiende, dog alligevel formedelst sin Skrive-Maade og Indsigt i Sagerne har gjort sig berommelig. Da hand i dette Verk den under Keyser Rudolphi I. Regierings Tid imellem Hertug Henrich af Bayren, og Ottoçar Kongen af Bohmen i Henseende til Erz-Schent-Amptet ved det Keyserlige Hoff foretakne Striid og U-enighed paa det thideligste forklarer og oplyser.

I Halle er efterfølgende meget opbyggelige Prædiken fra Trykken udgangen under denne Opfrift: D. Martin Luthers Heer-Predigt wieder den Teuffel und Unglauben: Das ist: Erklährung des Evangelii Matth. VIII. vom 23 bis 27v. Samme Prædiken har denne fortreffelige Mand fort for sin salige Afgang fra Verden, til Eisleben holdet, og har Hr. Henrich Milde den tillige med et

et Anhang og en Tilgift til alles Opbyg-
gelse formede ist Trykken ladet kundgis-
te. In 8vo.

I Jena er Joh. Hieronymi J. U. L.
Historia Corporis Juris Justinianei, oder
Historische Nachricht von den Institutio-
uen, Pandecten, Cod. und Nouvellen, in
8vo. kommen for Lyset: I hvorvel ad-
skillige berømte Mænd denne Hist. Cor-
poris Juris have forfattet, saa kan mand
dog alligevel i dette lidet Verk ikke al-
leene finde det, som andre vidtloftig
have fremført, i en angenem Korthed og
med beshunderlig Fliid anmerket, men
end og desforuden allehaande Omstæn-
digheder, som mand hos andre forgie-
ves har sagt, derhos tilføyet, saa at
det altsaa ikke er at twile paa, at jo det-
te Skrifft i Henseende til den nette For-
arbejdelse, skal blive gunstig optaget, og
den studerende Ungdom vel tilpas kom-
me.

Til Frankfurth ved Odern har Monsr.
Georg Ludewig Nolthenius, en vel end-
nu meget ung, men derhos en flittig og
meget vindstibelig Mand, sig foretaget,
det berømte Italienske Fruentimmers
Ecc 3 Olym-

Olympiæ Moratæ Skrifster paa nye at oplegge. Mand har desto større Marsag
hannem derfor at være forbunden, som
disse Skrifster der i Henseende til deres
store Verdiie vel fortjene iblant de Lærde
meere bekjendte at blive, ere hidindtil
vorden megen rare, og siden den Basler
Edition, der 1580. kom for Lysæt, aldrig
siden ere blevne trykkede. For an i dette
Oplag har Author i sinde i samme O-
lympiæ Lys- og Levæts-Beskrivelse at
sætte, hvilken hand selv virkelig har ud-
arbejdet, og i Form af en Academiske
Disputatz for kort siden ladet komme
for Dagen under denne Titul: Disserta-
tio Historica de Olympiæ Moratæ Vita,
Scriptis, fatis & virtutibus, in qua multa
historiam renati in Italia tempore Re-
formationis Evangelii illustrantia ad-
sperguntur, atque nonnulli errores illo-
rum, qui haecenus de Vita Olimpiæ
Commentati sunt, modestè emendantur.
Maar man læser denne Beskrivelse reent
igennem, maa mand bekjende, at For-
fatteren alleting, som hand i Titulen har
lovet, i sin Forarbejdelse selv paa det
omhyggeligste har iagt taget.

Fra

Fra Marpurg skrives til Esterretning
for den studerende Ungdom, det Hans
Kongl. Majestæt af Sverrig ved sin see-
nestre Høje Næværelse sammested har
fattet den Resolution ved dette Acade-
mie foruden de 3 der værende Theolog.
endnu en Lutherst at indsette, paa det
at end og saa de indsødde Lutherst Studi-
osii Theologiae kunde finde Leylighed
der deres Studia at fortsette, og ikke væ-
re forbundne til, fremmede Universitæ-
ter at besøge.

I Helmsted har en lærde Baron, ved
Navn Johan Christoph von Schleinitz,
for kort Tid siden ladet efterfølgende
nette og med stor Flid og Vindstibelig-
hed udførte Tractat, den curieuse Ver-
den for Lyset stille: Commentatio de Ne-
gocio Pacificationis inter gentes, qva Ju-
ra & Officia Pararii pacis ex Actis publi-
cis Gentium & Legatorum Commenta-
riis penitus dispiciuntur à Joh. Chri-
stoph. L. B. de Scleinitz Brunswicens.
Helmst. 1731, 4 1 Alph. $\frac{1}{2}$ Ark. Dette
Skrift er saa grundig og vel indrettet,
og med saadan Indsigt i de Staats-Af-
fai-

faires, som iblant adskillige Nationer pleje at vorde afhandlede, udarbejdet, at dets Author uden Evil dermed sør Erebud sig vil indlegge. De der udi over alt paa sine rette Steder fremstillede histoziske Exempler, og af adskillige Folkes offentlige Freds-Tractater anførte Bezviser, er dette Verks besynderlige Zut og Prydelse, og give fuldkommen tilkiende, det Author i at oplyse vore nærværende Tiders Staats Zidenstaber, de Corringiske Godspor at efterfolge, sig lader være angelegen.

Nederlandene.

I den Haag er nylig udgangen fra Pressen en nye og meget vel forbedret Edition af Mr. L'Abbé de Chaulieu og Marquis de la Fare deres Poësie in 12. Foran i dette Verk findes en liden Dissertation sur le Caractère des Ouvrages de Galanterie parmi les François, hvilken vil give dem en stor Hornsjelse, som har Lyst til at giøre Reflexioner over det de læser, og vil lære hver Seculi og hver Nations genie at kende.

udi

Udi Amsterdam bliver med det aller-første i Latinſt og det Hollandſte Sprøg efterfølgende Piece til Trykken leveret: *Manuductio Obstetricantium &c.* mit vielen Kupffern in groß 8. Forfatteren er D. Amos Lambrecht, der for sin store Erfarenhed er i Verden bleven færdeles berømmet.

Sammesteds findes en gandſte nye Piece til fiske at bekomme, som fører den Titul: *Le Monde Fou preferé au Monde Sage en 24 Promenades de trois Amis, Criton, Philon, Erafte.* Criton Philosophe, Philon Avocat, & Erafte Negociant, II Vol. in 12. Denne nye Piece er forfærdiget i Geneve, og sendt til Messieurs Wetstein og Smith paa deres Forlag at lade trykke, og indeholde de derudi omrørte Promenader adskillige curieuses Dialogues imellem foromrørte Personer.

I Gronningen er paa nye blevet op-lagt, og til Trykken befordret: *Benedicti Accolti de Bello à Christianis contra Barbaros gesto, pro Christi sepulchro & Judæa recuperand:* Libr. IV. Thomas Dempsterus, J. C. Baro à Muresck,

resck, Scotus, cum aliis Scriptoribus Collatos, notis non vulgaribus illustravit. Nunc denuo ad exemplar Florentinum ~~cic~~ cccxxii. ab innumeris & foedissimis mendis expurgatum, emaculatius recudendos curavit Henricus Hoffschneider cum Judice satis luculentti, in 8vo.

Engelland.

I London hos Bogfører Mr. Brindley findes nu det første og andet Bind af den Engelske Oversættelse over Thuani Historie tilkøbs, hvilken Bernard Wilson, Canonicus til Lincoln, efter den Genfer Edition fra 1620 har forfærdiget, hvortil endnu, foruden Oversættelsen af Thuani Lives og Levnets Beskrivelse i 6 Bøger er vorden tilføjet.

Til Edinbourg har Mr. Robbert Millar ladet et Berk trykke og for alle bekiendt gisore, som fører den Opstrift: The History of Church under the Old Testament, &c. Det er at sige: En Kirke-Historie over det gamle Testamente, siden Verdens Skabelse, hvorudi bliver handlet

let om saa vel den Hedniske Nations Afaires, samt Lærdom for Christi Fødsel, og fornemmelig om Jædernes Tilstand fra det Babyloniske Fængsel hidindtil. Hvor til hosføjes en Discours, som sigter hen til at facilitere Jædernes Omvendelse til Christendommen.

Ligledes har og sammested en Anonymus giort sig U-mage, at lade en Piece bekjendt giøre, hvil Indhold en Connexion imellem Christi Lærdom og hans Miracler i sig indbefatter. Verket fører ellers denne Titul: A Philosophical Enquiry concerning the Connexion betwixt the Doctrines and Miracles of Jesu Christ: in 8.

Frankerige.

I Paris har den bekjendte Mr. La-vaur ladet efterfølgende for Publico bekjendt giøre: Histoire de la Fable, conferée avec L'Histoire Sainte, où l'on voit, que les Grandes Fables, le Culte & les Mysteres du Paganisme ne sont, que des Copies alterées des Histoires, det Usages, & des Traditions des Hebreux, en 2 Vol. in 12. Pag. 241 pour le premier
To-

Tome, & 197 pour le second. I Dedi-
cationen, som er addresseret til Hans
Eminence Cardinal Fleury, siger Mr. La-
vaur, i det hand taler om dette Verk,
at hand derudi har foresat sig, at de-
masquere alle de falske Religioner, hvilke
i saa mange Seculis have fixeret den gand-
ske Verden, at give tilkiende, hvorledes
de have bestaalet de hellige Skrifter, at
gandske frassille midt iblandt saa mange
Mørkheder, den højeste, eeneste Gud-
dommelige Religion, med sine rette Far-
ver, hvor paa den bør fiendes, og som
der under have været skulte og gandske
defigurerede. Mand seer, siger hand
fremdeles, i disse Undersøgninger, hvad
som har været falskt og latterligt i disse
over alt bekendte Fantomes, det vel i ge-
heim er blevet foragtet af de Forstan-
digste, men til hvilke dog Hyster, Politi-
ci, kærde og viise Folk har været hengiv-
ne. Alt dette opdager hand i sin Forta-
le med mange Omstændigheder, hvorudi
hand vidtloftig handler om Mythologi-
ens Oprindelse, og hvor hand ogsaa ta-
ler om Oraclerne i Hedenstabet, og de
saa kaldede viise Sybiller.

Hand

Hand viser derefter, hvorledes Afguds
Dyrkelse, som først ved Himmelens,
Stiernernes og andre naturlige Tings
Tilbedelse havde taget sin Oprindelse,
Tid efter anden gik saa vidt, at man be-
gnydte paa Guddommelig vlis at dyrke
Menniskene selv. I blant disse Afguds-
Mennisker, siger hand, varer de ældste af-
bildede efter Patriarcherne og de berosm-
meligste Mænd i den Hellige Skrift, som
have oplært, og ligesom tilberedt det
Menniskelige Kien, som have lært det de
Guddommelige Ting, Videnskaber og
alle fornødne Konster at kende, og som
derudi have gjort underlige Ting over
Menniskelig Formue. Mand lod saa
Naturen raade i den Hedenste Theolo-
gie, de hellige Skrifters Historier, no-
gle Ting af profan Historierne, Poëter-
nes Paafund, og de gamle Traditioner,
som alt Tid efter anden ere blevne defi-
gurerede. Men det som mest har conser-
veret sig af denne forvirrede Mist-mass,
er det som angaar Menniskene, og som
har været taget efter Originalerne, og
den Idée de har gjort sig em de hellige
Skrifter, som ere de ældste Monumenter.

Monfr.

Monsr. de Lavaur betræfter der efter ikke allecnestre Mueligheden, men end og Bis-
heden om denne den hellige Histories
Communication med de Hednisse Nati-
oner, og byggende paa det Principium,
hand tilfælles med alle Patr.:, og som
en stor Deel af denne Tids berømme-
lige Mand selv have antaget for gyl-
dig, viser hand vidtloftig i sit Verk, at
Guderne og de Theologiske Fabler i He-
denskabet, havde taget deres Oprindelse
enten af Patriarchernes Traditioner, el-
ler af Mosis og Propheternes Skrifter.
Hand betiener sig derudi meget lykkelig
af de Opdagelser og Forklaringer, som
Steuchus, Vossius, Thomassiu, Vives,
Grotius, Casaubon, Bochardt og Huet
have derover gjort, til hvilke hand og
lettelig kunde have føjet Mr. Clerci hans
Annotationer over Hesiod: om hand el-
lers havde kiendt denne Author. Men
hand efterfolger disse Lærde, som en
Mand der känner sig selv, og som skulde
ellers have bereedet Bejen for andre,
dersom de ikke havde kommet ham i For-
vejen; thi mand bør at billige den Ap-
probation, som er given af Mr. L'Abbé

Ra-

Raguet, at Author her giver stor Lærdom tilkiende, en yderlig Vidkiærhed, Sandhed at forsvare, og en overmaade stor Forstand i at opdage Hebræernes Traditioners fornemste Vestigia under den Hedniske Method, og at hand over alt fremstiller de hellige Skrifters højeste Autoritet og Myndighed, og det formeldst sine mestendeels meget lykkelige Gisninger, og ved de alleryldigste Monumerter om de, som synes ikke at have ladet sig optræ i de hellige Skrifter, uden, for denneim efter deres Galssab og forvendte Natur at fordærve og forvirre.

Foruden denne Mythologie, som har taget sin Oprindelse af de hellige Historier, er Mr. de Lavaur omhyggelig for at bevise, at ald den Hedniske Religion ikke var andet, end en Sammenblandelse af Sandhed og vrang Lærdom, da Satan, som ikke aldeles har kundet undersytte eller fuldkaste Sandhed, har dog saaledes paa adskillige Maader forklædt den, at hand derover er blevben en falso Copiist af den høje Gild. Dette har hand i Sectioner i sin Fortale med stor habilité igjennemgaet, hvor hand handler

ler om de Hedenske Oracler, og om Sybillerne, saavelsom og i Verket i sig selv, hvor hand igienemgaard Offringerne, Spaadomnene, det saa kaldede Bagouette divinatoire, og andre saadanne Ting som varer i Brug iblant Hedningene, og den Fabel om Psyché, eller om L'Ame, hvorom Apulejus i sin Roman en saa bezagelig Episode har forfærdiget. I det øvrige skriver Author saa vel, at alle skarpsindige og curieuse Læsere, saa vel som og den Lærde Verden skal finde nok, hvormed de sig kunde fornøye.

Ligeledes har Mr. L'Abbé Thevasson i Paris sat sig i stor æstime ved det, at hand har ladet en nye Roman udgaae, bestaaende af 2 Vol. in 12. som fører den Titul Sethes. Scena er i Egypten, og skal i dette gandste Verk stor Lærdom og mange skarne Moralia findes.

Til Lyon seer man i indeværende Aar efterfølgende Skrift at være blevet trykket: Paraphrases des Pseaumes de David & des Cantiques de l'Eglise, avec une application suivie de chaque Cantique à un sujet particulier, pas s'en servir de l'entretien avec Dieu.

Syge Sider

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

50.

Den 13 Decembris 1731.

DANMARK.

Hand var afvigte Torsdag den 6te Decembris nædt til i den da udgagne Ugentlige Lærde Avise, at indeholde med Notification om Danske curieuse Sager; men som man har lovet efter ald Muelighed at stræbe, dermed at continuere, og den curieuse Læsere dermed at vilde fornøje, følger atten igien denne sinde efter sin Orden nedenstaende Notification om Danske curieuse

Sager. No. 8.

I Feldballe Kirke i Aarhuus Stift,
Dob ere

ere adskillige Adels Personer begravne;
 saasom 1. Højædle og Velbaarne Knud
 Gyldenstierne, Herre til Møllerup,
 Damsgaard og Bogensholm, Præbiorn
 Gyldenstiernes og Fru Helleborg Bildes
 Søn; fød den 12 Jul: 1652. og død den
 6 Oct. 1683. i sit Alders 31 Aar, efter at
 hand havde, med Flid og Frukt, beset
 den største del af Europa, og, efter 15
 Ugers fierlige Egteskab, forlod sin Fru,
 Elisabeth Rosenkrantz, frugtsommelig
 med deres Datter, Helleborg Gylden-
 stierne. 2. Bemelte Elisabeth Rosen-
 krantz, Hr. Erich Rosenkrantzes og Fru
 Mette Rosenkrantzes Datter, fød den
 2 Dec. 1657. som først havde haft til øg-
 te Knud Gyldenstierne i 15 Uger, og, ef-
 ter 15 Aars Enke-stand, var gift med Hr.
 Jochum Schach i $4\frac{1}{2}$ Aar, og døde den 7
 Nov. 1721. i sit Enke-sedes 22de Aar.
 3. Bemelte Hr. Jochum Schach, Herre
 til Sneeuwaard, etc. Ridder, Kongl.
 Majests. General-Major og Amtmand
 over Skanderborg og Aakær-Amter,
 Hr. Ottho Schachs til Hytter og Fru
 Dorthe von der Lühes Søn, fød Aar
 1628., som efter trende Egteskaber med

So-

Sophie Schach, Dorte Seefeldt og Elisabeth Rosenkrantz, døde den 21 Aug. 1700. Og er i bemelte Feldballe Kirke for nylingen opsat et Monument af 5 Ovaler, tre for Enden og en ved hver Side. I de tre første Ovaler findes Danse Epitaphia over Højbemelte tre Adels-Personer. Under den første Oval staar en Gylden Stjerne med disse Ord: Nunquam si-de splendore. Under den anden Oval en Rosen-Krands med disse Ord: Nun-qvam sine honore. Under den tredie en Grandst Sølv Lilie med denne Skrift: Nunqvam sine odore. Hva'd den fierde og femte Oval indeholder, skal i det først-kommende No. meldes.

Thysland.

Udi Berlin er til de Oeconomiske Bis-densfabers Nodterft og Fremvert, efter-følgende lidet Werk kommet for Lyset, som fører denne Opfriſt: Eigentliche Art dem Seiden-Bau mit Nutzen und ohne ſonderbare Mühe zu tractiren; woraus ein jeder ſehen, und wan̄ er will, in der That erfahren kan, daß der Sei-den-Bau in Teutschland bey weitem Odd 2 nicht

nicht so viel Umstände erfordere, als man sich bisher daben vorgestellet und gemacht; Hingegen vielmehr Vortheil bringe, als man sonst davon gehabt. Als ein Supplement der Ballance des Seiden-Baues mit andern Land-Wirthschaftlichen Nahrungs-Mitteln. Auf Verlangen fürnehmer und anderer Freunde, nach viel Jähriger eigenen Erfahrung an dem Tag gegeben. in 4to. Author siger der udi i blant andet, at det staar ikkun alleene derpaa, at meget faae Folk forstaar sig paa, at omgaaes med Silke-Avling: da det dog er bewiisligt, at Grunden til det gaudste Væsen bestaar derudi, at endog i de Nordiske Provinzier saa mange tusinde Morbærtæær blive plantede og frembragte, og i saa maade Silke-Ornene ikke at kunde fattes Næring og Føde.

I Schwerin findes Ridder William Temple, den Kongel. Store-Brittanniske Stats-Minister hans Engelske Verk: Von Ursprung und Eigenschaft des Weltlichen Regiments, nu omstunder i reen Tydse oversat. Samme er Aar 1672 i det Engelske bleven skrevet, og strax

strax der efter i Fransé oversat; og er det
Tydiske Oplag dediceret til Borgemester
og Raad i den berømte Stad Leipsig.
Det bestaar af endeel korte Politiske Be-
tænkninger, som for Exempel: Om man-
ge slags Maader at regiere paa, Oprin-
delsen til den heje Lands Herlighed, om
Tyrannie, Krigs-Standen, den 3 dob-
belte Grund til alle Regieringer, nem-
lig Forstand, Fronhed og Tapperhed, og
saa fremdeles; hvilke alle med nogle
deels gamle, deels nye Exempler, flare-
re er vorden udførte.

Fra Leipsig er Mag. Georg Jacob Kehr,
som hidindtil havet været Lector i det
Arabiske Sprog ved samme Academie,
bortrejst til Petersborg, og skal ved det
der værende Universitet, som Professor i
de Orientaliske Sprog sin nye Charge an-
träde.

I Gotha arbejder Mr. M. Liebe, Bi-
bliothecarius ved det Høy-Fyrstelige Bi-
bliothech, med storste Flid og Bindski-
belighed paa Henrici Illustris Livs og Lev-
nets-Beskrivelses Forbedring, som Mr.
Horn for nogle Aar siden har ladet ud-
gaae. Samme er allerede under Pres-
sen,

sen, og vil med mange Beviisligheder, som af det Altenborgske Archiv ere udtagne, blive beprydet, og zirlig komme for Lyset.

I Dresden kommer inden fort Tid under Preßsen: Philip Priorii Skrift: de Litteris Canonicis, med en lerd Mands høfshøede Tilsettninger, og haaber mand, at det tilkommende Paaske gandſte vist ſkal blive færdig.

Udi Wien er paa det Keyserlige frie Maler- Bildhugger- og Bygnings-Konſters Hoff-Academie paa Hendes Majestæts Keyserindens Navne-Dag den 19 passato, i Overværelse af mange fornemme Stands-Personer, som dertil vare indbudne, til alles største Fornøjelse holdet en zirlig Tale over de Ord, som paa Reversen af een til samme Ende slagen nye Medaille fandtes, og ere disse: Augustæ Dona Minervæ.

Sammested har den gl. Keyserlige General-Feld-Marchal Grev Guido af Staahrenberg foretaget sig, alle de under hans Krigs-Commando Seherriig erobrede Battailler og forefaldene Beſyringer at lade afmiale. Begyndelsen til

til dette Verk har hand ladet giøre med den ved Saragossa stede blodige Action, hvilket Stykke hand Kejseren paa hans seunst indfaldte Fødsels-Dag har præsenteret, som og meget naadig blev imodtaget. Men hvo som herom i antecessum vil være informeret, hand behager at igienneimlæse et lidet Tractat: som kaldes: Les dernieres Revolutions d'Angleterre, i hvilken denne Store Generals saabelsom og Greven af Petersborg, deres Heldt-Tog i Spanien sørdeles udførlig vorder beskrevet, og i Henseende til de derved imellemlobende Omstændigheder bliver langt høyere end de fornemste Heldtes Kriegs-Bedriffter, agtede og berømmede.

Nederlandene.

Fra Leyden bliver det herved alle Criticis anmeldet, det Julii Frontini 4. Begeg von den Kriegs-Listen, oder Strata-gematibus med Francisci Modii, Godeschalci Stewechii, Petri Scriveri, og Samuel Tennullii fuldstændige Anmerkninger, ere nyelig in 8vo fra Bressen ud-

gangen. Den fornemste Deel af Verket bestaar af de endnu u=trykte Scriveri Anmerkninger og andres, tillige med mange Variant. Lection. saa vel som og Fron-tini Levnets-Beskrivelse, som derved foran er tilføjet.

Sammesteds har Monsr. Lucktmans mylig ladet trykke en Piece, Vitæ & res gestæ Sultani Almalichi, Alnasiri Saladi-ni, Abbi Modafiri Josephi F. Jobi F. Si-adsi Authore Bohaddino F. Sceddaddi Arabicè edidit ac Latinè vertit Alb. Schul-tzens, in fol.

Ligeledes har og Mr. Weesbech ladet fra Pressen udkomme, Experimenta Physica olim inita in Academia del Li-mento quæ Latinà vertit & notis illustra-vit P. van Muschenbroek, in 4.

Hos Messieurs C. & Ger. Wishofs fin-des og tilliebs Joh. Frid. Cottæ de falli-bili Pontificis Romani auctoritate ex actis Concilii Constantiensis maximam partem deducta Commentatio Matth. Pe-tit didiero opposita in 8.

I Amsterdam er ogsaa paa nye igien fra Trykken udgangen: Histoire de Po-lybe, nouvellement traduité du Græc par D. Vin-

D. Vincent Thuilies avec un Commen-
taire ou un Corps de Science Militaire,
enrichi de Notes Critiques & Histori-
ques , où toutes les parties de la Guerre,
soit pour l' offensive , soit pour la Defen-
sive , sont expliquées , demontrées &
reprezentées en figures. Par M. le Che-
valier de Folard.

Sammested er og nyelig oplagt Dic-
tionnaire de Langue Francoise Ancienne
& Moderne de Pierre Richelet ,augmen-
té de plusieurs additions d'Histoire , de
Grammaire , de Critique , de Jurispru-
dence , & d'une Liste Alphabetique des
Auteurs & des Livres , citez dans Diction-
naire. Nouvelle Edition augmente
d'un grcnd nombre d'Articles. 2 vol.
in 4to.

End har udi Amsterdam for kort Tid
siden den Reformerte Præst til Duis-
borg Daniel Gerdes ladet en liden Tra-
etat over den Augspurgiske Confession,
udgaac , som fører denne Hollandse Op-
skrifft : Kort Begrip der voornemsten
Merkwaerdigheden , rækende den Op-
stel en de Overgave der - - - zo ver-
re dezelve van de Gereformereden , zo

wel als van der Lutherschen dienen ge-
weeten to worden: ter Gelegenheit van
het tweede Jubile derzelven Confessie,
1731. in 8vo. Saasom mand nu end-
lig vel kand forestille sig, at mange kand
være begierlige efter, den fornemste Ind-
hold og Hoved-Afhandlinger i dette
saa fremmed synende Verk at vide, saa
vit mand ved nærværende i ald muelig
Korthed dette derom melde: At dette
Verk egentlig er en Oversettelse og Udb-
redelse af Dissertatione seculari in me-
moriā Augustanæ Confessionis. For-
fatteren staar i Begyndelsen hart paa
imod de Papistiske, at den formedelst
Lutherum stede Lærdoms Forbedring
ikke er et ringere Miracul, end Evangelii
selv=egen Udbredelse. Ved Sagernes
første Omgangs Fortælling hersimmer
hand meget den af Lutherø forfærdige-
de Psalme: Vor GUD hand er saa fast
een Borg: som et fortrefelig Arbejd:
Ved den store Troens Beklendelses O-
verlevering, meener hand, at adskillige
andre paa samme Tid ere blevne over-
givne, men ikke synnerlig i Considera-
tion tagne. Fremdeles, at den Auspur-
gisse

giske Confession i Henseende til den Lærdom om Alterens Sacramente i det Latinske Exemplar anderledes blev foredraget, end i det Thyske, hvorefter mand da, saasom det offentlig blev oplæst, alene burde have sig at rette. Det fornemste i dette Skrift er en Oplysning over dette Spørsmaal. Om de Reformerte, saavel som Lutheranerne have Reformationen, som een yderste Belgierning at ansee, og om Lutherarerne sig selv alleene for den Auspurgiske Confessions-Forbandte kunde kalde? Af de Ting som til Hessen Aar 1529. efter Philippi Magnanimi Anstiftelse imellem Luth. Melancht. Jon. Osiandr. Brent: Oecolamp. Zvingl. Buçer. og Hed. bleve afhandlede, og af de samme Tid imellem dennem consenterede Artikler, søger hand at bekræfte, det paa de Tider overalt var en Liighed imellem den Lutheriske og Reformerte Religion, og mener, at mand i alle Ting, undtagen den Post, hvad den Maade angaaer, paa hvilken Christi Legeme og Blod er nærværende i Sacramentet, (hvorudi dog en meget liden Forstiel findes,) have været gaud-

gandste eenige. Lutheri Afflyve vor den Zwinglianiske Clerdom kand Author vel ikke nægte, men dog troer hand, at Melanchthon til sidst har meere holdet med Zwinglio og Bucero end Luthero. Endelig fordrister og Author sig, de Reformerte og Lutheranernes Overeensstemmelse i de 11 sidste Sect: af den Auspurgiske Confession at bekræfte, saa at det efter hans Meening ikke er at undre paa, at de, nemlig de Reformerte Aar 1541. paa Rigs-Dagen til Regensburg bleve som Medlemmer af Confessionen er antagne og erkendte. De Beviser, hvor med hand vil gotgiøre, at denne Confessionéns Forandring er føjet med Lutheri egen Billie og Samtykke, meener hand at være gandste og aldeles u-imodsigelige.

Saa er og udi Amsterdam følgende udkomsten: Parallelle de la Doctrine des Payens avec celles des Jesuites & de la Bulle Unigenitus, sur l'Etat de pure Nature & sur les forces naturelles du libre Arbitre de L'Homme.

I Delft haver Johan Morian Thieren, og Wilhelm Welsen, begge Holland-

landiske Präster sammesied, ladet tvende Pastoral Skrivelser, angaaende Kirke-Bands Natur og Brug, iblant Folk ladet publicere, Arledning til disse Skrivelser er denneim af een i deres Confistorio forefaldne Stridighed bleven givet, da de med en Person, som fra Religionen var affalden, efter Kirke-Disciplinen har vildet forfare. Titulen paa disse Breve er denne: Noodige Voorkennisse der Gemeine de Oeffeninge tot des Kirken-Bannes, in 4.

Engelland.

In London er i disse Dage en Piece blevet kundbar, som kaldes: Botanologia The English Herbal, or History of Plants being an Instructive Work and of Universal use both for Touun and Country: Contaigning (1) Their Names in Græck, Latin and Ehglisch. (2) Thcir Species of various Kinds. (3) Their Descriptions. (4) Their places of Groth. (5) Their times of Flovering and Seeding. (6) Their Qualities and Properties. (7) Their Specifications. (8) Their Preparations Galenic and Chymic. (9) Their Virtues and Uses.

Uses. (10) a Compleat Florilegium of all the chaise flowers cultiwated by our Florists, inter Spers d' tho the whole Woork in their proper places, where you have their culture, choice increase and way of Management, as well for profit as delectation adordn'd with near 1200 Cuts of the most considerable Herb. Plantes &c. representing to the Life the tru figues of them by W. Salmon Med. D. Idette Verk er uden ald dispute det allerbeste Herbarium, og derfor i en Tid af Aar blevens meget rart at bekomme. Og er ved dette nye Oplag hosføjet et meget nyttig Index Morborum, som endnu aldrig ved Trykk'en er blevens bekjendt giort, udaf hvilket man kand see, hvad slags Urt til hver Sygdom tiener.

Frankerige.

Den tredie Tome af Bernhardi Montfaucon den vidberemte Benedictiner Munk, hans Monumens de la Monarchie Francoise, qui comprennent l' Histoire de France, avec les figures de Chaque Regne, que l'injure des Tems a empê-

pargnées, er i Paris nu gandske nylig bleven bekjendtgjort, og til de Prænumerende udleveret.

Iligemaade ere ogsaa Monsr. Varignons Elements de Mathematique udkommen in 4to. Denne Varignon er ellers en Medlem af Academierne Paris, London og Berlin.

Ligeledes har og Abbed Hennequin, Canonicus til Cathedral-Kirken i Paris, begyndt en nye Edict. Vulg. under denne fuldstændige Titul at lade trykke. Biblia Sacra vulgatæ Editionis Sixti Veteris Clementis VIII. Pont. Max. auctoritate recognita, una cum selectis annotationibus ex optimis qvibuscunq; interpretibus excerptis. Tabulis Chronolog. Historicis & Geographicis illustrata, indicij; Epistolarum & Evangeliorum aucta
1731. fol. 2 Vol.

Italien.

I Benedig har Mr. Giavarina, som i alle maader stræber, de forrige berømtestige Bogtrykkere i Europa at efterfølge, allerede bragt det saa kædede Euclogium Græcorum af Mr. P. Goars til En-

Ende. Dette Euchlogium er ickun en eeniste Foliant, der Aar 1647 tilforn i Paris er bleven trykket, men siden vor den saa rar, at den ikke ringere end for 10 eller 16 Kdlr. har været at bekomme. Dends Indhold har Hensigt paa allehaande Grædste Kirke-Ceremonier, og plejer de nye Autores til deres store Fordeel sig af den at betiene. Dens første Autor har ellers været en Dominicaner af Paris, som sig i Orient som Missionarius i 10 Aars Tid havde opholdt.

Iligemaade er Mr. Giavarina nu omstunder i Verk med, og særdeles omhyggetig for, Grævii Thesaurum Antiquitatum Romanorum, og Grænovii Thesaurum Græcarum i fuldkommen Stand at bringe. Og ere disse tvende Samlinger, i Henseende til Historierne og Antiquitater, de smukkeste, største og kostbareste man kand finde.

I Meyland er man flittig i Verk med in 4to at trykke en Piece, kaldet: Corpus omnium Poetarum Latinorum, eorundem Italica Versione, Tom. I. & II. continent: S. P. Statu Thebeidos e la Thebaide di Selvaggio Porporo.

Syge Tidender

Om
Lærde og curieuse Sager.

No.

St.

Den 20 Decembris 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 9.

Gor at efterkomme det Øeffte, som
sidste Numer af disse lærde Tidender
gaf fra sig til Læseren, om det da om-
talde Monument i Feldballe Kirke, da
indføres det som i den fierde og femte
Oval i samme Monument findes, og er
nogle Danske Vers under Belbaerne
Frue Elisabeth Rosenkranzes Haand og
Navn:

Eee

Den

Den 4de Oval ved den Syndre Side.
 Saa far, ald Verden, vel ! med Gods og
 grønne Skove,
 Med Huns og Hient, og hvis, Gud her
 til Deel mig gav,
 Misund kun ikke mig og mine Mænd, som
 sove,
 Det lidet snevre Stæd, den os beredte
 Grav.
 At vi lood hver sin No, du kand paa Ste-
 nen kiende,
 Der ligger her u=rørt, u=rokked i sit
 Sted.
 Du Efterkommende, Den, Fremmed el-
 ler Grenede,
 Lad vort assæled Muld, og nyde lige
 Fred !
 Gier os det samme Skæl, som vi en an-
 den gjorde,
 Og vent, at andre og kand giøre samme
 Ræt,
 Du kand i Verden ej saa stoer en Joord
 Drot vorde,
 Du jo og trænge skal til slig en Joor-
 dens Blæt.
 Til sidst, far evig vel, min Datter, Bro-
 der, Syster,
 Gud føre eder hid til mig i Engle-Sal

Thi der min Siel har nok af Paradises
Lyster,

Hvor i min opvakt Stov sin Deel og
Arbe skal.

Elisabeth Rosenkrantz.

NB. Der har væred en ringe Mand be-
graved i forrige Tider i Kirken, hvor det-
te Monument findes; Hans Liig-Steen
ligger der endnu, og blev gandske u-reort,
da dette Begravelse-Stæd skulde indret-
tes; hvilket og har giort Begravelsen u-
regulair. Og derhen sigter den anden
Strophe i dette anførte Vers.

Den 5te Oval ved den Nordre Side:
Her har jeg nu udvaldt mit sidste Soves
Kammer,

Good Nat! jeg slummer nu, min Seng
er aldt bereed,
Her har jeg stiult i Muld min Sorrig,
Suk og Jammer,

Og ald min U-ro lagt til rolig Hvile
need.

Her hviler jeg saa sedt med mine Stier-
ner klare,

Hvis Siele glimre nu, som Stierner,
Gud i vold,
De begge her paa Jord to gylden Stier-
Eee 2 net bare,

Den sidste paa sit Bryst, den første i sit
Skold.

Naturens Stierner selv om Undergang
os minder,

Saa disse, som gik ud i Ere-Stand i
Graf,

Thi, som et Stierne-Skud, ald Verdens
Praat forsvinder,

Og som en Lilie omsider falder af.

Saa sedt en Rosen kand vor Shyn og
Lugt forneuve,

Dend jo maa falme, skondt den før
var skien og reed,

Dersor, hver Christen Sial, som laaner
hid dit Øje,

Bed Stierne, Lilie og Rose, huusf din
Død.

Elisabeth Rosenkrantz.

Ellers meldes og til Efterretning fra
Dannemark, at Monsr. Brumundt havet
efterfølgende Skrift kaldet den første
Tome af Elementa Matheseos, hvilken
indeholder Elementa Algebræ og Geo-
metriæ tillige med Elementa architectu-
ræ militaris, Hydrographiæ, og Gnomo-
nicæ,) paa Dansk under Hænder, hvis
Indhold er denne;

Den

Den første Part

Om Algebra.

Sectio 1. Om Arithmeticæ speciosa og
Begyndelsen til Algebra.

Sectio 2. 1) Om Algebra.

2) Om Algebræ og Arithmeticæ spe-
ciosæ Nytte at finde Theorien i A-
rithmetica.

3) Om Algebræ Nytte at resolvere de
u-determinerte Problemata.

4) Om Logarithmis.

Den anden Part.

Om Geometrien.

Sectio 1. Om de første Principia i Geo-
metrien,

Sectio 2. Om Figurenis Egenskaber.

Sectio 3. Om Figurenis Afrisning.

Sectio 4. Om Figurenis Udmaalning.

Sectio 5. Om Figurenis Proportion og
Deeling.

Sectio 6. Om Geometria practica, eller
Maale-Konsten.

Sectio 7. Om Trigonometria plana eller
de rætlinede trekanters Udreghning.

Sectio 8. Om Trigonometriæ Nytte at
bygge Festninger.

Den tredie Part,

Om Geometria solida eller om corpora.

Sectio 1. Om de første Principia i Geometria solida.

Sectio 2. Om Corporum Beskrivelse og Udmaalning.

Sectio 3. Om Corporum Proportion til hverandre.

Den fierde Part.

Om Hydrographia eller Navigation.

Sectio 1. Om Trigonometria sphærica eller Kloods-Regning.

Sectio 2. Om de første Principia i Navigationen.

Sectio 3. Om nogle nødvendige Ting til Navigationen.

1) Om Instrumenterne, som bruges til Søes.

2) Om Loxodromia eller Linien som et Skib beskriver i Søen, naar det seiler.

3) Om Land-Søe-Kaart og Globo.

4) Om at finde Poli Høyde og Længden paa Søen.

Sectio 4. Om at seile igjenem Søen.

Den

Den femte Part.

Om Gnomonica eller om Soolstiuver.
Sectio 1. Om de første Principia og no-
gle nødvendige Ting.

Sectio 2. Om de ubevægelige Soolstivers
Beskrivelse under Sphæra obliqua.

Sectio 3. Om de ubevægelige Soolstivers
Beskrivelse under sphæra recta og
parallelæ.

Sectio 4. Om et hver slags af de ubevæ-
gelige Soolstivers generale Brug paa
alle Stæder i Verden.

Sectio 5. Om de bevæglige Soolstivers
Beskrivelse, eller de som mand kand
hære hos lig.

Author ville gierne tiene hands Lands-
Mænd dermed, men haver ikke den For-
mue, at lade det trykke; hvorför der be-
vis om tvende Prænumerationes, hvoraf
den ene imod Billietternis Annamelle
kand betales med tre Mark Danske, til
Matthias Nordrup (boende i Høvbroestrœ-
det) eller til Commerce-Raad Brumundt,
(boendes ved Borsen, nær ved Chri-
stianshavns Broe) og den anden imod E-
xemplarernis Annamelle med lige saa
mange Penge.

Author har gjort sig Umage for at demonstrere hver Proposition paa deng
letteste og korteeste Maade, og overalt,
hvor det har fundet stee, appliceret Al-
gebraiske Demonstrationer. Ja den
femte Part om Soolstiver haver hand
saaledes afhandlet, at enhver, hvad hel-
ler hand er kndig i Trigonometria Sphæ-
rica eller Plana, eller veed intet af begge,
kand finde sin fornøjelse derudi; deru-
dover anviser ogsaa Author Beskrivel-
sen til twende slags bevægelige Soolsti-
ver, af hvilke det ene slags kand bruges
udi hele Dannemark, og det andet slags
udi Ysland uden mærkelig Forskiel. I
det øvrige lover Author, at dersom hand
mærker, at dette Skrifft bliver vel op-
taget, vil hand ligeledes lade udkomme
flere Tomer af Elementa Matheseos,
til hvilke hand ved denne første Tome
legger Grundvolden.

Tydsland.

I Hamborg kand bekommes tilkøbs
et lidet krent Verk, bestaaende af 14 og
et halv Ark in 8., som fører den Titul:
Jesus der wahre Messias, in 4 Advents-

Pre-

Predigten über auserlesenen Texte H. Schrifft vorgestelt, Hamb. 1731. Autor har for an ved dette veludarbeidede Verk sat en Fortale, bestaaende af 3½ Ark, som vel er værd at læse, hvilken hånd har givet denne Opfriſt: Von den Fußstapfen der Göttlichen Vorsorge, in der Fortpflanzung dieser Lehre. Hvorudi hand handler (1) om den u-ryggelige Orden, i hvilken denne Lærdom er fortplantet. (2) Om deres store Mængde, hvilke denne Sandhed have bekræftet. (3) Om de adskillige Foredragelser og Afsigter, hvilke man ved deres Afhandlinger antreffer; eg anfører derhos med megen og velbeleæst Erfarenhed saa vel allehaande merkværdige Omstændigheder af Kirke-Historien, som og adskillige skønne Betræftninger, hvilke hand derover forestiller.

I Leipzig har den højtberømte Doct. August. Friderich Müller, Philos. Profess: Publ: Extraordin: sammested, saasom det første Oplag af hans Einleitung in die Philosophischen Wissenschaften, aldeles er bortføldt, fundet for got, samme igien paa nye at lade oplegge. Altfaa har hand og, saa vel til Oplagets som til De-

res Bequemmelighed, der den anden meget forbedrede Edition at have maatte forlange, i sinde, fra denne dato af indtil ultim: Januarii førstkomende Aar 1732 til Prænumeration i Ndlr. 8 Gr. for Exemplaret at antage, paa saadan Maade, at Prænumeranterne tilkommende Paaske det første Bind, og indskaaende Michels Dag 1732 de øvrige tvende, inmod den enhver derpaa tilstillede Prænumerations-Seddel, uden videre Betaling sikkerlig kunde have at vente, og sig der til saa meget desmeere forklare, som Autor selv samme Bog, i sit til Paaske begyndende nye Privat-Colleg: og Talrige Auditorio, ikke kand undvære. Verket bliver over alt merkelig forbedret, men i synderlighed Logic: gandske reent igennem og Ethic: og Politic: i det mindste med 8 Capitler forøgede, ja den ganske Bog med et fuldstændig Register forsynet. Papiret bliver hvidt og fint, og Trykken under Autors egen Opsigt saa reen og correct, som nogen tiid muligt kand være. Naar Bogen altsaa er færdig, kand intet Exemplar uden 2 Ndlr. 8 Gr. overlades. Prænumerationen kand

tand til Autor selv i Leipzig franco adresseres.

Til Olnotzbach har Mag. Joh. Ludvig Hocker S.S. Theolog. Professor paa Gymnasio til Heilsbron, om de i den forige Closter-Kirke til Heilsbron endnu sig befindende Begravelser og Epitaphia, fortalt siden eftersølgende Verk i folio ladet udgaae: *Heilsbronnischer Antiquitäten-Schatz*, enthaltend derer uhr-alten Burggraffen von Nürnberg, dann derer von denselben abstammenden Hrn. Thür-Fürsten und Marggraffen von Brandenburg in der vormahlichen Closter-Kirche zu Heilbron befindliche Grabstätte, Wapen und Gedächtnis-Schriften.

Nederlandene.

I den Haag hos Bogførerne Mrs. P. Gosse, og J. Neaulme findes en behagelig Piece til fids, som fører denne Titul: *Histoire Naturelle, Civile & Ecclesiastique, de L'Empire du Japon*: Composée en Allamand par Engelbert Kämpfer, Docteur en Medecine à Lemgous, & traduite en François sur la Version Angloise

se de Jean-Gaspar Scheuchzer, Membre de la Société Royale, & du College des Medicins, à Londres. Ouvrage enrichi de quantité de figures, destinées d'après le naturel, par l'Auteur même. Hordi nu Historien synes at skulde blive behagelig for Public: en Extract der af at læse, har mand besluttet, til deres forhaabentlige Curieusité at fornøye, den i de Ugentlige Lærde Aviser ved Continuation hver Torsdag et stykke deraf at indføre, og folger i saa maade for det første nærværende for denne sinde.

Denne Historie havde Author lovet at ville lade udgaae i Året 1712, da han publicerede sine Amoenitates Exotic: saasom en Prøve eller en Forløbere for dette Verk, saavelsom og for adskillige andre, som han vilde for Lystet fremføre. Imidlertid blev han År 1716 ved Døden borttrappet, saa at han ikke funderde præstere sit gjorde Lofte, hvorved Publicum funde lebe Fare, maa stee for en langvarig Tid at savne det, som de med saa stor Begierlighed af den Afsøde havde havde ventet efter. Men M. Hans Sloane, der saa vel af sin livagtige Historie

rie over den Insul Jamaica, som af sit
dyrebare Bibliothekes kostbare Rariteter
er bekjendt, da hand sit at vide, det Mr.
Kæmpfers MScript: vare tilkiobs at be-
komme, sparet hverken Mohe eller Om-
kostninger, sig dennem at forstaffe, og
dermed videre tilligemed saa mange an-
dre af samme slag sit Bibliotheque at di-
stingvere. Hand har desforuden over-
talt Mr. Scheuchzer, efter det Thyske
Mspt. i det Engelske, den Japaniske Historie
at oversette, og efter denne Engelske Ver-
sion er det den Franske, der nu omstun-
der sig fremstiller, er translateret, saa
at man i saa maade denne Historie fra
tredie Haand har erlanget. Lykkeligt
nok er det endda endelig af dette, at kun-
de uddrage sig nye Oplysninger om et
Land, hvorhen det nu nesten for et gand-
ste Sec: siden moren alle Fremmede og U-
denlandste er forbuddet at rejse, og hvor-
om Mr. Kæmpfer her os saa mange cu-
rieuses og Maagtpaaliggende Particularia
forevisser. Men forunderligt er det,
hvorpå hand derom har fundet opjage
nogen Efterretninger, i henseende til de
mange snart u-overviadelige Obstacula,
som

som syntes i denne Post hennem all Forhaabning aldeles at affricere. Siden den Catholiske Religion i dette Keyserdom gandske blev udryddet, taaler man der i Landet til Commerciens Fortsetelse ikke andre, end Chineser og Hollændere, og disse ere, saa at sige, endda lige som indfængslede og indknebne, saa at det er dem u-mueligt, i mindste maader at kunde erkynlige sig enten om Landets Beskaffenhed, Religion, eller Nationens og Hoffets skulste Affaires. Hver Aar bruges der den Maade, at man, for at præcavere sig i denne fald, lader alle Japanerne svære en ny Eed, at de verom ikke til nogen Fremed vil give den mindste Oplysning, og at den eene vel skal passe paa den anden, om nogen sin Eed i denne Tilfælde vilde bryde. I hvor tilstrekkelig disse Forhindringer ere til at affstrukke en Rejsende, som slige Besværigheder melder, kand man dog timidert med en lidet Bindstikselighed finde Leilighed dennem at overvinde, helst siden den gode Troe og Love, saadan Eed ellers udfordrer, og fornemmelig bliver giort i visse Guders Navn, hvilke den stor-

sterste part af Japanerne enten aldrig har
kiendt, eller aldrig tilbedet, ofte iblant
dennem ikkun lidet bliver i agt taget.
Der gisres da i denne fald intet meere
nødig, end at fornøye deres medfødde
Nysgierighed, som hænger ved dennem,
efter at vide Fremmedes Historier, Bi-
denssaber og Konster, og drage dem paa
sin side ved Gavmildhed, Tienstagthed,
og ved at anstille sig meget høflig imod
dennem, som er det eeneste, hvorved man
dette Folks forfængelige Hofmodighed
kan flatere.

Paa denne Maade og ved dette Mid-
del erhvervede Author sig Tolkenes og
Officierernes Velvillighed og Fortroeligh-
ed, som befandt sig paa den Øe, hvor de
Negotierende sig opholdte, og ved det
hand gav dem gode Raad for deres
Sundhed, underrettede dem om Medi-
cinen, Astronomien og Mathematiq:, saa-
velsom og spanderede en god Deel Eu-
ropæiske Drifke-Bahre og Hierteschyl-
ninger paa dennem, satte hand sig i den
fuldkomne Frihed, at hand med sin store
Nytte kunde besørge sig hos dennem
om de Japanske Sager, om det Geistlige
og

og Verdslige Regimenter, om Indbyggernes Skikke og Sædvaner, om Landets Politiske og Naturlige Historie, hvorved hand sig en tilstrekkelig Videnskab om disse adskillige Hoved-Poster erhvervede.

Continuatio skal næste Torsdag
folge.

Engelland.

I London ere Hertugen af Lothringen og Greven af Kinck som honerable Lemmer i det Kongelige Société des Sciences vorden optagne, efter at de først, som sædvanlig Bruger, af Hertugen af Richmond dertil vare blevne foreslagne, saa som hand selv er et Medlem af samme Societet.

Frankerige.

I Paris har Mr. L'Abbé Le Pelletier Chanoine de Reims ladet udgaae L'imitation de Jesus Christ, Traduction nouvelle & litterale dediée à la Reine, 1731 in 12. Den første Deel indeholder Les Sciences, den anden Les belles Lettres: Bogen i sig selv er ellers vel skrevet.

Søge Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

52.

Den 27 Decembris 1731.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse
Sager. No. 10.

Feldballe Kirke (den vi i de forende
sidste Numerer har melded om) fin-
des endnu et Monument. Thi paa en
gammel Træ-Table over Christen Mal-
thessen og Frue Anne Tidemanns Datter
staa alleeneste disse Ord: Lev saa, at
du kand leve, og tænk, at du skal
døe! Samme var Folk har gived den
smukke Sølv forgylde Rait og Disk, som
FF endte

endnu er ved Kirken, og har bemelte Malthesøn i det berømmede Slag med de Svenske i Friderici Ildi Tid erobred en Fane, som har hængt her i Kirken, indtil den hensimultredes af Elde; og Fruen skal have været den Hr. Tidemans Datter, som blev af Almuen ihielslagen paa Sønder-Herreds Ting, efter Biisen: I Sønder-Herreds Mænd, I stander i Ring, og lader ikke Hr. Tideman komme levendes af Ting ic. Endnu er en liden Høj, kaldet Tidemands Høj, hvor man meener, at dette sig har tildraget. Af Adels Personer findes ellers endnu at være her i Kirken begravne, Hr. Hartvig Kaas, til Møllerup, Erich Kaa-
ses og Fru Anne Emmichs Datters Son til Gielskov, som døde den 10 Sept. 1625. og hans Frue, Anne Juul, Hr. Axel Juuls og Fru Kirsten Lungenes Datter til Willestrup, som døde den 2 Dec. 1633.

Thyssland.

I Lybek er Georg Daniel Morhoff's Polyhistor nu aldeedes færdig til at blive paa nye igien trykket. Den berømmede og vindstabelige Mr. Fabricius har der-

dertil føjet en meget lang Fortale, i hvilken hand adskillige Poster i den saa kaledede Histoire Litteraire oplyser og forklarer.

I Leipzig er en Piece meget nylig kommen for Lysæt, som kaldes: Unvergreiffliche Gedancken von einer Jährlichen öffentlichen Gedächtnis-Feyer der Auspurgischen Confession in einem Send-Schreiben an Thro Hoch-Ehrwürden Herrn J. L. Colerum, F. S. Weymari-schen Hoff-Prediger, eröffnet von M. Joh. Georg Lessing, Archi-Diac: zu Cazmenß. 1731. in 8vo.

Sammesteds seer man en lidet curieus Medicinst Tractat fra Pressen at være udgangen, som skal være et Obstaculum imod den nu brugelige Thée og Caffée drikket, hvilket fører den Titul: Tractatus Medico-historicus de tribus Impostoribus, als (1) dem Getränk des Thée und Caffée, (2) der Erwehlung gütter Tage, (3) der Anschaffung der Haus-Apotecken, als wodurch viele Menschen umb Leib und Leben gebracht werden, zur Warnung und Vermeidung kurtz und deutlich eröffnet von Andronico in 8vo.

Man seer og sammestedt en nye Journal at være blevet fundgjort, under den Titul: Samlung ausserlesener Materien zum Bau des Reichs Gottes, 1731. in 8vo. Author har ikke ladet sig den saa store Mængde af de adskillige udgaende Maanedts Skrifter affstrukke, at hand jo med nærværende tor komme for Lyst. Hand skriver iblant andet i sin udførliche Tale: Hat das Reich der Gelehrten und der Wissenschaften durch dergleichen Mittel sich schon so lange zu conserviren und auszubreiten gesucht; warumb sollte man es uns verdencken, zur Auffnahme des Reichs Gottes ein gleiches zu versuchen? Das Reich der Todten und darauf folgende Reich der Geister wird doch seine so häufige Liebhaber nicht dermassen eingenommen, und ihnen allen Geschmack verdorben haben, dass sie nicht zu weilen auch an das Reich Gottes gedenken, und die gegenwärtigen Zeichen desselben prüffen solten, als dahin eigentlich unsere Absicht mit Gott gerichtet ist.

I Dresden er Amts-Raad Carl Christian Schram særdeles omhyggelig for at
fe=

føre et Verk for Lyset, som vil i Tiden
 bekomme denne Titul: Historische Be-
 schreibung der Brücken der Welt, beson-
 ders der erneuerten und erweiterten Elb-
 Brücke zu Alt-Dresden. Author sam-
 ler nu imdertid alle de Ting tilsammen
 med stor Omhyggelighed, som til Histo-
 riens Pragt, og tydelige Prospect synes
 at kunde være tienlige, og har i sinde det
 gandske Verk med det allerførste i fuld-
 kommen Stand at bringe. Men saasom
 hand dog alligevel derhos staar i de Tan-
 ker, at endnu i blant nogle saa vel der,
 som i blant fremmede sig befindende cu-
 rieuse Folk adskilligt maa være at finde,
 som til ovenmeldte Histories Fuldkom-
 menhed og desto nejagtigere Udførelse
 meget kunde tiene, altsaa aflegger hand
 sin tienst-hdmngst og indstændigste Be-
 giering til enhver Liebhaber, som noget
 af sligt kunde have i Eje, herudi, til hans
 foresatte Maals Erlangelse at ville være
 hannede behielelig, og saa vel Teignin-
 gerne, som de, slige Ting anstrengende Do-
 cumenter, Broernes Orden, og hvad el-
 lers endnu meere til dette Verk kand hen-
 regnes, om uden- og indenlandſte Broer,

Hvad Navn de og maatte have, gunstigst at vilde meddeele, og derhos leve i den tilforladelige Forsikring, at ikke alleene dette Forssud med ald optænklig Taksgelse, men endog herefter med ald villig Dienstfærdighed skal vorde giengieldet. Skulde da ellers nogen findes saa gunstige, at de hannerim noget om de begierte Esterretninger vilde meddeele, gives Addressen herved til det Schrammiske i Slotsgaden i Dresden beliggende Huus.

I Auspurg er nu omstunder den anden Deel af Keyser Leopoldi Livs og Levnets Beskrivelse under efterfølgende Titel kommet for Lyset: Historia Leopoldi Magni, Cæsaris Augusti. Auctore Francisco Wagner, Societatis Jesu Sacerdote Pars II. Ad An. C. MDCCIV. Augustæ Vindelicorum 1731. fol. 8 Alph. 21 Ark. Denne deel begynder fra den 10de Bog, og gaar til det 18de, da denne Store Keysers Historie sig ender. Man finder her, ligesom i den første Deel, de sieneste og rareste Esterretninger tilsammen, og alle de Omsændigheder, som sig under denne Keysers Regierung have tildraget, paa det nojeste anfert. Det er alle-

alleene at beklage, at Autor, formedelst
adskillige Forhindringer ingen Register
over de i dette vidtløftige Verk sig befin-
dende Sager, har hosfojet, eller Correctu-
ren paa den anden Deel selv kundet be-
sørge; thi da havde det uden Twifl fra
særdeles mange Bildelser, som sig hist og
her derudi have indsneget, og af hvilke
ikun de fornemste paa tvende fulde Ark
ved Enden af Verket findes antegnede,
blevet befriet, og i saa maade den gunsti-
ge Læsere mindre Fortrydelse ved dets i-
giennemlæsning foraarssaget.

I Thbingen bliver det berømte Com-
mentar. Vitrингæ in Esaiam, efterdi den
Hollandiske Edition ikke under 13 og en
halv Rdlr. er at bekomme, eftertrykket,
og det saaledes, at Linie paa Linie blivet
trykket, saa man ikke andet skal vide, end
det var den Hollandiske Edition selv. Bog-
handleren Mr. Imhoff har til samme En-
de ladet støbe de selv samme Skrifter,
som man til den Hollandiske Edition har
brugt, og vil ved Correcturen ald mue-
lig Flid lade anvende. Paa den første
deel antager hand 4 fl. til Prænumera-
tion, hvilken man tilkomnende Paaske

faerdig kand erholde, da man tillige med
3 Fl. 30 Gr. paa den anden deel fortud
stal betale, hvilken efterfølgende Mi-
chels-Dag stal vorde udleveret, saa at
det gandske Verk ikke kommer højere end
paa 5 Rdlr. at staae. Prænumerationen
bliver hos hver Stæds Boghandlere,
men ikke længere, end til indeværende
1731 Aars Udgang, antaget.

I Nyrnberg seer mand en behagelig
Piece in 8vo. at være udkommen, som
fører denne Titul: Das Reich der Ei-
telkeit und Thorheit nach seinen äusser-
lichen und innerlichen Eigenschaften, vor-
gestellet von Ludwig Ernst von Fara-
mond. Dette Navn Faramond, eller
Den berømte Herre af Scütz, der nu i 30.
ja flere Aar, formedelst saa mange an-
dægtige, Aanderige, og lærde Bøger i
Verden er blevet giort berømmelig, er
bleven saa elsket, at ovenstaende Piece
nødvendig af alle maa vorde approberet.

Nederlandene.

Continuatio af den, afvigte 20 Decembr.

i den Ugentlige Lærde Avise anfør-
te Japaniske Historic.

Men ingen var Mr. Kämpfer meere

behjælpelig, eller gjorde ham større Tie-
nest i hans Forsæt, end een ung Jappa-
ner, hvilken mand strax ved hans An-
komst havde sat til hannem, baade for
hannem at opvarte, saa og tillige med
Medicinen og Chirurgien at lære. Denne
Discipel, efter at hand eengang under
Monsr. Kæmpfers Direction havde været
saa lykkelig, at helbrede den fornemste
Officier paa Den, af en ham paafalden-
de onde Svaghed, blev det tilladt, (som
en Belønning for hans Capacité) af den-
ne Herre, ikke alleene at forblive i Tie-
nest hos saa habil en Mester, saa længe
hand sig til Japan opholdte, det er at si-
ge 2 Aar; (een særdeles Maade, som
mand ellers ikke hidindtil paa saa lang
en Tid nogen havde accorderet) men
end og tillige med at giøre Folgestab
med Author paa det vende Reyser, hand
i den Hollandske Ambassadeurs Suite
gjorde til Hoffet. Monsr. Kæmpfer, for
sin egen forlangede Undervisning i
sit Forsæt at facilitere, betiente sig
af en saa behagelig Leylighed, ved de
Lærdomme hand gav Japponeserne, i
hvilke hand oplærde Hollænderne fra

Grunden af, der hosførende nyttige Lectioner om Anatomiens og Medicinen, uden at tage stor Belønning derfor. Hans Discipel til Erkiendelse for hans Lærdom forstafede hannem aldt det, som kunde fornøye een rejsende Persons Curieusité, som er begærlig efter nye Kundskaber, og meddeelte hannem alle de Begejter, som havde Hensigt til samme hans Forsøet at fuldbyrdige, og kunde dertil være tientige, hvilke hand og tillige med for hannein forklarede.

Disse ere altsaa de første og fornemste Magader, hvilke Monsr. Kæmpfer har anvendt for at forstaffe sig Underretning om alle de Ting, som angaaer et saa langt fra os bortliggende Land, og som nesten indtil denne Dag har været af os ubehreyt, og er mand saa meget desmeere forbunden for disse besværlige Udforsninger, som denne Japaniske Historie er den oprigtigste, og novhagtigste, der hidindtil er kommet for Lyset. Mand har lagt denne omstændelige Fortælling derom, af den Fortale Author har anført foran ved sit Verk, da under Slutningen af denne Fortale findes Monsr. Kæmpfers

Livs og Levnets Beskrivelse, sammen-
samlet af den Engelske Translateur Mr.
Scheuchzer: hvorefter kommer en Art af
een Indledning til Historien eller en Dis-
cours Préliminaire, i hvilken denne giver
een Forklaring over Verket, hvorom det
handler, som er accompagneret af et Ca-
talogue raisonné over alle de Bøger,
som angaaer Japan, hvilke i Monsr. Sloani
Talriige og curieuse Biblioteqve findes,
fornemmeligst een Efterretring om 52
Author: af hvilke denne Doct. Medicinæ
er Ehre, og af hvilke den største Deel
formedelst den afdøde Monsr. Kämpfer
til Europa ere blevne indbragte. Nu
vil mand da gaae til Verket i sig selv at
notificere.

I Bog: Den første Bog indeholder en
almindelig Beskrivelse over Japan, og er
afdeelt i 11 Capitler, af hvilke de tvende
første igjennemgaae Kongeriget Siam.
Author, der Aar 1690. til Batavia gick
om Borde i Qualité som Doct. Medicinæ
ved Ambassaden, som Hollænderne havt
Aar sendte til Japan, besaae en passant
dette Indiske Kongerige, hvor han sig
neppe en Maaned opholdte. Men den-
ne saa korte Tid blev dog alligevel ikke

forgives anvendt af saadan en reyfende Person, som hand har været; thi hand sammenfankede alle de nye Historiske Omstændigheder, hvilke hand herudi giver os tilkiende, og hvilke de, som for ham have did henreyst, ikke har vidst af at sige. De fornemste i Tallet af disse Omstændigheder, er det hand (1) fortæller om den seeniste Revolution i Siam, om den under det Navn Constance saabekjendt vordne Premier-Ministers Constantin-Faulkon hans Unaade og derpaa følgende Dødsfald. (2) Hans Antegnelser over Siamernis Religion, Ceremonier, og Skifte. (3) Hans Observationer over Hoved-Stadens og andre omliggende Byers Bygning, saavelsom og den Pyramide til Pukathen og de Bygninger ved Kirkerne til Berkiam, hvor hand anfører, til hvad Henseende de egentlig ere brgde. Da iblant alle hans Antegnelser over Siamernis Religion, er hans Giisning om Siaka, eller Samana Khutama, (hvilkens har været Siamernis største Lovgivere) hans Oprindelse, særdeles merkværdig, og fortæller af en curieus Læscre at vorde igienmæset. Hand udleeder, denne Religion at

være kommet fra Egypten, og at efter Siamernis Chronologie, denne Siaka skal have ladet sig hos dennem tilsynne paa den Tid, da Cambyses Kongen af Persien udryddede den Egyptiske Religion, ødelagde deres Gud Apis, og massacrerede eller jog deres Præster i Landfligtinghed, af hvilke nogle, som undflydde Massacren, indførte denne bestialiske Guds Dyrkelse ind i Indien, som siden har udbredt sig indtil de yderste Grænser af Orient. Hvorem mand videre kand læse Monsr. Kämpfers anførte Beviser.

Hand begynder sin Japanse Historie med en Geographiske Beskrivelse over dette Kejserdom. Det's Indbyggere kalder hand Nipon eis: Nison, hvilket de Meridionalske Chineser udtaler Chippon, og bemærker saa meget, sont le fondement du Soleil. Kejserdominets største Længde bestaaer af omtrent 200 tydße Müle. Det begriber i sig 3 capitale Øer, hvilke i deres Situation meget ligge de Brittanniske Insuler, saasom de næsten paa samme Maade ere ligedan afbrudte og afskaarne. Disse 3 store Øer, som blive kaldede Nison, Saikokf og Sikokf har runden omkring sig en snart us-

endelig Mængde baade af middelmaadige og meget sinaae Øer, af hvilke nogle ere beboede, og nogle ganske øde for Indbyggere, og er ellers dette mægtige Kejserdom afdeelt i 7 Landstaber, hvilke bestaae af 68 Provinhier, og igien i 604 Districter ere partagerede.

Continuatio skal næste Torsdag folge.

Udi Amsterdam er mylig fra Bressen udgangen: Recueil de Discours sur diverses matieres importantes, traduits, ou Composées par Jean Barbevrach Professeur en Droit dans L'Université de Gronningue de feu Monsr. Noodt, II. Vol. in Duod.

I Leyden er Monsr. Goere hans nyttige Werk fra Trykken udkommen, nemlig die Historie der Welt und der Kirchen, aus der alten Geographie, und denen Münzen erläutert, mit vielen Kupfern. Dette er vel det andet Oplag, hvoraf noget i forgangen Aar er udkommen, men Bogen er ellers ifkun i blant faae bleven bekjendt, og har Author derudi alle de i Holland opstandne Stridigheder flittig beskreven.

I den Haag seer mand en Hollandsk Oversættelse afdet Skrift om den En-

gelske Skibsfarts nærværende Tilstand
in gvo. at være udgangen.

Iligeinaade et Project d'une nouvelle
Traduction de L'Histoire de Mons. Thou,
qvi s'imprime actuellement à la Haye
chez P.Gosse & Jean Neaume in 4. Skal
mand af andre foregaaende Verk, som
denne Translateur har udgivet, om det-
te nærværende dømme, kand mand ha-
ve sig meget got af hannem at forvente,
hånd vil og derudi føre sig de vigtigste
Append: af den Engelske Edition, som
Monsr. Buckley har under Pressen, til
Nytte. Lover ogsaa desforuden nogle
andre, som end derudi ikke findes, at vil
anføre. Verket vil komme til at bestaae
af 10 Vol. in 4to. hver paa 101 Ark, og
skal hvert Aar et Vol. ferdig giøres. Præ-
numeranterne kunde bekomme det gand-
ske Verk for 50 Hollandiske Gylden,
hvoraf forud de 10 og siden ved hvert
Volum. Udlevering 4 Gylden betalis.

Engelland.

Til Cambridge har Hertugen af Lo-
thingen sig u-formodentlig indfundet,
hvor hand ikke alleene besaae Stædets

Collegium, men endog Univ: Bibliotheket, og lod da ved sammes Besigtelse formedelst sin grundige Jugement een fortreffelig Lærdom tilshyne. Da og Canzleren, saa velsom alle Professores havde den Maade, hennem med Haand-knyf at complimentere.

Italienn.

Til Bologne er et Latinss Skrift fra Pressen udgangen under efterfolgende Titel: De Bononiensi Scientiarum & Artium instituto, atq; Academia Commentarii Bononiæ 1713. Ex Typographia Cæly à Vulpe apud Metropolitanam Superiorum permisso. Derudi bliver af handlet alle de Ting, som Naturens almindelige Historie, Chymien, Læge-Konsten, Naturens Udgændskelse, Handverks-Sager, Jordens Beskrivelse, Astronomien, og Luft-Tegnenes Beskrivelse og andet meere angaae. Det er et meget nytigt Verk for dennem, som ere Elskere af Kunster og Videnskaber, og findes Bogen in 4. med en suuk Tryk og reen Skrift paa got Papiir, og skal med fortreffelige Figurer være udprydet.

